

Werk

Titel: Ad Emin. et Rev. principem Carolvm S. R. E. Card. Rossettv[m] Episcopvm faventinu

Jahr: 1646

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN367611805

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN367611805>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=367611805>

LOG Id: LOG_0007

LOG Titel: Ulyssis Aldrovandi Philosophi et Medici Bononiensis Ornithologiae Liber Secundus, qui est de Aquilis in Particulari

LOG Typ: unit

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN367611716

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN367611716>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=367611716>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Secundus,

Qui est,

DE AQUILIS IN PARTICVLARI.

DE ORDINE. CAP. PRIMVM.

TSI nulla legis necessitate prænitum adhuc sit, rectè tamen vniuersalia singularibus, an è conuerso singularia vniuersalibus naturalium contemplatione præponantur, tamen quoniam vniuersalia naturæ prima sunt, & simpliciora, ideoq; à principe nostri parte verius cognoscuntur, quæq; velut causa & origo sunt cæterorum: quare & nos hunc ordinem obseruauimus, & iam explicatis, quæ in genere de Aquilis tradi poterant, ad particularem earû tractationem descendemus. Accedit, quòd ipse Philosophorum culmen Aristoteles, quem imita i nunquam non fuit laudatissimum, hunc eundem ordinem semper seruauit: atque id verissimum est, nisi vniuersalia priùs explicentur, fiet tum vt sæpius eadem repetamus, & vt aiunt, actum agamus. Quare illis à principio sic positis, in singularium historia ea solum enarraturi sumus, quæ cuique peculiaria sunt, nec toti generi congruunt; rursus ea omitemus, quæ de omnibus in vniuersum alibi scripsimus: vel si quidpiam antè toti generi ab authoribus est attributum, quod de vna tantum specie dicere verum sit, id paucis in singularium historia, dū proprias cuique dotes aduedicamus, vt decet, indicabimus. Aquila autè vna hoc ab altera differt, vel quòd ei peculiare quidpiam natura dedit, quod cæteris minimè commune est, aut si forte fuerit, magis tamen in hac, quam in illa reperiatur, vt ex partium corporis in qualitate ac quantitate differentia, vt ex ingenij & actionum discrimine proclius est colligere. Sub Aquila verò ceu genere species essentiali differentia distinctas sex solummodo veteres posuerunt, videlicet Pygægon, Morphnon, Melanæton, Perenopteron, Haliaeton & Gnesiam. Sunt qui addant septimam Olsifragam, quam rursus alij, quòd à specie diuersis promiscuo congestu ortum ducat, ab Aquilarum genere abdicant. Verum non ex sola magnitudine nos specierum diuersitatem metimur, sed etiam ex ingenij, & actionumq; discrimine, quæ à natura seu forma vniuscuiusque animantis emanant. Cæterum non ineptè facturi videbimur, si in hac particulari historia hunc ordinem seruemus, vta, quæ naturæ similitudine maximè inter se conueniunt, sibi mutò in tractationis ordine proximè succedant: quæ verò minùs, ea longè inuicem disiungamus, semper tamen habita dignitatis ac præstantiæ ratione. Nec animum nostrum ab hoc instituto reuocare debent, etsi grauissimi auctores, Aristot. & Plinius. Hi etenim promiscuè nullo prorsus, neque dignitatis. neq; etiam naturæ ordine seruato de Aquilarum sex generibus egerunt, Nam neque ad magnitudinem respexerunt, neque actionum aut ingenij, seu indolis præstantiam attenderunt. Si enim dignitatis & præstantiæ rationem eos habuisse quispiam æstimare velit, cur non omnium primam ceu verè nobilissimam statuunt Chrysaëton? quare Clangæ ignaræ postponit viribus præstantissimam, alijsq; innumeris naturæ dotibus præditâ Melanæton Aristoteles? Si verò magnitudinis ordinem seruasse dicatur, cur nõ eandem potius Chrysaëton Aquilarum omnium, ipsomet assertore maximam (etsi Plinius in hoc, vt in multis alijs ab eo discrepâs, nescio quàm rectè, mediè eam magnitudinis faciat) primo loco collocaret? Cur proximè subiungit Pygægo Plågam, vni ex mediocribus magnitudine, à maxima secun-

Quomodo
Aquilæ dis-
ferant.

Aquilarum
genera ve-
teribus co-
gnita.

Olsifraga
cur non sit
ex generi
Aquilarum.
Aquilarum
differentia
vnde par-
da.

Ordo qui
seruandus.

Lib. 9. Hi-
stor. c. 32.

Lib. 10. c. 3.

Aristoteli
& Plinio
Aquilarum
genera cõ-
iudisse.

dam?

dam? cur Melanæton omnium minimam Halæto & Gnoëtiæ longè maioribus anteposit? Qui enim magnitudinis ordinem obseruaturus erat, illi certa serie à maximis per mediocres ad minimas gradatim proficiendum erat. Sed neque à minimis ad maximas ordine contrario processit; hac enim ratione minima omnium Melanætos primum locum merebatur. Plinius verò etsi diuerſe ab Aristotele via inſeſſerit, fortuitam tamen & ipſe hanc Aquilarum enarrationem inſtituit, prout primum vnaquæque in mentem venit. Attamen ne hos, quibus pleraque, imò plurima debemus, ingrati filij deſeramus, nos eos extra culpam eſſe ſaremur, neque reprehendi iure merito poſſe: ſpecierum enim, quæ ſub eodem genere comprehenduntur, nulla altera prior eſt aut poſterior, & omnes æquabiliter generis naturam participant, itaq; Aquilæ omnes eodem loco habendæ ſunt, neq; hæc illi, aut illa huic poſthabenda eſt. Recentiorum quidam, dum alij aliam moliuntur methodum, Aquilæ genus in magnas, mediocres & paruas Aquilas ceu ſpecies diſtintunt; ſed parum rectè. Magnitudo enim ex ſua ratione minimè rerum ſpecies conſtituit aut immutat, eſſi verum ſit, eam quandoq; diuerſas rerum formas proximè conſequi, ac tanquam nexu alligatam perpetuò comitari. Creſcentienſis melius Aquilas omnes in nobiles ſeu generoſas, & ignobiles ſeu degeneres diuidit. Quædam enim nō niſi animalia grandia, ipſaq; etiam ferocia, & quæ eis maximum in pugna faciſſunt negotium, appetunt, obuios quoſq; & qui nullo labore parantur, cibos reſpicientes; quædam verò contrà ignauæ ac viribus ſuis diſſidentes, cadauera animantium tantum ſectantur, atque ita ad Vulturum & Miluorum naturam proximè accedunt. Sed & ab affectu ſeu ingenio earum poſſet deſummi differentia, vt quædam pullos ſuos nutrant, quædam è nido eiſectos deſerant, quædam deum non ſolum ſuo: foetus, ſed & alienos foueant. Quo nomine Oſſifraga, eſſi vix in Aquilarum numerū, ob cauſas, quas ſuo loco recenſebimus, admiſſa eſt, primas teneret, ſecundas Melanætos. Legitimi verò ac incorrupti ortus merito primum locum (quæ & præſtantia nec non magnitudinis cauſa priuatam ſibi vindicauit) Chryſæetos etiam obtinebit. Actionum præterea varietas eas à ſe mutuò ſciungit ac diſcrepare facit; ſunt enim, exempli gratia, quædam quæ ætitem lapidem in nidum inferunt, quædam verò minimè hoc præſidij adhibent. Nos verò qui ordinem dignitatis ac præſtantia ab initio obſeruare inſtituimus, imitati Philoſophum animalium hiſtoriam ſcribentem, vti eundem item cum Theophrasto de Plantis tractantem, has nobis leges præſcribimus, vt cum plurimum nobilitate & indole inter ſe differant, ab ea quæ omnium nobiliſſima eſt, ſuiq; apud omnes ſemper habita, tractationem auſpicemus. Hæc extra omnem dubitationem Chryſætos eſt: ſola enim genuina eſt, & legitimorum natalium, omnium maxima, fortiſſima, nec non Aquilarum pulcherrima. Secundum locum Halæto datur ſumus, vt qui non ſolum nobili, præclaræq; viſus acie omnibus præpolleat, ſed & Phœbo iudice, ſui generis indubitata ſi ſem accipiat. Tertium locum Melanætos occupabit: hæc enim eſſi corporis mole minima eſt, viribus tamen omnibus præſtat, vnde Valeria nuncupatur, alijsq; inſuper plurimis naturæ ſeu ingenij dotibus ab Ariſtot. decantantur. Quartam claſſem Pygargos tribuimus: nam & regia Aues aliquando dicta fuit, & maior ferociorq; eſt cæteris, vt quæ hinnulos capiat. Quinto loco recenſebitur Morphos, hoc merito Pygargo cedēs, quòd Philoſopho teſte, magnitudine & viribus ei ſecunda ſit: potior tamen eſt Perenoptero, quòd Anates & ſimiles aquaticas Aues eſſi minores, viuas tamen abripit. Omnium viliffima ideoque inſimo loco digna Perenopteros eſt. Hæc non ſolum exanimata corpora ſectatur Vulturum more, quorum & ſpecie reſert, verū & à Coruis cæterisq; id genus Auibz fugatur, verberatur, capitur. His omnibus Oſſifragam, eſſi adulterini generis, nec ab Ariſtotele inter Aquilas annueratam, & maximam tamē cū his cognationem (nam ex Halætis naſcitur, vnde & cognatum genus Plinius vocat, & Aquilis aſcendit) vti & ob ingenij præſtantiam, qua non ſolum Perenopteris, ſed & alijs quibzdam Aquilis fortaſſe præcellit, tandem ſubnectimus. Etenim tanquam originis ſuæ conſcia, non ſolum ſuorum, ſed Aquilæ cognatæ pullorum iuxta curam gerit, memorabili pietatis exemplo. Ad has veluti ad genera præcipua, pleraq; quas pluſculas & frequentiores quàm haſtenus quiſpiam alius, dabimus, ſuæ vnamquamque ſpeciei, ſi non indubitata ac irrefragabili, ſaltem probabili, quantum res patietur, ratione ducti, attributuri, reducemus.

Plinij ordo
reſutatus.
Conciliatio.

Recentiorū
ordo de Aquila-
rum gene-
ribz, reſu-
tatus.
Lib. 10. ca-
pit. 15.
Differentia
penes nobi-
litatem.

Ab eſſectu
ſiue ingenio.

Ab actioni-
bus.

Ordo qui ſer-
uandus.

Chryſætos
Aquila qua-
lis, & cur
ab ea inci-
piendum.
Halætiæ.
Melanætos
Lib. 9. Hi-
ſtor. c. 13.
Pygargos.
Morphos.

Perenopte-
ros.
Oſſifraga.
Lib. 10. c. 3.

DE CHRYSÆTO. CAPVT II. SYNONIMA.

Etyym.

CHRYSÆTOS Græcis, quasi auream seu fuluam Aquilam Latine dicas, merito iure appellata fuit, quòd colore sit aureo, aut saltem ad huc cæteris propius accedat. Aquilæ quoq; nomen huic simpliciter ac sine adiuncto, *αἰγὴ* *ἰερόν* competit, vt quæ dignitate reliquis in vniuersum potior sit. Sola germana ac legitima est, & gemini ac incorrupti ortus existimatur, vnde Gnesiæ nomine eā Græci cohonestarūt. Albertus Magnus, philosophus aliquin eximius, meliora proculdubio rebus daturus nomina, si seculo paulò cultiori ipse datus fuisset, at nunc in tanta sui æui barbarie, linguarūq; ignorantia venia dignus hoc primū & præcipuū Aquilarū genus Herodium vocat, tanquā Auim omnium, vt ipse ait, heros. Quo sensu & Auē regalem Apuleius dixit. Quamuis id nominis alijs quoq; Auibus datum est, nēpe Accipitri seu Falconi sacro, qui & Hierofalco vocatur, nec non Ardeæ. Nam Aristoteli Herodius Auis ea est, quam Ardeolam vertit Gaza, quidam Ardeam stellarē. Hæc ea est Aquila, quæ Pindaro reliquisq; louis ales & Aquila louis nominatur, sola digna habita tanti Domini ministræ. Aquilam item à macularum notis stellarem vocat Aelianus, Aegiopon Hesiodus, Phlegiā Sophocles, & Cataraſtin in Lacoonte. Ab Hebræis Nefer. Chaldaïs Nifra. Persis verò An si mureg. Arabibus Nefer, Samech, litera pro Schin posita. Iisdem Zummach, Alchal Gagita & Aukeb. Syris Napan. Græcis *Αἰετός*, quo nomine etiamnum vulgò Græcorum appellatur, vel *αἰετός*. Cyprijs *αἰετός*, Hesychio & Varino testibus. Pergeis Aibetos. Macedonibus Braos. Italis Aquila vel Aguglia. Hispanis Aguila. Gallis Aigle Royal. Germanis Aderal, quasi nobilem Aquilam dicas, & Adler. Inferioribus Germanis, vt Hungris Aar, seu Ar, quæ vox cum Chaldaïca voce Ar, Aquilæ seu Accipitris genus significante, prorsus conuenit. Flandis Arent, vel Arn. Anglis Eagle. Illyrijs Orel, vel Orzil. Sed nomenclaturarum harum plurimæ genericæ sunt, omnibusq; communes, vt antea monstratum fuit.

Gnesia.

lib. 23. de
animal.

Gaza:

Pentheorū
Ode 4.Aelian. lib.
2. c. 39. de
animal.

FORMA DESCRIPTIO.

3*

CHRYSÆTI formam expositori, primum qualem veteres eam depinxerint, examinabimus, qui pauca adeo suæ Chrysaeti nobis indicia reliquerunt, vt difficillimum sit, eorum præscripto vel de nostris iudicare, vel certi quidpiam statueri; deinde singulas eas quarū icones dabimus, ordine describemus. Aristoteles germanam hanc Aquilā ruffam esse scribit. Vnde & Virgilius fuluā Aquilam dicit; Plinius verò subritilā. Corporis mole omnī maxima est Aristoteli, maior etiam Ossifraga: sed cæteras etiam sesquialtera proportionē excedit. Plinius ab Aristotele dissidet: nam mediam magnitudine statuit. Verū corruptus locus videtur, emendandusq; ex Aristotele hoc pacto: Cæteras media magnitudine excedit. Sesquialtera enim proportio, quæ Aristoteles eam reliquis superare scribit, talis est, vt maior Aquila minorem contineat femel & media eius parte, vt nouenarium numerum media parte senario maiorem, duodenarium octonario dicimus. Charopos esse Aquilæ oculos, ex eo Aristotelis loco colligemus, vbi scribit: *Quorum oculi non glauci, sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudinem ad Aquilam & Leonem.* Aliud quod equidē sciam, de hac Aquila Iouis à veteribus nihil est proditum. Nunc eius Aquilæ, cuius iconem ceu germanæ vel simpliciter dictæ primam exhibuimus omnibus exactè notis expressam, ob oculos ponemus.

lib. 9. Hi-
stor. c. 32.
Color.Lib. 11.
Aeneid.Lib. 10.
cap. 1.Magnitu-
ds.Plin. emen-
datus.

In Phyllog.

SERENISSIMVS Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruscorum Dux, simul atq; meas accepisset literas, quibus Aquilam anatomix subiiciendam, à sua Celsitudine mihi transmitti, obnixè petieram, cum Pisis id temporis ageret, exemplò imperauit, vt Aquilarum vna, quæ Florentiæ Ducali magnificentia asseruari solent, siue viua siue mortua, sui sumptibus (quæ eius erga bonas literas, earumq; studiosos, in me verò in primis perpetua ac insignis est liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ad me deferretur, eam viuam ac incolumen suis multis aduectam & caueæ lignæ inclusam accepti. Hanc dies nouem viuam, mores ac ingenium eius obseruaturus, non solum carnibus bubulis, sed alterius etiam Aquilæ, nempe marinæ, vel ossifragæ fortassis (quam suo loco examinabimus, & quæ ab Excellentissimo viro D. Alphonso Cataneo Serenissimi Ferrariæ Ducis Archiatro, & primario professore publico

*Aquila ab
Aquila de-
uorari.
Chrysaëti
ferocia.
Vox.*

*Pondus.
Longitudo.
Latitudo.
Rostrum.*

*Os.
Lingua.*

*Palatum.
Colli plu-
ma.
Oculus.
Palpebra.
Supercilia.*

Oculi.

*Ala.
Cauda.
Totius co-
lor.
Refrices
Penna.
Crura.
Pedes.
Vngues.
Et. 2. c. 4. de
Auiibus.*

*Arifto. Can.
34.
Isan. 78.*

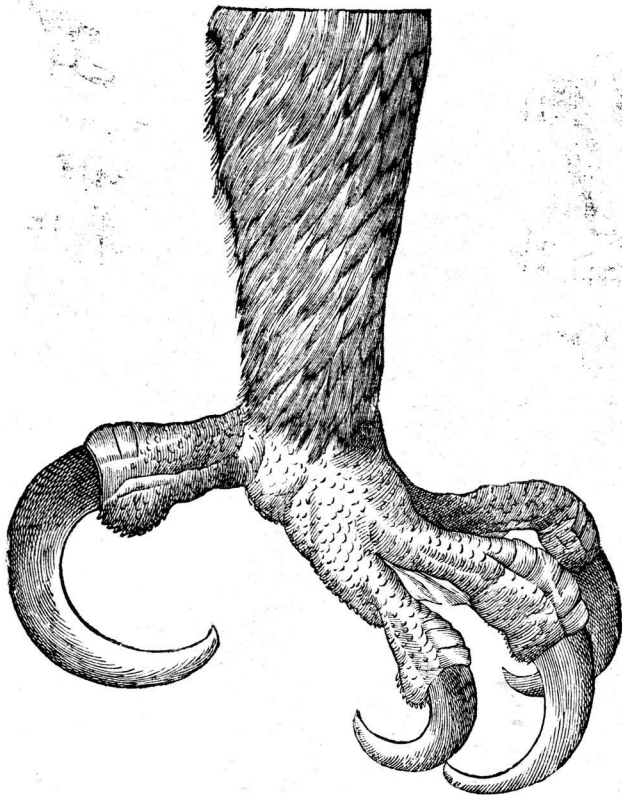
blico, dono missa erat) iam integrum octiduum mortuæ pulpa, quam perquam audivissimè deuorabat, alui. Hoc equidem miratus sum, quum Aquilam prophanam esse, si Aquilam voret, Aeschilus Poeta antiquissimus, & Lupum lupina carne abstinere, vulgus perhibeat. Hæc summa ferocia quiduis obuii laceffebat, & Feles, Canes, si ad caueam imprudentius paulò accessissent, atque adeo hominem ipsum, aut vnguibus, aut rostro impetebat. Interdum vocem quandam querulam, lamentantis in morem, & clangosam edebat (clangere enim seu plāgere propriè ac peculiariter Aquilarum est) minimè obstreperam aut stridulam, sed acutè sonoram ac claram. Tandem laqueo ceruici iniecto strangulata, adque lateram examinata libras duodecim pendere comperta est. Ab extremo rostro ad vltimam caudam commensurata, quinque, dodrantum longitudinem explebat. Longitudo totius à rostro ad extremos vsq; vngues, quatuor erat spithamorum & medij. Lata erat expansis alis spithamos octo. Rostrum palmam & pollicem vnum longum. Nam aduncitas sola seu curuatura extrema vltra inferiorem mandibulam ad pollicem vnum propendebat. Latitudo rostri, præsertim medij, plusquam duorum erat digitorum. Acies rostri hamata seu vncus nigror, reliquo rostro corneus color ad ceruleum dilatum tendens, fusco maculatus. Rictus oris, quantum nempe eius aperitur, vnus erat palmi & pollicis. Lingua humanæ similis, lata, extremo teres, versus radicem duobus vtrinque ceu hamatis appendicibus corneis armata, inferiori mandibulæ per tenuem quandam membranam media neciebatur. Palatum medio perforatum. Inferior rostri pars canaliculata, quæ vtrinque eminentioribus marginibus à superiore inserta excipitur. Membrana, quæ à fronte vltra nares protensa est, nec non fræni seu rictus intrij oræ luteæ sunt. Plumæ colli rigida, ferruginea. Oculum tunica quadam crassa ab infra sursum exporrecta, inter nictandum tegebat. Hanc periophthalmium vocant. Palpebræ binæ oculum integebant cum supernè, tum infernè, etiam inferius totum oculum sola cooperire, sursum porrecta, sufficiebat. Superciliorum regio eminens erat admodum, instar eius quod in domorum tectis prominet, dictum fuggundium, sub qua in alta cauitate latebant, & quasi immerfi erant oculi. Hi charopi, quibus in diluto virore splendor igneus intermicabat: pupilla faturi erat nigror. Est autem maxime mirandum, quantoperè natura oculorum conseruationi, quibus nil præstantius est in hoc animali, sedulo studuerit, vt quæ illi quadruplices palpebras videatur extruxisse, non contenta vno integumento, quod in alijs animalibus vsu venit. Quod enim in homine palpebræ sunt, & quem vsu illæ habent, id est, præstatq; periophthalmium illud. Huic autem & duas palpebras alias, superaddidit, atque inter has infimam tam amplam, vt sola ad hoc conseruandi oculos munus sufficiat. Alarum & caudæ color fuscus, eoq; magis, quò pennæ maiores. Cæterarum totius corporis minutorum plumarum ex fusco ferrugineus seu castaneus erat, maculis sparsum intercurrentibus albis, paucis dorso, pluribus ventre, radicibus vbiq; albis. Re. Arices alarum pennæ vtrinque senæ erant, dodrantes binos & palmum longæ, calamis firmissimis, ac duris, breuioribus tamen Anserinis, ad scribendum apertissimæ. Crura ad pedes vsque plumosa ferruginei coloris. Atq; hinc facillè lique re cuius poterit, quo in errore versetur Petrus Bellonius, Aquilas vno solo signo à Vulturibus dignosci scribens, quod scilicet crura nullo modo plumis vestita habeant, vt in Vulturibus conspicimus. Pedes autem subfusi erant. Sinistri pedis pollicis vnguis seu calcar, sex digitos in circumferentia longus: dextri verò quatuor tantum, insigni inter vtrumque differentia, quam non naturalem, sed vi illatam existimo. Hic enim mutulus videbatur. Primus anticus sinistri erat quinque digitorum longitudine, medius trium cum medio, tertius & minimus vnguis duorum digitorum. Dextri pedis vngues proportionè calcaris, paulò quàm sinistri minores. Singulos digitos tabellæ quaternæ semicirculares, extremos propè vngues integebant, excepto maximo anteriori, quem tres tantum annuli vestiebant cætera squamulæ cooperiebant ad granorum milij, aut paulò minore magnitudinem. Atque hæc pedum rationem tam skeleton Aquilæ nostræ, quam ipsius Ornithologi Aquila rectè exprimit, secus atque icones aliæ. Error hinc emanauit, quò dum viuam pictor delinearet ob scurritiam eius propius accedere verebatur, atq; sic pedes oculatius inspicere minimè poterat. Vngues autem vnà cum digitis nostri poetæ artigli vocant:

V'eran d'Aquile artigli.

Vt etiam Dantes:

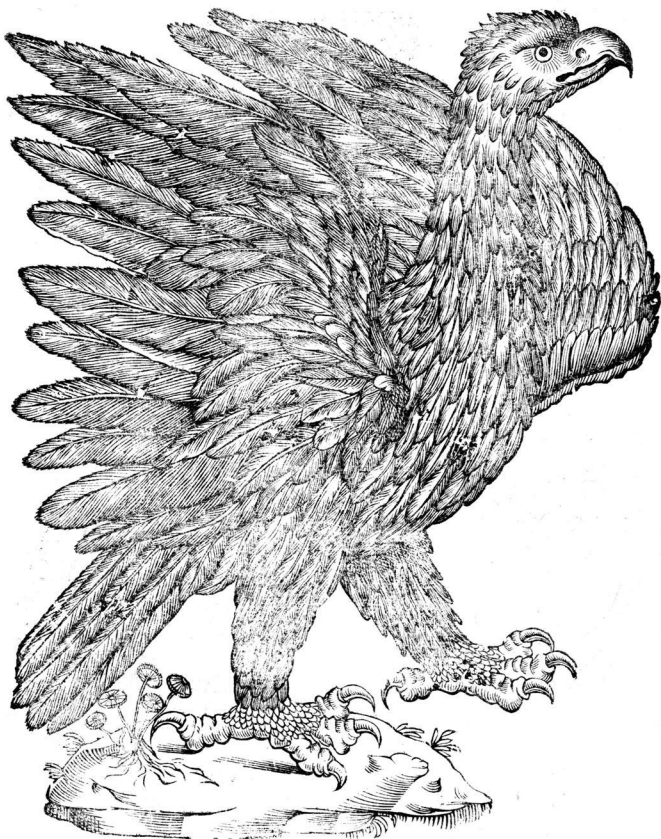
E poi disse: i dispietati artigli.

Hic igitur exterior corporis habitus fuit, & qui maximè in rei cognitionem nos deducit. Verum antequam vltius progrediamur, libuit hoc loco non tam pedis nostræ Aquilæ magnitudinem ad vnum expresse, quàm descriptionem & iconem Chrysaëti ab Ornithologo traditæ subnectere, vt tum descriptionem, quæ cum nostra ferè eadem est, lector cognoscat, & simul iconum diuersitatem cum ea conferat, differentiamq; quæ non exigua certè est, videat. Res itaque nostræ Aquilæ talis erat.

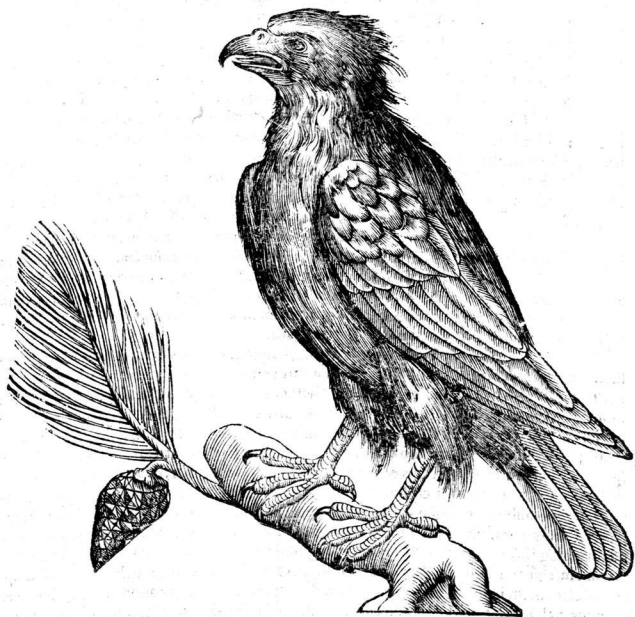
Aquilam suam Ornithologus sic describit.

AQVILÆ pullum ante paucos annos in agro Tigurino, captum & in urbem allatum, vidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrantum nouem, & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinque. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis (secus tamen, quam hic ex eo exhibemus, icon demonstrat.) Digiti pedum medij, longitudine & crassitudine humani medij in viro mediocri, aut paulò maiores. Pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum verso. Ventris plumarum color rufus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. Rostrum posterius subflauum, antèrius nigricabat Indico, propè colore. Longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, vincto præterea ad digiti mensuram descendente. A' media lingua vinci duo hamorum instar retrorsum spectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorenfi quinto, priusquam hæc scribere m' anno, iuxta pagum Hofstetram, Iulio mense capti fuere duo pulli Aquilæ, descriptioni

præmissæ conuenientes. Pennæ ceruicis rigeant & longiusculæ distabant. Qui Aquilam adultam viderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore, & alis omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus Aquilæ audio etiam circa Genueam sæpe capi, prægrande, ita vt cum volare nititur Aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, agrè ab eo retineri possit: Cicuratas per urbem volare aiunt, & feles aliquando super te&is arripere, dilaniare. Hæc omnia Ornithologus.

Bellonij verò errorem de pedum Aquilarum opinione aduertimus superius, nunc illius iconem hic adijcimus (vt de eo qui suis iudicat) cum hisce, quibus Chrysaëton describit, verbis perquam parcis. Aquila, inquit, à Vulturibus dignosci poterit, quod crura nullo modo plumosa habeat, vt in Vulturibus videre est. Sunt autem breuia, & fulua antèrius tabelli ornata. Ungues lati, rostrum verò nigrum oblongum, & in fine aduncum.

DESCRIPTIO PARTIVM internarum.

⁴⁰
ATQVI quoniam ritè philosophantis est, non solum rerum superficiem inspicere, sed & penitiora rimari, in quibus forsitan maior opera, & sapientia diuini factoris elucescit, & in quibus nò exiguus verè scientiæ thesaurus reconditus est: itaq; & nos, quæ in Aquila aduertimus, ea dissectâ, iam exponemus. Fateor quidè hanc operâ, qui vnû genus ab altero velint discernere, nò esse necessariam (id enim exterior forma docet) sed non minor & vtilitas, & iucunditas accedit, qui hanc philosophiæ partem tractant, & in hominibus sedulò admirantur: à quibus quo modo cætera animalia differant, & qui vsus singularem partium, quomodo natura sagax singulis pro diuersitate & proprietate animarû diuersas, & proprias partes attribuerit, singulas eas pro modo vsus earundem emensa, quæ, inquam, scire iucundissimû est, & ⁵⁰ vtilissimû. Veruntamen nullus hic absolutam à me anatomiam expectet; sed qualis ob temporis angustiam esse potuit, & copia Aquilarum, quam vnica tantum habuimus, quæq; ad exiguos dies conseruari potuit, passa est. Erunt autem hæc quasi rudimenta quædam, quæ alij exactius perpolire, erunt signa quædam viam præmonstratura, qui in alijs hanc operam attentare velint, & potuerint. Primum itaque in Aquila summo perè admirati sumus, qui fieret, vt dum nictaret membrana quadam, ab angulo maiori ad minorem obduceretur oculus. Nam animalium, vt ait Aristoteles, viuiparorum omnia palpebras duas habet infernâ & supernam, atque his iisdem nictant. Quæ verò oua pariunt atque tam quadrupeda, quàm volucres, vnâ tantum palpebrâ munitæ, eamq; infernam, qua conuiuent simul & nictant. Hoc tamen Aui-
bus

bus peculiare est, quòd ad palpebræ subsidium, quæ difficulter mouetur, vt iam ait, etiã mem-
brana auxiliariis accedat, præterquam in Columborum genere, quibus & duæ palpebræ sunt,
& membrana illa deficit. Hæc igitur in Auiibus cæteris conspicua est; maximè in grandiori-
bus, vt Aquilis, quæque ad angulo interno & maiori ad externum vsque ducta, & minorem
oculum totum in omnem ambitum obtegit. Causam verò huius membranæ Aristoteles af-
fert, vt sit ob velamentum maximè oculorum, quos humidissimos habent ob visus aciem. Quæ
quidem non vsque satis constat & accipienda videtur. Quid enim membranæ potius, quam
palpebram natura Auiibus tribuit? nonne & palpebræ oculos obuolant? & hominè cur eadem
membrana expertem esse voluit, & visu acerrimo, & humi diffuso? Ego mihi eam loco palpe-
bræ superioris naturam dedisse persuadeo, atque hanc eius officio fungij; ad angulum verò col-
locatam esse, & maximè ad internum, eò quòd cutis capitis ob duritiem, vt ait ipse Aristoteles,
aut vt ego autumo, quia antè cohæret, nec vt nos in fonte, ita Aues eo loci mobilem habent, in
palpebram abire nequit, & quòd maximè ab anteriori parte, quales nates sunt, principium est.
Atque ea membrana in Gallinæo genere sine musculo mouetur, saltem apparenti, in Aquila
tamen musculus aderat, & sanè conspicuus, quem inuenimus rari spectaculi desiderio moti,
vt antea diximus. Huius musculi initium erat haud procul ab eruptione nerui optici è cerebro,
vnde per membranæ, quam *σκληροειχη* Græci vocant, superficiem obliquè ferebatur, & in ox-
postquam sese in angulum internum insinuaſſet, in membranam illam, quam diximus, infere-
batur. Principium eius exile erat & carneum, at mox in tendinem desinebat.

*Membrana
dura quæ.*

*Humor a-
queus.*

*Vnea tuni-
ca.*

*Humor cry-
stallinus.*

Ingluuiæ.

Gula.

*Ventriculus
qualis.*

Et quoniam oculum iam ex orbita erueramus, itaque & internas eius partes perscrutari vo-
luntas incesſit. Membrana igitur dura illa simul atq; dissecta erat, tum intuenti oculus egregiè
perspicuus esse cõspiciebatur, & cornea antè instat crystalli, limpidissima, & lucidissima. Hu-
mor aqueus copiosus admodum anteriori oculi parte cõtinebatur, adeo vt etiam ad postero-
ra eius nonnihil redundaret. Quo effuso vnea tunica eodẽ colores foris, quos oculus integer in
Alite viuæ, exhibebat, argumento certè nõ leui, quòd ea colorum varietas, quam in oculis con-
spicimus, non tam ab humoribus & spiritibus diuersimodè affectis, quàm ab ipsa vnea variè
tincta proficiscatur. Humor crystallinus adamantem splendore referebat, satis magnus, vtro-
que latere nonnihil compressus, ac fissilis & apprimè solidus, è contrà quàm in Noctuis, qui-
bus vnà cū aqueo effusus quasi diffluit. Atque hæc maximè in oculo perspeximus. Ingluuiem
etiam subiugulo, quæq; arteriæ asperæ in longitudinè incumbbat circa mediam Oesophagi
regionem, cuius pars est, vidimus. Gula enim seu Oesophagus, cùm ad palmi cū dimidio spa-
cium descenderit, in insignem quasi ventrem dilatarur. Hic integer adhuc, nec dissectus aut
extentus, palmum latus est. Fundum eius ab initio gulæ spithamum distat, ipse plus minus pal-
mum longus. Intus rugosa est plicis frequentibus in longum ductis. Fundum membrana quæ-
dã alba inæqualis, callosa, dura, qualis ferè in Gallinaceis, intima ventriculi tunica inſermit, in
latum & longum ad palmum distenta patens. Ab huius exitu ad orificium ventriculi ad pal-
mum & medium oesophagi portio producitur, primò quidem angustior, dein paulatim dila-
tata, intus porosa tota, instat substantiæ humanæ linguæ, post vltimam verò ingluuiem mem-
branofior ac candidior, vt propè ventriculum carnosa tota, ac rubicundior. Hæc itaque pau-
cula in intimis visceribus tum rimari nobis integrum fuit. Quoniam verò & oculum tum & 40
maior occasio suppetebat, itaq; & musculorum sectionem aggressi sumus, eorum figuram,
situm, vsum, quantum licuit, obseruauimus; quæ omnia etiam paucis iam iam ad cõmunem stu-
dioſorum vtilitatem subnectere decreuimus. Verùm, vt ingenuè fatear, ea non tam scita, & ela-
borata erunt, quàm forsitan quis desideret. Atq; is sciat, nullum hæcenus, quod sciam ego, hoc
factum voluisse antea, & nos materiæ subiectæ penuria laborasse, neque etiam ijs viris forsitan
abundasse, quorũ opera & solertia, vteremur, cùm hanc dissecandi corporum artem nunquam
exercuerimus. Neque si quid prætermisissim fuerit per incuriam aut per inconsiderantiã com-
missum, faciliè vnusquisque condonabit. sic enim exigua primùm & rudia rerum, atq; artium
incrementa sunt, mox sedulitate, & tempore augenda & perpolienda.

DE MVSCVLIS COLLI, Eorumque ortu, atque vſu.

MVSCVLORVM colli alij antici, alij poſtici, alij laterales. Poſtici & antici hi ſunt; Primus par veluti cutaneum oritur à tota regione cervicis, quam vnà cum toto collo amplectitur, ſuſumque per ceruicem delatum in ſecundæ & tertię cervicis vertebrę proceſſum tranſuerſum deſinit: hinc in occiput prope mammillarũ proceſſum inſigitur. Huius beneficio ad latus caput ducitur. Secundũ par à primę thoracis vertebrę ſpina enatũ, exile ac carnoſum per collum vniuerſum, ſuſum, ſecundũ cervicis longitudinẽ fertur, deſinitq; tandem in occiput, & ad poſteriora caput trahit. Tertium par enaſcitur à ſpina ſecundę vertebrę cervicis, ſuſumq; delatum at exigũ, inferitur ſub muſculis iam enarratis in occiput. Quartum per breue eſt à tranſuerſis ſecundę ac tertię vertebrę proceſſibus enatũ, & oblique ſuſũ delatum ac expanſum magis, in latera occipitis carnoſo ſine implantatur. Hoc deorſum caput fleſcit. Quintum par & ipſum breue eſt, ſed craſſius quarto, quod ab iſdem proceſſibus tranſuerſis enaſcitur, & ſine tendineo inferitur ad latera occipitis, deorſum etiã caput attrahẽs. Sextum longiſſimum, ceruici & capiti commune eſt, acuto & carnoſo principio, ab internis proceſſibus vertebrarum thoracis principium ſumens, quod ſuſum per ceruicem delatum tendines à ſe emittit in omnes proceſſus vertebrarum thoracis ac cervicis, & tandem in capitis partem anteriorem deſinit. Hoc ceruicẽ & caput ad anteriora ducit. Laterales muſculi tres ſunt. Horum primus à prima thoracis vertebra enaſcitur, ſuſumq; carnoſus delatus, oblique tamen & in tranſuerſum proceſſum primę vertebrę inferitur. Secundus carnoſus à lateraliſſimis proceſſibus primę & ſecundę vertebrarum thoracis enatus, & carnoſus ſuſum in omnes proceſſus vertebrarum cervicis productus, in latera cervicis inferitur. Vltimus & tertius ab anteriori parte primarum vertebrarum thoracis carnoſus explantatur, atque in omnes vertebraſ cervicis deſinit, ita vt tot ſint muſculi, quot vertebrae, diſtincti ſibiſ, ac tendinibus diuerſis. Huius eſt deorſum fleſcere ceruicem.

Muſculi colli.

Laterales.

DE MVSCVLIS THORACIS.

THORACIS muſculi vtroq; latere terni ſunt. Primus carnoſus, exilis, ortum ducit à poſtremę vertebrę colli proceſſu tranſuerſo, & in primam coſtã inferitur. Hic thoracem ſuſum trahit, & primo muſculo thoracis in homine reſpondet. Secundus longus, tenuis, à tota ſpina, carnoſo & lato naſcitur principio, perque gibboſitatem thoracis repẽs, in omnes coſtas inferitur. Hic thoracem dilatat. Tertius muſculus ortũ ſuum ducit à ſuperioribus partibus coſtarum, quã oſſi ſterni neſcuntur, & in ſeptem coſtas peſtinatim inferitur. Hic muſculus thoracem conſtringit. Præter hos intercoſtales muſculi pluriſimi ad ſunt, minimẽ tendinoſi, carnoſi, quos enumerare ſuperuacaneum ducimus.

Muſculi thoracis.

MVSCVLI ABDOMINIS.

QVATVOR in vtroque abdominis latere ſunt muſculorum paria. Primũ imitatur muſculos oblique deſcendẽtes in homine & ortum ducit à quinq; coſtis vltimis thoracis. Dein deorſum oblique repens, deſinit in lineam albã medio abdomine, & infernẽ in cartilaginẽ oſſis pubis terminatur. Secundũ par ab extremis oris ſterni vtriuſq; enaſcitur, quod deorſum oblique latum, in oſ pubis carnoſum deſinit. Tertium par ab vltima coſta originem ducit, rectis fibris præditum, id deſcendens totum illud ſpatium replet, quod eſt inter vltimam coſtam & oſſa, quæ oſſibus ilei, & pubis in homine reſpondent. Vltimum par oritur à vertebrarum, quæ in lumbis ſunt, proceſſibus tranſuerſis, quod ipſum pariter tranſuerſis fibris præditum eſt adeoque peritonæo annexum, vt vix ab eo auelli poſſit. Hoc tranſverſalium in nobis locum obtinet.

Muſculi abdominis.

M V S C V L I A L A S

Mouentes.

ALARVM motui inferuientes musculi decem sunt numero. Primus omnium totius corporis musculorum maximus est, & oritur à toto osse sterni & iugulo, magno, amplo & carnoso insigniter principio, acuto, infera parte lato, quâ sterni costas attingit, & totam pectoris capacitatem sua insigni mole replet. Ad humerum verò vergēs paulatim, ipsiusq; caput equitans, definit in aciem humeri externam, cuius beneficio ala ad pectus adducitur. Secundus huic subiectus est à superiore ferè sterno exoriēs, acuto & carneo principio, eo loco, vbi cavititas quædam in ipsa ossis iuguli diuicatione exculpta est. At sursum tendens ingreditur cavitatem superioris scapulæ, means sub eo ceu ponte vel fornice à processu scapulæ superiore, & iuguli posteriore, compositus tandem tendineo sine definit in humeri superiorem, & internum processum, qui tamen scapulæ proprius esse videtur. Tertius his duobus enarratis musculis exiguus & carnosus subijcitur, superiorem parte membranofus argenteo colore admixta purpura. Hic ortus ab externo iugulo, quâ sterno iungitur, sursumq; latus ad humeri caput, sine tandem tendineo, ac tereti in humeri eiusdem partem inferam inferitur. Quartus musculus subtilis admodum, carnosus tamen ac latus, ortum ducit à secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima vertebri, & sursum ad scapulam delatus, eamq; equitans, ipsi scapulæ coniungitur, deinde angustior factus in posteriore humeri partem definit. Hic quarto illi musculo insigni in homine respondet, ducitq; alam retrorsum ac deorsum. Quintus à superiori scapulæ parte oritur, carnoso principio, & deorsum lapsus lato sine in aciem humeri implantatur, ad posteriora sursum humerum attrahens. Sextus à tota scapula lata inferius carnosus exoritur, dehinc angustior redditus & in teretem finem definens, in internum humeri processum inferitur. Hic in gyrum flectit retrorsum oppositus tertio. Septimus parvus ab interna ac superiori scapulæ parte enatus, carnosus ac rotundus in humeri posteriora carneus totus inferitur, sursum ad posteriora trahens. Octauus omnium minimus à superiori scapulæ cavitare, carnosus, teresq; educitur, cui tendo secundi musculi subternitur, cumq; ad caput humeri deuenit, in aciem & partem eiusdē superiorem non procul à principio implantatur. Nonus & ipse carnosus totus ac teres, à superiore scapulæ processu enatus in humeri ceruicem ad anteriora terminatur. Hi duo ad superiora humerum mouent. Decimus ab interna & superna scapula ortus carnosus, deinde angustior redditus finitur in internum humeri processum superius. Hic ad posteriora deorsum paululum humerum deprimit.

M V S C V L I S C A P V L Æ.

PRIMVS scapulæ musculorum, qui sunt quatuor numero, initium capit à vertebri postrema ceruicis, nec non ab omnibus thoracis, quæ secundum longitudinem scapulæ exporriguntur. Carnosus est, definitq; in totam longam scapulam, ad posteriora eam trahēs & ob diuersitatem fibrarū nunc sursum, nunc deorsum ducens. Secundus parvus primo subiectus est. Ortum autem ducit à processibus duarum vertebrarum thoracis, vnde delatus inferitur obliquè in internam aciem scapulæ. Hic sursum ipsam trahit ad posteriora. Tertius musculus carnosus à sexta, & septima costa non procul ab ea parte, vbi in cartilaginē definunt, oritur, sursumq; euectus in angulum inferiorem scapulæ definit, & deorsum trahit. Quartus exiguus, teres, & carnosus oritur à prima costa, antequam in cartilaginē definat, deinde sursum latus tendine tenui definit in mediam scapulam, non procul à ceruice.

M V S C V L I V L N A M, cubitusve moueantur.

QVI vlnam mouent, feni sunt. Horum primus carnosus, duplex principiū habet, quem admodum in homine biceps dictus, quorum vnus à magno humeri capite, alius verò à capitis parui cauitate oritur. Hic deorsum à posteriora delatus offi toti incumbens desinit in tendinem, & in vlnæ partem superiorem implantatur. Hic dirigit vlnam, & extendit. Secundus ab interno tubere humeri enatus carnosus, oblique descendens, ad externū caput radij inferitur, cubitumq; flectit. Tertius ab externo capite humeri carnosus enascitur, atq; deorsum ita defertur, donec superauerit mediam humeri regionem, deum tendineus factus, desinit in superiorem vlnæ partem, non procul ab articulo. Quartus cubitum mouentium musculus exiguus oritur ab externo, sed inferiori capite humeri, & articulo superato in aciem externam radij desinit. Quintus ab eodem capite, sed paulò inferius neruoso ortus principio, deorsum oblique repit, primū carnosus, mox verò tendinem longum acquirens, hoc ipso in eam partem inferitur, quæ carpi humani vicem gerit. Hi muscoli radiū ad humerum ducunt. Sextus sub his duobus postremis collocatur, & quasi occultatur. Is ab interna cauitate humeri erumpit carnosus & articulo insidens, deorsum latus, desinit tandem in externam offis cubiti aciem, & oppositum suprā dictis motum efficit.

MVSCVLI MOVENTES EAM partem, quæ Carpo in homine respondet.

PRIMVS ab externo vlnæ tubere carnosus enascitur, & deorsum per vlnæ interiora delatus, tendineus simul & carnosus, in superiorem partem atq; internam apicis offis desinit, quod humano carpo respondet. Secundus huic oppositus ab interno capite humeri infra exortus, deorsum per externam radij regionem, à cuius medio tendineus fit, defertur, & ad externum eiusdem offis caput in carpū implantatur. Huius est dirigere partem seu extendere. Tertius carnosus exoritur ab ea, & quidem superiori radij, & vlnæ parte, vbi simul inuicem iunguntur, & teres factus, carneus simul, atq; nerueus, totam eam, quæ est inter radiū, & vlnam cauitatem replet, vnde supra articulum euectus, duplici tendone, vno externo, altero interno in extremum carpi caput inferitur. Hic flexor est illius partis: Quartus ab vlna enascitur. Is non procul à principio, quod carnosum est, tendineus fit atque teres, & per internam vlnæ regionem super articulum delatus, quem admodum & tertius ad extremam vsque alam excurret, vti & superiores. Quintus neruus simul est atque carneus, & ab extremo apice vlnæ enatus, per eandem exteriora incedit, vbi tendineus factus, in reliquam alam totam inferitur. Hic reliquos alæ articulos omnes flectit. Postremus ab inferiori parte vlnæ prope articulum erumpit, ab ea regione, qua se mutuo duo ossa respiciunt, exiguus est, & teres, atque ad superiorem carpi regionem defertur.

MVSCVLI CRVRIS AQVILINI, & primū femoris.

QVINQVE sunt muscoli, quibus femur mouetur. Primus exoritur carnosus à toto superiori cauitate offis ilei, quā rotā replet, hinc deorsum lapsus, & coarctatus, tendine lato admodū, in superioriē partem eius apophysis, quæ trochanteri maiori in homine respondet, inferitur. Secundus multò minor est primo, cui aliqua ex parte subijcitur, ab eodē loco enatus, quo ille angustior postea redditus, in ceruicem offis femoris non procul à primo desinit. Hi duo muscoli ad superiora femur attrahūt. Tertius parvus est admodū, & à superiori regione offis ilei, qua femur illi coniungitur, atq; ad extremā illius aciem enascitur. Hic parū quandā cauitatē replere videtur, & deorsū super externam regionem trochæteris maioris quodammodo equis, terete tendine in ceruicem trochæteris iā dicti inferitur. Huius musculi bene.

beneficio femur rectum quodammodo, & extensum attollitur. Quartus duobus primis opponitur tam situ quam actione (nā flectendo deorsum partem impellit.) Is à tota inferiore coxendicis regione enascitur, cavitatemq; ibidem exculptā replet sua corpulentia, principio carneus est, dein angustior fit, & tendine argenteo inter primum atque secundum in trochantera iam dictum inseritur. Quintus, & ultimus exiguus est, tertio oppositus carnosus. Is à quodam foramine nascitur & id totum in femoris caput finiens, replet. Hic musculus femur deorsum reuelat. Est autem & sextus musculus, sed hic vropigij potius est: quare in suum locum reijciatur.

MVSCVLI TIBIAM MOVENTES.

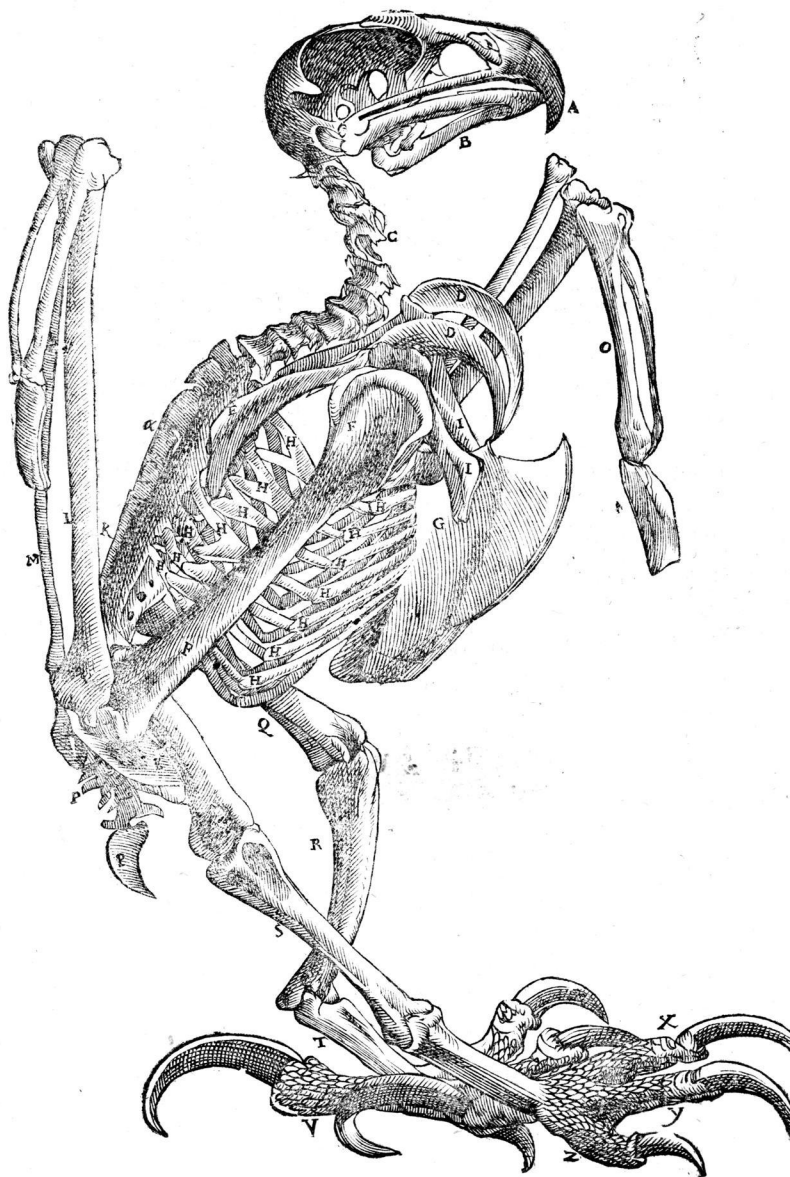
P RIMVS musculus, ille nempe qui sese nobis primum omnium obiecit, oritur à superiore acie ossis ilei, tegens femoris musculos iam dictos ferè omnes. Ab hinc per femoris anteriora descendens in magnum ac robustum tendinem degenerat, qui simul cum secundo, quem mox enartabimus, tam artè colligatur, ut citra dilaceratione nulla ratione diuelli possit. Secundus huic substernitur amplus, carnosus, biceps. Horū vñ caput ab interna capitis femoris regione, alterum verò ab externa exoritur, deorsumque repens vniuersam femoris regionem amplectitur, & in tendinem latum cum superiori desinit. Hi duo musculi patellam comprehendunt, eamq; in suo loco retinent, quam vbi sperauerint, tandem in superiorem tibiā implantantur. Tertius parvus est valde & teres. Is ab interno ac inferiori coxendice enatus, & carnea portione sui ad instar lābri exprorectus, vbi ad mediā vsq; femoris regionem pergit, in tendinem tenuem admodum degenerat, & mediā patellam transversum perrepat vbi per canalem quandam, quem ad superiores tendines natura eò insculpsit, delatus, in tarsi tandem superiorem partem sub musculis reliquis quodammodo occultatus desinit. Quartus à latere primi exoritur, id est, à suprema parte ossis ilei, qui non procul à capite femoris productus in superiorem ac internam regionem ossis tibiæ inseritur. Sed primus ac secundus musculus, quod ad constructionem & vsum spectat, imitantur septimum, octauum atque nonum in homine, eos nempe, qui tibiā extendunt. Quartus verò trahit eandem ad interiora. Quintus acutus est, & carneus, enascitur ab interna regione ceruicis femoris, per quam vbi intra delapsus, sed ossi tenaciter adhærens, & super articulum vectus fuerit, cum quarto in eundem locum desinit, qui ambo quoque eodem munere funguntur. Sextus ab interiori appendice coxendicis explantatur, carnosus ac teres. Is deorsum per interiora femoris repit, & tendine recte internum tibiæ latus adit. Hic musculus respondet secundo in homine, cuius beneficio ad internum latus tibiā adducitur. Septimus latus est, ac carnosus, à postica parte appendicis coxendicis productus, à qua deorsum per internam ac posteriorem partem delapsus, in illam quasi inseritur, ita ut in vniuersum femur definire videatur secundum longitudinem. Hic musculus inter eos, qui femur & tibiā simul mouent, connumerari potest. Atq; hic à fine coniungitur musculo vni ex his, qui digitos mouent. Officium huius est femur & tibiā intro adducere. Octauus musculus à superiore acie appendicis coxendicis enascitur principio carnosus. Hic per posteriora & exteriora incidens, vbi ab mediā regionem vsque peruenerit in tendinem, eumq; teretem degenerat. At vbi ad poplitem accesserit, tum admirabili quodam naturæ artificio, per ligamentum, veluti per annulum ad instar stapedis transmissus ad extremum tibiæ latus fertur. Huius igitur beneficio ducitur retrorsum tibiā. Ne verò in actione hac hic musculus aut tendo excideret, igitur natura ei pro substerniculo seu fulcro hunc annulum addidit. Sextus autem & septimus flectunt tibiā.

DE MVSCVLIS PEDEM, ET digitos mouentibus.

Q VI musculi pedem mouent, & digitos eorum, alij explantantur à tibiā, alij à tarso. Qui à tibiā originem trahunt, alij sunt anteriores, alij posteriores. Primus posteriorū, qui quaterni vtriusque collocantur, à superiori tibiā seu polite enascitur, carnosus ab vna parte, ab interno nēpe tuberculo tibiæ, vnde delatus in validū ac maximū tendinem desinit, qui in capite tarsi vñ cū cæteris ligamentis inseritur. Vbi ipse sic ligamentū euaserit, tum tendinē ad minimum vsque digitum emittit, & eundem flectit. Secundus huic subiectus est carnosus,

fus, corpulentus, & ab eodem, ut ille loco eductus. Hic descendens per posteriora, prope articulum in latum ac robustissimum tendinem degenerat, dehinc articulo superiectus in omnes digitos, uti in homine, inseritur. Tertius secundo item, ut secundus primo subternitur. Erumpit autem ab externo simul capite tibiæ, nec non ab interno, & totam eam regionem occupat, per quam deorsum ad articulum latus, ac sub ligamento transiens, & ipse in omnes digitos distribuitur. Hi duo musculi perforantium in homine vicem gerunt. Quartus musculus & ipse carnosus est, sed exilis, partim ab interno tibiæ processu enatus, partim ab acie ipsius femoris interna. Hic quasi duplex apparet & deorsum per externam tibiæ delatus in tendinem primi musculi inseritur. Hoc ipso pes ad latera trahitur. Anteriores musculi tres sunt numero. Horum primus unum habet principium ad supremam tibiæ atque fibulam. Carnosus est ac insignis molis & deorsum per tibiæ anteriorem descendit, ubi gracilescens articulo prius, quæ perreptat, superato, duplicem tendinem effingit, quorum, alter in medium os illud, quod pedio in homine respondet, alter verò in partem inferiorem prope digitum implantatur. Huius munere sursum pes attollitur. Secundus ab interno latere capitis tibiæ exoritur, atque ubi per interiorem illam regionem carnosus descenderit, in finem tandem eiusdem tibiæ desinit. Tertius huic oppositus est, & ab opposita parte nascitur, exiguus admodum & carnosus. Is ad eundem, quo secundus, locum etiam pertingit & in ultimum os tibiæ inseritur. Musculi autem, qui ad tarsum sunt, sunt quatuor numero. Primus ab anteriore parte pedis procedit carnosus, sed exilis & in duos teretes fines desinit, qui in pollicem & medium digitum inferuntur, eosque attollunt. Alii tres musculi postici sunt. Primus horum prodit à superiori parte tarsi, & deorsum delatus carnosus tendine finit in superiorem regionem pollicis. Huius est primam articulum dirigere. Secundus & tertius à lateribus oriuntur exiles admodum, sed carnosissimi tamen, præsertim à principio, hinc delapsi in tendines terminantur, quorum opera abducuntur ad latera index & minimus, in quos & implantantur. Hæc igitur sunt, quæ in hac Aquila, quantum res ipsa passa est, observare potui, quæ vel alij ampliare poterunt, vel meo exemplo exciti de suo sua in medium adferre, & mecum liberalia studia adiuvare: præcipuè rem Anatomicam, quæ certè non parum iuvabitur si quæ maior diligentia in alijs cadaveribus secàtis adhibeatur, & ad hanc quis naturæ partem transferat. Verumenimvero antequam iam ad pensum redeamus, placuit & sceleton eiusdem Aquilæ hîc subiungere, ut studiosus lector non affectum tantum nostrum sua studia promouendi contempletur, sed & sceleti partes singulas examinet, videatq; in quibus cum alijs Avibus conveniat, & in quibus differat. Ego id saltem à cæteris rapacibus aut nihil, aut parum differre arbitror, ideoq; potissimum id hic ob oculos ponere libuit. Est autem hoc.

AQVILINI SCELETI NOTARVM EXPLICATIO.

- A. Rostrum.
 a. Mandibula inferior.
 B. Vertebrae colli novem.
 C. Vertebrae dorsi.
 DD. Claviculae pars superior.
 II. Claviculae pars inferior, qua sternū
 10 nū humero, & scapulae adnectitur.
 F. Omoplate.
 FF. Os humeri ex vno latere, in quo etiam
 denotantur vlna, atq; radius per L. &
 M. Ex opposito verò latere carpus, &
 metacarpus ostenduntur per N. & O.
 G. Sternum.
 H. H. H. H. H. H. H. ad sinistrolatere deno-
 tant costarum exortum è vertebrae:
 eadem literæ à dextro latere demon-
 20 strant easdem costas vbi desinunt in
 cartilagine.
 K. Principium ossis sacri, quod à vertebrae
 dorsi exoritur, quā postremæ costæ
 duæ ilij adnexæ sunt, totum continuum

cum ossibus ilij, coxendicis, atque pu-
 bis. K. inferius ostendit os pubis cum
 suo foramine.

- L. Vlna.
 M. Radius.
 N. Metacarpium.
 O. Carpus.
 P. P. Coccyx. P. superius vertebrae eius de-
 monstrat, P. inferius eius finem.
 Q. R. S. T. Demonstrant crura: Ab vno late-
 re per Q. denotatur femur: Tibia verò
 per R. Ab altero verò latere per S. o-
 stenditur fibula, quæ in huiusmodi Ave
 vix conspicitur, tibiæ quasi continua.
 T. ostendit eam partem, quæ in homi-
 ne proportionem respondet tarso, quod
 in manu respondet carpo.
 V. X. Y. Z. demonstrant digitos, nempe V.
 digitum posticum, X. anticum primū,
 Y. secundum, Z. tertium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

- 30 **S**ED Aquilam nostram, quam primo loco ponimus & primum Aquilarum genus facimus,
 Chrysaëton seu Regiam illam, Iouis armigeram & simpliciter *αετὴς ῥαγία* Aquilam
 dictam esse multa sunt, quæ faciunt, ut credam. Hæc paucis in medium adferre operæ
 pretium fore duxi, ne quispiam id me vel temere pronunciaſſe, vel eā non vndiquaq; Chrysaë-
 to veterum congruere existimet. Rationes non prorsus erunt necessariae, sed probabiles saltē, &
 quantum in tanta scriptorum veterum, qui hanc Auem descriperunt, verborum parsimonia as-
 sequi licuit, vero maximè similes, eæque vel hanc eam ipsam esse ostendent, vel vera & ger-
 manæ Chrysaëto maximè cōgenerem, ut ad aliud Aquilarum genus (ad sex enim species cum
 Aristotele & Plinio omnes reuocamus) referri omnino nequeat. Primum autem signa osten-
 suri sumus, quæ hanc à Chrysaëto veterum, si vspiam alia, quadrare demonstrabunt: dein quæ
 40 ab omni alia, quæ in eadem classe sunt, Aquila, hanc eandem excludunt. Notæ quibus Chry-
 saëton antiqui finierūt, binæ tantum sunt: prior est, quod ex Aristotelis sententia cæteras Aquil-
 las seſqui altera proportionem excedat: altera, eaq; imbecillis, & quæ ex sola etymologia peti-
 tur, quod aureo sit colore, aut ruffa, ut Aristoteli. Quod ad magnitudinem attinet, eam hac ipsa
 reliquis omnes superare & quidem proportionem seſqui altera, verissimum est, ut ex descriptio-
 ne cuius comparanti eam reliquis, liquidò constabit. Cæterarum omnium minima Aristoteli
 & Plinio Valeria est seu Melanæto, quā alij Buteoni seu Trionchi corpore parem esse scri-
 bunt. Media inter omnes est Percnopteros, quæ Miluum ferè æquat, uti & Halætos. Hiſce autē
 maiorem esse nostram Aquilam, & quidem mensura, quam Aristoteles præſiniſi, extra con-
 trouerſiam est. Quin & Oſſifraga, etſi non multò, maiorem tamen eſſe, vtriusque descriptio, si
 50 conferatur, manifestò docet. Hæc enim Oſſifraga ſcilicet vndecim tantum, at Aquila illa duo-
 decim libras pendet, & ad minimum medio ſpithamo, si à roſtro ad caudam vſque menſu-
 res, Oſſifragā longior eſt. De ſecunda nota quiſpiam dubitare poſſit. Nam Chrysaëti nomen
 vti & fuluæ epitheton, aurei eam coloris eſſe indicat: nos verò ferrugineo colore præditā no-
 ſtram ſcripſimus, ſed hac in re Bellonio ſuffragor lubens, qui eam id nominis adeptum vult,
 non quod tota aurea ſit & fulua, ſed quod magis quam cæteræ Aquilæ fuluum colorem parti-
 ciper. Ariſtoteles quidem ruffum ei adſcribit, verum Plinius paulò mitioris vocis vſus, ſubtiliſſe.
 Albertus Magnus Chrysaëton, quam ipſe Herodium vocat, totam nigram aſſerit, & colorem
 cum ingruente ſenectā mutari in cineritium. Ornithologus quoque colorem Aquilæ ſuæ cum

Lib. 9. Hiſt.
 cap. 12.
 Lib. 10. c. 3.
 Lib. 9. c. 32

Color.

Lib. 23. de
 Animal.

ætate mutari testatur, & maculas albas cum dorſi, tum ventris omnes poſt fulſcere, a loqui caſtaneam eſſe totam. Quod tamen minus miram videbitur, qui Accipitribus Alter j: non ſolum dorſi, ſed & oculorum nigredinem paulatim ingraueſcente auro ruſſeſcere legitur, ut alias maiores, & quæ ſingulis annis in quibuldam auibus accidunt, colorum metamorphoſes præteream. Præterea ſi recte Ouidio

Metam. 8.

— *Fulvis Haliæetus in alis*

dicitur, cuius tamen dorſi & alarum color, iuuenis præſertim magis ad nigrum è ruſſo vergit, cuiuſmodi noſtre ferè eſt Aquilæ: quare hæc ipſa nõ ineptè ſimili planè ratione fulua dici poterit, cſti caſtanei coloris vel ferruginei ſit magis, quàm aurei, quem tamen paulò poſt acquirit. Denique quos Ariſtoteles Aquila, ut omnium Avium generoſiſſimæ, oculos charopes tribuit, 10 qui ſcilicet dilatare virentes, igneo ſplendore micet, in hac noſtra Aquila ceuteriam ex his, quas veteres reliquerunt, notam, manifeſtè reperimus. His addimus quod Stellaris nomen, quod Aelianus Aquilæ Germanæ attribuit, in noſtram quadrat ob eaſ, quibus diſtinguitur, maculas & quàm aptiſſimè. Sed illud minime noſtram ſententiam evertit, quod eam dum deſcripſimus clangorſam vocem emittere diximus. Non enim ex eo Planga ſtatuenta eſt, quoniam nuſquam dictum eſt ab Ariſtotele eam ſtatim Aquilam Clangam eſſe, quæ plangit, verum ſola, inquit Melanæto non clangit, vnamque omni proluſ abſtinet murmuratione. Vnde facile quivis colligit, quod cæteris omnibus Aquilis excepta Melanæto, vcl clangant, competat: omnium verò maxime querulam eſſe Morphonon, quæ à perpetuo clamore & murmure Clangæ ſeu Plangæ nomen invenit. Sed reſtat, ut quare ab cæteris omnibus diſſidat: Aquila ſ, nunc tan- 20 dem excutiamus. Præter id quod duabus vniuerſalibus iſſeque inſignibus, & quæ ſolæ fulſcere poſſent, notis à toto reliquarum genere diſcrepare hanc palam eſt, robore nempe, magnitudi- neque eximia, qua omnibus anteit, & cruribus ad pedes vſque muſculoſis & plumis obueſtitis, alias quoque particulare, quibus à ſingulis earum ſpeciebus manifeſtè ſeparatur, in promptu eſt reperire. Primum igitur à Melanæto hoc diſſert, quòd eà clangere antea ſcriptiſimus. Nam Melanæto nullum planè clangorem edere Ariſtoteles & Plinius aſſertunt. Præterea Melanætoſo vniuerſo corpore nigricat, hæc verò præterquam quod ferruginea eſt, maiori ex parte multis etiam maculis iſſeque albicantibus reſpergitur. Pygargo hoc peculiare eſt, ut albam caudam habeat, qua nota non ſolè à Chryſæto, ſed & ab alijs omnibus Aquilæ diſtinguitur. Per- 30 nopteron ab hac & à cæteris Aquilis ſeivrgit capitis albedo, & deformem adulerinam natu- ram eius atteſtatur, ut inſignem ignavia omittam. Oſſifragam color cinericius inter cætera ab hac diuerſam facit. Morphonos prominentiore cauda eſt, quam ei Plinius attribuit, necſcio tamen quàm verè; roſtro, cruribus & pedibus cæruleis, atque hinc ab hac noſtra diſſert. præter id quod omnium Aquilarum magnitudine ſecunda eſt, ut ille primus. Ab Haliæti familia multa ſunt, quæ hanc ipſam excludant. Haliætus enim littoribus gaudet, & maritimam oram paſtus gratia incolit: hanc verò in altiffimis montium iugis degere comperimus. Illa etiam, iuxta Ariſtotelem, prædita eſt ceruice magna & craſſa, alſcurvantibus, cauda lata, quibus neoterici adijciunt pedes cæruleos, quæ tamen omnia noſtræ Aquilæ minime conveniunt. Hoc verò ei cum Haliæto commune eſt, quòd pedes habeat nõ tabellis totos, ſed ſquammiſ tantum inteſtos, qua proprietate hæ duæ Aquilæ ab omnibus cæteris diſcernuntur. Vnde errore in 40 Haliæti icone, quam ex Bellonio mutuati ſumus, commiſſum eſſe obiter admonemus, dū perperam tibijs anterioribus ac pedibus continuas per totum tabellas affixit. Quare cum illam ad nullam aliam ſpeciem, ut appareret ex his, reducere poſſimus, ergò nihil aliud reſtat, quàm ut ei Chryſætiis & honorem concedamus atque vel eandem ipſam eſſe, vel ab hac non abſimilem certò ſtatueramus. Plures enim quàm à Philoſopho & Plinio acceperimus Aquilarum ſpecies ponere, neque neceſſitas vlla cogit, neque ratio perſuadet. Quam noſtram ſententiam non parum confirmarunt aucupes Magni Thuſcorum Ducis, quorum curæ hæc Aquila inter ceteras commiſſa fuerat: illi interroganti cuiuſnam ſpecie eam eſſe exiſtarent, & quo nomine diceretur reſponderunt: ipſam (Aquila Reale) Italico & vernaculo Idiomate, ideſt, Aquilam Regalem eſſe & nuncupari. Vnde non parum mirari ſolui, quid in mentem doctiſſimoſ 50 Bellonio venerit in hæc ſcribenti: *Inter cæſ in vniuerſa rapaces, nulla nobis viſa eſt aut nota, quæ ſub alis & in tibijs plumis veſtiatur, præter hæc* (de Oſſifraga loquitur) *& Vultureſ & nocturnas omnes.* Equidè non puto hanc opinionè eſſe verò cõſonam, nec dubito ſi hanc noſtrâ, qua procul dubio nunquam vidit, conſpexiſſet, quin ſeneſcutia mutaturus fuiſſet. Non enim villas omnino reperiri tales, ſed quas ipſe conſpexit, negat ſolummodò. Et certè quævis Oſſifragam & Vultureſ tibijs plumoſis eſſe dicat, nihilominus tamè & Oſſifragam & Vultureſ quotquot edidit, omnes nudis tibijs, in iconibus ſpectandos exhibit. Malè igitur aut icones delineare ſunt, aut hoc perperam ab ipſo ſcriptum eſt. Vnicum tantum, eumque Ornithologi Vulturem tu- 60

Oculi.

Lib. 2. de
Anim. c. 29Oſſifragæ
color.Morphni
cauda.Lib. 10. c. 3.
Haliæti, &
Chryſæti
diſcrimina.Lib. 9. Hi-
ſtor. c. 3.Aquila re-
galis.Lib. 2. de
Hiſt. Anim.
cap. 8.Petri Bello-
nij error.

reum, tibias habere plumis intertas obleruauit, quem quidem Ornithologus ob similitudinem tibiurum aliarumq; partium, quam habet cum sua alpna seu simpliciter dicta Aquila, quamq; nos Chrylaeron facimus ex vulure & Aquila mistis progenitam arbitrat. His autem vtrique cum Aquilis, cum Vulturibus aureis ea de causa naturam plumas addidisse in tibijs, idem author existimat, quod in cellissimis niuosisque alpium iugis vitam degant, vnde aduersus nives & frigora hase partes munitas esse oportebat. Hoc ipsum videre est in alijs quibuidam monticolis Auibus, vt Lagopede, Gallinis montanis, Attagene nostro & nocturnis quibuldam. Differentiam autem veram, quæ sit inter Vultures & Aquilas idem Ornithologus declarat, dum scribit: *Vbi quidem Vulturū genus ab Aquilarū & Accipitrū, Falconumq; genere, quod ad rostris figuram differre videtur in hoc maxime, quod non statim in uncū flectitur, sed rectū primò ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsū, vt apparet in Vulture auriopariter & Leporario, quorū picturas exhibuimus, & in Gypaëto, quæ inter Aquilas posuimus: Nā cū Vultures fere cada uera tantū aggrediatur, nō similiter adducit, & ita valdè rostrū opas, vt rapacibus ceteris, quæ viuas plerumq; inuadunt & rapiunt animantes. Hactenus ille. Hanc eius sententiā adstruit lanè noster Gypaëus, cuius iconem suo loco exhibebimus, cuius rostrum cætera rectum, extremotantummodo aduncum est. Quia & ipsemet Boellonius aliud discrimen inter Vultures & Aquilas statuit, ut: impe quod his, quæ caput integunt plumæ multo atque Aquilæ breuiorēs, & curte sint atque veluti attonæ, vt quidam caluosi esse existimant, et si re vera non sint. Sed alias differentias in suum locum reijcimus. Illud interim adiciam, quod cætera signa quæ plerumq; à neotericis Aquilæ ascribuntur, in hac nostra conspicere liceat. Nam pedibus est flauis, vt Vultures fuscis seu corneo colore. Vngues ei p egrandes longi, latiq; validi, nigri, quemadmodum & rostrum. Breuis huic & Melanæo cauda est; extrema parte robusta, vt Vulturi.*

Cap. de Vulture.

Vulturibus rostrū aduncum non esse necessarium.

Chrysaëti pedes. Vngues. Cauda.

GENERATIO, INCUBATIO.

HERODIUS, inquit Albertus magnus, eo nomine Chrylaeron designans, *vnū tantum ouum ponit, & si duo fecerit, horū alterū vt plurimū putreprehenditur.* Hoc reipsa aucupes ita sese habere comperit in superiori Germania. Nam octo annis continuus, lustrato ac inspecto Chrylaëron, seu, vt ipsemet ait, Herodij nido nunquam plures vno pullo se reperisse confirmat. Sunt hæc Aues natura calidissimæ; quare oua incubatu fota atopere incallescunt vt quasi ebulliant, & quodāmodo excoquantur. Rursus idē subiūgit: *Tradunt quidā Herodium binos seruos pullos excludere, vna tantū duo parere, ex quorū altero vnica, ex altero vterogemini factus nascatur, quod equidē falsū existimō: Quin potius hæc ipsa, cū magni sis corporis, parū ad semen conferat, id est, vt opinor, paucū semen emittit.* Hoc intell. genū exitimo ad portionem tantæ molis, ideoque non plura vno aut duobus oua parit, ad summam tria, præsertim si iuuenis ac vegeta est, ita vt ex singulis ouis singuli pulli gignantur, si fortè præternaturæ ordinem quidpiam innouari contingat. Aut si plures excludit, vt Aristoteli & Plinio placet, alterum expellit nutritionis tēdio. Causam eiectionis, vt scribit ibidem Albertus, alij aliam assignant. Quidam ideo abijci volunt à parente pullum, quod spurium foetum, nec genuinum esse suspicetur. Affirmant enim Aquilam facinorā cum alijs genere diuersis coire aliquando. Hoc quidem nobis haud sit verisimile. Alij Aquilam diuertim genere effractus prius ouis Herodij sua aiunt supponere: vnde supposititia illa & adulterina proles ab iudice iudice & seucro generis sui vindicæ, regia Aquila scilicet meritò abdicatur. Veruntamen cū Herodius seu Chrylaëros ferocissima sit & cui facienda vim quandam inesse existimant, quæ etiam abfens si quid aduerfum nido imminet, prænoscit; itaque nulla Avis est, quæ ad huius nidum et si abfentis accedere audeat vel nocendi vel oua commutandi gratia, præsertim cū oua in nidum alienum deportare, & alijs excludenda subijcere non nisi ad vilissimas & maximè ignobiles Aues pertineat, quæq; fouendis ouis proprijs atque excludendis minimè sufficiunt: cuiusmodi Aues sunt mericulosa & quæ ideo cæteris multò minus ad nidum Herodij accedunt. Alij demum referunt Chrylaëton sua oua alteri Aquilæ subijcere, atque sic alienis permiscere. Excludis omnibus naturæ instinctu reuerti & pullos suos, quos sole tanquam lydio lapide probarit, alere, notos abijcere, & eiectionis colligi & ab ea cui Herodius ab initio sua supposuerat, nutrir. Quod equidem, nisi exempli desiderarentur, probabilius multo iudicarem. Nam operoso illo ouorum incubatu, mirum quantum extenuetur & elanguescat Aquila. Solent enim ferè id temporis totum frugaliore victu aut inedia transigere volucres, quam Herodius propter naturæ suæ nobilitatem & sibi copiam, quæ vti consuevit, non facile sustinet. Dici etiam potest, patiens.

Lib. 22. d. Animal. Ouum vni parerem.

Herodium pullum ex singulis ouis excludere.

Cur pullum eieciat nido.

Famine adulterij. Oua supponi.

Herodius inedia im-patens.

*Pullum cur
abiciat: He-
rodus.*

quod pullum aliquem Chrysaëtos non tanquam spurium & adulterinum simpliciter abiciat, verum vt viliores ceteris, minusque generosum. Vnde etiam in illis regionibus, vbi Aquila- rum nidi nunquam inveniuntur, pullos eos aliquando capi contingit, qui aucupibus peregrini dicuntur. Sed eiectionis causam, vt in generali historia retulimus, nutritus difficultatem & tadium esse volunt, quod vt parentes, ita & pulli copioso alimento egeant, eoque longè & latè à parentibus conquiritendo. Eadem de causa minimè vicinis locis nidum struunt; quandoqui- dem magno ad prædandum tractu opus habent. Sitamen vsipiam, sanè in Septentrionalibus regionibus plures vno tractu simul reperire licebit, idque iuxta sylvas ac maria, vbi minorum quadrupedum & piscium, prædæ quod satis est, suppetit. Verum hac de re pluribus in gene- rah historia adum est.

10

VENATVS, ET VICTVS.

Li. 2. c. 19.

*Aeliani er-
ror de Chry-
saëti cibo.*

*Præter car-
nē alijs ve-
bus etiā ve-
scit Chry-
saëtos.*

*Lib. 5. Hist.
Anim. c. 5.
Aristot. er-
ror.*

ROBVR ei cum feritate par est. Neque enim itaq̃ solum Lepores, Grues, Anseres rapit & hinnulos, sed & Tauros aggreditur & prostermit, immenso certè ausu, nec minore altu. Quod quidem quò pacto fiat, etsi in generali de Aquilis historia ex Aeliano copiosè positum est; ad hanc tamen peculiariter pertinet. Vnde falsum esse constat, quod ibi- dem scribit, quod ea, quæ Iouis Aquila dicitur, carnis in totum abstineat, solis herbis con- tenta. Quorsum enim tanto conatu ex decliui Ceruum agit præcipitem, nisi carne eius potiri aueat? Vt tamen carnisbus vicat, ita nihil obstat, quin aliquando fame aut alia ratione indu- cta fructibus vescatur, aut frugibus. Quin carne alioquin abundè suppetente panem manu mea exhibitum vorasse eam multis mihi oculis visum est; Quæ experientia mea Aristotelem dece- prum esse manifestè conuincit, dum fruges, etiam si in os ingeras, Aquilam respuere asserit. De- mum non solum omne carnis genus deuorat, sed ne ab Aquilina quidem, atque ab suo genere sibi temperat, licet id à quibusdam negatum sit; Aquilina enim carnem, vt supra retuli, quæ tum fortè ad manus erat, auidissimè Chrysaëtos deglutiebat, adeo vt bubulæ etiam recentis hanc præferre videretur.

30

INGENIVM ET MORES.

Liberalitas

*Adulatoris
Auibis co-
parati.*

*Maieſtas
Regia.*

Ingenium.

HVIC autem potissimum Aquilæ præ ceteris laus liberalitatis debetur. Nā prædam nisi immodica fame coacta sola minimè absumit, verum in Auibis quibuslibet ea ipse sese se- ctantibus portionem impertit regia quadā magnificencia. Multi enim culinæ solū ni- dore allecati in aulas regum & principum se ingerunt, quos tamen vt viles, & ad dispergendū, non ad colligendum natos haud quaquam abigunt, sed suæ munificentiæ riuiolos ad eos etiam trans- fundunt. Atque regiam maiestatem inter cetera frequens caterua comitum, clientum ac satelli- tum vel maximè declarat; sed hanc Aquilæ minimè deesse videmus, quæ vt plurimum affectu- suæ mensæ, Auibis stipata fertur, idque graui quodam gettu & maiestate antecedentibus alijs, alijs subsequenteribus, nonnullis latera eius cingentibus. Quare cum de suo alij spontè elargia- tur, itaque minus mirum est, si ab aliena præda, etiam si huiusmodi sit, sese continet. Ingenium ei est vngues fortè nimium aduncos, aut hebetes saxi atterere, acuere & venatu commodiores reddere: quemadmodum contrā, ne saxorum durities eorum aciem obrundat, hocce minimè explicare, sed contrahere, si quando diutius in cautibus persistendum est.

V S V S.

*Utilitas.
Pellis ad
quid utilis.*

Docilitas.

QUÆ ex hac Aquila accedit utilitas, duabus potissimum in rebus consistit, nempe pelle, & venatu. Pellis enim eodè, quo Vulturina præparatur modo, quod nō minus quam illa ob tenerimā lanuginem ad radicem maiorum pennarum mollicula sit, & eundem in ventriculo fouendo vsu præstat. Quæ in finē venatoribus præcipue expetitur & magis forsan quàm ad aucupium, quod ob nimium corporis pondus & gestatu difficilis sit & præ ferocia vitæ atque difficultate disciplinæ capax. Quare, qui aucupij commodū ex hac volunt percipere, eam iuuenem adhuc & teneram, necdum acquisito virium robore perfectam, & rebellem, ideoq; facilè domabilem è nido abripiunt, & hac ratione operā minimè perducunt, sed eas potissimum libi

50

sibi deligunt periti aucupes in quibus hæc præcipua bonitatis indicia conspiciunt, nempe rutilum colorem, oculos profundos, maculas in capite, dorsoq; candidas. Arque hæc quidem duo posteriora in nostra, quam Chrysaëton statimus, minimè desiderabantur: tertium illud, nempe rutilum colorem ætatis maturitate consequutura erat proculdubio, si longior ei vitæ obtingisset.

*Delectus
Aquilæ ad
venatum.*

VSVS MVLTIPLEX IN VARIIS REBV.

MIRABITVR proculdubio quispiam, cur quæ hæc de Aquilæ vñ in insignibus Romanis, clypeis, armis, necnon & numismatibus dicturi, non potius ad generalem libri primi narrationem, quàm ad hunc locum retulerimus. Non enim tam Chrysaëto, quàm cæteris Aquilæ ex æquo competunt. Nobis verò etiam hic aptè conferri posse visa sunt, non tam leuandij ædij gratia, quod vniformis oratio sæpe parit, quàm quòd ad hanc Aquilæ speciem omnino reducantur. Hic enim de Aquilæ legionarijs, præcipuis Romanæ maiestatis signis, & quomodo eas illi ipsi, tum alij, tam in numis, quàm in alijs rebus expresserint, dicturi sumus, quas ad imitationem huius Aquilæ aureæ effictas, & ab Ioue desumptas esse mihi facile persuadeo. Non enim aliam Aquilam quàm hanc, & generosissimam & bellicosissimam asciscere, è Romana dignitate, & maiestate erat, & ad æmulationem Iouis expressam, æqua sibi hanc terrestrem monarchiam, vt Ioui cælestem illam, tacito velut calculo adscriberet. Sic enim ille:

Diuisum Imperium cum Ioue Caesar habet.

*Virgil. in
poëm.*

Cùm igitur autem Aquila siue fulua, vt in historia suprâ generali satis diximus, Ioui propria fuerit, itaque & hanc præ cæteris Romana potentia, & suorum factorum incitamentum, & gloriæ monumentum esse voluit. Quæ igitur vel signa, vel numismata ad huius imaginem expressa sunt, ad hunc locum non ineptè referentur. Itaque ne defraudate lætorem hisce rebus non inuicandis videar, ea instar appendicis cuiusdam ad superiora annexam. Volo tamen, vt quæ hic ad Chrysaëton referimus, sic quæ simili ibi cum his argumentū habent, vt ille nobilis apud tot Pontifices, Imperatores, Cardinales, Duces, Regna, Imperia Aquilarum vñs, non ad aliam, quàm ad hanc auream Aquilarum præstantissimam spectare, & ab ijs dubio ascribi existimèt.

*Chrysaëti
vñs in nu-
mismatib.
Numisma-
tum cog-
nitio in sum-
mo honore
apud nobi-
liores.*

Vtmodò studiosi omnis antiquitatis utilitatem aliquà ex nostris hisce naturæ historijs percipiant, suis proprijs, ac aptis locis numismatum Imperatorum, aliarumq; familiarū antiquissimarum, & præsertim in quibus Aquilæ inferebantur vtrunque latus declarare decreui. Atque id eò libentius facio, cùm cognoscant hoc eruditissimo sæculo in maximo haberi honore illa studia, in quibus variæ traduntur historiæ, & præsertim illæ, quæ ad numismatū, matrumq; antiquorum lectiones spectant. Multa enim sub eorum cortice latent mysteria naturæ, quæ maximè ea perscrutantium palato arident, animumque oblectant. Fateor equidem me & hisce studijs maximum semper fructum percepisse, atque hic inter alios auctores Aeneæ Vici, Huberti Goltzji, Gulielmi Chouli Galli, Sebastiani Eritij opera vñm fuisse. Sed studia istæ in optimis promouet autopsia ipsa, ideoq; tum Romæ, Florentiæ, Ferrariæ, tum item in alijs locis apud Serenissimos Principes rarissima multa vidisse mihi plurimum profuit. Verùm cùm varia sint numismata, in quibus ab vna parte Aquila est, primum ab ijs aufpicabimur, in quibus Iupiter est. Is enim vt stolidæ antiquitatis summus Deus in quamplurimis conspicitur. Numisma in primis vnū est Alexandri Mammææ, in cuius vna parte eius imago est laurea decorata cū hac inscriptione: ΑΤΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΑΚΡΟΣ ΑΥΡΕΑΙΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, idest, Imperator Marcus Aurelius Augustus Alexander. Ab altera parte numi Iupiter in parte superiori seminudus, in inferiori vestitus in medio quatuor elementorum sedet, vna manu hastam, alia verò caput Aquilæ contingens. Ab eodem latere numismatis conspiciuntur duo cælestes currus, Solis scilicet, & Lunæ, & duo simulacra aquæ, scilicet, & terræ, sub pedibus Iouis iacentia: circuncircæ conspiciuntur Zodiacus cum signis cælestibus duodecim. Hac Iouis in numo imagine significabat antiquitas, cælestia, atque adeo aliorum mortales debere latere, iuxta vulgatum illud, QVÆ SVPR A NOS, NIHIL AD NOS.

In numismatis Didij Iuliani Mediolanensis filij Petronij Seueri, & Claræ Aemiliæ, qui pectore vi Imperator electus est, vt refert Iacobus de Strada Mantuanus antiquarius, dextra parte, vbi exculpta est eius effigies laurea redimita, & in ceruice fascia quadâ promissa deuincta, hæc circumscriptio legitur, nempe IMP. CÆS. M. DID. SEVER. IVLIANVS AVG. In aduersa verò parte est templum Ionicis columnis extructum, quibus tympanum incumbit, in quo imago est erectæ figuræ, & vtrinq; aliæ procumbentes. In medio templi Iupiter con-

*De imagi-
nib. Imp.*

spicitur.

spicitur seminudus, Aquila insistens, sinistra fulmen gerens, & dextram Imperatori porrigens. In foribus templi ara est, in cuius basi duo augurales pulli farinā colligunt, & super illos imago vini cum alijs ornamentis ex frondibus confectis. Ad dextrum aræ latus Imperator loricator, & galeatus confistit, à sinistra schedam tenens, à cuius tergo duo videntur milites galeati. A laeva aræ late te sacerdos palliatus, sinistra schedam tenens, dextra pateram, ante aram sacrificaturus, assistit: à cuius tergo duo milites loricati nudo capite conspiciuntur sine inscriptione.

Eiusdem Dei caput in quibusdam numismatibus Græcis reperitur in parte dextra, cum his literis Græcis: ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ, id est, Iupiter Elcos. In parte verò opposita fulmen, & Aquila cum hac inscriptione: ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; Quæ verba nobis ostendunt, quo in honore Syracusani olim habuerint Iouem Eleum, cui pulcherrimum dedicaverunt templum, & in æternam, eius memoriam talia numismata sculpenda curarunt. Reperitur, & alia Syracusarum numismata cum eadē ferē inscriptione Græca, nempe ΔΙΟΣ ΕΛΛΕΥΘΕΡΟΣ, & ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In parte verò opposita Aquila est cum fulmine, atq; astrum etiam prope alitis pedes ad latus octo radijs micans. Labet verò hic paucis subdere, cur Iupiter (qui varijs apud diuersas nationes nonnominibus cognominatus est) à Syracusanis præferritur Elcos, & à Luvio templum eiusdem (alioqui appellatum Olympium) ex leberimum ob eius oracula, diceretur. Constat autem ita vocatum ab Elide in agro Pisano, in quo publici illi instituebantur ludi.

Li. 4. decad.
3.

L. Lentuli,
& C. Marcelli Numismata.

Numismata pariter argentea fuere sculpta in memoriā L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. inter quæ vnū est, in quo ab vna parte Iouis imago integra erat, fulmen dextrā, Aquilā sinistrā portans, ante verò ipsam paruū conspiscitur altare, & prope fulmen astrum saluiferum, quod inter alia errantia secundum locum obtinet. Quæ omnia significant sacrificium factum pro dictis consulibus ipsi Ioui ob causam fulminis, quod Romæ supra templum Capitolinum cecidit.

Carciniorū
numismata.

In numismatibus Carciniorum magnæ Græciæ vnum est, in quo erecta Iouis figura conspiscitur barbata, nudaq; & fulmina dextra vibrans, sinistraq; Aquilam ferens. Adstat ei ad latus tripos Apollinis, & supra eum ignis accensus: Numus habet hanc inscriptionem ad dextrum Iouis latus: ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ sub pedibus verò ΩΝ, id est ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ.

Locrensiū
numis.

Apud Locrenses etiam numisma est, in quo Iupiter sedens Aquilam dextra tenet, hastam verò sinistra. Conspiscitur ad latus Cornucopia cum inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. Aquilam verò hic seu pendam curarunt, vteam, cum aduersus Crotonientes pugnascent, eorum aciem circumuoluit, nec antè, quàm vicerant, recessisse ostenderent. Quapropter non mirum est, si ea in multis Locrensiū numismatibus insculpta conspiciatur. In alia verò parte duo videntur capita, quorum pileus est similis ei, quem Turcæ hodie vsurpant, & supra vtrunque est astrum. Quæ nil aliud, quàm Castore, & Pollucem significant. Locrenses enim quandiu contra Crotonientes pugnauē, & binos iuuenes insigni forma, armatos pro illis pugnantes, apparuisse fecerunt, eosq; fugatis hostibus de repente euasisse. Vnde Castorē, & Pollucem fuisse creditū. In memoriā autem tantæ victoriæ Locrenses huiusmodi numismata efformarunt, & teste Strabone, ad sacra fluminis ripam, vbi Crotoniates victi sunt, templum Castori, & Polluci sumptuosissimū edificarūt, qd etiamnū eiusdē Strabonis seculo extitisse refert Hubertus Golzius.

Agrigenti-
norū nu-
mismata.

Agrigenti quoque numismata habebant, in quibus pariter Iupiter sedens in manu dextra portat Aquilam, in sinistra verò hastam, sine inscriptione. In altera verò numi parte caput imberbe erat cum inscriptione: ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΩΝ.

Pyrrhi Epi-
scoparū Re-
gis numism.

Numisma argenteum est apud antiquarios, in quo ab vna parte Alexandri Regis Epiroræ, ab alia parte Iouis sedentis, manu Aquilam gerentis imago exculpta est: Hanc volucrem nulla alia ratione tribuebat Ioui stolidi antiquitas, nisi, vt quemadmodum illa Auium dicitur regina, ita illum Deorum summum regem demonstraret.

Brutiorum
numus.

In quodam etiam Brutiorum numo in aduersa parte conspiscitur biga, cuius equos Iupiter, dextera gerens fulmina, auigæque loco consistens, impellit: sub equis eius Aquila parua est cum inscriptione: ΒΡΕΤΙΩΝ.

Antonij Ty-
numis.

Reperuntur quoque aliorum numi, in quibus sine Iouis effigie, sola Ales istæc illum significat, quale in primis est Antonini Pij ex ære, in quo ab vno latere caput Antonini cernitur cum hac inscriptione: ΑΝΤΟΝΙΝΟΣ ΑΥΓ. ΠΙΟΥ Ρ. Ρ. Τ. Ρ. Κ. Ο. S. ΙΙΙ. ab alio verò latere tria animalia, Aquila nempe, Pavo, atque Noctua. Aquila Iouem, Pavo Iunonem, Noctua Minervam denotans.

Octauij Au-
gustij numis.

Romæ in quadam marmorea pilea idem videre est. Iouem cum sua Aquila, Iunonem cum Pauone, Neptunum cum tridente, Mercurium cum caduceo, galero, atq; talaribus. Hi autem omnes Dij ita picti sunt, vt sacrificio cuidam præesse videantur.

Inter aræ Octauij Augusti numismata quedam reperuntur, in quibus regia istæc Auis orbi insistens expressa est cum his literis S. C.

Videtur eadem in Titi aëreo quoque numo, vti item in numo ab eodem Titorestituto, in quo hæc verba circuncirca expressa sunt: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVT.

Titi numus

Reperitur etiam numus cum eadem Aue, atq; hac inscriptione: IMP. T. VESPASIANVS RESTITVT. cuius fortè erat.

T. Vespasiani numus.

Item in numis Nervæ Imperatoris, eodem modo reperitur Aquila cum hisce verbis: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVT.

Nervæ numi.

Numisma quoq; obleruatur paruum, aëreum, maximo artificio exculptum, in quo, cæsi nulla sit inscriptio, ex effigie tamè facile est iudicare, esse Antonini Pij. In alia verò parte pulcherrima conspicitur Aquila alis expansis, pedibus fulmen premens, neque item alia litera; præter S. C. Numisma hoc Romæ in eiusdem Principis honorem excussum fuit. Aquila enim præterquam quod in insignibus militariibus ea vterentur Romani, nihil quidem aliud denotat, nisi Imperatoris maiestatem. Vnde apud Sacerdotes Aegyptios regiæ potentia hieroglyphi cum erat. Videtur enim Iupiter Rex Deorum, si fabulis credimus, huic soli dominium inter Aues dedisse, fortitudineque & robore omnibus præcellere voluisse, atque eò maximè, cum à naturâ ipsa regis moribus donata fuisse videatur. Nos igitur nobilissimæ huius volucris exemplo dicemus, non regiam tantum maiestatem, sed principem etiam piam Aquilinæ virtutis assiduum strenuamque æmulatorem representari. Quia itaque Aquila louis ales dicitur, idcirco pedibus illa fulmen ferre in multis quoque numis obleruatur. Nam vt ait ille:

Fulmina sub Ioue sunt.

Præter item regiam maiestatem, quam significat Aquila, gloriæ etiam multitudinem antiqui illi Sacerdotes Aegyptij eius typo denotabant, vti & famâ per totum orbis terrarum spaciū extensa; atque ita fulmina pedibus tenere depingitur. Talis enim præcipue fulminis significatio est, vt eo designetur sonus, atque ex remotiori loco rumor atque strepitus, id est clara rerum gestarum diffusio, & dispersa per totum terrarum orbem famâ; quoniam nulla alia res reperitur, quæ maiorem hominibus, terrorem incutiat, maioremque sonum edat, quam ipsum fulmen. Quam ob rem Apellem pictorem eximium, cum magni illius Alexandri monarchæ effigiem pingeret, fulmen in manu eius expressisse legimus, quò nominis illius splendorem, rerumque præclarè gestarum in remotissimis etiam regionibus acquisitam gloriam, æternamq; memoriam ostenderet. Fuit autem imago ea, teste Plinio, in templo Dianæ Ephesiæ locata, atque ab illo, vt diximus, summo artifice talentorum Atticorum viginti (quæ ascendunt, si ad monetam nostram calculaueris, ad duodecim millium coronatorum summam) pretio depicta. Fulmen itaque apud antiquos nominis & celeritatem, & celebritatem denotabat, & augurium faciebat. Talis enim erat supersticiosa augurum disciplina, vt quibus in somnijs fulminis imagines apparuerant, illis aliquid ex animi sententia mox euenturum dicerent: vnde legimus Olympiæ matri Alexandri, cui tale somnium apparuerat, ab auguribus prædictum fuisse, claram aliquando futuram Alexandri filij famam; atque hinc videmus in multorum Græcorum numismatum tam aëreorum, quam argenteorum diuersorum Principum parte opposita fulmen, & circumcirca nomen eorum, qui numismata excudi curabant; quemadmodum in primis quilibet conspiciere potest in numismate aëreo Hieronymi Tyranni Syracusani, & in alio pariter cæreo Antiochi Euergetis, græte adhuc puerili sculpti, cui Cupido adiungitur, in cuius numi aduersa parte fulmè est, & talis inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΤΕΡΕΤΟΥΤΣ, id est, Regis Antiochi Euergetis.

Aquila qd denotat in numismatibus.

Aquila cur sub pedibus habeat fulmen Virgil. in poem.

Fulminis vis magna, Alex. Mag. effigies ab Apelle depicta, & quo pretio.

Fulmen qd denotat.

Olympiæ Alexandri matris somnii eiusque explicatio. Hieron. Tyranni Syracusani numisma, & Antiochi Euergetis. Pyrii Epirotarum regis numisma. Ptolemæor. Aegyptij numismata, Neronis numisma.

In numismate pariter Pyrii Epirotarum regis sub capite ipsius armato cõspicitur fulmen. Erat in Ptolemæorum Aegyptij numis fulmen & Aquila, inter quos vnus apud antiquarios magnus ex ære, sculptura valde eminenti obleruatus est, in quo ab vna parte erat Ptolemæus capillis, & barba promissis, ab altera verò Aquila fulmè pedibus premens, cui ex opposito erat cornu copiæ spicis refertum, Aegyptij fertilitatem denotans. Huius autem numi talis erat inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥΤ. id est, Regis Ptolemæi.

Inter Græca quædam magna numismata argentea videre est Neronis adhuc imberbis effigiem, in cuius aduersa parte erat Aquila alis apertis, pedibus fulmè cõtinentes, & à parte dextra lauri ramus. Sunt qui Aquilæ typo interpretentur in potestate Neronis fuisse, bellum gerere, vel prauos punire, ac mundum destruere, & in pacem redigere, vt pote qui in terris summum louem, qui fulmine suo nequam homines punit, apud credulos homines referebat. Idem quoq; emblemata expressum fuit in numismatibus græcis argenteis Vespasiani, & Domitiani in quibus eadem Aquila alis expansis fulmen pedibus tenebat.

Vespasiani, & Domitiani numismata

Inter Domitiani huius antiqua numismata vnum est, idque argenteum, in quo eius nōdum adulti effigies conspicitur, cū his literis: IMP. CÆS. DOMITIANVS AVG. P. M. in alia verò parte numismatis, eaq; aduersâ eadem Aquila pedibus trifidum fulmen premit,

cum

cum hac circumscriptione IVPITER CONSERVATOR. Hoc numisma in honorem Domitiani factum est, qui magnum vitæ suæ periculum, cum Vitelliani cum persequerentur, ad aram Ioui Conservatori sacrum fugiens, evaserat. Refert id Cornelius Tacitus in hæc verba: *Domitianus prima irruptione apud adiuvum occultatus, solerti liberti lenco amicum turba sacrilegarum immixtus, ignoratus apud Cornelium primum paternum clientem, iuxta velabrum delinquit, ac postea eorum patre, disiecto adiuvum consuburnio medicum scellum IUVI CONSERVATORI aræ, quæ posuit, casusque suos in marmore expressit. Mox impertum adeptus IUVI CVSTODI templi ingens, seque in sinu Dei sacravit.*

Lib. 19.

Petilia gentis numisf.

Ex Petilia gente plebeia, cuius sæpe fit mentione apud Liniu, Petilius Capitolinus fuit, cuius numus vnus, isque argenteus, ex vna parte ædem Iouis Capitolini continet cum duabus hisce: *ad latera literis S.F. ex altera verò Aquilam expansis alis, & vtroque pede fulmen trifidum comprehendente. Suprà scriptum erat PETILLIVS, infra CAPITOLINVS. Templum autem Iouis Capitolini in nummo suo exculptis credimus, & Capitolinum dictum, vel quod sacerdos Iouis Capitolini fuerit, vel ut Porphyrii Horatii Scholiasti placet, quod Capitolio præfuerit. Vnde etiam de corona subrepta postularus, causam dixit, & absolutus est.*

M. Pletorij Cestiani numisfina.

M. Pletorius cognomento Cestianus ex Pletoria, vel Letoria gente (est enim eadem) oriundus, inter ceteros vnum habet denarium argenteum, ex cuius parte vna Aquila est alas expansas cum fulmine trifido vtroque pede comprehendens, & cum circumscriptione M. P L E T O R I V S M. F. Æ D. C V R. ex altera verò caput galea comante instratum, cum aliqua parte humerorum paludatus, cui à tergo ala vna cum superiore parte pharetræ adiacet, antè verò parsa est sceptri eminentior. Inscrubitur retrò CESTIANVS, ante verò S. C. Hic designatus prætor fuit cum Cicerone anno Vrbis 686. Eius meminit Cicero.

In Orat. pro A. Clædio, & M. Fonteio.

Cornelia gentis numisfina.

Inter numismata Corneliae gentis tria sunt, eaque argentea, quorum vnum pertinet ad Cornelium Lentulum Marcellinum, qui anno ab V. C. DCXCVII. consul fuit cum L. Martio Philippo: quique, cum ex Claudiae gentis Marcellorum familia ortus esset, adoptatus in Corneliæ, Cn. Lentulus Marcellinus dictus est. Huius numismatis pars dextra habet Iouis erecta figura effigiem tenentis de extra fulmen trifidum, sinistra Aquilam, sub qua est messoria falx ad indicandum Siciliæ patrocinium, quod habuerunt Marcellini orti à M. Marcello, qui Syracusas cepit. Adest præterea inscriptio, nempe sub fulmine L E N T. supra verò brachium per rectam lineam M A R. & sub Aquila prope messoriam falcem C O S. quæ si coniungas, sic se habent: Lentulo Marcellino Consule. Pars autem aduersa habet tria crura cum femoribus suis & pedibus, & spicas tres cum capite humano in horum medietullo, Siciliæ symbolum. Hoc etiam reperitur signatum in denarijs Claudiae gentis. Reliqua duo numismata spectant ad L. Cornelium P. F. Flaminem Martialem, qui anno libertatis Reip. & Vrbis conditæ DCCIII. consul fuit cum C. Marcello, ut ex ipsa denariorum inscriptione indicatur; ad quorum sculpturam intelligendam, quæ pertinere videbuntur, in Claudia Marcellorum familia infra proferemus.

Gelonis Siciliae regis numisfina.

Gelonis Siciliae regis numismata extant ex ære, in quibus ab vna parte Aquila fulmen pedibus comprimit, ad latera habens literam A, & hanc circumscriptionem Σ Τ Ρ Α Κ Ο Σ Ι Ο Τ Γ Ε Α Ω Ν Ο Σ. Ab altera caput regis conspicitur.

Brutiorum numisfina.

Sunt & in Magna Græcia apud Brutios numismata, in quibus Aquilæ varijs modis insculptæ erant. In quibuldæ enim æreis apparer Aquila fulmina pedibus tenens, prope collum aëtrum conspiciunt, & ad latus cornucopia, cum hac inscriptione ΒΡΕΤΙΩΝ. Erant & alia numismata, in quibus erat eadem Aquila cum fulmine, sed cum cithara ab vna parte, & ab altera cum eadē inscriptione.

Eueresi numisfina. Prosepe ne esse e. est eum tēda accensa.

Apud Locrenses in Magna Græcia exculptum reperitur numisma cum Aquila pedibus fulmen prementem, ad latera verò lauritarum habente, prope autem pedus literas simul iunctas ΑΓ, & inscriptionem ΔΟΚΡΩΝ. in anteriori verò parte Prosepe ne esse e. est eum tēda accensa. Apud eoldem in simili numismate est Aquila, quæ in dorso suo gerit fulmen trifidum, & Leporem pedibus tenentem, illumque rostro verberat, cum eadem inscriptione: ΔΟΚΡΩΝ. In alijs pariter numismate eadem habetur Aquila, sed sine fulmine.

Ticea arbor quæ.

In numismate æreo Mamertinorum aduersa pars continet caput cum inscriptione Græca ante capitis faciem ΑΡΕΝΣ, retrò nucem piceam, quia ea regio piceis abundat. Syluam namque piceiferam apud Mamertum vibem fuisse veteres tradiderunt, & piceam Brutiam ad vala vinaria picanda præcipuè commendarunt. Quod verò piceæ sit fructus, qui in hisce numis conspiciuntur, constat ex Plinii sequentibus verbis, qui piceam eam omnino figuram, quæ ab antiquarijs in numismatibus exprimitur, tribuit. sunt autem hæc: *Panniculis quam abietis minoribus, gracilioribus, nucleos minimos esse, ac nigros atque propterea à Græcis phitophoron vocari.*

Nascuntur.

Nascuntur etiam abundè inter abietes in albis sancti Peregrini in agro Regiensi. A Græca picea pyris appellatur, quam vocem Theodorus Gaza quandoque piceam, quandoque laticem transfert, cum tamen semper eodem accentu scribarur. Vnde hallucinatus mihi videtur, eoque maximè, cum larix Theophrasto incognita fuerit, quemadmodum abundè disputauimus in nostra historia de lalice contra Matthioli opinionem, ubi multis argumentis desumptis à vere laticis definitione, quam Vitruuius, & Cæsar, & Plinius describunt, ostendimus laticem Matthioli cedri maioris speciei esse, non autè laticem antiquorum, quæ iterilis est, neque crematur, sicut ac larix Martholi. Sed de hoc satis. Reuertamur, modò, vnde digressi sumus.

In aduersa verò parte est Aquila pedibus fulmen prementem cum inscriptione MAMÆTINON. Massiliensium numismata quædam inuenta sunt, in quibus erat Aquila erecta cum fulmine ad latus, & inscriptione MAZZA, id est, MAZZADITION. In aduersa verò parte erat caput Palladis armatæ galea, comis ex setis æquius perornata, cum litera A, quæ significat Aduerſa, id est Mineruam.

In numismate argenteo L. Cottæ est Aquila supra fulmina, intra coronam lauream erecta cum litera R, & inscriptione L. COT. In numismate verò Augusti est Aquila cum inscriptione AVGVSTVS.

Præterea multa sunt numismata Græca tam ærea, quam argentea, quæ Aquilam habent in aduersa parte cum varijs inscriptionibus. Inter hæc autem numismata Pyrrhi Epirotarum regis vnum reperitur cum Aquila in aduersa parte alis expansis, pedibusque fulmen premente.

Inscriptio eius doricæ est ΑΠΕΡΩΤΑΝ, id est, Epirotarum. Ex quo manifestè ostenditur Pyrrhillius numisma esse. Illam enim ob res præclarè domi fuisse gestas Aquilæ cognomen tum meruisse tradunt: quod & nos in primo libro tetigimus, licet tamen ipse apprimè modestus, gestorum suorum illustrium gloriam sæpissimè militibus suis ascriberet. Legitur namque post adeptam victoriam domum reuersus, militibus suis, qui ipsam Aquilam vocabant, summa cum modestia respondere consueuisse: per vos verè sum Aquila, quorum armis veluti penna sum fulcro in sublime euectus sum; Atque hinc fortassis contingere potuit, quòd in aduersa numismatis eius parte Aquila sculpta fuerit. Multa enim apud antiquarios reperiuntur numismata tum ex ære, tum ex argento, in quorum parte aduersa fulmen conspicitur pedibus comprehendens Aquilinis. Quæ res regiam Principis illius, cuius est numisma, maiestatem, vt Josephus dictum est, indicat.

Victoria, mater castrorum dicta, post occisos Posthumium Lollianum, Maurum apud Treuiros, Terricum ad Imperium a thortata, eoque regnante occisa, (quanuis nonnulli scribant eam fatali necessitate occubuisse) in eius memoriam numi aurei, argentei, & ærei cusi sunt, quorum forma apud Treuiros extat: inter quos vobis reperitur æreus, cuius altera pars imaginem refert Aquilæ expansis alis fulmini insidentis. Inscriptio est Græcis characteribus, quæ tamen propter vetustatem cognosci non potuit. In anteriore verò parte ipsius Victoræ effigies conspicitur galeata, & securata antè & post, cum in inscriptione latina IMP. VICTORIA AVG.

Reperiuntur iter numismata Neronis Cæsaris, & Domitiani quædam, in quibus à tergo Iupiter est effictus in folio sedens, dextra fulmen habens, læua hastam, cum hac inscriptione

VPITER CVSTOS. Domitianus, vt Suetonius asserit, nouam exciuit ædem in Capitolio custodi Ioui, seque in sinu ipsius Iouis, vt inquit Marianus, sacrauit, quod confirmat etiam Constantinus Landus. Quæ de re etiam meminit Cornelius Tacitus, ubi Capitolium de scribit à Vitellianis captum. Non ab re autem mihi videtur, (expositis hucusque quamplurimis numismatibus, in quibus fulmina Ioui attributa, sub pedibus Aquilæ posita sunt,) ex Plinio rationem reddere, cur sic ea Ioui assignentur. Inquit autem Plinius: Superioris triūs siderum ignes effugi, qui de cadit ad terra fulmini nomen habent. Sed maximè ex his merito locustis fortassis quoniam cōragiū nimij humoris ex superiore circulo atque ardoris ex subiecto per hunc modū egerat: Idcirco dictum Iouem fulmina iaculari. Quod Ioui fulmina attributa fuerint, indicat idè Plinius, ubi scribit, quòd Thascorum litera, nomen deos emittere fulmina existimant, eaq. effugi.

Undecim generū: Iouem enim triataclari, Romanis duo idū ex his seruare, diurna attributis Ioui, nocturna Summano, Rariora sunt eadem de causa frigidiore celi. Addit etiā idem Plinius: Ideo Aquilæ fulmini adiungitur, & associari huiusque celi armigerū fingi, quòd Aquila de cunctis volucris à fulmine non tangatur. Ideo in quibusdā numismatibus perantiquis Aquila sub pedibus fingitur habere fulgur seu fulgetram. Hinc & hodiè, hac, vt puto, de causa in numis argenteis ita dimidiatis aureis Caroli Quinti Cæsaris nostri, Aquilam cum fulmine, & mundo sub pedibus effigi videmus. Fulmen etiam, vt idem author dicit, fruticem lauri non igit, nec vaquā alius periculis, quinque descendit in terrā, nec de pellibus belluarū vitulos marinos percussit.

Quantumvis in primo libro nonnulla de apotheci, siue consecratione dixerimus, placuit

tamen

Piceam falso laticem dici.
Gaze error.

Lib. 1.
In Comm.

Massiliensium numis.

L. Cottæ numisma.
Arg. si numisma.

Pyrrhi Epirotarum regis numis.

Victoria numisma.

Neronis, & Domitiani numisma.
Cap. 5.

Lib. de numism.

Lib. 10.

Fulminum cur Ioui attributa.
Lib. c. 52.

Fulminum undecim genera.

Lib. 1. c. 35.

Aquila cur fulmini adiungatur.

Aquila cur orbi adiecta.
Ibidem.

Laurus, & vitulus marinus in numis sunt à fulmine.
Idcirco

tamen & hoc loco alia quædam tanquam exempla subiungere, atque ideo lubentius à me factum lectorem puta, quod hæc ibi deesse visa sint.

L. Veri numisma.

In vita Marci fratris.

Aquila consecrata Principibus insita.

Cadaverum crematorium, atque cinerum conservatio.

Ignis perpetuus in sepulchris.

*Lib. 3.
Lib. 4.*

In Aug.

Lib. 4.

*Lumen perpetuum.
Lib. de antiquit.
Lucerna perpetuo ardens Patavii inventa.*

L. Verinumisma æreum reperitur, in quo caput eius ab vna parte est cum hac inscriptione DIVVS VERVS in parte altera Aquila orbi insidens, & hæc verba circuncirca CONSECratio. & S. C. Numisma id Romæ in memoriam eius postquam consecratus erat, sculptum fuit. Meminit eius Iulius Capitolinus his verbis: *Post fratrem primum corpus eius Romæ decessit, & illius maiorum sepulchris, æmini honores decreti. Deinde cum gratias ageret senatus, quod fratrem cõsacerasset, occultè ostendit omnia bellica consilia sua fuisse, quibus superati sumus Parthi.* Et alibi idem. *Tante autem sanctitatis fuit Marcus, ut Veri viitis & celaveris, & defendit, cum ei vehementissimè displicerent, mortuumque eum Divum appellaveris.* Aquila autem antiqui-¹⁸ Roma Principibus iustis post illorum mortem dedicata erat. In more enim apud Romanos positum erat, tales Principes in Deorum numerum coaptare. Quapropter in eorum consecratione accensa circuncirca pyra, solebant, ut diximus, ex tabernaculo foras emittere Aquilam, quæ rectâ æthera versum volâs, animam Principis superstitionis, & nimis credulæ plebeculæ in cælum acceptam esse demonstrabat. Cuius rei plurima Cæsarum numismata extant cû tali inscriptione CONSECratio: sicuti in hac L. Veri.

Sed fortè non ab re erit hoc loci (ut studiosis omnis antiquitatis prodesse studeamus) ostendere, quomodo Principum cadauera cremarentur, eorumque cineres servarentur. Pyra in primis instituebatur, in qua cadauer addita pice cremabatur, deinde collectum cinerem in quibusdam fistilibus vasis, vel in quibusdam phialis ex auro confectis, addito vino, & lacte, quæ in sacrificijs adhiberi solebant, reponebant, ac demum lucernas addebant. Hinc ætate nostra in erutis sepulchris varia vasa funeralia diuersæ magnitudinis, modò ex terra, modò ex metallo, modò ex alabastro confecta inveniuntur, in quibus mirabili industria, magnoque sumptu liquorem quando pinguem ex auro paratum, ac per multa sæcula ignem velut perpetuum conservantem infundunt. Res certè admiranda, quomodo sub terra sine aëris auxilio id præstare possent: sed verisimile est sub terra occultos quosdam canales construxisse, aut spiracula, ex quibus intus aërem lucernæ recipere possent. De hac cineris collectione, & more ita legitur apud Herodianum: *Nā corpusculo ignibus tradito cinerē ipsum cū odoribus in vasculum alabastris cõsectū Romam ferebant, ut videlicet in sacris Principū monumentis cõponeretur.* Idem author scribens de vrna, & cineribus Septimij Severi, ita inquit: *igitur Principes ipsi cū purpura Imperatoris post sequebantur, Consules vrna cū Severi reliquijs cõstitantes. Qui autē novus Imperatores consulitauerant, prægressi, deinde vrnam quoque ipsam supplices adorabāt. Ita comitatus magna pōpa, cõposuerūt ipsā in tēplo, ubi Marcus, & superiorū Principū sacra visuntur tēpla monumentisq. Et Suetonius etiā mentionem faciens funeralis pompæ, ita scribit: *Nec defuit vir Prætorius, qui se effigie crematis cūctis in cælū vidisse iuraret. Reliquas legerunt primores equestris ordinis, iunctatis, & distinctis pedibusque nudis, ac in mausoleo cõdiderunt.* Ex quibus verbis annotatur, in exequijs magnorum Principum in aliquo loco homines cadaueris cineres collegisse: & cū deberent illos in mausoleum suorum maiorū efferre, humeris suis extulisse in vrna inclusos, liquoreq; odoriferos addidisse, ut testatur Herodianus. Intellexi aliquando quædam sepulcra antiquissima fuisse inuenta, quæ aperta ilico suauissimos odores efflabant. Valorum istorum in sepulcro⁴⁰ Romanorum clauorum meminit item Herodianus: *Cadauer ferri (inquit) iussit, compluribusq; ignis rogam strui, deinde impositum in mediū, mactatisq; omne genus animalibus, subiectis ignem, phialæ manuteneus, vinumque libans, ventos precabatur.* De hoc verò artificioso lumine, quod apud antiquos in Principum sepulchris, ut diximus, opponebatur, loquitur Plinius, confirmatq; Appianus, ubi de quo dam antiquissimo sepulcro Patavii inuento scribit, inquit: *Patauii monumentum vetustissimum nuperissimè reperit, videlicet vrna fictilis cū inscriptione in scripturæ sæculi versum; intra quam reperia est lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, altera auro, altera argento purissimo liquore quodam plena, quarum virtute creditur per multos annos**

*Plurimum sacrum munus ne attingere fures,
Ignotum est nobis hoc, quod in vrna latet.
Namque elementa graui clausis digesta labore,
Vase sub hoc modico, Maximus Olibinis.
Adsit secundo custos sibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.*

Huiusmodi autem lucernæ tum ex terra, tum ex varijs metallorum generibus summa cum arte laborata, cum emblematis varijs in magna quantitate conspiciuntur in antiquis sepulchris, in quorum ore conspicitur signum, in quo erat ignis per longa sæcula ardens; & in tot lucerna-

cernatur diversitatibus cōspiciuntur variae literae, & characteres, sicuti etiam in nostro Mulæo plurimas videre est, atque inter reliquas vnam antiquissimā, quæ sculpta est ab Iulio Iacobo-
no, quam habuit ex meo Museo. Habeo item vnam antiquissimam pulcherrimam ex terra
leuissimā confectam, mihi communicatam, atque donatam à perillustri viro Philippo Fagge-
ro Kirchbergæ, & VVissenhorni Comite, olim meo discipulo. Talis, quem diximus, ignis per-
petuus visus est Bononiæ in sepulcro quodam in ædibus D. Laurentij prope templum D. Iob,
de quo multa in nostris commentarijs de fossilibus differimus. Postremò aduertendum est sep-
ulchra Regum, Consulum, Imperatorum Romanorum fuisse reposita in campo Martio, teste
Suetonio, vt & nos in historia nostra de ritu sepeliendi apud diuersas nationes ostendimus.

Cap. de
amyantho
L. Aure-
Veri numis-
mata.

10 L. Aurelij Veri numismata duo excusa sunt an. Orb. 413; i. V. C. 921. I. C. 169. quorum alte-
ri impressa est Aquila, alteri rogos, additaq; hæc inscriptio CONSECRATIO S. C. Alia
quoque duo numismata reperta sunt eodem anno sculpta cum inscriptione ab vna parte tali
DIVVS VERVS PARTHVS. ab alia verò CONSECRATIO S. C. Eo-
rum in vno Aquila globo insitit, altero eadem sursum spectat: Is fortè est, cuius mentionem
suprà fecimus sub nomine L. Veri.

L. Aelius Commodus, qui anno Orb. 4142. V. C. 932. I. C. 180. Imperium cum
prænomine Marci accepit, habuit numisma, in cuius prioris parte talis erat inscriptio DIVO
COMMODO. in posteriori verò CONSECRATIO. Ibi quoq; Aquilæ figura con-
spiciebatur. Is eo anno, quo excusum est numisma, nempe O. 4154. V. C. 944. I. C. 192. præ
nomen Licij rursus accepit, & Hercules Rom. dictus est.

L. Ael. Au-
rel. Com-
modi nu-
misma.

10 Vidi etiam aliquando numisma magnum Antonini Caracallæ ex ære lutescente, in quo ille
toto pectore sculptus est cum huiuscemodi literis ΑΤΤ.Κ.Μ.Α.ΤΡ. CΕΟΤΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC.,
id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Aurelius. Seuerus. Antoninus. Aduersa pars pulcherrimam
figuram Herculis nudam habet, qui in sinistra manu clauam gerit, in dextra verò pateram, qua
vix velle videtur ad sacrificandum. Adest enim altare, & supra ignem eius conspicitur Aquila
volans, circum verò talis est inscriptio ΠΕΡΙΝΘΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc numisma fuit scul-
ptum in honorem huius Principis à Νεοκορίς (id est nouis colonijs, nam Νεοπολις significat mul-
titudinē, νεος verò nouam) Perinthijs Thraciæ populis, de quibus meminit Plinius his verbis:
Oppida Selymbria Perinthus latitudine ducentarū pedum cōtinent annexa, figurā verò Hercu-
lis, quæ est in hoc numismata, iudico fuisse Deum populorum eorum protectorem; Aquilam
verò volantē supra aram Chrysaëton esse, cuius in consecrationem iustorum, & honorū Prin-
cipum vltus, vt antè diximus, esse solet; de qua Imperatorum consecratione meminit Herodia-
nus in morte Seueri patris Caracallæ, cui (Seuero inquam) quatuor Aquilæ, à quibus videba-
tur ob nouiternas imagines raptus, & in cælum delatus, mortis signa attulerunt. Et quia post
mortem filiorum consecratus fuit, fieri fortè potuit, vt Hercules huiuscemodi sacrificium ad
arā illā pro ani. na Seueri, Caracallæ patris, dedicati ministraret, ac præsertim cum in eo nu-
mismate conspiciatur Aquila volā, quæ quasi animā Principis in cælū esse videtur, sicuti in
multis alijs aduersis numismatū Principū post mortē consecratorum partibus videmus, in qui-
bus scilicet tales Aquilæ sculptæ sunt, cum literis circūcirca CONSECRATIO. Verisimile
40 etiā est Perinthis illos populos sūna cū assēratione Caracallæ eius filij numisma hoc excul-
pisse. Ea quanta hominum speritū, quanta Dæmonis fallacia antiquitūs etiam regnabat.

Antonini
Caracallæ
numisma.

Perinthy
Thraciæ po-
puli.
Lib. 1. c. 11.
Lib. 4.

In numismate Diocletiani ex argento conspicitur Iupiter Victoriam ferens, quæ sub pedi-
bus globum habet, & Iupiter sibi Aquilam vicinam.

Diocletia-
ni numisf.

Consimile etiam Licinius numisma excudi voluit, in quo Aquila rostro gerit coronam lau-
ream cum hac inscriptione IOVI CONSERVATORI AVGVSTORVM
NOSTRORVM. Romani, vt Imperatorum suorum, quos superstitionē in Deorum nu-
merum relatos asserebant, Consecrationis memoriam posteristraderent, in numis altare scul-
pebant cum igne ardente, & cum inscriptione CONSECRATIO. vt in numismate æreo
Augusti conspiciat.

Licij nu-
misma.

Augusti nu-
misma.
Constanti-
ni numisf.

30 Pariter hoc videri potest in numismate ex ære Constantini, in quo duæ habentur Aquilæ ad
latera altaris erectæ, cum hac inscriptione in superiori numismatis semicirculo, nempe ME-
MORIA FELIX, & sub altare PTR.

In numismate Traiani ex ære columna est erecta in eius honorem, in cuius medio scriptum
est S. C. ad basin verò duæ iacent Aquilæ, suprà verò columna insidet, vt credo, Imperator,
cum inscriptione S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI.

Traiani nu-
misma.

Argentum Marcianæ Traiani sororis numisma excusum est, in cuius vna parte talis con-
spicitur inscriptio DIVA AVGVSTA MARCIANA. in opposito verò CONSECRATIO. hinc quoq;
Aquila scipioni insitit. Aliud item eiusdem ex argento quoq; numisma vi-
detur

Marcianæ
numisf.

detur cum eadem Aquila scipioni insistente, & inscriptione CONSECRATIO, cui quidem hæ literæ S.C. additæ sunt, secus ac superiori.

Matidia
numisma.

Matidia Marcianæ filia, soror Sabinæ Hadriani, argenteū numisma habuit, cuius pars prior sic inscribatur DIVA AVGVSTA MATIDIA posterior verò CONSECRATIO. in qua etiam Aquilæ figura expressa erat.

Pertinacis
numisma.

Aquila insistenti globo incusculpta est in P. Heluij Pertinacis numismate, quod cūsum est an. O. 4155.V.C.945.I.C.193. in cuius postrema parte circumscripção talis erat CONSECRATIO. & S. ad globi dextrum latus, ad sinistrum verò C. id est, Senatus Consulto. Prima pars sic habet DIVVS PERT. PIVS PATER. Is vir bonus fuit, statu Imperatoria, habitudine corporis pinguiori, eloquentia mediocri, magis blandus, quam benignus, optimo ingenio, & robusto corpore præditus, nisi quod paulū in pedum laboribus impediretur. Imperium adipscentem eo, Senatus vetere consuetudine vocatus est, tum verò corrigere cœpit omnia, quæ fierent sine ordine, & modo: Quocirca breui temporis spatio à Prætorianis, & Læto præfecto, qui cū Imperatorē fecerat, eo anno Cal. Aprilis est confossus in Palatio, Didio Iuliano cōsocio.

2. Septimij
Severi numisma.

Aquila quoq; & inscripção aliā dicta CONSECRATIO, exprimitur in numismate quodam L. Septimij Seuerij Pertinacis, vti & rogus cum eadem inscriptione in alio suo numismate. Et hæc quidem in aversa parte. In vtrorumque verò dextra sic inscripção erat DIVO SEVERO PIO. Erant autem ex a. gento, cusaq; an. O. 4173.V.C.963. I.C. 211. quo tempore Imp. ipse pridie nonas Febr. Eboraci obiit.

Augusti numisma.

In numismate Augusti argenteo est eius effigies senilis coronata, cum inscriptione DIVVS AVG. ex aduersa parte CONSECRATIO. Hoc numisma Romæ cūsum fuit in ipsius memoriam post mortem, idque à Tiberio Cæsare factum testantur, & illi consecratum, vt ex aduersæ partis inscriptione supra dicta ostenditur. Dion huius consecrationis mentionem faciens, qui ei honores exhibiti sūt, his verbis ostendit: *Tum verò immortalitatem ei tribuerunt, Flaminesq; & Sacerdotē Liniam (qua tunc Iulia etiam, Augusta cognomena acceperat) constituerunt, lecto reg. vii. eam in sacrificijs permiserunt. Ceterū Linia Numerio cuiusdā Atico, Senatori, & Prætorio, decies se sextiū dono dedit, quod iuravit se vidisse Augustū in celū ascendentē, quem admodū antiquitus Romulū Proculū vidisse perhibetur. Decretū quoq; Romæ Augusto sacrariū à Senatu, à Linia autem, & Tiberio factū. Alio quoq; de multis locis ei sana extructa sunt à populo parvis violentibus, partim inuitis; Nolæ, domus, in qua decessisset, in templū mutata. Dū eius Romæ templum adificabatur auream ipsius imaginē in ade Martis lecto impositā collocaverūt, omniq; eam celum, qua in posterū essent, vtrivenerat sūt. &c.* Ex quibus verbis cognoscimus non solū immortales honores exhibitos esse Augusto, sed etiam tūc ei dedicatos fuisse Flamines, & sacerdotes, & Romæ, & multis in locis ab alijs populis dedicata tēpla & præter id domū eius, in qua mortuus est Nolæ, in templum transmutatam fuisse. Tali quoq; deceptione in numismatum Decorum relatus fuit Severus, & multi alij Imperatores, quos b. euitatis causa prætereo.

Ti. Vespasiani numisma.
Domitiani numisma.

Antiquissimi illi Romani, vt consecrationem suorum Augustorum denotarent, in numismatibus suis ponebant Aquilam supra fulmen trifidum, vel id ped. bus tenentem, vt apparet ex numismate æreo Ti. Vespasiani, vbi est talis circumscripção IMP. T. VES. AVG. REST. aditis ab lateribus Aquilæ his literis S.C. nempe S. ad dextrum latus, C. verò ad leuū.

Nervæ numisma.

Eadem in numismate Domitiani Imp. sed cum hisce circūcirca literis Græcis, nempe: AI prope alam dextram, postea cum altro, deinde supra caput cum Δ, tum alto astro, postremò prope sinistrā a. lā cū I, quæ literæ si iungantur, notāt AIAI fortassis AIAIOΣ, id est sempiternus. Nervæ numisma exculum est anno Orb. 4060. V.C. 850. I.C. 98 idque à Gallieno in eius honorem, vt & aliorum Imp. factum esse creditur. In huius priori parte est radiatum caput, & inscripção DIVO NERVÆ. In aversa verò conspiciuntur Aquila expansa alis cum tali inscriptione CONSECRATIO. Is post Domitiani eadem Imperator designatus, eos statim qui rei facti erant impietatis, absoluti, exulesq; restituit, prohibuit sævitiam, quæ in Christianos exercebatur, & sycophantas quosdam occidi iussit, inter quos & Suram Philosophum. Vir erat nobilissimus, atq; humanissimus princeps, iustus, ac beneficus, vique adeo bonus, ac honestus, vt aliquando dicere ausus sit, se nihil fecisse, quominus possit, deposito Imperio, priuatus tūto vivere. Id quod præstitit haud ita multò pōt. Nam cū propter senectutem minimè honoraretur, sed contemptui esset, Capitolium conscendens M. Vulpium Traianum Hispanum, adoptat. Censebat enim virtutem cuiusq; non patriam existimari, & ponderari debere. Vn-
fiani numisma.

de cum postea in Senatu Cæsarem designavit, & successorem. Quandoque eandem Aquilam supra orbem, vt ex alio numismate eiusdem Nervæ constat, & alio Ti. Vespasiani ponebant abique villa alia inscriptione, præter has literas S.C. ad orbis latera.

Nonnunquā etiam eandem Aquilam, ad denotandam eandem Consecrationem, colloca-

bant

bant supra fulgur, non tamen trifidū, vt ex numis argenteis D. Vespasiani Augusti duobus pater, in quorum altero à dextra parte erant hę literę CON, à sinistra VIN. in altero autē à dextris plantę cuiusdā, fortassi lauri ramulus supra fulminis diuersi à superiori ferē extremi-
tatem positus, & cum hac inscriptione ETOVC in dextra parte postea cum astro supra alitis capite, demum cum alia inscriptio in sinistra IAPOT.

Vespasiani
numism.

Eadem Aquila visa est in numo Claudij Neronis, sed sine vlla inscriptione, & sine astro, licet in sinistra parte essent hę characteres latini hoc modo accommodati ACP.

Nero
Claudij
num.

In numismatis Marci viri grauis, & prudentis, quem Philosophum cognominat Zonaras, post Gordiani mortem in Imperatorem adoptati, aduersa parte habetur hęc inscriptio
10 MARCVS AVG. IMP. CÆS. In alia verò est templum figura quadrata, in cuius medio ap-
paret ianua, & in superficie, & angulorum vestigio licui latus infixi, & in medio recti ignis emicat: inscriptio est CONSECRATIO.

Inter alia Imperatorum numismata, in quibus aliqua consecrationis nota cōspicitur, fili-
tio non inuolam illud P. Aelij Hadriani, Aelij Hadriani filij cognomento Afti, in quo etiam
multa eius præclara gesta expressa sunt. Sedaui in primis hic Imperator Parthorum bellū,
& per Asiam in Achiam nauigauit. Eleusinaq; sacra suscepit. Er hinc Romam, deinde in
Africam transiit, multū prouincijs beneficiens, Reges omnes ad amicitiam suam inuitauit.
Peragrata Arabia, Pelusium venit, ibi Pompei sepulcrū innouauit, eq; parentauit. Arithme-
ticę, Geometrię, picturęq; peritissimus fuit. Literarum & poematū studiosissimus, ita vt mul-
20 ta amatoria carmina scriberet, & versus componeret. Professores omnū disciplinarū locu-
pletauit, & ditauit, licet quaestionibus eos exagigaret. Famę tā cupidus, vt libros à sesciptos
de sua vita, liberis suis publicandos suo nomine traderet. Armori, & rei militaris peritissi-
mus erat, vocatosq; id malitiā, equis, mulis, vestibus, sumptibus, & omni ornatu donauit. Tan-
tas etiam copias habuit, quas vnquam alius Imperator. Peditum ducenta, equitū quadra-
gi-
30 ta millia, Elephantos trecentos bellicosos. Curuum præterea ad prælium instructorū duo
millia, ac a morum in supplementum trecenta millia, & hæc quidem terrestres ius erant cop-
pię. Maritimę verò; minorum nauū duo millia, triremiū à sescuplis in quinqueremes mil-
le quingentarum classem, Instrumentorum quoque naualium numerum duplicem. Ad hæc
naues partim proris, partim puppibus auro exornatas, quas Thalomigas appellant, ad belli
30 pompam, quibus Imperatores vehi consuevere, octoaginta. Pecuniarum præterea magnā
vim in thesauris Aegyptiorum, talētorum nempe quatuor & septuaginta millia habuit. Pere-
grinationis ita cupidus, vt omnia, quę legerat de locis orbis, presens vellet addiscere. Instauit
Romę Pantheon, Septa, Basilicam Neptuni, Forum Augusti, Lauacrū Agrippę. Fecit
sibi sepulcrū, & pontē sui nominis, innocentes pauperes ditauit, sacra Romana diligentissime
curauit, peregrina contēpsit, officiū Pōtificis Maximi peregit. Dicaculus fuit, & iocosus. Vno
tēpore scripsit, dictauit, audiuit, & cū amicis confabulatus est. Tū ludos Circenses, & dona-
tium populo exhibuit, ac militibus. Anno ætatis sexagesimo secūdō, cū imperasset annis
2 1. mensibus 11. apud Baias vita functus est. Vir fuit statura procerus, forma compus, flexo
ad pedē capillo, promissa barba, vt vulnera, quę in facie erāt naturalia, tegeret. Primus

Aelij Ha-
driani nu-
mismata
gesta.

Naves Tha-
lomigæ.

40 enim Cæsariū Hadrianus, Dione teste, barbā nutriuit. Memoriz & omnis penē artificij opi-
fex incredibilis, Ingenij liuidi, lasciuī, & ad ostēstationē sui, insolentis. Numismatis pars vna,
eaq; dextra Hadriani caput Leonina pelle indurū representat. Ante illius effigē, quę in hu-
mero sinistro clypeum fert, in quo eques quoddam quadrupes (Leonem opinor) confodit,
adest sagitta: Inscrip̃tio ex opposito circumlegitur talis IMP. CÆS. HADRIANVS.
FOEL. AVG. PERP. P. P. Altera numismatis pars talis est: Pons quadratis lapidibus, qua-
toru fornibus in Tyberi fabrefactus apparer. Cui vtrinq; quatuor columnę insistent, in qua-
rum summitatibus quatuor statuez marmoreę sunt positę. Ponti coniunctum est sepulcrum,
velm oles Hadriani, cum inscriptione CONSECRATIO. Pons Aelius dictus est ab Ae-
lio Hadriano Imperatore, qui cum pontem iuxta molem sepulcri excitauit iuxta Tyberim,
50 de causa, vt per Tyberim transeuntes propius molem alpicerent positam ē regione Mau-
solei, quod Augustus fecerat. Iam enim Augusti monumentum repletum erat, neque quis-
quam amplius in eo sepeliebatur, & ipse primus Hadrianus in ea, quam ipse extruxit, mole
sepultus dicitur, vbi ipsius cineres, & omnium Antoniaorum post eum conditi, vt incisę in-
scriptiones, & epitaphia illius hodie ostendunt. IMP. DIVI TRAIANI PARTHI-
CI, FILIO DIVI NERVÆ, ADNEPOS TRAIANO, AVG. PONT.
MAX. TRIB. POT. XXII. IMP. II. COS. III. P. P. ET DIVÆ SABINÆ
IMP. CÆS. T. & LIVS ADRIANVS ANTONINVS AVG. PIVS,
PONT. MAX. TRIB. POT. II. DESIGN. IIII. COS. II. P. P. PA-
REN.

Pub. Aelij
Hadriani
numismata

RENTIBVS SVIS. Item, CÆSARI L. AVRELIO VERO AVG ARMENI. AC MED. PARTHIC. PONTIF. TRIBVNIT. POT. VIII. IMP. V. C. COSS. III. P. P. Erat olim tota ea moles extrinsecus marmoribus incrustata, varijsq; columnis ex diuerso marmore, altera super al eam extructa, quarum quædam ad S. Petri Basilicam ornandam translatae sunt, interq; binas columnas statua erat posita. Ibi & statuae erant aliquæ, vt pote Antinoi, Adonidis, Persi, i. pulcherrimæ recens inuenta. Eam molem Procopius optimè describit cum inquit: *Hadriani quondam Imperatoris sepulcrum, extra portam Aureliam, siue vt Iacobo Strada placeat, Acliam, iactu lapidis positum.* Primus eius ambitus quadrigati figuram habet. Constat enim totus ex marmore Paro lumina artificum ad gentia dedicatus. In medio verò huius quadrati, rotunda moles affrgit, excelsa altitudine, & tanta, vt in suprema eius parte area sit, totius diameter vix iactu lapidis transfigitur. Quam molem Belisarius occupans pro arce, & præsidio contra Gothos vsus est. Erant olim in summa parte vtdiq; statuae magnæ hominum, equorum, quadrigarum, miro artificio laboratae. Has partim integris milites de moliti, partim contractas in hostes deiecerunt. Visuntur adhuc in hoc monumento bouum capita, & quædam alia insculpta.

*Iib. de bel.
Gothico.
In Theatr.
antiq.*

*Hadriani
numism.*

Hadriani quoq; aurea numismata habentur, quæ causa sunt an. O. 4079. V. C. 689. I. C. 117. Horum autem vni in anteriori parte est Hadriani caput cum hac inscriptione IMP. CÆS. TRAIAN. HADRIAN. OPT. AVG. G. D. PARTH. in posteriori verò DIVO TRAIANO PATRI. In aljs additur AVG. Traianus consecratus. Eiusdem Hadriani argenteum numisma reperitur, quod excusum fuit an. O. 4109. V. C. 890. I. C. 138. Huius altera pars, eaq; prima sic inscribitur HADRIANVS AVG. postrema verò ita CONSECRATIO. Aquila hic insitit & globo.

*Mariniane
numisma.*

Mariniane numisma inuentum est, idque argenteum, in quo ab vna parte talis habebatur inscriptio DIVA MARINIANA. in aversa verò CONSECRATIO. Aquila insuper hic sculpta Mariniane animam in calum efferre videbatur. Numisma hoc excusum est an. O. 4222. V. C. 1012. I. C. 260.

*Q. Fuluij
Macriani
numisma.*

Q. Fuluius Macrianus M. F. numisma habuit ex argenteo cum tali ab vna parte inscriptione DIVO MACRIANO: ab altera CONSECRATIO KAA. addita Aquilæ figura, vt videre est in picturis Alberti Principis Bauariæ. Is a parte Imperator Caesar Augustus an. O. 4223. V. C. 1013. I. C. 261. appellatus est, & licet multum armis potens esset, cum patre tamen a30 Domitiano Aureoli duce vinctus, & occiditur. Eodem anno numisma hoc excusum est.

*P. Piusij
Tetrici
numism.*

Aquila item cõspicitur in aereo numismate P. Piusij Tetrici, sed inscriptiones diuersæ sunt. Prima enim sic se habent IAP. C. TETRICVS P. F. AVG. Secunda CONSECRATIO. hic Piusius Tetricus Galliar præses, Victoria suadente Imperium suscipit, & Augustus appellatus. Is cum multa præclara gessisset, & militum insolentiam diutius ferre nõ posset, maluit se Aureliano committere, quàm infidijs imperare. Hunc post Aurelianus in triumpho cum Zerobia ducum non solum viuere, sed etiam in summa dignitate, commissa illi tota Italia, manere passus est, collegam sæpe, nonnunquam commilitonem, Imperatorem aliquando appellans. Hoc autem numisma excusum est an. O. 4230. V. C. 1002. I. C. 268.

*Claudij Gothici
numism.*

Inter numismata M. Aurelij Claudij Gothici, quæ sculpta fuere an. O. 4232. V. C. 1023. 40 I. C. 270. tria reperta sunt, quæ retrò inscribuntur ita CONSECRATIO. In quorum vno cõspicitur ara, cui Aquila insitit, altero ara tantum, tertio nihil, cuius anterior inscriptio talis est DIVVS CLAVDIVS. alterius verò DIVO CLAVDIO GOTH. primi autè DIVO CLAVDIO. Is digitis fuit adeo robustus, vt sæpè equis, & multis idu pugnidentes excussit.

*Fl. Valerij
Constantij
numisma.*

Reperitur numisma ex ære FL. Valer. Constantij, in cuius priori parte est Imperatoris vestitum caput, adiecta inscriptione DIVO CONSTANTIO AVG. in posteriori verò CONSECRATIO P. L. C. addita Aquilæ figura. Numisma hoc excusum est an. O. 4267. V. C. 1057. I. C. 305. Hic Imperator vir pius fuit, & Christianus, natura mitissimus diuinarum speret, modici cultus, tanq; modellæ, vt facilem se, & amabilem cunctis etiam praberet.

*Antonini
Pij, & M.
Aurelij
numismata.
Q. i Imp.
consecratur.*

Postremo in gratiam eorum maxime, qui in antiquitatibus cognoscendis omnem operam collocant, duo libet subiungere numismata, eaque magna Antonini Pij, & M. Aurelij, in quibus tabernacula illa multis statuis, & ornamentis perornata, ita ad viuum exculpta sunt, vt quæ ordinem, quasq; caeremonias in eiusmodi consecratione obseruarent, faciliè ex eorum figura cognoscas. Erat & in his numis aliàs dicta inscriptio CONSECRATIO. Consecrabant autem Romani illos solum Imperatores, quos filios Imperij heredes relinquebant. Falsò autem sibi persuasum habebant consecratione itac in falsorum illorum Deorũ numerum eos coaptari. Eo tempore ciues omnes pullis vestibus induti, vultu moestitum, doloremq; per se ferente per urbem incedebant, velut Imperatoris sui miserati, cuius simulacrum cereum pallidum

dant mortui per omnia simile, maxima cum solemnitate, multisq; egeremonijs eburneo lecto superbissimo pannis preciosissimis cooperto in sublimi tabernaculi vertice in aditu Imperialis palatii collocabant. Sedebant prope sinistram latus senatores omnes, lugubri veste induti, maiorem diei partem ibi conterentes. A dextro verò latere matronæ omnes servato dignitatis ordine & generis sui claritate sine gemmarum, annulorum, brachialium, & torquium ornatu, sed levisi nistantum vestibus ijsq; albis (qualibus mætae in Italia virgines vti solent) indutæ sedebant, magnam præ se ferentes animi moestitiam. Atque hæc æremonia septem continuis diebus durabant: quo tempore etiam Medici singulis diebus ad tabernaculum accedebant, ægri sese Imperatoris pulsum examinare fingentes, & in dies morbi vehementiam accrescere. Cum verò expirasse ipsum dixissent, illico senatores surgunt, & lectum in humeris efferebant in viam sacram ad mercatum veterem, quo in loco Magistratus Romani munus suorum dignitatibus sese exuere solent; Erant hoc in loco à duobus lateribus quedam contingentes cum quibusdam gradibus, vt in amphitheatro, & ab vno latere iuvenes nobiliores, & Patritij Romani sedebant, in alio verò illustriores matronæ canebant hymnos pios, & valde moestos, quales in funebribus pompis fieri solent. Quo peracto Senatores iterum humeris libitinam suscipiebant atque extra Urbem in campum Martium perducebant. Hoc loco tabernaculum erat quadratum ex lignis siccis maximis confectum, & sarmentis, palea, fasciculis intus repletum, extrà verò magnifice cortinis acu Phrygio elaboratis, itatus eburneis, varijsq; picturis perornatum. Atque tale erat primum tabernaculum, supra quod erat aliud simile, sed minus, egregie item exculptum, vt primum; sed portas habebat, & finestrâs apertas, per quas deinceps in tertium ascendebant, quod altius erat, & utroq; minus. Posset hæc structura quibusdam turribus assimilari, quæ in mari, aut supra portus constructæ sunt, quæq; à recentioribus Italis fanali, ab antiquis verò phari vocantur, quales multos vidi in Italia, Gallia, & Hispania, & in portu Labirini Magni Ducis Hetruriae, & Rauennæ, & Puteolis, in quibus noctu facies accenduntur, vt ijs conspectis ad loca secunda nauigantes sese conferant. Non omitam Pharon insulam quondam fuisse, quæ in maris medio stetit. In ea turris est ingens in petra posita, albo lapide, octingentis talentis à Ptolomæo Philadelpho Rege, Sosstrati Gnidiij architecti Alexandrinorum cursum regebant, à cuius similitudine cæteræ quoq; speculæ similem in vsum constructæ, Phari appellatæ sunt. Vnde Statius:

30 *Lumina noctiuagæ tollit Pharus amula Luna.*

Scribit Hegesippus Pharon à Græcis, Latinisq; appellari ex ipsius rei vfu, eo quòd longè videatur à nauigantibus tanquã *πτορὶς πυρς*, quod lucidum significat, immutata litera Pharos dicatur. Reuertamur modò ad Tabernaculum, seu structuram, vnde digressi sumus. Perducto verò iam ad secundum tabernaculi solium Imperatoris lectulo, tam magnam aromatatum, tymianum, fructuum, herbarum, vnguentorum odoriferorum, ac preciosorum ex diuersis orbis terrarum partibus ductorum quantitatem aspergebant, atque inter se omnes contendebant, quisnam Principem suum maiori honore afficeret, atque melius hoc vltimum beneuolentiae munus demonstraret. Quo peracto surgebant quidam equites, & circum tabernaculum pyricas choreas, vulgò La morefca, ducebant; Pariterq; etiam circa tabernaculum quadrigæ & bigæ ab aurigis suis oloferico purpureo indutis conductæ, magno cursu ferebantur. In-
40 duerant autem isti aurigæ personas, quæ Principes, præfectosq; mentiebantur eos, qui consue-
rant ad Imperatoris, dum erat in viuis, seruiebant. Post omnes verò istas cæremonias successuri in Imperium cereum accensum in tabernaculo reponebant. Sequebantur deinde & alij idem facientes, & sic demum omnes. Vnde tam ob ligni siccitatem, quàm alia, quæ aderant, pinguis, flamma statim ex tabernaculo erumpebat, & ex minori, & altiori Aquila versus cælum euolat-
bat. Quo viso stollida, & nimis credula plebecula animam sui Principis ad cælum efferrî ab Aquila proclamabat, eumq; postea, vt Deum adorabat, altariaq; & templa erigebat, vitulos, agnos sacrificabat, Flamines, & sacerdotes assignabat, vt de Cæsare testatur Prudentius:

50 *Hunc morem veterum docilis iam ante secura
Posteritas mensa aique aditis, & flamine & aris
Augustum coluit: vitulo, placanis & agno.*

M. Aurelij Antonini Philosophi argentea numismata quedam reperiuntur, inter quæ vnũ in anteriori parte sic inscriptum legi DIVVS M. ANTONINVS PIVS. in posteriori verò CONSECRATIO. Aquila insuper inflexo capite hinc lauream rostrum tenet. Tria quoq; ad sunt eiusdẽ ex argento numismata cũ simili inscriptione, his tamen additis literis S. C. In honorem altero Aquila globo insistit, altero aras, tertio Rogus adest, qualem Herodianus describit. Hæc autem numismata excusa sunt an. O. 4142. V. C. 932. I. C. 181.

*M. Aurelij
Antonini
numis.*

In Seneco.

*Aquila cū
infigibus
militariib.
in numisma
tibus.*

Habito iam satis superq; sermone de numismatibus Romanorū, Græcorū, & aliarum nationum, quæ de consecratione Imperatorum agebant: nunc quo modo Imperatores ad milites suos in bello orarent, & qui intererant, & quæ signa militaria ferrent, quibusdam exemplis hūc ostendam.

Cū n multa reperiantur, vt ostendemus, numismata, in quibus pulcherrima Imperatorum velut milites adloquens effigies conspiciuntur cum hac inscriptione ADLOCVTIO COR. S. C. Quia verò inter audientium militum primarios etiam adesset Aquilifer, non inconueniens erit, imò è re in primis legentium, si hoc loci adlocutionis eius originem paucis examinem, cuius veritas ex numismatum antiquissimorum quorundam, de quibus inferius mentionem faciemus, aduersa parte quàm maximè elucescit. Fuit itaque eius origo antiquissima, vt ipse potè vtilissima in re militari. Eā enim milites à Ducibus ad bellum inflammari acrius, & alacriori animo pugnabant & magis ac magis ad obtinendam victoriam accēdebantur, & Aquilifer, alijq; significari ad acies contra hostes ibant. His autem adlocutiones in bello fiebant; primum, cū n milites iuramento se obstringerent; secundum, cū n cōgregatis militibus dux ipse è suggestu eos adloqueretur, idq; eo potissimum tempore fiebat, quando cum militibus, aut de modo pugnandi, aut de fuga, aut de adhortatione cōtra hostes, aut de stipendio, aut de liberatione aliqua faciendā, aut de alijs rebus consulantibus agere cogeretur. Adlocutionum

*Præter hæc
sunt adlocu
tiones.*

Li. 6. dec. 3.

harum pluribus in locis apud historicos mentio fit, & in primis apud Liliū, qui de Scipione Africano loquens, ita scribit: *Eodem legiones ex hybernīs conuenire cū inisset, ipse cum quinque milibus sociorum à Tarracōne profectus ad exercitū. Quid cū venisset, adloquens maxime veteres milites, quī tantis superfluerant cladibus, ratus, cōtione advocata ita discursit.* Item rursus de eodem Scipione seditiosos milites adloquente: *Tum silentio, inquit, per præconem factō, ita cepit: Nūquam mihi defutura oratione, qua exercitū meū adloquerer, credidi.* & apud Herodianū, qui de principio Imperij Commodi Cæsaris sic inquit: *Præterea autē post diebus celebrato iā fœdere, visū amicis est, adloquente ad exercitū, vt & milites adloqueretur & qui nouis Imperatoribus mos est præmissis eligendis veluti auctoramento quodā illorū animos adiungeres.* De militū iuramento meminit Vegetius his verbis: *Milites iurare solent; & ideo militū sacramenta dicuntur. Iurant autē se omnia strenue facturos, quæ præcepit Imperator, nunquā deferre, nisi pro Rom. repub. Qui itaq; iuramentum non seruabant ipsi pollice silico abscindebantur; unde qui militiā deserere volebant, sibi pollices detroncabant, vt inutiles in posterum ad militiā censerentur.* Si verò Imperatori morē gesturos significare vellent milites, habita oratione, clypeos suos hasta percuriebant, vt ex antiquarum historiarum habemus. Iuramentum n vero sacramento cōfistebat, pollice non solum in sublime erecto, sed ensibus etiā euaginaris collo ad motis, id quàm sanctum, quàm inuiolabile fuerit in Rom. rep. & quanta reuerentia accipiebatur, & seruēbatur, historici optimè testantur. Quæ autem iurarent, his verbis in iurat Liuius: *Per omnes Deos paratos iurare magis quæ velint, quam quæ sicuti vera esset, & obstringere perire non se solum, suūq; caput, sed signa militaria, & Aquilas, sacramentiq; religionē.* Antiquitas huiusmodi adlocutionis in primis cognoscitur ex numismate magno Seueri ex pulcherrimo metallo, & optimè sculpto cum toto pectore cum hac inscriptione L. SEPTIMI VS SEVERVS AVG. In huius numismatis aduersa parte trium virorū i n agines in suggestu con-

Li. 3. dec. 3.

*Lib. 1. Hi-
sto. Aug.*

*Militum iu-
rumentum.*

*Quibus mi-
litibus ab-
scindebatur
pollex.*

Li. 6. dec. 3.

*Seueri nu-
misma.*

*Unde fides
militaris or-
tū.*

*Alex. Seue-
ri numism.*

spiciuntur, quorum vnus hastam sinistra retinens, & dextrum brachium velut milites adloquens, qui ante suggestum armati velut orantem illum attentis auribus audiunt, exporrigit. Habent illi milites, quorum sex icones in numo videri possunt, scuta & alia insignia militaria, & sub ipsis leguntur talis literæ FIDEI MILITI id est, fidei militari, & in circumferentia sunt alie literæ, quarum quædam ob antiquitatem contrite legi nequeunt, alæ verò sunt huiusmodi COS. II. P. P. vt videre est apud Sebastianum Eritium. Numisma hoc in honorem Septimij Seueri factum fuit. Figuræ in aduersa parte nil aliud indicant, quàm adloquentem Imp. ad exercitum, quod ex multis aliorum Imp. numismatibus, in quorum aduersa parte similes adlocutiones videntur, liquido constat. Quoniam verò ex iuramento, quo astringebantur milites coram ducibus, fides militaris oriebatur, idcirco sculpebatur in numismate FIDEI MILITARI. Nam duo eo tempore præstabat Imperator: simul enim milites adloquebatur, & ab eis iuramentum capiebat.

Sed de hac militum fide aliud numisma est æreum, mediocre, Alexandri Seueri, in quo hæc literæ circa caput eius leguntur, IMP. SEVERVS ALEXANDER. In aduersa verò parte habet tres effigies, duas nempe militum, qui dextram aræ cuidam imponunt, tertiam verò è regione, quæ velut Imper. iuramentum à militibus accipere demonstrat. Erat autem cum ab inscriptione FIDES MILITVM, & Senarus Consulatus. Reperitur & aliud Alexandri Seueri numisma magnum, optimè sculptum, pectore armati

ro, cum huiusmodi inscriptione IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Ab altera vero parte tres habet figuras suggestur insistentes, quarum una brachium exportigens, adloquitur tres alias figuras armatas, quæ humi stare videntur, in manu militaria signa tenentes: circumscripta leguntur hæc verba ADLOCVTIO AVGVSTI. S. C. Hoc numisma in honorem Principis cūsum fuit, & figura, quæ sunt in parte aduersa representant Imp. exercitum adloquentem. Nec mirum, si in hoc numismate talis adlocutio videatur, cum illius Imp. tempore multa bella, in quibus interfuit, præsertim contra Parthos & Persas gesta fuerint, & ex quibus sæpe victorias reportarit. Vicit præterea Mauritanos & Tingitanos in Africa, & Illyrios, & Armenos. Vnde procul dubio necesse illi fuit varia obire munera, & quàm sæpe milites in diuersis stationibus adloqui, quemadmodum etiam aduersæ numismatis partis inscriptio ADLOCVTIO demonstrat.

Neronis pariter numisma iuuenili ætate depicti magnum est ex pulchro metallo, cum hac inscriptione NERO CLAVD. CÆSAR AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. PP. Ab alia vero parte supra suggestum (prope quem aliud etiam ædificium apparet) Imperator milites quosdam legionarios adloquitur. Suprà legitur S. C. inferius ADLOCVT. COH. id est Adlocutio cohortis vel cohorti, quæ verba propriè Neronis adlocutionem ad milites significant. Hoc numisma, quod in honorem Principis cūsum est, olim in studio Herculis Bassi Bononiensis antiquarij videre mihi contigit.

Aliud eiusdem Neronis numisma est ex ære, in cuius alia parte Imperator in suggestu manu elevata ad milites legionarios præcipuos militaria signa ferentes sermonem habet, quorū vnum, idque; antè Aquilam habet cum inscriptione ADLOCVT. COH. Imperatori alius quispiam astat.

Vidi etiam inter alia apud antiquarios numisma M. Antonini magnum ex metallo luteo cum tali inscriptione in superiori semicirculo M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. In alia vero parte duæ figura, nempe L. Veri, & M. Antonini fratrum armatorum in loco stant eminentiori, & inferius quatuor armati milites cum militaribus insignibus, equo, & literis attritis, inter quas tamen eæ ad latera numismatis leguntur, nempe S. C. & PROVIDENT. I. n. f. Creditur hoc numisma eo tempore cūsum esse, quo post primam expeditionem, quam solus fecit L. Verus contra Parthos Senatus consensu, nato scilicet alio bello Marcomarico, Lucius & Marcus fratres contra Parthos & Marcomanos, qui aduersus Romanos rebellauerant à Senatu duces electi fuerunt. Crediderim huiusmodi duorum eorum Principum sermonem ad præcipuos legionum præfectos fuisse, de prospectandis scilicet omnibus ad id bellum necessarijs. Nam in tali numismate duo Principes armati adinstar eorum, quibus de tali prouincia consulendum, & armati legionarij milites conspiciuntur cum insignibus suis militaribus, adloquentibus sese Principibus diligenter aures præbentes.

Aliud M. Antonini numisma cūsum est an. O. 4150. V. C. 940. I. C. 188. in quo ab una, eaq; posteriori parte Imperator cohortes adloqui conspiciebatur, cum inscriptione P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. OOS. (fortè COS) V. P. P. FIDES EXERCITVS. Pars verò prior sic inscribebatur M. COMMODVS. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.

40 M. Didij Seueri Iuliani numisma conspicitur, in cuius anteriori parte talis inscriptio legitur IMP. CÆS. M. DID. SEVER. IVLIAN. AVG. In altera verò Imperator adloquitur cohortes, cum inscriptione IMP. TR. POTES. VI. COS. VII. F. EXERC. vt videtur est picturis Alberti Principis Bavarix. Numisma hoc cūsum est an. O. 4155. V. C. 945. I. C. 193. M. hic Didij vir fuit gulosus, luxuriosissimus, quamuis senex, aleator, superbus adeo, ut militibus Imperium mercatus sit.

Non omitram etiam inter numismata ærea illud C. Caligulae, in quo etiam Imp. in suggestu brachio extenso sermonem habet ad quatuor scutatos Aquiliferos, cum inscriptione suprà ADLOCVT. & infrà COH. prope Imp. est cathedra.

Apud Aeneam Vicum numisma est ex ære, in quo Imp. in suggestu stans prope cathedrā adloquitur milites signiferos, quorum duo anteriores habent legionis Aquilā, ceteri duo manum fidei. Cum verò sint duæ Aquilæ, necesse est, vt duas legiones etiam representent.

Meminere etiam poetæ eiusmodi adlocutionis ac in primis Virgilii, vbi Aeneas parentis Anchisæ manibus parentans, in hunc modum Troianos adloquitur.

Postera cum primo stellas oriente figuras

Clara quæ, socios in cæsum litore ab omni

Advocat, deneas, tumulisq; ex aggere fatur.

Dardanide magni genus alto à sanguine Divum,

Annus exactis completur mensibus orbis,

*Neronis
Claudij nu-
mismata.*

*M. Antonij
numism.*

*M. Didij
numisma.*

*C. Caligulae
nummus.*

*Lib. de inscrip-
t. Cæs. tab.
Ser. Cal. m. 8
Aquila dug
in numisma
se quodam,
lib. 3. Aen.*

*Ex quo reliquias, diuinisq; ossa parentis
Condidimus terra, mastasq; sacra animus aras.
Iamq; aies (nisi fallor) adest, quem semper accerbum
Semper honoratum (sic Dii voluistis) habebo.*

Lib. 12.
Aeneid.

Aliud apud eundē exemplū est clarius & pulchrius, quod vera effigies adlocutionis exprimitur sic.

*Continuò pugna accendit maioris imago:
Mnesthea, Serge sumq; vocat, fortemq; Serestum,
Duces, tumulumq; capit, quo cetera Teucrum
Concurrit legio, nec scuta aut spicula densi
Deponunt, cello medius stans aggere satnr:
Ne qua meis rēdo ditis mora: Impiet hac stat:
Neu quis ob ineptum subitum mihi segnor ito,
Vrbem hodie causam belli, regna ipsa Latini,
Ni frangam accipere, & victi parere fassentur,
Eruam & aqua solo fumantia culmina ponam.
Scilicet expectem, libeat dum praelia Turno
Nostra pati? rursumq; velis concurrere victis?
Hoc caput o cines, hec belli summa nefandi,
Ferte faces properē, fœdusq; reposeite flammis.
Dixerat: atq; animis pariter certantibus omnes
Dant cuneum, densaq; ad muros mole firuntur.*

10

20

Hicce, quæ dixit poeta, adlocutio nis, le qua in illius numismatibus à nobis iā explicatis memoria viget, veram imaginem depixit. Quid enim militum illa clypeata cohors in numis, atq; in medio stans Imp. sibi volunt aliud, quam quod Virgilius adloquendi ad milites moris probè gnarus, verbis illis expressit? Ita micherele ista non mediocriter in maximo vate, quam alia consideratione digna sunt. In eo tantummodo à numismatibus dissidet, quod orantes Imperatores ad milites illos excelsio aggere, aut ex tumulo profari facit: numismata, vt diximus, ex castrensi cathedra, aut suggestu. De adlocutione autem hac meminit Suetonius, qui ita ait: *Iure autē Tribunalis potestatis auctoritate Senatus, inchoat ag. ad locutione de repub. de repē de veluti impar dolori cōgemuit. Idē observari ē, Cal. Ian sacrificanti coronā de capite excuisse, auspicantiq; pullos enolasse: adoptantis die neq; milites adlocuturo castrensem sella de more posita pro tribunali obliis ministris, & in senatu curulē peruersē collocatū* Quoloco legendū Adlocuturo. Sic apud Liuium ADLOCUTIONIS templum per D. literam, non autem per L. scribendum, vt etiam animaduertit Politianus. Sic quodannis, sic idq; sic a degredior apud Virgilium ex fide veterum codicum legendum est. Adlocutionem pulcherri nam, ac elegantissimam videre est apud Liuium, vbi Scipio ratus adloquendos milites veteres, qui magnis claudibus superferiāt aduocata concione ita disseruit. *Nemo ante me Imperator militibus suis, priusquam opera eorum usus esset, gratias agere iure, ac merito potuit.* Sed hic templum Adlocutionis, de quo Liuius meminit, ponam: Hunc autē in modum scribi: *ADLOCUTIONIS templum propter celestem vocem exaudiri in noua via iussimus fieri.* Ideo; a Furio Camillo Adlocutionis templum constructum fuit, prope viam nouam supra ædum Vestæ, quæ iuncta Romano foro, & Velabro fuerit. Suetonius sic de adlocutione mentionem facit. *Nam cum in adloquendo, adhortandoq; sapienter dixisset, manus ostendens adfirmare se ad faciendam rem per quos dignitate suā dēfensurus esset, annulū quoq; ex quo animo detractum libi. Extrema cōcilio, cuius facilius erat videre cōcitantē, quam audire, reposito acceptis, quod visus, predicabatur, promissusq; annulorū cū militibus CCC. fama destruit.* Sed quia ante de aggere tumuli ex Virgilio mentionē feci, hic quædā ex Pluraculo libet subnectere. Ille igitur eo loco, vbi narrat illi nunciatam Mithridatis mortem ē Ponto, subiecit etiam literas illi allatas fuisse, cū n ipse esset in bello, quæ certum illū de Mithridatis morte fecerunt; quæ cū per exercitum diuulgata foret, illum ad Pompeium cursitare, ipsumq; præcingere cœpisse refert. Cūq; de esset suggestus eminentior, ex quo adloqui milites Imperatoribus mos est, nec miles illum intruxisset, tum militem editum illi crexisset tumulum, & sella atrulisse, quam ascenderit Pompeius, & ex literis recitauerit Mithridatem per filij Pharnacis seditione morte sibi conficiui, ac omnia, quæ ipse possederat, Pharnacem ad le, Romāq; scripsit. Quo loco explicat Plutarchus, quonam modo tumulus ille exaggere factus, cū Imperator legiones adloqueretur, contrui soleret, verba sunt: *Fieri quippe his solet eminentior suggestus excisus cespitem, & sic accumulando cespiti.* Ex quibus verbis pulcherrime ostenditur in numismate adlocutionis i mago, & ob oculos ponitur; & proprijs verbis expressa à poeta Virgilio dignoscitur. Sed hæc satis.

In

In numismate Gordiani Imperatoris iunioris, senioris nepotis, est eius statua paludata, thorace pido induta, ocreata & redimira tempora lauro, stans in suggestu, sinistra lchedam tenens, dextra gesticulans, quasi ad milites oraret, quorum alij loricati, alij hastati, alij signa gestantes militaria, quibus Aquila, imago Imperatoris, velabrum & Delphinus sunt impositi, coram eo consistunt. Subscriptum EXERC. PERS. Pars autem anterior imberbem ipsius Imperatoris effigiem demonstrat, laurea redimitam. Circumscripção talis est IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG.

Gordiani iunioris numisma.

Traiani numismata quinque inuenta sunt, quorum primum in aversa parte Imperatoris habet in suggestu stantem, adlocutorum milites ad suscipiendam expeditionem aduersus Germanos, ut ex inscriptione numismatis huius huic parti adiecta constat, quæ talis est PROFCCTIO AVG. GERMANIÆ S. C. Altera verò pars sic inscribitur DIVO NERVÆ TRAIANO AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. In alijs quoque eiusdem duobus numismatibus conspicitur Imperator adloquens cohortes. Horum in vno anteriori parte talis inscriptio legitur DIVO NERVÆ TRAIANO AVG. in altera verò, ubi est adlocutio dicta, sic inscriptum est P. M. TR. P. COS. III. P. P. S. C. (Hoc autem numisma & illud superius dictum, cusa sunt an. O. 4062. V. C. 852. I. C. 100.) In altero verò numismate pars prior sic inscripta conspicitur IMP. CÆS. NERVÆ TRAIAN. AVG. GERM. DACIC. P. M. TR. P. posterior autem IMPERATOR VIII. S. C. Hoc numisma culum est an. O. 4078. V. C. 868. I. C. 116. Anno præcedenti Traiani huius numisma sculptum visum est, in cuius posteriori parte cernebatur cohortium Adlocutio cum inscriptione IMPERATOR VIII. S. C. in anteriori verò IMP. CÆS. NERVÆ TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PM. TR. P. COS. VI. P. P. Anno verò O. 4079. V. C. 869. I. C. 117. Aliud eiusdem numisma factum esse observavi, in cuius parte huiusmodi inscriptio erat IMP. CÆS. NERVÆ TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P. P. posterior verò sic se habebat EXERCITVS PARTH. Hic Imperator exercitum adloqui videbatur.

Traianum numisma

Quatuor erant signa in numismate Hadriani, quæ a militibus portabantur. Horum autem duo media in summitate Aquilam legionis habebant, externorū verò dextrum, manum; sinistrum, sertum, cuius miles scutatus incendebat. Præterea Imperator erat ante milites, ad quos orare videbatur, atque militibus vni manum iunxerat in concordia signum. Inter milites & Imperatorem erant ara & supra eam ignis. Circumscripção talis SECVRITAS P. R. & sub altare, & militibus S. C. Aliud eiusdem numisma visum est cum huiusmodi inscriptione SPES PERPET. AVGVST. COS. III. P. P. Imperator autem adloquitur cohortes. Numisma hoc culum fuit an. O. 4081. V. C. 871. I. C. 119. Aliud idem habuit cum hac inscriptione EXERCITVS DACICVS S. C. Figura quoque adest instar Imperatoris stantis in suggestu, adloquentis quatuor figuras ante eum tenentes signa militaria. Hoc autem contigit an. O. 1088. V. C. 878. I. C. 126.

Hadriani numisma.

In Commodi galeati & scutati numismate milites videntur, legionis Aquilam, & cohortium signa duo ferentes. Eos autem Imperator adloqui videtur, sceptrum læva tenens, stans in suggestu. Subscriptio est eiusmodi FID. EXERCIT. circumscripção verò talis P. M. TR. P. XL. IMP. VII. COS. V. P. P. ad numismatis oram prope militum pedes habetur S. C. oppositū verò ad suggestum & oram est C. Aliud Commodi numisma culum est an. O. 4142. V. C. 932. I. C. 180. cum tali ab vna parte inscriptione IMP. CÆS. L. ÆL. AVREL. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG. P. P. Altera pars sic inscribebatur IMP. TR. POT. V. COS. III. F. EXERC. Imperator quoque cohortes adloqui videbatur.

Commodi numisma.

Reperitur numisma Sergij Galbæ, qui ex patre Sergio Galba, & matre Numia Achaia ex nobilissima Sulpitorum familia, IX. Cal. Feb. natus est, Valerio Messala, & Cn. Lentulo Coff. In huius dextra parte Imperatoris caput ab rasa barba conspicitur, laureo sermo perornatum, fascia à ceruice promissa, sermoque alligata, cum huiusmodi circumscriptione SER. GALBA IMP. CÆS. AVG. In sinistra verò parte est Imperator thorace varijs ornamentis expolito, & paludamento indutus: stat in suggestu militibus concionaturus. A tergo illius est Tribunus militum loricator, & paludatus. Ante eum legio militum loricatorum, & scutorum, quorum vnus Aquilam, alius Labarum, signa militaria, alius verò equum Imperatoris tenet cum inscriptione FIDES MILITVM. S. C.

Sergij Galbæ numisma.

Inter Principum numismata, in quibus Aquila sculpebatur, illud Zenobia totius orientis Regina commemorandū est, quæ ex Cleopatra, Ptolomæorumque gente oriunda, & Odonati vxor, Galliæ adhuc iniquissimè agente, accepto sago, & diademate imperiali, filiorum Nerennianij, & Timolai nomine, diutius, quam fæmineum lèxum decuit, imperavit, mulier peregrina, moribus, ac vitæ integritate insignis, pulchritudine conspicua, tantæ castitatis, ut ne vi-

Zenobia numisma.

rum suum agnosceret, nisi propter conceptionem. Vixit regali pompa, Regum Persarum more adornata incedebat, & Imperatorum Rom. instar conuiuia celebrabat. Ad conciones procedebat galeata, cum purpureo limbo, gemmis dependentibus per vltimam simbria, vt ex huius numismatis dextra parte conspiciere licet, vbi est illius effigies, & talis circumscriptione IMPER ZENOBIA. AVG. TOTIVS ORIENTIS R. Historia Alexandrina, atque Orientalis ita erat edocta, vt eam in epitomem redeigisse videretur. Ab Aureliano victa, ac in eius conspectum perducta, ab eodq; interrogata, quare Rom. Imperatoribus resisteret ausu fuisset, fertur respondisse IMPERATOREM TE ESSE RECOGNOSCO, QVI VINCIS, GALLIENVM ET AVREOLVM ET CAETEROS PRINCIPES NON PVTAUI, VICTORIAM MEI SIMILEM CREDENS, IN CONSORTIVM REGNI VENIRE, SI LOCORVM FACVLITAS PATERETVR, OPTAUI. Deinde ab eodē in triumpho ducta, ea specie, totq; gēmis, tantq; ornamentorū genere onusta, nihil splendidius, nihil magnificentius populo Rom. visum est. Hæc autem, vita ab Aureliana concessa more matronarum Rom. cum libe:is suis eam postea traduxit. Mulieri vultu subaquilino, sulci coloris, nigris oculis, spiritus diuini, incredibilis venustatis, tantus erat in dentibus candor, vt margaritas eam pleriq; in ore ferre, non dentes crederent. In huius numismatis altera parte Zenobia galeata, loricata, & paludata, in suggestu velut orans dextra hastam tenet, vtrinque collocatis signis militaribus, ita vt à dextra labarum, à sinistra Aquila appareat. Ante eam milites curati, & galeati conspiciuntur velut Imperatricem audientes orantem, quorum vnus equum ducit, adiecta inscriptione VIRTVS AVGVST. subscriptum verò FIDES. EXERCIT. sed hæc de Adlocutione; nunc de signis militaribus.

Ex numismatibus Romanis alios in signis militaribus imaginem Principis, alios baculū, cum manu superius in signum concordia, alios Aquilam argenteam vel auream in baculi summitate portasse liquidò constat. Qui verò Aquilæ in signe ferebat, Aquilifer dicebatur, & hæc erat præcipuum legionis signum. Hic verò baculus similis erat hastæ, aut, vt vulgo dicitur, picæ mediæ, inferius acuminata, vt facilius terræ insigi posset, teste Dione. Erat autem hasta illa quæ i-busdā pateris vel circinatis optimè perornata, & passim in numismatibus antiquis, & in libro, quem vocat Escoto, teste Antonio Augustino, & in alio libro qui dicitur Notitia dignitatū, videre licet, vbi cohortium eorum temporum imagines tales conspiciuntur. Videntur, dum essent Romæ, si benè memineris, apud Thomam de Caualerij's librum antiquum, in quo antiquæ illa arma depicta erant. Aquibus colore vario arma sua inscribere, vt hodie Hispani, Galli, & Itali faciunt mos fortasse dimanauit. Sed ad persum redeamus. Portabant autē ea genteam illā Aquilam, vt testatur Plinius, quia argenti à solē melius conspiciunt. Draconiferi verò portabant Draconē pro insigni, capite argenteo, reliqua verò parte ex oloserico subtilissimo, atq; leuissimo perornata, vt à vtro percussa ad instar viui Draconis tremere, qui crassis faniculis annexus est summitate hastæ pendeat. Funiculi autē illi erant floccis ex oloserico perornati, ipsum verò labarum, quod portabāt, cum Imperator intererat in campo, erat coloris purpurei, perornatum aurea rænia, vulgò frangia dicta, gemmis pretiosis repleta. Scire licet, imò ad multorum scripta rectius intelligenda in primis necessarium est, qualis fuerit illius effigies, quod in multis numis videre est. Inter quos aurei quidam sunt, in quibus Augusti, quorū vnus in auersa parte victoriæ globi insistentis alis apertis, Aui volanti similis, coronā laureā in dextra ferentē continet, in alia labarum, quod Galli appellat Cornetta, quale Principi, cum in bello esset, præferebatur. Inscriptio huius numi est IMP. CÆSAR. In auersa verò est caput Cæsaris cū inscriptione CÆSAR AVGVSTVS. Pōt in declinatione Imperij Rom. Imperatores in tali labaro Aquilā depingere cœperunt, vt ex Maxentij cuiusdam numi auersa parte constat, in quo Imperator thoracatus, & creatus, necnon & veste militari indutus, labarum manu vna, altera lauri ramū gestat, & prouinciam, seu hostem sub pedibus retinet cum hac inscriptione VICTORIA AVGVSTI LIBERATORI ROMANORVM, licet postea à Constantino Magno virtute crucis, seu sigilli, quod per visionem ei apparuerat, expugnatus fuerit. Quo interempto, Constantinus Imperium Romanum in suam dignitatem restituit, siquē; Christianus, omnes Christiani, cui multa templa extruxit, & auncupauit, adorare voluit. Hinc in omnibus postea administrationibus suis labarum purpureo, & aureo colore insignium loco cum hoc gestabat carere X^o. quod si signum nil aliud significat, nisi nomen & virtutē Christi. Addebat itē binas istas literas A & Ω vt significaret, principium, & finem omnium rerum esse. D. ū. Quia verò Greci nomen Christi ab X exordiantur, itaq; eos plurimū hallucinatos esse constat, qui signum illud crucem auream fuisse dixerunt, ea nq; Constantinū, dum ex Gallia in Italiam contra Maxentium expeditionem susceperet, secuisse. Vñ sunt postea eo insigni Cōstantini successores, vt in monetis Cōstantis videntur.

re est, in quibus Imperator armatus & pallio militari iuducus Victoriam manu vna tenet, quæ quasi illi laure imponere videtur, & alia labarū cum signo Constantini; pedibus verò insitit prout trirēmis, cuius temonem manu vna Victoria tenet, & cum hac inscriptione FELIX TEMPORVM REPARATIO. Decentius, Constantius, alijq; Imperatores ad Iuliani Apostatæ tēpora vsq; semper tali insigni, & sigillo vsi sunt, cum huiusmodi verbis SALVS DOMINORVM AVGVSTORVM LVCE ET. Quod verò tale signum, & sigillū esset Christi, probatur ex D. Ambrosio, vbi ad Theodosium Imp. scribit, necnon ex Prudentio:

*Christus purpureum gemmanti lectus in auro
Signabat labarum clypeorum insignia Christus,
Scripserat, ardebat, summis crux addita cristis.*

*Lib. 5. Epi-
stol. 2.
In p. m.*

¹⁰ Constabat vexillum hoc ex olivaceo amethystino purpureo, tania aurea circumcircā, multisq; lapidibus preciosis perornatum, in medio verò vexilli erat crux Christi sculpta, & in huius medio acu Phrygio cōtextum insigne Constantini, & hoc modo in summitate hastæ deauratæ in bello semper Imperatoribus præferebatur. Atq; hinc fortè vsus iste dimanauit hodie, qui Bononiæ, & alijs etiam vrbibus obseruatur, vt vexilla scilicet dedicata alicui sancto, quando fiunt rogationes, locietatibus præferantur. Ex his itaque, quæ diximus, manifestò constat antiquissimā illa Romanorum insignia, ac in primis labari, & Aquilæ ad meliorem, & laudabiliorem vsum tandem reducta. Sed vnde digressa est, oratio reuertatur.

In primis conspiciuntur in Semproniarum gentis numismatibus in aduersa parte, caput imberbe cum inscriptione retrò DI VI I, antè IV L I. F. ex altera verò coloniarum deducendæ nola, nempe cohortis signum, Aquila legionis, stius, & sceptrum, cum inscriptione TI. SEMPRONIIVS GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. Alterum numisma eadem insignia habet deductionis cum inscriptione TI. SEMPRONIIVS GRACCVS Q. DESIG. idq; ex vna parte; ex altera caput imberbe redimitum, retrò cū litera S. antè verò C. nempe Senatus consulto. Fuit hic Gracvus vnus de Quattuorviris, argento publicè signando à Cæsare Dictatore institutus, quo munere C. Cæsaris primo triumuiratus quinquēnio, functus est, vt ex primo nummo apparet, quem cudit, cū Quæstor etiam esset designatus. Ceterum symbola illa deducendæ coloniarum ad Casilinum coloniam spectant, quæ anno 694. ab V. C. à Cæsare, & Bibulo Coss. ex S. C. deducta est, Quæstore Ti. Sempronio Gracco, quod secundo numismate clarè patet, vt etiam è primo, quod tamen haudquaquam ob coloniam à C. Cæsare tum deductam cūsum esse existimamus, sed ob paternæ magnitudinis memoriam.

*Semproniarum
gentis numisma.*

Valeriarum gentis C. Valerius Flaccus tale ex argento numisma condidit. Ex vna parte facies est vnā cū summis hameris, muliebribus crinibus, in multis funes circumcirca intortis, & mox simul retrò in nodum collectis. Pars tamen, & quæ à tēporibus assurgit, capillitij geminatim interta supra caput rectā adducitur, & in sincipite reuincitur. Ab humeris itatim sub collo ala est. Retrò verò, atq; supra nodum capillorum litera est N. quam victoriæ signum existimo, quod alarum pingi solet, vt & litera N. exprimit, nempe *vixit*. Altera pars duo cohortium signa habet è latere, & in medio legionis Aquilam cum inscriptione ad primum cohortis signum C. VAL. FLAC. post alterum signum eodem ordine S. C. quæ omnia si coniungantur, sic se

*C. Valerij
Flacci numisma.*

⁴⁰ habent C. VAL. FLAC. IMPERAT. EX S. C. Tale numisma apud nobilem, & eruditum virum Dom. Fuluiam Capibonium Bononiensem ipsi nostris oculis vidimus. Ceterum hūc Flaccum ex Gallica provincia, quam Prætor obtinuit, Imperatorem appellatum fuisse ex Cicerone colligere possumus, dū ait: *Expulsus atq; electus è prædio Quintius accepta insigni iniuria cōfugit ad C. Flaccū Imperatorem, qui tū erat in provincia.* Quare vel ad propriæ dignitatis monumētū illa in nummo signa impressi: vel vt alterius C. Valerij Flacci insigne facinus notaret, cuius Valerius Maximus meminit, dū inquit, *Cū Hannibal Capuā, in qua Romanus exercitus erat, obsideret, Vibius Accus Peligna cohortis præfectus, vexillū trans Pænicū vallū proiecit: seipsū & suos cōmissiones, si cū hostes positi essent, exsecratus: & ad id petendū subsequēti cohorte primū impetū fecit: Quod ut Valerius Flaccus Tribunus tertie legionis aspexit, cōmersus ad suos spectatores, inquit, ut video, alienæ virtutis huc venimus: sed ab istis hoc dedecus à sāguine nostro, ut Romani gloria cedere Latinis velimus. Ego certè aut speciosā optauī mori, aut felicē audaciæ exitū, vel solus igitur percurrere paratus sum. His auditis Pedanius Cæurius cōmissum signum dextra retinēs: tam hoc, inquit, intra hostile vallū meū eris: proinde sequatur, qui id capi noluit. Et cum eo in castra Pænorum irrupit, totamq; secum traxit legionem. &c.*

*Pro P.
Quintio.*

Li. 3. c. 20.

⁵⁰ Nerius quidam è tribu, vt opinor, Pupinia inter rusticas nuncupata, numum habuit cum capite barbato & inscriptione antè NERI. Q. VRB. ex vna parte, ex altera verò duo cohortium signa, quorū alteri in medio vnus tabellæ quadratæ H, litera inscribitur, alteri Π Græcum simili tabella. In medio legionis Aquila est, inter quam, & primum signum est CO, vt inter

Nerij Pupinij nummus.

eandem,

eandē, & alterum signum S. litera. Cæterum extra primum versus marginem signum legitur L. LENT. & post alterum C. MARC. quæ si iungantur, sic habent L. LENT. C. MARCEL. COSS. His autem COSS. Nerius hic in Quæstorem urbanum conscriptus est.

*M. Anton.
triumviri
numi.*

*Lib. 15.
Lib. 5. bell.
ciuill.*

M. Antonij triumviri numi viginti quatuor videntur, singuli singularum legionum nomine, continuato ordine insigniti. Dicitur habuisse, ut Dion vult, vinctiquinque legiones sub Imperio suo, vel, ut Appianus, viginti octo, vel, ut ex epitola Galbæ ad Ciceronem colligitur, numero triginta quinq; . Horum impressiones eodem planè modo nulla excepta, ex vna quidem parte nauem Prætoriam habent, suprà ANT. AVG. infrà verò III. VIR. R P. C. inscriptam: ex altera verò Aquilas legionis inter cohortium signa, singulas singulis proprias addito infrà legionis numero. Adfunt tamen & alij eiusdem numi ab illis paulò diuersi, nēpeto legionis sexæ, quæ ex vna parte nauem habent Prætoriam cum eadem inscriptione: ex altera verò eadem militaria signa cum legionis infrà numero, sic tamen circumscriptam ANTONIVS ET VERVS AVG. REST. nempe quòd ab his Imperatoribus hæc legio restituta sit: & legionis duodecimæ ex illa parte, ubi legionis signa sunt, sic inscripta LEG. XII. ANTIQVÆ & legionis decimæ septimæ cum inscriptione è signorū latere LEG. XVII. CLASICÆ, uti & decimæ octauæ, hisce verbis suprà legionis signa REG. XVIII. LYBICÆ. Verùm hi M. Antonij numi præclara certè antiquitatis monumenta sunt, quæ qui latius velit percipere, ipsum Fulvium Vrsium, ex quo hæc breuiter desumpsimus, adeat. Non omit- tam tamen argenteum eiusdem M. Antonij numisma, quod cūsum fuit an. O. 3921. V. C. 711. I. C. 41. Huius pars anterior Antonij galeatum caput exprimit cum inscriptione AN- 20

*De famil.
Roman ex
antiq. nu-
mism.*

*De Impp.
Rom. numis-
matibus.*

*Antonij
Octavij, &
Lepidi nu-
misma,
In Epitome
Thesaurig.*

TONIVS IMP. Posterior verò tria signa castrentia, seu militaria, & Aquilam in medio cum inscriptione III VIR R. P. C. Numismatis huius mentionem facit Adolphus Occo. Adiungam quoque numisma quoddam, apud multos antea non conspectum, ex ære Corinthiaco, tam puro, sicut aurum, vetustate penè consumptum, quod Romæ se inuenisse Iacobus Strada testatur. In huius altare parte, eaq; posteriori. Triumviri toti loricati, & galeati in suggestibus columnis distinctis sedentes: à dextra parte Antonij, à sinistra Lepidus, media Octauius: à tergo Antonij, & Lepidi signa militaria, à tergo Octavij Aquila posita: à dextra parte lictores cum fascibus, & securibus altantes. A sinistra lena ferens caput Ciceronis Antonio: à tergo lenæ seruus eius, dextram Ciceronis asserens: in medio capita proscriptorum, vtrinque duo vasa plena pecunijs, ex quibus capita proscriptorum deferentes, persoluebantur, cum nul- 30 la inscriptione. Pars autem numismatis anterior eorūdem Triumviro- rum capita exprimit, ex hisq; illud Antonij, & Lepidi Laurea, cui à ceruice alligata fascia penderet, redimitum est; Octauium verò regia corona imposita est. Huius tota cōspicitur effigies, aliorum verò ad latera tantum, eaq; ad Octavium versa. Suprà scriptum est CONCORDIA, infrà IMPERATORVM.

*Cæsaris Au-
gusti nu-
mismata.*

Argenteū Octavij Cæsaris Augusti numisma conspicitur, quod ab vna parte eius caput habet cum inscriptione CÆSAR AVGVSTVS. ab altera clypeum, cum his literis in medio CL. V. circumcirca verò S. P. Q. R. & suprà SIGNVS, infrà RECEPTIS, & signo militari ab vtroque clypei latere, in quorum dextro est Aquila legionis. Numisma hoc excusum fuit an. O. 3943. V. C. 733. I. C. 19. post victoriam belli Parthici, quia, ut inquit Suetonius, cūm Augustus expugnasset Armeniam, Parthi sine contentione redacti sunt sub iugum Cæ- 40 saris, & restituerunt signa militaria, quæ à M. C. & à M. A. abstulerant, quemadmodū ostendunt literæ SIGNIS RECEPTIS. Quapropter, ut huius victoriæ extaret memoria, in honorem Augusti huiusmodi numisma excusum fuit. Literæ, quæ sunt in medio clypei CL. V. significant: Clypeus Victorius. Aliud eiusdem ex argento quoque numisma cūsum est an. O. 3955. V. C. 745. I. C. 7. cuius pars prima Augusti laureatum caput continet, cum inscriptione CÆSAR AVGVSTVS. secunda verò Martis templum, in quo est figura, tenens dextra Aquilam, sinistra militare signum.

*L. Lentuli
& C. Marcelli num.*

Eadem Aquila inter cohortium signa cum his literis H. II. ut in Nerij Pupinij numo habetur, conspicitur in eo L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. an. DCCIII. ab V. C. qui fuerunt ex Claudia plebeia gente, quorū meminit A. Hirtius, cum inquit: *Aduersarios Cæsaris gloriosi L. 50 Lentulū, & C. Marcellū Consules Creatos, qui omnē honorem, & dignitatem Cæsaris expoliarent.* Huius autē numismatis totā descriptionē suprà habuimus in Nerio Pupinio, quā si cupias videre, ipsum adeas. Aliud insuper inuentū est eorundē L. Lentuli, & C. Marcelli numisma, cuius mentionē in huius numismatum tractus principio fecimus. His Consulibus, cūm Cal. Ian. in Q. Metell. Pij Scipionis sententiam S. C. factum esset, uti ante certam diem Cæsar exercitum dimitteret: si non faceret, cum aduersus Remp. facturum videri, eiq; S. C. M. Antonius, & Q. Cassius intercessissent, Senatus negocium dedit, ut curarent, ne quid Resp. detrimenti caperet; quò fortasse spectat Iouis propugnatoris imago in illo, & signa legionum in altera de-

nariorum parte in hoc notata; suscepto scilicet ab optimatibus cōtra Cæsarem bello civili. De C. Marcello hoc ita ferè scribit Cicero: *Sext. C. Marcellus, & Cn. Lentulus Marcellinus, quorū fide atq. presidio Siculi maxime viuuntur, quod omnino Marcellorum nomini tota ita prouincia adiuncta sit.* In quo loco Alconius, Marcellos & Marcellinos gentiles dicit, & quare Sicilia pætroni sint, docet.

In Tiberio adest numisma, quod excusum fuit an. O. 399.3. V. C. 783. I. C. 31. cū inscriptio *Tiberij numisma.* ne VETTIACVS. & duobus signis militaribus, in quorum medio Aquila est. In altera verò parte inscriptio sic habet CATO IIIR CAA.

In numismate argenteo Traiani tria sunt insignia militaria, quorum medium habet Aquilam legionis, dextrum verò in summitate coronam, sinistrum Imperatoris manum, qua vniō, & concordia, quæ in exercitu esse debebat, ostendebatur, à qua victorias ferè omnes emanare credebant. Circumscriptio est huiusmodi S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. *Traiani numismata.*

Aliud Traiani numisma exculptum est an. O. 406.5. V. C. 855. I. C. 103. cum hac inscriptione IMP. CÆS. NERVÆ TRAIANO AVG. GER. DAC. atq; id in aduersa parte: in auersa verò DACIA AVGVSTA PROVINCIA. Dacia hac in parte insidet sellæ rupi impositæ, coronam triticeam capite gestans: astant ei duo pueruli, quorum vnus spicam porrigit; alter racemum seu glandem dextra, sinistra Aquilam signum militare tener.

In numismate aereo Philippi habentur quatuor insignia, quorum interiorum vnum in summo habet Aquilam, aliud verò manū: exteriora verò nil in summo habent. Circumscriptio est *Philippi numisma.* FIDES EXERCITVVM, & S. C. sub insignibus.

Hadriani numisma cōspicitur, in quo tria militaria signa sunt, nempe Aquila legionis, fidei manus, & cohortis signum, & galeati milites ea portantes, quot anteit imaginifer, vt credo, seu labarifer, cū tale quid ferat hastæ extremo præfixū. Sub illis inscriptio est FIDES EXERC. & sub hac S. C. *Hadriani numisma.*

Alia quoq; eiusdem numismata visa sunt, in quorum vno ab vna parte habetur huiuscemodii inscriptio HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ab alia verò DISCIPLINA AVG. S. C. ibiq; adest Imperator peregrè proficiscens, fo: tē ad aliquā expeditionem: sublequantur quinque milites gestantes signa militaria. Numisma hoc cusum est an. O. 4088. V. C. 878. I. C. 126. Eodem anno aliud Hadriani numisma factum esse tradit Adolphus Occo, in quo conspiciebantur tres milites tenentes militaria signa, cum Imperatore equite dextram in sublime porrigente. Inscripção talis erat EXERCITVS SYRIACVS S. C. *Denumismatib. Imper Romm. Claudij numismata.*

Numisma ære hæc mediocri Claudij reperitur cum hac inscriptione TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. GERMAN. in huius alia parte insignia militaria sunt, in quorum vno caput alicuius barbari conspicitur, supra quod est bilanx eidem scipioni affixa, sicuti & in dextro; in medio verò legionis Aquila trifidum fulmen pedibus premens secus ac in alij legionū signis, cum his literis COL. A. A. PATR. id est, vt opinor, Colonia Augusta Patrensis. Numerus rus XXII. denotat vigesimam secundam legionem. Hoc numisma in honorem Claudij à Colonia Augusta Patrensi excusum fuit, fortè quia ibi hæc legio suam sedem habuit. Hæc colonia XXII. fuit vocata primigenia, & ob fidem incorrupta, Aegypto ab Augusto constructa, quam postea Vespasianus traduxit in Iudæam. De ea Sparrianus, & Tacitus historici meminerunt. Consulit quidem factum est in hac victoria, vt caput barbari in summo militaris insignis affixum esset, quia, vt inquit Cornelius Tacitus, *caput Galba lanceis & insigni militari affigebatur.* *Lib. 7.*

Claudij huius aliud numisma cusum est, in quo conspicitur eius ab anteriori parte imago imberbis, simili corona, & tænis ipsidem perornata. Ante eam Aquila supra militare signum est. numismatis ora sic inscripta T. CLAVDIVS CÆS. AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Is. Lugduni ex Druso Nerone fratre Tiberij Imp. & Antonia minore natus est, Iulio, & Fabio (alij Iulo Antonio, & Q. Fabio Max.) Africanis, Coss. Romm. Imperator creatus est anno ætatis quinquagesimo, promittens singulis quaterna dena festertia; & sic primus Cæsarem fidem militis præmio est dignatus. Parentibus ac maioribus suis auix & fratri, cunctisque propinquis diuinos honores instituit, sacrificiaque in eorum memoriam, cum ludis & spectaculis celebravit, honores sibi illatos spreuit, contempsit. In cunctis tam civilem fe gessit, vt breui spacio omnium in se fauorem, & amorem traheret. Priuatis tamen iudicijs insectabatur, ac bellum civile contra eum à Furio Camillo Scriboniano Dalmatæ Legato motum est, quem etiam milites in Imperatorē elegerunt. Verum intra quintum diē oppressus est, legionibus quæ sacramentū mutauerant, in poenitentia religione conuersis. Cæsura deinde Claudij intermissam reuocauit, eamq; gessit, in qua populi lasciuia seueris edictis increpuit. In huius numismatis altera parte est ædificium lapideis quadratis rudibus, duos arcus subleuatos continens, superiore parte, in templi figuram extractum: In cuius medio est statua Imperatoris hastile manu

tenens. Ante eum signum militare, cui Aquila imposita. Ex utraque statuae parte columnae tympanum sustinent. Inscriptio in medio aedificij talis est IMP. RECEPT. AQVAE CLAUDIAE introductum representans. Fuit autem Aqueductus à Caligula inchoatus, sed à Claudio magnifice ex duob. fontibus Cæreulo altero ob colorem, altero Cuiusio, in Vibem inductus & perfectus. Opus omnium reliquorum aqueductuum longissimo intervallo splendidissimum. Omnes enim Romanos colles altitudine excedit. Vestigia eius in Aventino prope S. Priscam, & prope Næviam portam, quæ nunc MAIORIS appellatur, in muro conspiciuntur, canales scilicet saxei trcs, alter alteri impositus, magnæ amplitudinis. In frontispicio eiusdem Portæ titulus huiusmodi legitur TIBERIVS CLAVDIVS DRVSI F. CÆSAR AVGVSTVS GERMANICVS PONTIF. MAXIM. TRIBVNITIA POTESTATE XII. COS. V. IMPERATOR XXVII. PATER PATRIÆ AQVAS CLAVDIAM EX FONTIBVS. QVI VOCABANTVR, COERVLEVS ET CVRTIVS A MILIARIO: XXXV. ITEM ANIENEM NOVAM A MILIARIO XII. IMPENSA SVA IN VRBEM PERDVCCENDAS CVRAVIT.

Alij tamen tituli de huius aqueductus restitutione leguntur, quos suo loco annotabimus. Atque in id opus Claudij erogata sunt Talen tina sexaginta millia, cuius rationem cum putaret Budæus, auri, ut vulgò loquimur, millionem, ac CCCLXXXV. millia & D. coronatos efficere monuit.

*Septimij
Albini numisma.*

Conspicitur in numismate argenteo Decimi Clodij Septimij Albini ab una parteralis inscriptione IMP. CÆS. D. CLO. SEP. ALB. AVG. ab altero verò FIDES LEGION. COS. II. cum duabus dexteris iunctis (aliij duo signa militaria) & Aquila in medio. Hoc numisma cufum est an. O. 4159. V. C. 949. I. C. 197. Is Imperator fuit nobilis Romanus, statura p-ocera capillo renodi, & crispo, fronte lata, admirabili candore, & voce muliebri ad sonum Eunuchorum, motu facili, iracundia gravi, furore tristissimo, in luxuria varius, voracitatis maximæ, & ingratus: posuit enim insidias Severo, qui cum Cæsare, & Imperij consortem fecerat. Sed cum fufæ eius copiæ essent in prælio Lugduni commisso, fauciatu à militibus capto, semivivus ad Severum ductus est; cuius abscissum caput pilo prius circumlatum, Romam missu, publico patibulo affixu est eo, quo cusu est hoc numisma, anno ad xj. Cal. Martias. Corpus eius ante Prætorium ad foerorem iactu, laceratuq; à Canibus, & in profluentem coniectu.

*Septimij
Severi numisma.*

L. Septimij Severi Pertinacis numisma reperitur, cufum an. O. 4155. V. C. 945. I. C. 193. In cuius priori parte talis habetur inscriptio IMP. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. COS. I. in posteriori verò LEG. XIII. GEMM. TR. P. COS. Hic præterea sunt duo militaria signa, Aquila & Legionaria intermedia. Aliud eiusdem Septimij Severi numisma conspicitur cum inscriptione ab una, eaque priori parte, nempe IMP. CÆS. L. SEP. SEV. PERT. AVG. in aduersa parte nonnullæ apparent literæ, sed non omnes propter corrosionem: hæc autem sunt LIT. AL. cum duobus signis militaribus, in medio Aquila, & infra TR. P. COS. Hoc numisma eodem anno cufum est. Aliud item Septimij Severi huius numisma novetum est cum tali inscriptione L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PARTH. MAX. ab altera verò parte MARTI STATORI. Ibidem Mars adest stans, dextra Aquilam, sinistra militare signum tenens. Numisma hoc cufum est an. O. 4165. V. C. 955. I. C. 203. Is re benè gesta contra Partos, Imperator XI. salutaris est. In Aegypto Alexandri Magni sepulcrum clauit. Antequam moreretur, se tur hæc dixisse filiis: *Facite ut conveniat inter vos, locupletate milites, ceteros omnes contemnite.* Regnavit annis septendecim, mensibus octo, diebus tribus. Huius mentionem facit Herodianus sic inquis: *Severus genere Afer, vehemens homo negotijs gerendis ac ferox, vitæ insuetus dura, & aspera, & promptus excogitandis, acer exequendis rebus. Longè aliud in lingua promptum, quàm in animo reconditum gerebat.*

Martini Imperatoris numisma.

Martini Ducis hœmitis sarmatici aduersus Scythas à fide Romanorum deficientis, numismatis pars anterior eius effigiem continet, barba promissa, & regia corona decoratam, tænijs duabus à cervice dependentibus, & coronæ annexis. Circumscripção huiusmodi MARTINVS CÆSAR. Is Imperator ab exercitu Illyricorum creatus, paulò post in seditione militarij interfectus est. In huius numismatis posteriore parte signa militaria tria videntur, medio est Aquila imposita, cum tali inscriptione FIDES MILIT.

Gallieni numisma.

P. Lucinij Gallieni habetur ex argenteo numisma vnum, in cuius dextra, siue anteriori parte sic inscriptum est IMP. GALLIENVS AVG. in laeva verò, siue posteriori FIDES MILITVM. præterea ibi sculpta sunt duo signa militaria, & in medio Aquila. Hoc numisma cufum est an. O. 4225. V. C. 1015. I. C. 263. Hic Imperator patre capto, cum reliqui mærent, ipse latatus est. Excussu ceruicibus iugo paterno, vino, mulierculis, popinis, lenonibus se totum dedit, ac stupris perdidit orbem terrarum.

Inter numismata antiqua est numisma aureum Victorini iunioris, senioris filij, in cuius aduersa parte conspicitur eius effigies imberbis cum scepro ad latus ceruicem versus. Huius circumscriptione hoc pacto legitur IMP. CÆS. VICTORINVS. IVN. P. F. AVG. In auersa verò parte continetur ara, in qua est ignis iniectus. A dextra aræ parte est muliebris statua, longiore veste in lura, dextra globum Imperatori ab altera aræ parte stanti offerens, sinistra schædam tenens. A tergo eius duo signa militaria, Labarum, & Aquila sunt collocata. Imperator loricator, & plaudat, sinistra sceptrum gerit, dextra globum oblatum recipit. A tergo eius Tribunus militum apparet, cum tali inscriptione VICTORIA MATRIS CASTORVM. infra subscriptum F.M.P.A.

*Victorini
iunioris nu-
misma.*

- 10 Signa quoque militaria cum Aquila conspiciuntur in numismate M. Fulvij Macriani. In scriptio talis LI. S. MACRIANA LEG. I. Hæc autem in aduersa parte. In altera verò sic erat inscriptum L. CLODI. MACRI. S. C. Hic numus penes Adolphum Occonem est elegans valde Num verò ad illum Macrianum referri debeat, incertum est; nam præ nomen repugnat. Cusuf est an. O. 423. V. C. 1013. I. C. 261.

*Macriani
numisma.*

- In numismate Constantini Copronymi, filij Leonis Imp. caput eius conspicitur caluum, abrasa barba, præditum infula à ceruice alligata duobus funiculis pendentibus. Inscriptio circa numismatis oram talis est D. N. CONSTANTINVS NOB. CÆS. Is cognominatus est Copronymus, quòd infans Baptismi lauacro admodum, media cæremonia aquam sacram ventris solutione maculauerit, paternos mores imitatus est, impio patri scelestissima succedens proles, magicis vanitatibus ad insaniam usq; deditus, nullo scelere abstinens, non Christianus, non Græcus, non Hebræus, sed omnis interpretatis mancipium. Numismatis huius alterum latus repræsentat Imperatorem dextram eleuantem, sinistraq; Aquilam ferentem, utriq; collocatis signis militariibus, cum inscriptione PRINCEPS DES. infra XXLB.

*Constantini
Copronymi
numisma.*

- Coloniz, & Municipij Augusti numisma reperitur, cuius pars prior Augusti caput exprimit cum inscriptione PERMISSV CÆSARIS AVGVSTI. posterior verò duo signa militaria, & Aquilam in medio.

*Municipij
Augusti nu-
misma.*

- Totidem sunt signa militaria in æteo numismate Caligulæ & Neronis & Galbæ cum Aquila legionis signo in medio eorum, & in alio numismate Galbæ tria Aquilæ signa cum littera S. propè eorum dextrum & C. propè sinistrum latus.

*Caligulæ
Neronis &
Galbæ nu-
mismata.
Augusti nu-
mismata.*

- 30 Templum Martis, in quo signū militare, & Aquila, cum inscriptione S. P. Q. R. conspicitur in aduersa parte argentei Cæsaris Augusti numismatis, quod cufum fuit an. O. 3955. V. C. 745. A. C. 7. cum huiusmodi in aduersa parte inscriptione CÆSARI AVGVSTO. Argentea quoque Augusti numismata duo inuenta sunt, in quibus ab aduersa parte Martis vltoris templum sculptum est, quod Romæ in Capitolio ab Augusto constructum erat in figura rotunda, vti etiam ex hisce numismatibus patet, ob bellum quod contra Philippum iurauerat, in patris vltionem, vt scribit Suetonius, & Ouidius sic canens:

Infastis.

Templa ferens & me victore vocaberis vltor,

Veneras & fusa laus ab hoste venit.

- 40 In vtriusq; numismatis templo conspicitur signum militare, nempe Aquila legionis, ibidem vnà cum alijs signis militariibus Augusti iussu teste Dione portata. Horū autem duorum numismatum, vnum in templi medio Martis galeati figuram nudam itantem exprimit dextra militare illud Aquilæ signum, sinistra sceptrum vt credo, tenentem, vel aliud signum militare: à latere dextro templi hæc litteræ sunt M A R. à sinistro verò V L T. id est Marti vltori, in huius anteriori parte, est caput Augusti laureatum cum inscriptione CÆSAR AVGVSTVS. In altero numismate idem signum militare impositum est, quadrigæ temonem erectum habenti, quam Senatus Rom. in eo templo maioris Augusti honoris gratia, cum supra illam triumphasset, conducendam curauerat. Sub templo habentur hæc litteræ S. P. Q. R.

*Lib. 54. Hi-
stor. Rom.*

- 50 In argenteo quodam numismate, cuius iconem Antonius Augustinus exhibet, conspicitur ab aduersa parte Aquila apertis alis, ceu Avis volans, supra ferculum, signum militare stans. Hoc signum post dextram togæ partem ibi existentis situm est, ad sinistram verò laurea videtur. Supra scriptio est huiusmodi: SPQR PAREN; infra scriptio verò: CONSAVG. apud verò Adolphum Occonem habetur CONS. SVO. In altera numismatis parte quadrigæ triumphalis est cum alijs equis, vt credo, quatuor (quanuis tres tantum appareant) qui supra currus anteriorem partem erecti, aurigarum loco positi videntur. Extra currus spondam dextram supraq; rotam apparent quatuor humanæ figuræ stantes. Supra equos currum vehentes scriptum erat CÆSAR (alibi CÆSARI) infra verò AVGVSTO: Numisma hoc exculum est, teste eodem Occone, an. O. 3945. V. C. 735. A. C. 17. quo tempore Octauium nondum Augustum factum asserit. Antonius verò Augustinus cufum sub M. Aurelij putat.

*Tab. 51.
num. 11. in
Dial. numif.
in Aug. de
numifm.
Imp. Rom.
Ibidem.
Octauij.
Cæsaris.
M. Aurelij
numisma.
In Dial. 2.
numif. n. 41*

Lepidi numisma.

Lepidus Imperator triumphum argenteum numisma habuit, quod culum est *an. O. 392* i. V. C. 711. A. C. 41. in cuius anteriori parte talis inscriptio erat *LEPIDVS IMP. PONT. MAX. III VIR. R. P. C.* in posteriori verò *EX S. C.* Tria hæc erant signa militaria, inter quæ etiam Aquilam legionis fuisse crediderim.

Signorum origo, actus.

Vt facilius verò Aquilam in signis militariibus, de quibus sermonem habuimus, vsum, vnusquisque calleat, quædam hic addere libuit, de illorum origine. Constat autem omnes quidem gentes, quæ laude, & gloria belli præeminent, certum in exercitu ordinem, quo virgenter necesse sit, & premittente hoste milites quiescentes, & pro contubernia distributi conuenire facilius ad suos praefectos, & redigi citra iacturam temporis in aciem possent, instituisse. Sic apud Macedones phalanx, apud Gallos caterua, apud Romanos legio, quæ in decem cohortes tanquam partes diuisa, à tribunis moderabatur, partes, & suos habebat praefectos, quò facilius singuli suos milites conuocare possent, quia confusa, ac subito affluens multitudo conspici à praefectis non poterat. Itaque peticas, siue fercula quæ iam lignea portabantur, quibus certa affigebantur signa, quibus suam quisque cohortem agnoscere posset. Vnde rectè inquit Vegetius:

Lib. 2. c. 5. de re milit.

Sed inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit, quam monitis obtemperare signorum. Nam cum voce sola in tanto praetiorum tumultu regi multitudo non possit, & plura pronecessitate rerum ex tempore iubenda atque facienda sint, antiquis omnium gentium vix inuenit, quomodo quod solus Dux vtile iudicasset, per signa totus agnosceretur, & sequeretur exercitus. Itaque prima cohors millenaria, quæ & numero militum, & honore præstabat, Aquila m vsurpabat Romanam. Aueni: eliquæ verò alijs atque alijs in ferculis erectis signis agnoscebantur, quæ & propriè signa Romanis vocabantur. Erant autem pro arbitrio Tribunorum sculpta in illis capitula animalium, hostium deutorum facies, manuum effigies, farragines cum igne, & circuli, ut in numismatibus alijque monumentis veteribus videre est. Inter præcipua tamen quæ cæteris honore præstabant cohortium signa erant Aquila, rametis & illa fercula gestarentur, ut cæteræ signa, nomenclatura tamen, & prærogativa separabantur. Hæc est illud Cæsar. *Pompeius in conspectu virorum; oppidorum, neque suis ausus est subsidio venire. Aquilas habuit, & signa vnde decem legionum: sed ex quibus aliquod frumenti se existimabat habere.* Sæ Cornelius Tacitus, cum Variam cladè describit: *Medio campis (ait) albensia ossa visugerat, vitæ fiterat, dissectæ, vel aggerata adiacebant, fragmina te laum, equorumque artus, simul truncis aliorum infusa ara Lucis propinquis Barbarorum ara, apud quas Tribunos ac primores ordinum Centuriones mactauerat, & 30*

Lib. 6. bell. ciu.

Lib. 1. Hist. flor. Aug.

*ciadis eius superstitibus pugnantibus vincula clappreferant: Hic cecidisse Legatos, illic raptas Aquilas: primū ibi vulnus Varro adductum, ubi infelici de xira, & suo telum mori inuenerit: equo tribunali. ò. ionatus Armis ius, quorū paribula capitis, quæ scrobes, vigis, & Aquilis p superbiū illusteris. & rursus: Audita conseruatione ad Germanicum tenente, fugerunt coniunctas, eadem parant, Plano maxime quem dignitas fuga impedierat. Neque illud periclitans subsidium, quam casta ponere prima legiones. Illuc ligna & Aquilas complexus, religione se iuebatur. Hæc ille. Loquitur autem primo loco de multis Aquilis, & signis, quia tres erant legiones cum Varro cæterarum qualibet vnā Aquilam, & plura signa habebat. In altera verò auctoritate de vna Aquila, & pluribus signis mētio fit: ut apparet in vna legione vnā Aquilam extitisse, & plura signa. Huc facit, quod idem Corn. Tacitus scribit: *Per vna a. formis, & stens & præter spem in 40**

Ibidem.

Lib. 18.

Lib. 19.

*colomis valens processit, gaudium, miseratio, saur versu in leuitum, ut est uigis viroq; in modicū, laudantes, gratiasq; circumdatum Aquilis signisq; in tribunal ferunt. Et iterum, cum legiones Vespasiani auxiliares recēderet: Diu in Septima Claudiana agrestis fossa (ita locus erat) premunita dextra, ostēda per limitem aperit, mox tercia decima densis abussis interfecta. Hæc Aquilam signorumq; ordo. Et alio loco: Ducis paritum ut circulas videret, paucos ad requiem se sumunt, donec Aquila signaq; legionum adsequerentur. Hæc ex Tacito. Huc alludit Appianus Alexandrinus: *In quoque interea prælum ab utraq; parte editur, in quo superior Pompeius, Cæsaris milites in fugam verit, ut in castra usq; persequitur. Signa poro militaria pleraq; sustulit, inter quæ & Aquilam præcipuam Romanis signum penè eripuit. Huc pertinet quod Lucianus scribit.**

Lib. 2. bell. ciu.

Lib. 2. Pharsal.

Barbaricas sauis discurre Casaris alas,

Ipsam omnes Aquilas, collataq; signa ferentem.

Ignis prælati ornamentum.

In principio Cōment. de Rep. Ro. Lib. 1. bist. Aug.

Patet igitur signa ab Aquilis fuisse diuersa. Cum verò de farragine cuiusque igne obiter quiddam diximus non ab erit testimonia quædam auctorum de ea huc adducere. Clarum quidem est inter præcipua Imperij insignia eam fuisse connumeratam, & præsertim inter ornamenta, quæ scilicet in summmitate fereuli supraposita ignem ferret, cuius imago & ex multis numismatibus & monumentis Vuolphgangus Lazius Viennensis exhibuit. Meminit huius ignis Herodianus, inquit: *Sed postquam L. Vicius iusticius est manentis adhuc Lucille principis insignibus, Pompeiano cum pater disponat: in nullo tam en sectus pristinum illi honoris Commens reliquit iurpanam, nam & sella imperialia sēstare in ibeant, & ignem de more præferti*

passabatur. Et iterum de Com nodi pellice scribens: Quod ubi consilium suum ad Martiâ reuulit, Lib. eod.
nam ex suis cūcubinis, cui scilicet plurimū dā ferebat, ac prope uxoris eā loco habebat, sic ut pre-
ter ignē omnes honores veluti Aug. u. & tribu: rē: ur. Idem de Pertinacelocutus: Igitur postquam
illuxit, in curiā se cōtulit, neq. ignē sibi preferri, neq. ulla principatus insignia passus attolli, do- Lib. 2.
nec Senatus sententiā sciscitare uentur. Itē rursus de Muciano loquēs: Tūc loquēte, exercitus om- Lib. eod.
nis, ceterumq. vulgus Imperatorē atq. Aug. ubi n. consalutauit: tū amictū purpure, reliquisq.
auiro ornātū atq. apparatū ibidē ex temore cōpulsis, precedente etiā igne, in diuiciis pri-
mū templa, mox ad suas e. des deduxerunt. Idē aliis: Vt cū m. igne operē in solūissent Alexādrī me- Lib. 7.
ce, ac forte fortuna in quēdā ex illius amicis, cui nomē Quarto fuit, paulo antē d. castris d. Maxi-
mino dimissis incidissent, correptū atq. retractantē, neq. tale quicquā cogitantē, ducē sibi delege-
runt, purpurāq. eū, prelatosq. iū, fūctis scilicet honoribus condecoratū, nihil, minus optātem, ad Imperiū protulerūt. Idē postea de Gordiani inauguratione tradens: Sequebantur autē ipsum
principalis pompa omnis, militesq. quicūq. ad rāt. iuuenesq. urbani proceras statura, ad eorū simi-
litudinē, qui Roma Imperatorē comitantur: Virgē itē laureatā, quo insigni principes d. priuatis di-
gnoscuntur: præterea ignis d. mare præferebatur, ut specie fortunatū, exiguum sanē ad iēpus, Ro-
mana ciuitatis Cartago representaret. A. I. huius n. di. præterea insignia alludit Ammianus Mar-
cellinus: Tūc in memoriam Constantinū ut noueris turbatorisq. priscarū legē, & moris anti-
quioris recepti, vexauit eum apertē incusata, quō d. barbaros omniū n. primū adussq. faces auerat.
De ortu istius ignis in triu. n. phis legim. is idē A. getorem apud Lacedæmonios fuisse cultū, &
ex eius ara ignem depromptum, quē inextinctū & cōtinuum Imperatoribus in aciem exeun-
tibus præferrent, ut pote sum num inter elementa, ut auctor est Nicolaus: præ consuetū d. po-
stea ad Romanos transfuit. Herodianus etiā sic scribit: Cū n. fuit modus ambitioni, & adu-
lationibus, nisi Deorum insignia, & ornamenta primū in triumphantes, inde in quī Fabianus,
in Imperatores transferentur. Hipparchus ignem rerum omniū n. principū opinabatur, & m. il-
lī secuti sunt, ut aptē Carthago Iunoni, quæ mundi Genium significat, ignem supremum ele-
mētum dederit, etiā si alioquin nihil foret ei cum marito commune. Amplius scire oportet
nouem fuisse in perfecta legione signa quot cohortes videlicet, miliaria excepta, quæ Aquilā
ferebat, id quod subinde auctores legenti occurrit. Sic Lilius: Primo leuis armatura Romano
rum præoccupatus inferiore loci succedens: tumulo pulsa detrusaq. terrorem in succedentē inualit
30 sequitur, & ad signa legionum n. refugit. Item: In præoccupatis augustij loco in quo est circumuen-
itur, quatuor milia militum n. a. n. & legionis secundæ signa tria: Idem: Vnus remansit M. Lici-
nius Sraho Tribunus militum tertij legionis cum tribus signis d. legione relictis. Vbi per signa co-
hortes intelligit ferculi scilicet illius voce cohorti, quam distinguebat, attributa.

Nunc de religione, quam Romani in euellendis ex terra signis obseruabant, pauca ex histo-
rijs adferam. Equidem reperio significatio non licuisse euellere signa, nisi augurio capto: erat p.
hæc superstitio populi eius, ut quādo signa facilius euellerebantur, certam de victoria spem cū-
cti conciperent, sin difficulter, cladē imminētem suspicarentur. Hinc Crassum Parthico be-
lo occisum Appianus refert, quō d. iturus ad bellū euellere signa nequiuisset. Eodē eueatu Roma-
norū stragem contigisse ad Tралymenum lacum probati auctores memorant. Et de Camillo

40 Scriboniano, qui contra Claudium Cæsarem in Dalmatiā Imperium atripuerat Orofius nomi-
natim sic scribit: Furius Camillus Scribonianus Dalmatæ Legatus bellum ciuile molitus legiones
multas fortissimasq. ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, ut in unū vnāq. ad
nouum Imperatorem conueniretur, neque Aquilæ ornari, neq. concelli quouam modo signa mo-
uerisq. potuerunt. Ad hunc morem euellendi signa alludit Maro hoc carmine:

— Vbi primū euellere signa
Adnuerint superbi.

Erat & altera Romanis in hac re consuetudo ornandi videlicet signa in victoriā & tristi casu
incompta proferendi. Vnde est illud Taciti, cū parentationem Germanici Cæsaris enarrat:
Igitur Tribunorū Centurionumq. humeris cineres portabatur, præcedebant incompi. signa. Quōd
50 uerō ornarentur hæc signa, sic innuit Claudianus:

Lætaturq. tamen, Mamortia signa rufescunt,
Floribus & subitis animantur frondibus basta.

Porro inuenio inter signa portata Romanis in legionibus, fuisse imagines Imperatorum & Du-
cum: quas qui ferebant, Imaginarij vocabantur, & Imaginiferi, ut alijs diximus, quorum inter
genera militū & Vegetius meminit. Suetonis quoq. Militi post publicatā ex Augusti testamento
legata, nihil unquam largitus est, præterquā singula milia denariorū pratorianis, quōd Seso no se
accōmodassent, & quēdā munera Syriacis legionibus, quōd sola nullā, sola Seiani imaginē inter si-
gna coluissent. Huc pertinet illud Cornelij Taciti de Vitellio loquētis: Exercitiū (inquit) Superio-

Lib. eod.

Lib. 2.

Lib. eod.

Lib. 7.

Lib. 1.

Ignis præ-
lari origo.Lib. xapi
tāvēdor.In Augusti
principatū
honorem.Signa nouē
in legione
perfecta ex-
cepta cohor-
te millia-
ria.Cohors mil-
liaria Aquī-
lā ferebat.

Lib. 2. dec. 3.

Li. 9. dec. 4.

Li. 1. dec. 5.

Religio e-
uelli d. si-
gnis.In Claud.
hist.De ornamē-
tis insigni-
militariū.In nuptijs
Honorijs, &
Matris.Imagines
Imperato-
rum, & Du-
cum inter
signa.

In Tiber.

ris Germania, Calædis Ianuarijs diripiisse imagines Galbae, tumulari; cepisse. Cuius turbationis ac flagitij spectator aderat Ordonius Flaccus Legatus Consularis, non ausus cōpescere mētes, non retinere dubios, nō cohortari bonos. Sed subsistit signis pauidis, & secordia innocens: quatuor Cēturiones cū protulerint Galbae imagines, impetu militū abrepti, vinctiq; sunt. Itē alijs: Equester ordo, cūneū Germanici appellauit, qui iuniorū dicebatur: insituitq; , vt turma lēdibus Intijs imaginem eius sequeretur. Et turfus, cū de deditōne regis Parthorū ageret: Nec recusauit T yridaīō, accēpiendo diadema in urbem venire, nisi sacerdotij religione attineretur: iurum ad signa, & effigies principis, vbi legionibus corā regnū auspicetur. Et subdit: Tā placuit T yridatē ponere apud effigē Caesaris, in signe regitū, nec nisi manu Neronis resumere. Et colloquiū osculo finitū. Deinde pauidis dēbus interiectis, magna vtrinq; specie: Inde eques cōpositus per turmas, & insignibus patris: Hinc agmina legionū stētere fulgentibus Aquilis, signisq; & simulachris Deūm in modum templi. Atq; haec enus de imaginibus Impetatorum, Ducumq; exercitus, inter signa receptis. Ad quod genus militum alludit & in scipio verulatis, quae Lugduni vistor:

D. M. ET MEMORIAE ÆTERNÆ.

SOLENNIO FIDO MIL. LEG. I. MINERVÆ IMAGINI
FERO MATVRINA VICTORINA CONIVGI CHARIS-
SIMO, PONENDVM CVRAVIT, ET SVB
ASCIA DEDICAVIT.

Capita ferarū in signis militarijs.

Lib. 14.

Lib. 18.

Capita occisorum hostium inter signa.

Lib. 1. Hist. Aug. Capitani apud signa custodiebantur.

Lib. 21. Quae pecunia apud signa deponeretur.

Lib. 2. de re mil.

Ceterum inter signa capita ferarum sculpta, atq; interdū hostium occisorum vera capita gestata fuisse, historias legentibus passim occurrit. Quomodo Tacitus scriptum reliquit: Simul naues in aduersam amnem agbantur. Hinc veteranorum cohortium signa, inde de prompta syluis, iugisq; ferarū imagines, vtrūq; genti inire praeliū mos est, iusta belli civilis exterminij, facie obstruxerāt. Hoc quoq; facit, quod idē Tacitus scribit, de Galbae caede atq; interitu locutus: Nulla eadem Ocho maiore laetitia excepisse nullū caput tā insatiabilibus oculis perlustratū dicitur, seu rū primū leuata omni sollicitudine mens vacare gaudio caperat, seu recordatio maiestatis in Galba, amicitia in Tito Iunio, quauis immittē animū, imagine vixit cōsueuat. Pifōnis vt inimici & amuli cade letari ius fasq; credebat. Traxit a cōis capita gestabant inter signa cohortium, iuxta Aquilā legionis. Sic apud signa tāq; ā Alyla quisq; tueri fe poterat, & ā captiuitate vindicare. Vnde scribit Tacitus: Planko maxime dūq; dignitas fuga impeauerat, neq; aliud periclitatū subsidij quā castra prima religionis illic signa & Aquilā amplexus, religione se tuabatur. Eade religionis causa apud signa capitū custodiebatur, id quod ex his verbis Marcellini colligitur: finisq; sepulchri Vadamariū fortiter apprehensum, rectori militū an ex custodiendū apud signa commisit. Inuenio etiam pecuniam ex praeda contradiā deponi ac collocari a Romanis apud signa solita. Author est Vegetius ab antiquo videlicet institutum fuisse, vt dimidia pars rerū comparratarum deponeretur apud signa, & ibidem militibus seruaretur, ne per luxū & inanum rerū cōemptiōne sua absumerent. Hinc enim fiebat, vt miles securus, & de ferendo nihil cogitans, in acie fortius dimicaret, ad signa tuenda videlicet, circa quae cuiusq; substantia essent. Hinc mos ille de foliis, siue faccis in Romano exercitu processit: quorum decem folles numarij, siue marsupia dicere moneb, per singulas cohortes ponebantur, in quibus summa pecuniae, quae militibus cedebat, reponeretur. His addebatur saccus vndecimus, in quo tota legio particulim conferebat, sepulturae causa: vt si quis de contubernalibus defecisset, de illo vndecimo sacco ad sepulturam illius monumentumq; erigendum expromeretur expensa. Et sic intelligitur illud Suetonij de Domitiano, qui cā volebat consuetudinē immutare: *Geminari, ait, legionum castra prohibuit, nec plūq; ā mille numos ā quocūq; ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarū legionū hyberna, res nouas moliens, fiducia cepisse ex de positorum summa videretur.* Non posui hic & aliā Romani populi consuetudinē silentio trāsire, cuius meminit Herodianus, in medio castrorū aedificiū fuisse memoratū, in quo omnia signa militaria recondabantur. Verba sic habent: *Vt autem castra attigit, adicularūq; cam. intra quam signa ac simulachra exercitus adorantur, praedicens humi gratias agebat, votis quasi pro salute susceptis.* Meminit & Tacitus, cū de seditione in Pannonia legionibus agit, quae ad Nauporiū contra Bleum exurgebant: *Commotis per haec mentibus, & inter se suspectis, yronem ā veterano, legionem ā legione dissociant.* Tum redire paulatim amor obsequij, dimittunt portas: signa vni in locum principio seditionis congregata, suas in ades referunt. Atqui Romae, cēstante bello, signa in arario custodiebantur. Vnde est illud Lioij: *Is impigre exercitū scripto, cū omnes extra portam Capenam, ad Martis adem conuenire armatos minores iussisset, signaq; ad Quas florem ex arario deserti, quatuor explets legionibus.* Videretur denique & illud facere ad magnificentiam signorum Romanorum: quod hāc videlicet pro consulibus praetoribusq; & prouinciarum praefidis praeferebantur.

Ambigere quis meritō possit, num hāc signa militaria ante incēptum Imperium fuerint, dum

di adhuc Consules Romanæ potentia præessent. Præterea num inclinante Imperio, barbaris gentibus Romanos milites inuadēbus, quod fuit sub Valentiniāno, signorum huiusmodi fercula adhuc solita fuerint gestari. Ad quam quidem quæstionem ex hâc historica responsio: fuisse veroque, tēpore, eiusq; populi ætate. Scribit enim Liuius in Historici belli enarratione, quod plusquā seculū ante dictaturā Cæsaris fuit: *Vnus, inquit, remansit M. Licinius Strabus Tribunus militum tertie legionis, cum tribus signis ab legione sua relictus*. De inclinanti Imperij ætate dubium nullum est. Testatur enim hoc Marcellinus suis verbis: *Tali texture vestis factum*. *Constantinus, iam mesuente sublimior, militariq; consensu secundo Sarmaticus appellatus ex vocabulo subiectorum. Iamq; discessurus convocatis cohortibus, & centurijs, & manipulis omnibus tribunis insistentibus, signisq; militarijs & Aquilis, & agmine multiplicium potestatis armis*. Et iterū: *Qui duces militem rei sufficientem, cum venisset ad loca, discriminatis ordinibus, barbaros ante colluctationem adeo terruit, & turbauit, ut nec controuersas opponerent manus; sed signorum Aquilarumq; fulgore præstrecti, venientem poscerent pacem*. Huc pertinet quod Procopius refert, *Nervitos rotam, Iouiam cohortem Aquilam auream habuisse, & cornua cornutorum cohortem; aludens nimirum ad signa, quæ portabantur in ferculis*.

Amplius videndum est, quænam essent SIGNA FIXA, ET NON FIXA. Fixa autem in castrametatione etiā terræ infixā, sicuti hodie figere solemus hastas in castris. Meminit Marcellinus: *Locorū gnaritati confisi vni spirantibus animis montē occupare præcessum per confragulos colles vndiq; præruptum & inuictū absq; septentrionali latere, vnde facilem habet de uxeris*. *20 & mollē, signis ilico fixis ex more, cū vndiq; ad arma cōclamaretur, imperio Principis & ductorū fecit regibilis miles, vexillum operiens extollendū, quod erat opportunē subeundæ indicij pugna*.

SIGNA EVVLSA. Siue cōuulsa, contrariæ significationis erāt, cū signa terræ fixa, dum miles per cōubernia quiescebat, rursus ex terra ad vsum militiæ euellabant. Meminit Liuius: *Territis omnibus, qui circū erant, veluti fado omine incipienda rei, insuper nunciatur, signum omni vi moliente signifero, conuelli nequire. Conuersus ad nuncium: Num literas quosq; inquis, à Senatu afferis, quæ me rem gerere veniet? Abi, nuncia, signum effodiant, si ad conuellendū manus præ metu obortæ fuerint. Idem: Qui, ubi allatum est, hostes adueniare, propē ex factum, ut in iussu Prætoris conuulsis signis in aciem exirent*. Sic alibi: *Magis inde impetu, quā consilio ductis conuulsis signis, firmisq; infesto agmine signis*. Et iterum: *Confectum signis conuulsis, citata agmine iter ingreditur*. Alludit ad huiusmodi morem conuellendi signa Vugilius:

*Nunc iter ad regem vobis, muroq; Latinos,
Arma parata animis, & spe præsumite bellum.
Neque mora signaros, ubi primum euellere signa
Annuerint superi, pubemq; educere castris.*

Cū verò de Romanis vexillis à signis & Aquilis, vt ex numismatibus ostendi potest, diuersis, sæpè meminerimus, non erit præter nostrum institutum & de ijs aliquid hîc dicere. Quorum varia discrimina sunt, nempe si vno ea facile comprehendas, Labarum, siue Flammeum aureū, argenteum, caruleum, centuriarum, equestris, prætorianorum, & auxiliatorum; quorum primum Ducis, siue Imperatoris exercitus erat, secundum Senatus Romani, quartum classis; quæ tametsi diuersa existerint, figura tamen omnibus, & forma erat eadem, vt ex sculpturis & numismatibus deprehenditur. Penè huiusmodi sunt, vt nostra templorum vexilla, si crucem suprapositam, & scissurā in triplicem dempleris, quam Christianos opinor ad indiuiduæ Trinitatis, CHRISTIQUE Victoriam demonstrandam gentibus adiecisse: siquidem, vt Vegetius est author, vexilla à velis nauium appellationem acceperūt, quod & ceu vela in antennis nauium, ita pannus & hâc in perica gestabantur, quod vexillum Romanis tanquam minus velum nominabitur. Ceterū in vexillis Romanis imagines passim & Deorum, & Imperatorum Ducumque militarium erant depictæ, quæ adhuc cōsuetudo tenet, vt insignia gentia Principum in vexillis à picturis exprinatur. Meminit Cornelius Tacitus: *Octaua erat ac septima Claudiana imbuita fauore Orbis, quāuis prælio non interfuissent. Aquileiā iā progreffæ, proturbatis, qui de Orbis nuntiabant, laceratisq; vexillis, nomen Vtelij præferētibz*. Et rursus: *Et quorum imagines pro vexillis secuti forent, Duces Imperatoresq; deligerent*. Luno i dius pariter: *Hic ita gressis signa in castris & vexilla fieri Antoniana iussu fecitq; Bassian si aulacra ex auro atque argento, atque dies septem supplicatio pro Antoniani nominis celebraita*.

Non videtur extra institutū esse mentionem facere de vexillo caudato, de quo scribit Apianus: *Horum & numero cū vnus vexillum cōtrarium verso, caudam ad Cæsarem extendisset, eius mādato à scissuris occisus est*. De ceteris verò vexillis, vt pedestris, centuriato, prætoriano, veteranorum, tyronum, calonum, auxiliatorum, equestris, classico, videas abundè VVolphgangum Lazium Viennensem.

Quando signorum militarium usus caperit.
Lib. 1. de cad. 5.
Lib. 17.

Lib. 28.

Iouia cohortis.

Signa fixa, & non fixa quænam essent
Lib. 27.

Signa euulsa.
Lib. 22.
dec. 3.

Li. 5. eiusdē
Lib. 7. dec. 1.
Li. dec. 3.
Lib. 11.
Sen.
Vexillorū varia genera.

Vexillorū figura qualis.

Vexilla Christianorū qualia.
Lib. 2.
Vexilla vnde diuina.
Ti dū vexilla apud veteres Romanos.

Lib. 18.

Lib. 5.

In Diadumeno.

Vexillum caudatum.

Lib. 5. ciu.

Lib. 7. cōm.

met. de rep.

Rom.

F *laminum*
vexillum.
Lib. 10.

In tertium
Honory Cō
matum.

Labar⁹ ve-
xillum.

Lib. 1. ca. 5.

Lib. 7. ca. 5.
com. de rep.
Rom.

In Apolo-
gerico c. 16.
In vita Cō-
stāni Ma-
gni.

In duodeci-
mo Codicis.
Lib. 4 Gosh-
cabist.
Pana⁹ ve-
xillum.
Lib. 1. contra
Symma-
chum.

Inter tot tamen vexillorum genera, non omitam Flaminum vexillum, quod erat in signe Imperij, de quo scribit Marcellinus: *Aduentans itaq; rex per optimates suos propius admissos, paciore colloquio flectere defensores ad suum non potuisse arburum, & diem integrum dedit, & matutina lucis exordio, signo per flammam erecto vexillum, circumuaditur ciuitas à quibusdam uehementibus scalas.* Huc alludit & Claudianus.

Hircanas populatus opes, aut cade superbus
Affrta, sic ense rubens, sic flamine crebro
Turbidas & grato respersus puluere belli.

Silention non inolaum nobilissi num illud vexillum, quod Labarus siue aureum vexillū nuncupatum est, de quo meminit Marcellus sic inquires: *Constitutus conclaſo Iani templo, statissq; huiusmodi colloquio flectere defensores ad suum non potuisse arburum, & diem integrum dedit, & triumphaturus.* Nec enim gentem ullam bella cientem per se superauit, aut victam fortitudine suorum reperit ducum: vel ad idit quēdam imperio: aut nusquam in necessitatibus summis primus extitit, rigentiaq; auro vexilla, & pulcherrimam stipatorum ostenderet. Hæc ille. Huc verò etiam pertinet, quod in historia Tripartita scriptū est de labaro preciosis lapidibus adornato, quod a militibus adorabatur, & in quo CRUCEM CHRISTI, ut testatur VVolphgangus Lutzus Viennensis, Constantinus finxerat, eiusq; auxilio Licinium superauerat. De quo & Septimius Florens: *Syparasilla, inquit, vexillorum, & laborum sola crucium sunt.* Scribit & Eutropius: *Tum verò leus reditus, & de victoriā insecutus, signum crucis, quod in calo viderat, in militaria vexilla transformat, ac Labarum, quem dicunt, ex auro & lapidibus pretiosis in speciem crucis Domitice.* Hoc enim signum bellicum inter alia preciosius, eo quod Imperatorē præcederet, & adorari id à militibus moris esset. Et subdit: *Portabaturq; per omnes acies in prælio. Semper enim hoc signum præponebatur ante ordines vniuersos, quod maxime laborantibus aciebus in præliis ad se præcipiebat. Constituit itaq; certos signiferos, qui in eo laborarent: quorum opus erat, ut vicibus humeris eum ueherent, & omnes acies ita lustrarent.* Porro meminerunt labororum & Iureconsulti, cū de præpositis sacri palatii disserunt, atque archiatris: licet falsò Labarum pro Labarorum legatur. Huc pertinet videtur, quod scribit Procopius de Pando, & Pandosero: *Talibus, inquit, Belisarius adhortatus equites omnes præter quingenarios, eo die præmisit, scutigeros verò ac signum, quod Romani Pandum vocant, Ioanni Armenio committens, ac si fuerit occasio, iaculari mandauit.* Hæc ille. Porro de scribit formam huius vexillij Aurelius Prudentius poëta hocce carmine:

Hoc signo inuictus, transmissis albis vitro
Seruitum soluit miserabile Constantinus,
Cū te petissera premeret Maxentius aula.
Tēstis christicola ducis aduentantis ad urbem
Miluius, exceptum Tyberina in stagna tyrannum
Præcipitans, quānam victritia videris arma
Maieſtate regi, quod signum de xtera vindex
Prætulit, quali radiarint stemmate pila.
Christus purpureum gemmantis textus in auro
Signabat labarum, clypeorum in signa Christus
Scripterat, ardebat summis crux adacta cristis.
Iſſe Senatorum meminit clarissimus ordo,
Qui tunc concreto processit crine, catenis
Squalens carcereis, aut nexu compede vastā.
Complexusq; pedes victoris, ad incluta stendo
Procurbusi vexilla iacens. Tunc ille Senatus
Militia vtriusq; iusulum, Christiſq; verendum
Nomen adorauit, quod collacebat in armis.

Et paulò post:

Cū magna pompa senatus Romanus in pompis procederet, vexillumque argenteum gestaret, non inconsulto hic aliqua tradam in gratiam eorum, qui intelligere appetunt antiquitatem Romanam, marmora scilicet sculpta atque numismata.

VEXILLVM SENATVS argēteū erat, & in conitijs passim, & pōpis Senatui Romano præferebatur. Meminit Lilius, cū de Bacchanaliū abrogatione orationē Consulis ad Senatum recitat: *Primū igitur, inquit, mulierū magna pars est, & is fons malis huiusce fuit. Deinde simillima minis mares, stupraui, cōsupratores, sanatici vigiles, vino, strepitibus, clamoribusq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires conuatio, ceterū incrementū ingens viriū habet, quod in dies plures sunt. Maiores nostri, ne vos quidem nisi cū aut vexillo in arce posito, comitorū causa exercitus eductus esset, aut plebi conciliū irribui edisissent, aut aliquis ex magiſtratib. ad cōſonē vocasset. Huc*

Vexillum
Senatus ar-
genteum.
Lib. 9. dec. 4.

pertinet

pertinet, quod Appianus Alexandrinus scribit: *et effatus, & verbo & opere, muneribusq;* eos in
 struens concionem at nescit. Ipsi perstiterunt Cassium & Brutum summis extulere laudibus, ac pro
 illis, quae aqua forent, facturos se obtulerunt. Hi vero munera illis concessim perfoluerunt, & alia
 porro ad occasiones multas illis prioribus impenderunt, & qui suscepissent continè armatos, per
 partes emittebant. Nec multo post ipsi in secus sunt. Binas Aquilas ad eos aduolantes in argenteis
 vexillis confedissee, fama est, se inuicem rotis vnguibusq; lacerantes, vel ut alij placet, se mutuo
 obferantes ac manentes, quae publicis animonij à Praetoribus educatae sunt. Et rursus loquens de
 Sylla: Fuit autem ad omnia felicissimus usq; in finem, tantum prosperatis, quantum cõspiciat,
 affectus: corpusq; per Italiam in urbem, lectica aurea regio more illatum est. Tibicinũ copia equi-
 10 tumq; ac ceterorum multitudine progrediebatur. Post hos milites omni ex parte, & ad pompam in stru-
 ti armis accurrebant. Et ut quisq; accesserat, protinus in ordinem recedebat. Verũ multitudine tam
 ingens, qualis nullo unquã in opere visa fuerat, accesserat. Præcedebant signa securisq;, quibus dista-
 tor cum esset, utebatur. Hanc in modum insigni pompa, magno apparatu in urbem deferunt. Corone
 ex auro ad duum millium numũ, pluresq; summa cura fabricata. Vrbium dona, ac legionum sub eo
 militum, ab amicis singularim feriebantur, aliaq; ad sepulchris addita, quoru splendorem
 eloqui nemo posset. Corpus deniq; accurrente exercitu, sacerdos sacrasq; Virgines per vices detu-
 lere. Senatus item reliquis, magistratus cum vexillis eorum sequebatur. Alio deinde ornatu equi-
 20 tudine turba exercitusq; omnis per partes diuisus, qui sub ipso fuerat. Magno demũ studio unusquisq;
 ad ferendum accurrit vexilla aurea argenteis præferentes armis, quibus ad pompam nunc etiam
 utuntur. Hæc ille. Et de huiusmodi vexillo inelligendum est hoc Claudiani poetæ carmen:

*Patritios sumant habitus & more Gabino
 Discolor incedit legio, possitissq; praeumper
 Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini.*

Postremò ostendendũ est Aquilas diuerfas cum à signis, tũ à vexillis Romanis extitisse, quod
 partim etiã supra nobis ostentum, partim etiã Lilius testatur: *stare hinc legionario milites hinc
 classicos per omnes Deos paratos magis quae velint, quam quae sciant vera esse, & obstringere per
 iuris non solum suumq; caput ad signa militaria, & Aquilas sacramentisq; religionis. Sic Marcel-
 linus: Edictorq; ut futura luce cuncti conuenerent in campo, progressus princeps ambitiosus solito
 tribunali ascendit, signis Aquilisq; circumdatus & vexillis. Porro vnũ modo in legione Aquila
 30 extitisse, cũ plura & signa, & vexilla fuerint, videtur cõfirmare Cornelius Tacitus. Primi stra-
 tis vni & vicefranco Principibus, Aquila abutere. Quo dolore accessu legio, & plura signa ve-
 xillaq; ex hostibus rapuit. Et iterũ. Quatuor legionũ Aquila per fronte, totidẽq; circa e legionibus
 alij vexilla, mox duodecim alarum signa, & post prædictum ordinem. Hæc ille. Ceterum cuius figure
 Aquila Romano in exercitu fuerit, ostendit Dion Cassius. Esi δὲ νεὸς μικρὸς καὶ ἐν αὐτῷ αὐτὸς
 χρυσὸς ἐκιδρύται ἐν αὐτῷ τοῖς ἐκ τῆς καταλόγου ἑξατομῶδεος, καὶ αὐτῶν ἐς ἀντὶ τῶν δευτέρων
 μικρὸς ἐς ὅς τὸν κύρακα ἀπογίνετο, ὥς καὶ ἐς τὸ δά πῶτον καταπύοντα, φέρει. idest, si Lati-
 nè reddas: Fercula est paruum, in quo Aquila aurea collocatur: in omni iusto exercitu ab Aquilis po-
 40 nibus longe prefixa distertur, quæ quod facilius humi desigi possit, in acutam cuspidem desinit. Huc
 pertinet locus Appiani Alexandrini: *Insigne præterea præliũ, ait, ab utraq; parte editur, in qua su-
 perior Põpulus Cæsaris milites in fugã verit, eosq; in castra usq; persequitur. Signa porro militaria
 pleraq; sustulit, inter quæ & Aquila præcipuũ Romanis signũ penẽ eripuit, nisi quòd eam antefers
 miles præoccupato eorũ cursu, Aquila intra vallum ad suos recit. Ex quibus verbis liquet Aquila
 quoq; inter signa fuisse & numeratã: quia Aus Romani populi peculiaris erat, primũ in le-
 gione locũ meruisse, militaria q; cohorti additam. I quod ex Plinio animaduertitur, vbi de
 Aquila animalis ex professo disticit: *Romanis cũ legionibus, inquit, Marius in secundo Consulatu
 suo propriè dicitur. Erat & antea prima cũ quatuor alijs, lupis minoribus, equis, apris quæ singu-
 50 lur. Marius in totũ ea abdicauit. Ex eo nam nũc nũc ferẽ apud legiones unquam hybernatum esse in ca-
 stris, vbi Aquilarũ non sit signũ. Hactenus Plinius. Cæterũ quãto loco hoc genus signi Roma-
 no in exercitu fuerit, ex eo apparet, quòd præfectus castrorũ tribuni, ac centurionũ præcipui
 ante Aquilã incedebant: & apud Aquilã fontes religione se iutabatur, ut etiã supra diximus.
 Vnde est illud Cornelij Taciti: *Ante Aquilã præfecti castrorũ tribuniq; & primi centurionum
 candida veste, ceteri in xta suã quisq; cẽturia armis donisq; fulgẽtes. & militũ phalera torquesq;
 splendebant. & rursus: Iurimus circa Aquilã labor, quæ neq; aduersum ferrũ ingruentia tela, ne-
 que figillimosa humo poterant. Hæc ille. Quæ ostendunt, Aquilarum fercula quemadmodum &
 cætera signa in castris, dũ miles quiescebat, fuisse fixa. Quòd verò Aquilarũ signa declinante
 adhuc imperio Romanis in vsu extiterint, ex eius etatis scriptoribus colligitur, quoru Mar-
 cellinus sic scriptũ reliquit: *Finis oratione, quã auctoritas crexerat inopinã, flexis Imperator in
 suam*****

Li. 4. de bel. ciuil.

Lib. I.

In quartum
Honory cõ-
sulum.

Li. 6. dec. 3.

Lib. 20.

Vna Aquila
in vna legio-
ne.

Lib. 18.

Lib. 40.
Aquila fi-
gura.Lib. 1. ciuil.
bel.

Li. 10. ca. 3.

Lib. 1. Hist.
Aug.

Lib. 27.

In Panegyri
co Auleno
Aquilæ di
ctio.
In Panegyri
co Stiliconi
dictio.
In Panegyri
co Socrati.

quam sententiâ uniuersos consilij, eius viam secuti, qui paulo ante fragrantissimis vocibus aliud postulabant, circumspectum Aquilæ & vexillis agminibus diuersorum ordinum. Huc pertinet & Enodij Ticinensis Sidonij Apollinaris Synchroini, quem Vvolphgangus Lazius à situ vindicauit, locus: Nam Auleni mihi non vnus, sed primus est consolatus, stirpis suæ gestitura Aquilas agmina, prius antecessit, & ad principalem militiam iter virtutis ostendit. Meminere Aquilarum in hoc tenso & poetæ illius temporis, quorum Claudianus sic canit:

*Te duce Romana tandem se vindicaturâ,
Ipse iubet signis, bellaturoq; rogatus
Imperat, & spectant Aquilæ decreta Senatus.
Quid faciat bellis, id quas sibi saepe iugabis
Institit gentes Aquilas, qui maxima regni
Omnia priuatus fugit.*

Sidonius Apollinaris:

lib. 7. c. 7.
de re mil.
lib. 2. c. 10.

Pertinet ad hunc locum & quod Vegetius scribit: In ipsa quoque nucleati ascribendi sunt iuniores, quia in secunda acie post Aquilâ, imagines cohors sexta cõstitit. Scitum est & illud, quod non solum in Aquilâ, sed signorum etiam cæterorum dignitate declarati: Id quod non scribit Vegetius: Et ideo signiferi non solum fideles, sed etiam literati homines eligebantur, ut seruarent deposita, & scirent singulis reddere rationem: loquitur autem illic de pecunia legionis, ac militum apud eos deposita, & seruata in vndecim faccis. De hac Aquila bellatrice in exercitu non omitam illud, de quo Claudianus meminit:

*Pars longè spiculis, pars comminus horrida contis
Hi volucres tollunt Aquilas, hi pictâ Draconum
Colla leuant, multisq; tumet per nubila serpens.
Vt bellatrices Aquilæ sauiq; Dracones
Fas sit castris meis hodie succumbere signis.
His primum nostras Aquilas provincia vidit,
Desijt hostiles confestim horrere Dracones
Licet edomiti prælo prædaq; carentes.*

Idem poeta alibi:

Item.

In Panegyri
co de consulatu Honorij.
In nuptijs Honorij, & Marie.
In Panegyrico ad Antemium.

Aquila cõ animalibus
alys in numismat.

Antonij
Trij numismata.

Iuppiter
cur frater
& maritus
Iunonis sit
dictus.

ZEVS qd
significat.

Lucetius
quid.

Fulmin
cur ascripta
Ioui.

Aquila cur
ascripta Ioui.

Sceptrum
cur Ioui at
tributum.
Iouis cognomina, seu
epitheta
græcæ.

POSTQVAM egimus de Aquilæ vlu insignibus militaribus, vt in numismatib. cõspicitur, nunc de illis agemus, in quibus Aquila vnâ cum Ioue & fulmine, animalibus ac alijs insculpebatur.

In quibusdam numismatibus Antonini Pij insculpebatur Iuppiter eburneæ ledi insidens, magnamq; præ se ferens maiestatem, sinistra regale sceptrum vibrans, & dextra inferius fulmẽ in gigantes, quos sub pedibus velut oppressos tenet, ei aculatur; è regione verò ipsius conspiciatur Aquila, ad pedes eius subuolans, quæ Ganymedem pulcherrimum puerum raptum, cyathum vt Ioui propinare, portat. Finxerant antiqui Iouem Iunonis esse & fratrem, & maritum, quoniam per eos intelliguntur duo elementa, ignis nempe & ær, quæ æqualia sunt in subtilitate, & ideo appellauere fratres, & Iunonem seu ærem Ioui seu igni subiectam dicebant. Vnde & illud appellauerunt maritum, & vtrumq; à iuuando, quia nihil est, quod magis nutriat, & conferuet res huius mundi, quàm calor & ær; quia sine illis nullum animal subsistere potest.

Atque hinc Iuppiter apud Græcos dicitur ΖΕΥΣ, quæ vox nil aliud apud Latinos denotat, quàm calorem & vitam; quia nil aliud est hoc elementum, nisi calidum: & ideo dixit Heraclytus: Omnia animata sunt ab igne vitali. Vnde lingua Volscorum dicitur Lucetius, quia lucẽ præstat hominibus, & à Latinis Diespiter quasi diei Pater. Finxerunt etiam Poetæ, Iouem eiaculari & fulmina, & tonare, quæ secundum naturâ hæc ortum habent à rebus superioribus, & impressionibus àëris. Præterea Ioui Aquila ascribitur & sub eius tutela esse fingitur, ministrasq; illi cum gigantibus bellanti, fulmina. Vnde currum eius à duabus Aquilis trahi ferunt. Ratio, quæ naturalis redditur, est, quia cùm Aquila temperiem natâ sit præ cæteris volucribus calidissimam, quæ scilicet vltimo calore quod in ouis est, dissipat, & ipem futuræ prolis fallit, nisi ætrem lapidem in nidum suum inferat, Ioui ignis prædidi eam hac ratione faciã esse voluerunt. Vnde mirum non est, si pauca Iouis statuæ reperiantur, in quibus non addita sit Aquila. Consuldo etiam Ioui attribuitur sceptrum: est enim signum potestatis: & Aquila pariter, tantumq; omnibus præstantior. Fuit autem Iuppiter varijs epithetis insignitus. In primis enim Pater dictus est, ob beneuolentiã & providentiã, quam in omnibus ei tribuebat antiquitas. Rex ab Orpheo & Homero. Optimus ac Maximus quia vult & potest omnibus prodesse. Fulminans Fulgurator atq; tonans ab augurijs teste Cicerone; & Statoris nomine adoratus à Romanis et hnicis. Vindicator, & Vitor, quia sceleratos vlticebatur; Milichius id est, iucundus, & mitis Eleus, Olympius, Akraus, & Stratus, siue militaris. Melisseus à Iympha eius, vt creditur nutrice. Xæcos, iue Hospitalis de quo Virgilius: Iuppiter hospitibus nam te dare iura loquuntur.

Trifonius, & Casius à Casio monte & ciuitate quadã Aegypti, Ammonius ab arena, quæ græcè ἄμμος

10 appellatur, in qua reperiuntur est, vt quidam putant, vel à galea, qua in bello usus est, cuius
 galeæ insigne fuit arietis caput, à quo Κερατοφόρος siue cornutus vocatus est. Diæus est insuper
 Eleutherius (vnde Eleutheria festa in Græcia in honorem Iouis Eleutherij celebrata) quem
 20 ελευθερίδης est, liberatore vocabant. Celeberrantur hæc in Syracusis Tarenti, apud Plateen-
 ses in Caria, in quibus nec heris in feruos, & magistratui in maleficos animaduertere licebat,
 vnde Eleutheria à liberate dicta. De portico Eleutherij Iouis, qui Athenis fuit, meminit Pla-
 30 ton. Dixit et quoq; Seruator, quod illius opera fere liberatos fuisse à Medis crederent. Item
 ελευθερίδης, id est Iupiter Forensis: & Καταβάτης Ζεύς, id est discēsor cognominū, testimonia
 habentur in numismatibus græcis. Nec non ὁριος Ζεύς, Iupiter terminalis, terminorum scilicet
 40 præful, cuius imago cornuta conspicitur vetusta in terminis marmoreis plurimorum locorum.
 Nominatus etiam est Νεφέληγεγής, .i. congregator nebularum, quod eas congreget. Multa
 insuper alia nomina ac dignitates Ioui superstitiosa antiquitas ascripsit, & quandoque etiam
 ipsum victorem nuncupauit, utpote qui illis victorias donare crederetur. Quapropter etiam
 eum cum victoria in manu pederunt, nec non cum sceptro, & nonnunquam etiam scul-
 50 pebant victoriā, quæ illum laurea redimeret, vt in antiquo Calcidonio Venetijs vidi apud piæ
 mem. Pat. iarcham Aquileiæ, qui, vt erat vir singulari humanitate, multa mihi peregrina in suo
 Chimiliarchio ostendit, ac inter ea Iouem hunc victorē in Calcidonio antiquissimū, magnitu-
 dine ferē numismatis. Hic lapis antiquitus Ioui Fulguratorī consecratus fuit, quod ex eo cha-
 60 lybe ictū ignis eliceretur; vnde hodie etiā milites nostri in catapultis bellicis optimo successu
 70 vtuntur. Dicebatur item Iupiter Anxurus, vt videre est in argenteo quodam numo, in quo
 ab vna parte est duplex titulus, nempe ΙΟΥΣ ΑΧΥΡ. C. VIBIVS, & GN. Erat autem
 barbata ac intonsa eius facies; in altera verò numismatis parte erat quidē barbata, sed galea-
 80 ta, & vultu toruo cum hoc nomine P A N S A. Imago Iouis erat strata hastam dextra, sinistra
 poculo quo idam simile tenens. Vidi etiam antiquissimum numisma æreum paruum apud D.
 Fuluium Capibonium ciuem Bononiensem, harum rerum antiquarum summam scrutatorem,
 in cuius posteriori parte erectæ figuræ Aquila Crysaëto Bellonij similis conspicitur cum inscrip-
 90 tione ΑΠΟΔΑ, fortasse ΑΠΟΔΑΝΙΕΩΝ (de vrbe, siue oppido Απολλωνισ, vide Habertum
 Goltzium.) In anteriori verò caput, fortasse Iouis Anxuri, sine inscriptione. Placuit numis-
 100 ma hoc hic inferere, vt humaniorum literarū studiosi videat, qui sæpenumero authores in his
 30 quæ ad antiquitatem spectant, decipiantur. Fertur igitur Iupiter cognominatus Anxurus in Ita-
 lia in tractu Campaniæ, habitu puerili imberbis. Meminit eius etiam Virgilius:
 Circennij, ingenui Iupiter Anxurus arvis
 præsides.

Quo loco Maurus Seruius doctissimi noster interpres, circa tradendum, ait, Campanie colebatur puer Iupiter, qui Anxur dicebatur, quasi *ἀνὸς ἔρως*, id est sine nuacula, quia barbam nunquam rasillet, unde doctissimi nos Constantius Landus ex numismate itaque apud Francicum Noesium Placentinum a se vivo inquit: Videant modò peritiores nomen id, quod dixit Seruius, verum sit, cum in numismate Iouis Anxuris barbata facies fuerit. Nam inberbem esse magis Phœbo convenit, & Baccho, quorum æterna iuventa à Poësis celebrata est. Unde Tibullus:

40 Solis aeterna est Phæbo Bacchoq. iuuenta,
Nam decet in tonsus crinis utrumq. Deum.

Aurigitur dicendum est, quidem barbarum fuisse, vt & numisma ostendit, sed nunquam rasilse barbam. Ideo iuuenem Deum, aut erit intelligendum, si fuit puer, nunquam rasilse barbam, quia imberbis fuerit, quod numisma facile barbata fictum negat, quod etiam numisma diademate coronatam capitulum habuit. Fuit & Anxur vrbs Trachina, nunc Terracina dicta.

Sed antequam ad rel. qua numismata, in quibus Aquila sculpebatur, sermonem conuertam, primo cur Ioui ea magis, quam ceteræ alites, sacra diceretur, deinde quæ fulminis figura in numis, & quid sibi ea vellet, paucis declarabo. Quantum ad Aquilam attinet, sunt qui afferant Iouem eam ideo consecratum fuisse, quòd ipse primus in Creta Aquilæ nidum inuenierit, & postmodum ea in venatu vltus fuerit, ideoque Leoni etfi quadrupedum regi, & Regulo auiculæ præulter. Vnde in numo Alexandri Magni ab vno latere Iupiter sedens (cepstrū sinistra, & dextra Aquilam tanquam auceps portat: inscriptum est ad latus ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ab alio latere conficitur eius caput. Reperitur & alia eiusmodi numismata Græcorum potissimum, in quibus Iupiter Aquilam pariter dextra portat. Alij verò ideo Ioui datam Aquilam volunt, quoniam ea Aquilæ regina dicitur, ob victorias scilicet, quas ab alijs auibus illa reportat. Hinc cum inter clarissima & amplissima donaria, quæ in Metaponto vrbe Ioui Olympico mittebantur, etiam simulachrum eiusdem esset insigni specie, quod altera manu fulmen, altera Auem teneat, capite vernis floribus ornato, Auem illam Aquilam peculiarem Iouis alitem crediderim. Quò ad ful-

Eleuteria
estia qua.

In Thea-
gone.

In Thes.
Reg. pop. op
vid. flunior.
Iupiter An
xurus cur
ita diſſus.
Lib. 7. Aen.

De numis-
matibus.

*Aquila est
Ioni sacra
dicatur.*

ad fulmen, cuius toties etiam meminimus; sculpsit id cum alis & tribus aculeis, quorum vnus ad instar sagittæ videtur, quia fulmina non recta procedunt, sed tortuose, secundum diuinos aculeos: at j terebrant, alij flammæ ignis similes sunt, quos crederim propriè fulgura dici. ex quibus multa non solum vnâ cum Ioue in numis, sed in clypeis etiam militum conspiciuntur, vt in columna Traiani & alijs numismatibus videre est. Atque hinc legio quædam temporibus Augusti, vt Dion Cassius scriptum reliquit, fulminatrix, & fulminifera dicta est, quâuis Xiphilinus ita vocatam velit ob miraculum illud, quod Christiani sub M. Aurelio edidit. Qui deficiente sitiendo exercitui eius aqua, rogati ab Imperatore ingentem imbrem, ex quo commodè bibere potuit exercitus, tempestiue à Deo precibus impetrant simul cum fulminibus, à quibus hostium Marcomanorum exercitus ictus, Christianis victoriam reliquit. Atq; hinc ab eo tempore ea legio, sub qua milites Christiani militabât, fulminifera dicta, & fulmine pro insigni vsa est. Erat autem legio duodecima cognominata, antiquissima sanè, quæ nempe sub ipso Cæsare cum in Gallijs, tum etiam contra Pompeiũ strenue militauit, ab ipso plurimum commedatur. Miraculi verò illius à Christianis, vt diximus, impetrati etiam Tertullianus meminit, eademq; repetit Eusebius Pamphilus, & apud Græcos Apollinaris, qui etiam ipsam legionem, pro insignis facti miraculo, mutato nomine, vocitatã dicit ab Imperatore fulmineam. Tertullianus erò M. Imperatoris epistolam etiam nunc habere dicit, quibus de hisce apertius indicatur. Porro hanc inclinante repub. in Asiam translatam reperio. Scorus enim illius sub Duce Armenie ad Melitenam meminit, nisi alteram extitisse vnâ cum V Volphgango Lazio Viennensi credamus. Sed vt, vnde digressa est, oratio reuertatur. Seruius aliq; veteres scriptores, tres fulmini proprietates ascribunt, aduentũ nempe primam, secundam frangentem, perforantem seu terebrantem tertiam. Addunt etiam fulguri alas ob velocitatem & radios tortuosos & non rectos, quod scilicet modò ædes, modò arbores, modò maria fulmen feriat. Quod verò de Ceraunio lapide dicitur, qui linguæ & aculei sagittæ similes est, aliquando sub terra inuenitur; id experientia verum esse comprobatur & ach hoc in nro Museo talidem caltempestate deiectum prope quercum in agro Bononiensi, ex ipsa terra visceribus ad tres, & amplius cubitos erutum, asseruor: est autem totus denriculatus. Sed aduertendum est in Melite: si Insula lapides Ceraunijs admodum consimiles, et fœdij, & multis pro ijs venales obtundi. Hi lapides à Cardano ophioglossi seu linguæ serpentis, ab alijs linguæ matricis, nuncupantur. Horũ etiam multas differentias videre est in nostro Museo. Verumenimvero nunquid & alijs Dijs præter Iouem in numismatibus fulmen attributum sit quispiam à me querat, cui respondeo Iunoni & Minervæ etiam aliquando dari, vt constat in primis ex numismate Domitiani & Virgilio, vbi de vindicta Iunonis, quam ab Aiaçe Oileo ob illatam in tẽplo suo Calsadrę vim sumpsit, loquitur:

Ipsa Iouis rapidum iaculata in nubibus ignem.

Quod verò hinc Deabus fulmen tribuatur, ratio talis assignari potest: quoniam scilicet Iuno aër est, vel, vt rectius dicam secundum Poëtã, aëris Dea, & in aëre intra nubes fulmina gignuntur: Palladi ad ostendendum furorem & ignem; Vnde Virgilius.

— duo fulmina bella

Scipiades.

Sed hæc obiter dicta sint, nam & antè alias rationes assignauimus, cur Aquila & fulmen Ioui soli dicantur: reuertamur modo ad numos, qui Aquilam cum fulmine & Iouem ferunt.

Aereum M. Antonij triumviri numisma excusum est an. Orbis 3931. Ab Vrbe cõdita 721. Iesu Christi, 31. in quo ab vna parte Antonij caput conspicitur cum inscriptione IMP. ab altera verò à Aquila insistenti fulmini cum caduceo. Hoc anno Cn. Domitius Aenobarbus & C. Sotilius (Dion Solius) consules facti sunt.

Insistit quoque fulmini Aquila, quæ conspicitur in aureo Domitiani numismate excuso an. O. 4039. V. C. 825. I. C. 77. inscriptio eiusmodi est IVPITER CONSERVATOR. ab alia verò, eaque anteriori parte talis IMP. CÆS. DOMITIANVS AVG. P. M. Aliud Domitiani numisma idem cum superiore, sed ex argento, cuius est an. O. 4045. V. C. 835. I. C. 83. Argenteum eiusdem numisma repertum est, cuius anterior pars habebatur hoc cap. OIMP, CÆS DOMITIANVS AVG. GERMANIC. Posterior hoc modo P. M. TR. P. III. IMP. V. COS. X. P. P. ibidem erat Aquila cum fulmine. Hoc numisma factum est an. 4046. V. C. 836. I. C. 84. Hic neminem vnquam verè & ex animo dilexit, præterquam paucas mulieres. Homo audax, & iracundus; insidiator, & vaser, temerarius, & fraudulentus.

In numismate Nervæ quod an. O. 4060. V. C. 850. I. C. 98. excusum fuit, præter Aquilam fulmini insistentem, laurea circumscribitur cum huiusmodi græca inscriptione in auctra parte: ΝΕΟΤ ΙΕΡΟΤ ΑΕΤΟΤΕ. in aduersa verò: ΑΤΤ. ΝΕΡΟΤΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ.

Viduo est Hadriani numisma, in cuius prima parte radiatum caput erat, & talis inscriptio

TAT.

*Fulmina-
trix legio.*

*Aqua esti-
tus impe-
strata.*

*Fulminis
tres pro-
prietates.*

*Ceraunium
lapideum.*

*Ophioglos-
sus lapis.
Fulmea In-
noui, & Mi-
neruæ quã-
doq; attri-
butum.*

Li. 1. Aen.

Lib. 6. Aen.

*M. Antonij
triumviri
numisma.*

*Domitiani
numisma.*

*Nervæ nu-
misma.*

*Hadriani
numisma.*

ATT. ΚΑΙΣΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. in secunda verò ΔΙΟΣ ΝΑΟΣ ΙΕΡΟΥΣΑ-
ΑΗΜ. Præterea expressum est templum sex columnarum, in cuius medio Iupiter dextra ful-
mine, sinistra sceptrum cum Aquila, ad dextram Pallas & Mercurius, ad sinistram Mars & Ve-
nus & duæ aliæ figuræ sedentes in gradibus, ut videre est in picturis Alberti Principis Bavarie.
Hoc numisma excusum est anno O. 4100. V.C. 890. I. C. 138. eodem anno ad 6. Id. Iulij Ha-
drianus Imp. moritur.

Antinoi numisma habetur, quod sic inscriptum fuisse legi ΗΠΑΤΡΙΩ ΑΝΤΙΝΟΩ ΘΕΩΝ, *Antinoi nu-
misma.*

ab alio verò parte ΖΕΥΣ ΑΤΤΟΚ ΠΑΤΗΡ. ubi etiam est Aquila fulmini insitens. *Antonini
Pij num i*
Nō omittit illud Antonini Pij, in cuius aduersa parte Iupiter stat cū Aquila ad pedes dex-
tra fulmen, sinistra temonem habens, cum hisce literis, partim Latinis, partim Grecis nempe:
L. T. Q. TAP. OT. Anterioris verò partis inscriptio sic habebat ΑΤ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡΙΑ ΑΝ-
ΤΩΝΕΙΝΟC. Numisma hoc vltim est an. O. 4123. V.C. 913. I. C. 161. quo tempore nonis
Martij Imperator obiit.

Aliud Antonini Pij numisma reperitur, in cuius posteriori parte Iupiter insidet Aquilæ, dex-
tra pateram, sinistra scipionem tenens, hac adiecta inscriptione, græcis characteribus expressa. *Antonini
Pij natura
qualis.*
Δ. ΡΑΤ. Θ ΤΡ. in posteriori verò ΑΤ. Γ. Κ. Τ. ΑΙΑ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΙΝΟC ΕΤC. CEB. Fuit is
Imperator singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, præcipuè sobrius, diligens agricultor, mitis,
largus, ab alieno abstinens, & omnia hæc cum mediocritate, & sine iactantia. Cum esset longius
& senex, incuruareturq; uiliaceis tabulis in pectore positis fasciabatur, ut rectius incederet.

30 Scribit Antonius Augustinus Antonini Pij huius reperiri numisma, in quo adest fulmen,
& Auis, quæ sceptrum ore tenet. Hanc Auem dicitur quidam esse aquilam, nonnulli verò Colum-
bam: hanc iuxta Pij naturam: illam ad suam potentiam, cum alius Iupiter in terris esset, Inscr-
ptio talis erat PROVIDENTIA DEOR.

M. Aurelius Antoninus cognomento Philolophus in suo numismate quod an. O. 4116. V. C.
906. I. C. 154. excusum est, figuram stantem habuit, quæ dextram super ara extendebat, sinis-
tra quasi scipionem cum Aquila gerens, atq; ex auersa parte cum tali inscriptione TR. P. VIII.
C. II. in aduersa verò AVRELIVS CÆSAR AVG. PII. F. Is cum in plurimos toto ferè sui
principatus tempore morbis incidisset Galeni Pergameni medici clarissimi opera usus est.

Iupiter nudus dextra globum cum victoriola, sinistra hastam tenens, & ad pedes Aquila conspi-
30 cuitur in numismate argenteo M. Aurelij Commodi Antonini, q. an. O. 4145. V. C. 935. I. C. 183.
excusum fuit. Huius pars prior inscribatur ita M. COMMODVS ANTON. AVG. PIVS;
posterior autem TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. S. C. Aliud eiusdem numisma cufum
esse obseruauit idq; an. O. 4151. V. C. 941. I. C. 189. in cuius altera parte sic inscriptum erat
M. COMMODVS ANTONVS P. FELIX AVG. BRIT. in altera verò IOVI IVVENI P. M.
TR. P. XIII. COS. V. PP. S. C. Hic Iupiter stabat sinistra hastam, dextra fulmen habens cum
Aquila ad pedem dextrum.

L. Septimius Seuerus Pertinax duo numismata habuit, quorum in vno eoque argenteo prior
partis inscriptio talis erat SEVERVS PIVS AVG. posterioris autem P. M. TR. P. XIII. *Pertinacis
numisma.*
COS. III. P. P. Huius lateris sculptura Iouem exprimebat tenentem dextra fulmen, sinistra ha-
40 stam, ac Aquilam ad pedē dextrum. Numisma hoc an. O. 4167. V. C. 957. I. C. 205. cufum esse
eperi. Post autem annis sex elapsis, aliud Septimij Seueri ex argenteo quoque numisma excusum
tradunt, quod ab vna parte eaque auersa Iouem sedentem exprimebat tenentem dextra victo-
riolam, sinistra hastam cum Aquila & inscriptione P. M. TR. P. XVIII. COS. III. PP. Anterior
verò pars sic se habebat SEVERVS PIVS AVG. BRIT.

M. Aurelio Antonino Caracallæ numisma excusum fuit an. O. 4176. V. C. 966. I. C. 214. *Caracallæ
numisma.*
in cuius priori parte sic inscriptum erat ANTONINVS PIVS AVG. GERM. in posteriori vero
Iupiter stabat nudus dextra fulmen, sinistra hastam cum Aquila tenens, adiecta inscriptione P.
M. TR. P. XVII. COS. IIII. P. P. In alio quoque Antonini Caracallæ numismate Iupiter sedens
cum Aquila conspicitur, tenetq; dextra victoriolam, sinistra hastam: utraque numismatis pars
50 inscriptionem superiori similem habet, nisi quod ubi dicitur TR. P. XVII. hic habetur XVIII.
Hoc numisma excusum est an. O. 4177. V. C. 967. I. C. 215.

Habuit Seuerus Alexander, Iulii Mæne filius numisma, in cuius dextra parte talis erat in-
scriptio I. M. ALEXANDER PIVS AVG. in sinistra siue auersa P. M. TR. P. V. COS. *Alexandri
numisma.*
III. P. P. ibi pulcherimū sacrificiū cōspiciebatur cū Imperatore, quatuorq; militibus, duobus
hinc inde, & sacerdote, in medio templi Iupiter insidens, Aquilæ sinistra fulmen vibrat. Numis-
ma hoc cufum est an. O. 4188. V. C. 978. I. C. 226. Is tantæ assiduitatis erat, ut ne vllum quidē
diem sine exercitio aliquo transire pateretur. Eodem, quo natus erat, die, cum imperasset annis
tredecim, trucidatus est à militibus in Galjijs. Argenteum eiusdem numisma reperitur an. O.

4194.V.C.984.I.C.232. excusum, in cuius priori parte aderat huiusmodi inscriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. posterior verò pars hanc exprimebat IOVI PROPVGNA-TORI: ab i. Iupiter dextra fulmen habet, sinistra Aquilam.

Valeriani numisma. Numisma ex ære P. Licinij Valeriani excusum est an.O. 4222. V.C. 1012. I.C. 260. cum hisce in anteriori parte characteribus Græcis ATT. KAIKIN. BAAEPIANOΣ: in aversa verò ΕΦΕΙΩΝ Γ. ΝΕΚΡΟΝ. Hic exprimitur Iouis nudi figura, quæ dextra tenet fulmen, sinistra Aquilam, auriliam Aulicam.

Dioletiani numisf. C. Valenij Dioletiani numismata duo ex ære inuenta sunt cum eadem inscriptione in anteriori parte, nempe ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ CEB. in aversa verò vnus eorum, Iupiter stabat, sinistra tenens hastam, & Aquila ad dextrum pedem: alterius autem pars eadem Iouem in sub-10 sello sedentem continebat, habentem dextra pateram, sinistra hastam cum Aquila ad pedes. Hæc numismata cusa sunt an.O. 4246. V.C. 1036. I.C. 284. Is post depositum imperium senio confectus, priuatus mansit Salonis agriculturam exercens annis decem.

Liciniani Licinij numisma. Aliud eiusdem ex ære numisma percussum est an.O. 4245. V.C. 1035. I.C. 283. cum tali inscriptione IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. ab alia parte IOVI CONSERVAT. vnà cum Ioue nudo stante, dextra fulmen sinistra hastam gestante.

Aquila quoque Iouis fulmen tenens, habetur in aversa parte numismatis ærei C. Val. Liciniani Licinij. Addita est huiusmodi inscriptio IOVI CONSERVATORI AVG. in altera verò sic inscriptum erat IMP. LICINIVS AVG. Numisma hoc culum est anno O. 4271. V.C. 1061. I.C. 309. Eodem anno alia duo numismata eiusdem Liciniani Licinij excusa sunt, quorum vni ex ære eiꝯ minuto in priori parte sic inscribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. in posteriori verò IOVI CONSERVATORI S I S. hac in parte conspicietur Iupiter, dextra victoriam, & Aquilam, & sinistra hastam tenens. Alterum numisma ex argento ab vna parte talem inscriptionem habebat IMP. C. VAL. LICIN. LICINIVS P. F. AVG. ab altera verò IOVI CONSERVATORI AVGG. NN. TSA: vbi erat Iupiter, dextra imaginiculā tenens, & Aquila. Reperitur & aliud eiusdem Licinij Liciniani numisma ex auro, in cuius altera parte continetur statua Iouis nudi, pallio de collo pendente, sinistra hastam, dextra globū tenens, in quo victoria alata imposita erat, sinistra ramum palmæ, dextra coronā lauream fert. A dextro eius statuæ latere, ad pedes Aquila alis expansis, & a sinistro captiuis vincitis manibus apparet, supra quem characteres h. notati XIII. Inferi-30 prioralis est addita IOVI CONSERVATORI, & inferius subscriptum legitur SVNG. Pars autem anterior sic inscribatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. & in hac Imperatoris laureatum caput cernebatur, effigie barbata, à cuius ceruice fascia ferro annexa pendebat. Is annis quindecim elapsis à militibus cum Martiano interfecit. Sont qui scribant, cum filiam Christianæ rel gloniss. cultricem ab equis iuberet disceps, (Christianis infensissimus) ipsum à suorum vpo, morsu interfectum esse.

Aquilam apud D. Fulvium Capibouium in numismate æreo paruo vidi, expansis alis & fulmen pedibus gerentem, cum altro ante pectus multis radijs micante: in huius parte est talis inscriptio CTPQN. quæ ob temporis vetustatem corrola difficillimè comprehendipotest: ex altera parte caput galeatum imberbe: in superiori numismatis ora hæc literæ sunt EY forè 40 ETAIQN, vel fortasse ETAEON, & tum Neronis fuerit; aut ETBOIEON, aut ETNATPI-ΔQN, tum Vespasiani fuerit; ETΘHNITQN.

Municipia Augusti numisma. Coloniae & municipia Augusti post eius obitum numisma excuderunt, an.O. 3976. V.C. 766. I.C. 14. cum hac inscriptione DIVVS AVGVSTVS PATER ab vna parte: ab altera verò S.C. hic addit figura militaris galeata stans, dextram eleuans inter duas alias, quarum altera (Vestam puto) insidet subellio, sinistra cornucopiam tenens; altera (Iouem arbitror) stans, hastam puram dextra tenet, cum victoria alata, in medio Aquila, & monstra.

Pompeij Magni numus. In argenteo Pompeij Magni numo conspicitur columna cum supraposito Neptuno reduce, sinistro pede nauius rostrum calcæte, infra quem triremis fuscina est, & Aquila legionaria; cū inscriptione MAG. PIVS IMP. ITER. Hic numus an. A.C. 66.V.C. 686.O. 3896. excusus est;

Aquila sceptrum Romanorum, quod ita dictum credo, quoniam supra Aquila insidens, conspicitur in numismate argenteo Augusti. Tenebatur manu hoc sceptrum ab homine quodam galeato, nudo, erectæ stature, obicenar partes veste operiente, & manu sinistra aliud tenente signum, quod fortasse cohortis fuerit, cum his verbis, nempe ab vna parte SIGNIS: ab altera RECEP T I S. Idem illud etiam conspici potest in alijs numismatibus eiusdem Augusti non tantum æreis, verum etiam aureis, nec non & in Tiberij, Claudij, Galbæ, & Vitelij numis-
matibus varijs conspicitur.

Tiberij Claudij Galbæ Vitelij numismata. Iupiter stans, dextra pateram porrigens, sinistra sceptrum tenens, cui Aquila imposita est, conspi-

confpicitur in aucta numismatis Traiani parte cum tali inscriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. (aliud ΕΞΟΤΕΙΑΣ) ΥΠΑΤΟC ΚΟΙΝΟΝ. ΚΤΠΠΙΩΝ. Aduersæ verò partis inscriptum sic habet ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΠΙCΤΩ CΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚΙΚ. Numisma hoc post Traiani mortem factum fuit.

Traiani numisma aliud reperitur cum figura in suggestu stante, ad cuius pedes duæ aliæ parvæ figuræ & quatuor Aquilæ. Figura illa dextra tenet ramum oleæ, sinistra scipionem aut baculum, eius capiti Victoria Lauream imponit. Priori parti sic erat inscriptum IMP. CÆS. ΝΕΡΥΕ ΤΡΑΙΑΝΟ ΑΥΓ. ΓΕΡ. ΔΑΚ. Ρ. Μ. ΤΡ. Ρ. CΟC. V. Ρ. Ρ. posterio-ri sic S. Ρ. Q. R. ΟΡΤΙΜΟ ΡΙΝCΙΡΠΙ S. C. Numum hunc excusum esse reperio an. O.

Traiani nu-
mismata.

104068. V. C. 856. I. C. 106.

HADRIANVS AVG. CΟC. III. Ρ. Ρ. ita inscriptum est argenteo cuidam eius numismati, in anteriori partes in opposita verò sic legitur DACIA S. C. Hic figura monti- bus insidet, dextra Aquilam legionariam, sinistra ramum tenens. Hoc numisma percussum est an. O. 4036. V. C. 876. I. C. 124. Duo capita alis expansis Aquilæ imposita, cum his literis L. IH. visa sunt in aucta alterius numismatis. Hadriani, quod excusum fuit an. O. 4100. V. C. 899. I. C. 138. Huius aduersa pars sic inscripta ΑΥΤ. ΚΑΙC. ΤΡΑΙΑ ΑΡΙΑΝΟC CΕΒ.

Hadriani
numisma-
ta.

M. Aurelius Antoninus Caracalla numum habuit, cum inscriptione ab vna parte tali M. ΑΥΡ. ΑΝΤΟ. ΚΑΙC. ab alia verò ΑΝΤΙΟΚΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. Δ. Ε. S. C. Hac in parte figura insidebat Aquilæ, dextra ramum, sinistra scutum habens, cum alia figura humi procumbente.

Antonini
Caracallæ
numisma.

2060sum est an. O. 4179. V. C. 969. I. C. 217.

Aries insulans oui, cum ædificio quodam supernè, & assistente figura quadam, altera parte Aquila legionaria confpicitur in numo M. Aurelij Antonini Elagabali, in cuius prioris parte talis erat inscriptio IMP. CÆS. M. ΑΥΡ. ΑΝΤΟΝΙΝΥC Ρ. F. ΑΥΓ. in posterio-ri verò COL. ΝΕΑΡΟΛ. Is cum matre meretricio more omnia turpia exercuit. Circumditi se, postea ex viro mulier factus, nupsit, appellabaturq; Domina & Regina. Tandem cum ob im- pudicissimam & crudelem vitam omnibus esset inuisus, à militibus interfectus est, & cum eo mater, quæ cum mordicus tenebat, an. O. 4184. V. C. 974. I. C. 122. quo tempore hoc nu- mismata excusum fuit. Vtriusq; capita abscissa, denudataq; cadauera primū per circum & totam urbem trahuntur: deinde mulieris corpus aliò, istius cadauer in Tiberim pondere annexo præ- 30cipitur, ne vnquam sepeliri posset.

Elagabali
numisma.

Habuit Seuerus Alexander inter alia numismata vnum, cuius pars vna sic inscribebatur ΑΑΡCΕΥΔΑΕΞ ΑΜΑCΙΑΗΤΝΕ ΡΠΡΟ, quæ quidè inscriptio nò legitima videtur. Adeat insuper in hoc numismate figura inter quatuor equos cum Aquila in substructione quadam ex lapide quadrato, cum notis ΕΤΚΗ. Alia verò pars eaque prior habebat hanc inscriptionem ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΒ. ΑΔΕΞΑΝΔΡΟC. Numisma hoc eo, quo occisus fuit Imperator anno cusum esse tradunt, nempe O. 4197. V. C. 987. I. C. 235.

Alexander
numisma.

Maximini argenteum numisma reperitur, quod anno sequenti percussum fuit, in cuius ante- riori parte eiusmodi inscriptio legebatur IMP. ΜΑΧΙΜΙΝΥC ΡΙΥC ΑΥΓ. in aucta verò Ρ. Μ. ΤΡ. Ρ. ΙΙ. CΟC. Ρ. Ρ. S. C. Erat hic currus triumphalis, cui insidebat Imperator, dextra 40orum, sinistra Aquilam legionariam tenens, post quem stat victoriola alata, dextra scutum Imperatori imponens, sinistra habens ramum palmæ. Is in prima pueritia pastor fuit, & opilio in montibus Thraciæ, ubi & natus erat, procerus adeo, vt ad pedum octo & propè semis longi- tudinem perueniret, calciamentum eius pede maius hominis vestigio, atq; mensura: tantæ voracitatis, vt vnodie sexaginta carnis libras ederet, amphorâ Capitolinam vini biberet. De eo hoc extat memorandū, quod Germaniam ingressus cum omni exercitu, hostes vici, per tredecia vel quadragenta millia barbarici soli, vicis incēdit, greges abegit, prædas sustulit, plurimos Bar- barorum interemit, milite m diuitē reduxit, innumeros hostes cepit, & nisi Germani per amnes & paludes in sylvas confugissent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiisset.

Maximini
numisma.

Conspicitur in aereo numismate M. Iulij Philippi figura coronâ turrinam in capite gestans, 50saxo insidens, dextra tenens Aquilam & ad pedes animal alatum instat Pegasi: Hic quoque talis erat inscriptio, ΑCΑΜΟC ΑΤΕΩΝ. ΜΥΤΡΟΠΚΟΜ. in alia verò parte ΑΥΤΟC. Κ. Μ. ΙΟΥΛΙ. ΦΙΛΙΠΠΟC. CΕΒ. Hoc numisma excusum fuit an. O. 4211. V. C. 1001. I. C. 249. Sunt qui hunc Philippū Christianū fuisse tradant, quorū testimonio hominis pe- fidia si. ē abrogat.

Philippi nu-
misma.

Tradit Adolphus Occo Traiani Decij quoddam numisma ex ære Corinthio albo pulcherri- mū ac rarissimū, reperiri quod belli Gothici primi tempore, & quæ ipse Imp. obiit, cusum est, anno nēpe O. 4213. V. C. 1003. I. C. 251. Huius pars aduersa sit inscripta ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ ΑΕΚΙΩ ΤΡΑΙΑΝΟC CΕΒ. Aucta verò ita CΕΚΚΑΡΠΙCΑ ΩΝΛΙΙ. Figura hic sacri- ficans cernebatur, sinistra cornu Amalthææ gestans, supràstante Aquila. Hic Imperator à mili- 60tibus

Decij nu-
misma.

tibus Illyricianis factus, dehinc à Senatu Augustus dictus. Vir bonitate Traiano adequatus, ob vitæ præstantiam omnibus charus, & in omnibus laudandus, si à Christianorum supplicio abstinuisset, in quos plurimum defœuisti, adeoq; crudelis fuit, vt publico edicto proposito omnes Christi cultores necari iusserit. Eam tyrannidem vlcisci Deus voluit. Nam cum aduersus Gothos, Moesiam, & Traciam infestantes audacius, quam consiliis pugnaret, à Treboniano Gallo duce limitis Moesiæ proditus (quorundam sententia) cum toto exercitu cæsus, corpûs paludis oragine absorptum, nec vquam repertum est. Filius primo conflictu extrinctus.

*Licinij Gal-
leni numis-
ma.*

Inter numismata P. Lucinij Gallieni vnum reperitur ex ære quod anno O. 4218. V. C. 1008. I. C. 356. percussum est, in cuius vna parte tale erat inscriptum VIRTVS AVG. Duo ibidem milites hastati, alter globum sinistra tenens, alter Aquilam dextra.

*Martiniani
numisma.
In vica Cō-
stantini.*

Martiniano Imperatori, cuius meminit Sextus Aurelius Victor, numisma fuit, cuius pars prioralem inscriptionem exprimebat, nempe DNN. MARTINIANVS P. F. AVG. posterior verò IOVI CONSERVATORI XIII. S. M. H. A. præterea ibidem figura nuda stabat, dextra globum cum victoriola, sinistra hastam, cum Aquila gestante scutum rostrum ad dextram, capitiuus reuinctis ad tergum manibus ad læuam.

*Aquila cū
Auibus.
Antonini
numisma.*

A Q V I L A, Pauo, & Noctua insculptæ sunt in numismate quodam ex ære Antonini, idq; in eius aurica parte cum hac inscriptione suprâ C O S. I I I. infrâ verò S. C. Histribus Auibus, figurati sunt Iupiter, Iuno, & Minerua, nempe Iupiter Aquila, Pauone Iuno, Minerua Noctua. Numismatis huius pars prior Imperatoris laureatum caput habebat, & sigie barbata, à ceruice falcia setto alligata pendente. Inscriptum hocce circa numismatis oram, nempe ANTO-
NINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. C O S. III.

*Syracensarū
numismata.
Aquila cū
quadrupedibus*

In numismatibus Syracensarum est inculpta Aquila Ardeam, vel, vt aljs placet, Vulturem pedibus prehensum tenens, in alia verò parte est cancer & sub eo duo delphini.

*Cæsaris
Augusti nu-
misma.
Iuliani A-
postolæ nu-
misma.*

AVREVM Cæsaris Augusti numisma cufum est an. O. 3927. V. C. 717 I. C. 33. cuius pars prior sic inscribatur IMP. CÆSAR DIVI F. FONT. IIII R ITER. R. P. C. in altera verò parte conspicietur Templum Martis, cui inest curus temone erecto; ei equus insidebat, & in curru medio sceptrum insistente Aquila alis expansis.

*Iuliani ge-
sta.*

Fl. Claudius Iulianus Apostata numisma habuit, in quo ab vna, eaq; priori parte eius galeatū caput effigie barbata inculptū est, humeris loriceis antr̄, & pōst, appareret quoq; clypei pars aliqua, sicuti & sagittæ, vel hastæ superna. Circumscriptio talis FL. CL. IULIANVS. P. F. 30
AVG. In numismatis huius parte altera Tauris, & supra eum duæ stellæ, ad pedes verò anteriores Aquila, cum inscriptione SECVRTAS REIPVB. infrâ verò scriptum T. CONST.

Iuliani huius aliud ex ære numisma factum est an. O. 4322. V. C. 1112. I. C. 360. cum hac in priori parte inscriptione D. N. FL. CL. IULIANVS P. F. AVG. posterior verò pars, vbi Taurus quoque cum Aquila erat, sic inscribatur SECVRT. REIP. CON. Is commissa cum Persis pugna, acceptoq; vulnere lethali, & manu cruore repleta, vt Christo impie malediceret, in æicm sanguinem projiciens, dixit VICISTI TANDEM GALILÆE, VICISTI (sic enim Christum, vocare solebat) ac vacuus paulatim sanguine, vita solutus est. Christianos impio quodam odio infectatus; quanquam ab eorum sanguine abstineret, militiam tamen, & studia eis interdixit, ne doctores artium liberalium haberent, vnde materia de 40
esser, & paulatim ingenium fidei defendendæ.

*Papiagen-
tis numis-
mata.*

Videntur inter alia numismata Papiæ gentis duo ex argento, quæ L. Papius Celsus excudit, C. Papij filius, eius, qui Trib. Pleb. anno ab V. C. 688. L. Cottæ & L. Torquato Coss. legem tulit, ne quis peregrinus in vrbe consisteret; quæ lex mox Papiæ ab eo dicta fuit. Horum numismatum alterū ex parte vna caput habet Caprina pelle integris cornibus, auribus, & naib; vice galeæ instratum; in altera verò Lupam, quæ titionem ardentem ore prehendit, & Aquilam, quæ alis auram leniter afflat, cum inscriptione suprâ, CELSVS. III. VIR. inf. à PAPIVS. Alter numus eandem Lupam, Aquilam, & inscriptionem habet ex vna parte, ex altera verò laureatum caput, cui retrō trophæum apponitur, cum subscriptione in semicirculo T R I V M-
PVS. Cæterum vt Papiam gentem Launio, aut Lanius oriundam indicaret Papius, Aquilam, & Lupæ monumenta, quæ in foro Launiorum exstabant sopiæ lunonis, quæ Launij col-
batur, simulachrum in denarijs expressit. Huius originem, quia celebris est, & sciri dignum,
ex Hilarionis sœo subiungendam duximus: Fertur, dum Launium conditur, oblata Trojanis
quadam prodigia: in nemore orto sua sponte incendio, Lupum ore aggressisse fomitem ardentem,
Aquilam verò alarum ventilatione flammam excussisse: Vulpem contra canem in flumen in-
stis ignem conatum extinguere: & nunc accendentibus, nunc extinguentibus præualentibus,
tandem vicisse deos, ulam verò ad iussu conatu irritu. Quo viso deenam dixisse illustrem quædam
& mirandā eam coloniā, sœa suis incrementis inuidiosam & molestā cæteris, fore tamen, vt iandē
vincas

*Papiagen-
tis origo.
lib.
In Launio
condendo
prefig. um.*

vincat aduersarios, humane inuidia preuulente fauore numinum. Tam infigne futura verbis fortuna praesagium tunc accidisse dicitur: ex tantoq; rei monumento in foro Launienſium effigies arca huius animalium adſeruata longiſſimo tempore. &c.

Adrianorum numismata duo cuius eſſe inueni, eaq; ex argento, in quibus ab vna parte Aquila Leporem pedibus, & roſtro prehensens conſpiciebatur cum hac inſcriptione circum **ΑΔΡΙΑΝΩΝ**; Huius alterum in auerſa parte cancrum marinum cum tribus vtrinq; ſupra orbiculis, & Iquilla, vteredo, infra exprimebat: Alterum verò eundem cancrum marinum cum pedibus inter maiores forlices ſupra, infra cum angue ſiue anguilla tortuoſa, ad denotandam in eò loco anguillarum abundantiam.

Adrianorum numismata.

10 Tria Agigentiorum argentea numismata reperiuntur, in quibus ſculpta eſt ab vna parte Aquila Leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans roſtro, cum inſcriptione in eorum vno, tali **ΑΚΡΑΓΑΝΤΩΣ**, in altero **ΑΚΡΑΝΤΩΣ**, in tertio verò **ΑΚΡΑΤΑ**: Horum autem numismatum pars oppoſita cancrum marinum, & piſcem exprimit. Vnius inſcriptio talis **ΑΚΡΑΤ**, alterius **ΑΚΡΑ**, tertij verò **ΑΚΡΑΤΑ**, in quo anguis eſt piſciculum ore tenens.

Agigentiorum numismata.

Inter Zephyriorum numismata vnum idq; argenteum reperiri tradunt cum eadem Aquila Leporem roſtro & pedibus tenente, fed ſine inſcriptione: ab altera verò parte Apolliniſtriſpos eſt in medio laurea cum inſcriptione tali prope tripodis dextram **ΖΕΦΥΡ**, ad laeuam verò **ΙΕΩΝ**, nempe **ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ**.

Zephyriorum numisma.

Loerenſium duo cuius ſunt ex argenteo numismata, quorum in vno ab vna parte humanum & laureatum caput atq; barbatum conſpiciebatur cum inſcriptione ante faciem **ΑΟΚΕΩΝ**, à ſiniſtris ſpectantem. In altero triſulcum fulmen erat cum caduceo à dextris, & inſcriptione ſuperiori à ſiniſtris. Amorum autem numismatum oppoſita pars Aquilam exprimebat Leporem pedibus prementem cum dicta inſcriptione **ΑΟΚΕΩΝ**: prioris numismatis Aquila anteriorem leporis pedem roſtro tenebat.

Loerenſium numismata.

Totidem Falſcorum argentea numismata inuenta ſunt; in quorum vno pars vna Aquila Leporem pedibus prementem, & ſiniſtrum pedem anteriorem; in altero eadem pars collù dilatantem exhibet. Prioris numismatis pars altera triſulcum fulmen habet inter has literas **FA**, quæ vnà cum dicto fulmine laurea circumdatur, ſitum. Alterius numismatis pars eadē exprimit, additis tamen duobus aliſorē Aquilinis. Literæ **FA**, *φαλισιον*, id eſt Falſcorum ſignificant.

Falſcorum numismata.

30 APVD eosdem populos eſt Aquila erecta, contractis alis, anguem erectum tortuoſum, qui ore roſtrum Aquilæ reſpicit, comprehenſum tenens cum iſdem literis **FA**: ab altera parte eſt laureatum caput capillis à ceruice promiſſis, ac effigie barbara.

Aquila cū ſerpentibus. Falſcorum numisma. Licinij Valeriani numisma.

P. Licinij Valeriani numisma magnum ex ære cum capite laureato, ac imberbi, & hac circumſcriptione **IMP. C. P. LIC. VALERIANVS AVG.** habet in auerſa parte Aquilam ſtantem, quæ roſtro anguem tenere videtur, poſt habet inſigne aliquod militare cum ſimplo prope alam dextram, atque circumſcriptionem talem **COL. ... ROM. ET.** Numisma hoc extra Romam ab aliqua Colonia in huius Imperatoris, & Romæ honorem cuſum eſt, cum literæ dicant **ROMÆ ET AVGVSTO**.

Aquilam cum ſerpente quoque habuit in numismate ſuo ex auro C. Valerius Diocletianus. 40 Huius pars vna ſic inſcripta eſt **A. K. Γ. ΟΥΑΑ. ΔΙΟΚΑΙΤΙΑΝΟ**: CEB. altera ſic **ΕΤΟΥ**. Percuſum eſt hoc numisma an. O. 4246. V. C. 1036. I. C. 284. Is, in quibuſdam Imperij regibus tyrannis inſurgentibus, vir prudens aduertens Imperij conſorte opus eſſe legit Maximianum, mox Galerium; Maximianum & Conſtantium Chlozum Cæſares fecit & adoptauit. In gubernanda rep. tanta fuit inter vtrunq; Imp. concordia, vt alter alteri nunquam repugnauerit, & Maximianus, vt filius patri Diocletiano obtemperabat, qui ſe ſolium, Maximianus Herculeum appellauit.

Diocletiani numisma.

EXTANT etiam Pomponiæ gentis numismata, inter quæ vnum ex altera parte Aquilam habet alis expanſis, quæ vno pede baſi inſiſtit, altero ſertum cōtinet, capite retroflexo ad ſcorpionem, quem paulò ſupra alam ſiniſtram eò loci habet; Subſcriptio eſt **Q. POMPONII**. 50 altera numismatis pars caput gerit, quod Fuluius Vrſinus Iouis eſſe exiſtimat, cum inſcriptione ante **RVEVS**, retro verò **S. C.** Huic genti aliàs plebeia à Pomponē Numæ Pompilij regiſilio, vt Plutarchuſ habet, origo fuit.

Aquila cū ſcorpione.

Pomponiæ gentis numisma.

Deſamil. R. m. inſam. mil. omp.

In Numæ Pompilij regiſilio.

Aquila cū aquatilibus.

Pōpeij Magni numisma.

In Pompeio.

DELPHIN, & Aquila conſpicitur in argenteo Pōpeij magni numismate, quod ex culum fuit an. O. 392. V. C. 682. A. C. 70. cum hac ſubſcriptione **MAGN. PROCOS.** Vix pubeſcens, & ob ætatem nondum in Senatu admiſſus, de Hiarta Mauritanie Rege triumphat; anno nempe O. 3882. V. C. 672. Ante Chriſtū 80. Eodē anno Magni cognomē à Sulla adeptus eſt. Plutarchuſ: *P. ergo Sulla veniente Pompeium ſpectat militeſq; incredibili aſtare robore, & ob pugnas strenuè geſtas elatus, bilareſq; eſſe. Ex quo exiliens, & Imperator de more appellatus, Pom-*

petum & ipse Imperatorem contra salutauit: quod prater omnium spem fuit, ut viro iuueni, nedum in salutem admissio, id nomen Sulla communicaret, pro quo cum Scipionibus Marijsq; certauerat. Idem: Profectus ergo Sulla Pompeio obuiam, quam leuissimè dexteram iunxit, cumq; ingenti voce magnum salutauit, iussitq; omnibus, qui ium aderant, ut similiter Magnum eum appellarent. Altera numifatis pars hic habet VARRO PROQ cui adiectum est Termini barbatì simulacrum more Africano, ut quidam volunt.

*M. Terentij
Varronis
numisma.*

Terentia familia plabeia M. Terentium Varonem habuit, Magni Pompeij in Hispania Legatum, & præterea simul Proq ætorem. Hic numum eudit argenteum superiori omnino ferè si in lem, in quo Iouis Terminalis caput ex vna parte impressum est cum inscriptione retrò VARRO PROQ. ex altera verò Delphi primò, mox sceptrum, di in Aquila, utroque pede, leuiter atque vix alas diducens, torquata, cum inscriptione MAGN. PRO. COS. quæ duo postrema potestatis illius monumenta sunt. Nam Delphin ad maris Imperium pertinet, quod Cn. Pompeio ex S. C. bello Pyratice demandatum est, cui gerendo vnus ex quindecim legatis M. hic Varro præfuit, quo confecto rostrata corona à Pompeio donatus fuit. Sed quid sit tria illa symbola a quæ ad maris imperium pertinere dicamus? Est quidem alius Varronis numus isdem imaginibus, sed longè rudioribus, & inscriptionibus confusis, nec ut legi possint, impressus.

L. Caldi numisma.

In numismate argenteo quodam L. Caldi Consulis caput expressum est, iuxta quod scipioni infidet Aquila, & squilla e iam conspicitur, cum inscriptione CL. CALDVS COS.

Augusti numisma.

Aureum Augusti numum cum Aquila quæceam coronam vnguibz tenente, in cuius corona medio S. C. & vtrinque duo rami lauri exculptum esse an O 3936. V. C. 726. A. C. 26. tradunt cum tali inscriptione AVGVSTVS DIVI F. COS. VII. CIVIVS SERVATIS. Cæsar hoc anno in VII. Consularu AVGVSTVS, & rebus feliciter in Moesi, Dacia, & vniuersa Thracia per M. Crassum gestis, quod ipsius auspicio ea victoria parata esset Imp. VII. appellatus est.

*Aquila cū
plantis.
Antonini
Caracallæ
numisma.*

Aquila expanfis alis rostro lauream tenens conspicitur in æreo M. Aurelii Antonini Caracallæ numo mediocrius magnitudinis cū huiusmodi ex aversa parte inscriptione ΔΙ ΜΑΙΧ. ΕΞΥΠΑΙΟC ΤΟ Β. in aduersa verò ΑΥΓ. Κ. Μ. Α. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Hic numus conditus est an O 4170. V. C. 960. I. C. 208. Aquila in corona laurea cum S. C. conspicitur in aversa Antonini Caracallæ huius numismatis parte; in aduersa verò est talis inscriptio ΑΥΓ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC ΕΒ.

*Alexandri
numisma.*

Repetitur Severi Alexandri numisma, in quo ex aduersa parte inscriptio talis habetur. Μ. ΑΥΡΕΛ. ΑΛΕΧΑΝΔΕΡ CÆC. ex aversa verò laurea est, in qua S. P. Q. R. Eam tenet Aquila cum inscriptione ΜΕΤΡΟΠΟΛΙC. Hoc numisma excusum est, cum ipse Imp. adoptatus esset ab Elagabalo, anno nempe O. 4183. V. C. 973. I. C. 221.

Decij numisma.

NUMISMA GRÆCUM M. Q. Traiani Decij magnum ex metallo albo, in quo is pectore toto depictus, cū talibus litteris circūcirca ΑΥΓ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟC. ΤΡΑΙΑΝΟC. ΕΒ. id est Imperator. Cæsar. Cn. Messius. Decius. Traianus. Augustus. Habet in aduersa parte Aquila, quæ alas expāsis rostro coronā gerit triumphalem, palmamq; sub pedibus Infrā legitur S. C. circūcirca hæc verba græca ΔΗΜΑΙΧ ΕΞΟΥΥΙΑC. Ad est Tribunitia potestatis. Numisma hoc Græci aliqua vrbs in gloriā huius Principis excussit, anno scilicet O. 4213. V. C. 1003. I. C. 251. quo tempore bellum Gothicum primum cœpit, ob j q; Decius. Numismatis huius mentonem facit Adolphus Oeco, sed Aquilam tantum suū introitum spectantem ponit. Et quoniam nomen eius in hoc numismate desideretur, nihilominus opinatur quidam in Antiochia fuisse impressum. Sed hoc notatu dignum est, cur in hoc numismate S. C. quod in numismatibus Romanis tantum scribi solet, apponatur. Auem tamen, quæ in supina parte conspicitur, clarum est Aquilam esse, quam Romani in suis insignibus vltro parte folabant. Quæ in hoc numismate expressa cum triumphali corona in rostro, palmaq; sub pedibus, nihil aliud quàm Victoriæ signum denotat.

*Decij filij
numisma.*

Decij filij Iuuenis numisma ex metallo albo magnū, in quo is sine laurea in capite conspicitur cū pectore addita inscriptione ΕΡΕΝΝΕΙΤΟΥ ΜΙ ΚΥ ΔΕΚΙΟC. K. id est, Hieronymus. Etruscus. Messius. Decius. Cæsar. In aduersa eius parte Aquila est expāsis alis, quæ rostro coronam triumphalem, subq; pedibus palmam tenet cum his litteris S. C. in circūfrentia verò sunt hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ ΕΞΟΥΥΙΑC. id est, Tribunitia. Potestas. Hoc numisma, et arbitror, in Decij Iuuenis honorem ab eadem ciuitate græca, quæ pariter idem numisma Decio patri cum eadem Aquila in aduerso latere excussit, factum fuit.

*Domitij
Aureliani
numisma.*

L. Domitij Aureliani numus habetur cum hac inscriptione ΑΥΓ. Κ. Α. ΑΥΡΗΑΙΑΝΟC. ΕΒ. In alia verò parte Λ. Δ. & Aquila rostro laureā tenens. Is Imperator contra Persas pugnatu-

rus, cum per Illyricum iter faceret, apud Zerophorium inter Heracleam, & Bizantium malitia notarij sui, quod princeps esset feuerus, truculentus, sanguinarius, Imperator magis necessarius, quam bonus, interemptus est, anno Imperij sexto. Eo mortuo fuit interregnum mensium septem, dierum octo & viginti.

In aereo quodâ numismate, quo Roma denotatur, inscriptum est ROMA cū Aue stāte contrāctis alis, Aquilæ simili, in rostro habēte euomini fructū, ac globulos duos a dextris supra dorsū.

Apud Faliscos argentei numi duo reperti sunt cum Aquila in medio coronæ quandoq; expansis alis, quandoq; contractis, & cum humano capite in altera numismatum parte, insula, ut opinor, circumdato: Horum illud alitis contractas alas exprimens, in opposito latere habet has literas F. A, nempe F ab capitis colli dextra parte, à sinistra verò A. Illud autem expansas alas habens, ab altera parte, ubi caput est, in insula sic inscribitur FAAEIΩN. Eorundem Faliscorum numus alius habetur cum Aquila pariter expansis alis inter has literas F. A, ac in medio laureæ: in alia verò parte cum humano capite insula perornato, à cuius ceruicē pendunt duæ trica sine aliqua inscriptione.

In Cosanorum numismate Aquila Iouis ales pede dextro contextam è lauro corollam, sinistro sceptrum premit, non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse, vel potius, ut Livius scripsit, ideo eulum fuit, quod arma in Iouis Vicilini temple, quod in agro Cosano erat, Q Fabio Maximi F. & Ti. Sempronio iterū Coss. prodigiosè concepiisse testetur. Apud Cossanos etiam numus est, isque argenteus cum Aquila erecta expansis alis, quæ pede vno lauream retinet, altero sceptrum absque vlla inscriptione. In oppolita verò parte tres humanæ figuræ euntes conspiciuntur, quarum dextra, & sinistra quippiam baculo simile in humero portant. Subscriptio talis: KΩΞΩN.

Non omittam numisma græcum mediocriter ex ære Macrini, cum tali inscriptione: AYT. K. M. ON. CE. MAKPINOC. CEB. id est, Imperator. Caesar. Marcus. Opelius. Seuerus. Macrinus. Augustus. Habet id in parte aduersa Aquilam, rostro coronam triumphalem ferentem, & inter ipsius pedes Regis conspiciuntur caput, & isque coronatum, circa quod apparenter literæ græcæ, quæ ob antiquitatem legi nequeunt. Numisma hoc ab aliqua ciuitate Græciæ, cuius ibi nomen conspiceri non licet, in honorem huius Principis excusum fuit. Atque credendum videtur, caput illud, quod inter pedes Aquilæ conspiciuntur, esse Regis illius ciuitatis, quæ numi eius auctor fuit. Aquila supra caput Regis insigne est Romanorum, quod in signis militaribus legionum Aquilifer ferebat.

Itidem Brutij habebant numisma cum Aquila coronæ insidente & Ioue nudo stante, brachio suo hastæ humi infixæ innitente, pede q; alio erecto epistilium columnæ premente, his literis ab vna parte, BPETTIΩN. ab altera caput humanum est cum scepro, & si fallor, cicada post capitis ceruicem. Cicadam autem esse iudico, quod huius animalis ibi copia sit.

Maximinus Thrax ex parte Micææ, & matre Ababæ barbaris natus, numum percussit, in quo ab vna eaq; prior parte barbatum ipsius laureatum q; caput est cum fascia à ceruice pendente, & laureæ annexa. Circumscriptio talis IMP. MAXIMINVS. PIVS. AVG. altera pars triumphii typus est. Imperator enim in curru varijs insignibus exornato, & quatuor equis conducto consistens, dextra laurigerum, sinistra hastam, cui Aquila supra imposita est, gerit. A cuius tergo alia statua Imperatoris coronati conspiciuntur cum inscriptione PON. MAX. TR. P. II. COS. P. P.

IN magna Græcia apud Faliscos argenteus numus est cum Aquila erecta contractis alis supra columnæ epistilium, inter hos caractères F. A sita. In altera numismatis parte laureatum ac barbatum caput hominis est tricus tribus à ceruice promissis, absque vlla inscriptione.

Brutij item argenteum habebat numisma cum Aquila erecta, alisq; expansis cum tuba Delphino simili erecta, cum inscriptione BPETTIΩN. In altera verò parte Palladis galeatum caput cum Pegaso supra galeam.

Aquila expansis alis insitens globo, & cælum aspiciens videtur in quodam Augusti numo cum his literis S. C. cuso post eius obitum cum tali inscriptione in priori parte DIVVS AVGVSTVS PATER.

Anno Orbis 3950. V. C. 740. I. C. 12. aureus Tiberij numus excussus fuit, in cuius prior parte talem inscriptionem legi, nempe TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. pars verò posterior tria habebat militaria signa, seu Aquilam legionariam in medio duorum signorum militarium, cum tali inscriptione CCA IVAIAIO LVFO P. R. C. CÆSAR. C. POM. POM. PARRA. Hic Imperator primus quoque triumphalibus ornamentis honoratus, & Imperium ætatis anno sexagesimo sexto senex, & cæcutiens ingressus, cum Pæfides onerandas tributo prouincias suaderent, illis rescripti: Boni pæfitoris esse sondere pecus, non deglubere. Idē

rursus

Domitij
Aureliani
natura, &
obitus.

Roma nu-
mismata.
Faliscorum
numi.

Cosanorum
numisma.

Macrini nu-
misma.

Brutiorum
numisma.

Maximini
numus.

Aquila cū
mammatas
Fali corum
numus.
Brutiorum
numisma.

Augusti
numus.

Tiberij nu-
mus.

Tiberij na-
tura & ge-
stia.

rurſus aduerſus quorundam famoſos libelloſ, & coniciſcia, ultionem poſcentibus amicis, *In li. bera ciuitate liberuſ eſſe linguas debere.* reſpondit. Sape etiam illud uſurpauit. *Oderint, dum pro. bent.* Idem peccari ſolituſ eſt tantum ſibi vitæ, & imperij, quantum Reipublicæ conduceret: poſtea crudelior factuſ, violati numiniſ poſtulari iuſſit, qui contra ipſum, aut matrem quicquam egiſſent, locutiue eſſent incommoſius. Vicies ſepſies millieſ ſeſtertium coëgiſſe dicitur, id eſt, ſexaginta ſex millioneſ, & quinquaginta millia aureorum coronato um, quæ omnia Caiuſ non totot iennio abuſumpſit.

*Theſaurus
antiquorum
in aximus à
Tiber. coa.
Eſuſ, & à
Caiſo abuſ.
ptuſ.
Othniſ nu.
muſ.*

Othoniſ numuſ habetur, in quo hæ literæ ſunt IMP. M. OTHO CÆſAR. AVG. TR. P. à leua IDea ſtanſ, quæ læta ſciſpionem tenet, dextra Aquilâ. L teræ ſunt SECVRITAS P.R.

In Veſpaſiani numiſmate an.O. 4034. V.C. 824. I.C. 72. excuſo, hincetur Aquila globo in-10 ſiſtenſ, cum hiſ literiſ in poſteriori parte S.C. in priori verò IMP. CÆſAR. VESPAſIAN. AVG. P. M. TR. P. P. COS IIII.

*Veſpaſiani
numiſma.
Domitiani
numuſ.
Traiani nu.
muſ.*

Domitiani numuſ an. O. 4038. V.C. 848. I. C. 96. percuſuſ eſt cum hac in parte aduerſa inſcriptione IMP. CÆſ. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. XV. in auerſa verò IMP. XXII COS. XVII CENS. P. P. Ara, vt videtur, adeſt, in cuiuſ extremitatibuſ Aquila vt inq3.

Aquila ſtanſ coram Herculiſ claua, inſculpta eſt in Traiani numo cum hac inſcriptione ab vna parte AYTOTKA. KAICAP. NEPOYA TPAIANOC. ab alia verò

Reperitur & aliuſ Traiani numuſ cum laureato eiua ab vna parte capite, in quo & Aquila & claua Herculiſ conſpicitur, & hæc inſcriptio adiecta AYTOTK KAIC NEP. TPAIANOC CEB. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. in alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤ. E. Ibi quoque figura turrita ſedet, dextra pal 20 mam tenenſ, dextro crure clauuſ figuram nudam, quæ dextra apprehendit crur figuræ illiuſ turritæ. Numuſ hic percuſuſ eſt an. O 4069. V.C. 859. I. C. 107.

*Fl. Valer.
Conſtantij
numuſ.*

Dux conſpicitur Aquilæ iuxta aram in æreo Fl. Valer. Conſtantij numo, qui an. O 4267. V. C. 1057. I. C. 305. percuſuſ eſt cum hac inſcriptione in priori parte DIVO CONSTAN- TIO PIO. in poſteriori verò MEMORIA FELIX PEN.

*Andaluſia.
Cordubę
numiſmata.*

Inter Andaluſiæ, Cordubęq; clariſſimarum Hiſpaniæ urbium numiſmata vnum reperitur, in quo ab vna parte inſcriptio eſt CÆſARIS AVGVSTI IMPERATORIS; in alia verò parte tres conſpiciuntur lanceæ, quarum media habet Aquilam cum hiſ literiſ COLONIA PATRICIA. Aquilam illam legioniſ eiua, quæ in illa urbe Romanorum Colonia degebat, ſignū eſſe facile crediderim: vocabatur antea ea Colonia Patricia, quia qui Cordubam lares ſuoſ 30 tranſportarunt, patricij Rom. eſſent. M. enim Marcelluſ, vt inquit Strabo, illam condidit, & Coloniam fecit, patriciaq; nomine, vt quidam arbitrantur, inſignauit, licet hoc ab aliſ non admittatur, quoniam cum patriciuſ ille non eſſet, nomen etiam illud dare non potuerit. Patricio- rum autem erant duæ differentiæ, maiorum gentium nempe, & minorum. Maiores illi ſolū dicebantur, qui à ſol ſ illiſ centum Senatoribuſ, quos Romuluſ Romæ recenſ conditæ habitare voluit, originem ſuam producerent. Minoriuſ verò gentium dicebantur, qui à L. Bruto expulſiſ Tarquinijſ, aliſ additi ſunt. Atque iſti Romæ nobileſ habebantur, ſed non ſolum ipſi, quia & omneſ nobileſ illi dicebantur, qui ortum duxiſſent à magniſ Senatoribuſ, vt Dictatoribuſ, Cenſoribuſ, Conſulibuſ, Prætoribuſ &c. orti fuiſſent, quamuiſ etiam eſſent ex familia plebeia, quemadmodum Marcelli & Metelli, quorum nobilitaſ valde antiqua fuit, nihilomi- 40 nuſ ex plebeiſ nati. Habebantur & equiteſ nobileſ, ſicut etiam apud noſ, & propriè diceban- tur, qui ad bellum equo proficiſcebantur, & quadraginta millia ſeſtertiorum, quæ ad noſtro- rum Ducatonorum ſerē duodecim millium ſummam aſcendunt, poſſidebant, inter quos & pa- tricij erant & plebei: iſti omneſ magiſtratuſ dignitateſ aſpernabantur, bello tantummodo & ſuo lucro intenti. COLONIA autem PATRICIA nil aliud ſignificat, quam Coloniam ſenū & honorabilium, qui omni honorum cumulo digni ſunt, vt Patreſ. Sic Iuſtinianuſ patricioſ vocabat viroſ quodaſ, quibuſ patriciorum tituluſ illuſ dabat & loco patrū ha- bebat.

*Patricij
maiorum
gentium.*

*Patricij mi
norum gen
tium.*

*Equiteſ qui
nam pro
priè eſſent.*

*Colonia
Patricia
quid.*

*Aquila ſim
pliciter.
Auguſti nu
miſma.*

*Veſpaſiani
numiſma.*

IN numiſmate Auguſti poſt obituſ eiua excuſo Aquila expreſſa eſt cum tali inſcriptione ab vna parte DIVVS AVGVSTVS PATER. ab alia IMP. T. VESP. AVG. REST. S. C. 50 Argenteuſ Veſpaſiani numiſma repertuſ tradunt. an. O. 4037. V. C. 827. I. C. 75. excuſum in cuiuſ priori parte inſcriptio talis eſt IMP. CÆſAR VESPAſIANVS AVG. in poſteriori verò COS. VI. & Aquila. Hic Imperator gnauite, in Syria copiaſ adminiſtrauit, & legioneſ auxit prælenſ, & fortis in conſictu fuit, adco vt in oppugnatione cuiuſdam caſtelli lapidiſ ſictuſ genu, ſcuta, ſagittasq; aliquot exceperit. Cum Iudæi deſciuiſſent, & ob humilitatem generiſ eum ſpreuiſſent, Hierololyam oppugnauit, in cuiuſ excidio vndecim centena millia ferro, & fame perierunt. Centum millia capta, & vendidara. Quare pater & filiua eodem curru triumpharunt, Domitiano ſequente in equo candido. In prætio autem habuit con- quiſitoſ

quisitos ex Davidis regia stirpe. Ingenia, & artes maximè fouit. Primus enim è fisco Latinis, & Græcis Oratoribus annua salaria cōstituit, præstantes poëtas, & artifices coluit. Anno Christi 79. Octauo Cal. Iul. proflauit vëtris extinctus est ætatis an. 69. mense ac die Imperij decimo, diebus sex minus, Consulatu suo nono.

Id quodam Seueri Alexandri numismate cōspicitur Aquila cum hac inscriptione CONSECRATIO. idque sinistra, siue posteriori parte, in dextra verò, siue priori DIVO ALEXANDRO. Numus hic an. O. 4197. V.C. 987. I.C. 235. excusus est.

Alexandri numisma.

Aquila dextrorsum spectans, cum hac in auersa parte inscriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥ. ΙΑΚ. cōspicitur in æreo Traiani Decij numobelli Gothici primis tempore cuso, videlicet an. O. 4213. V.C. 1003. I.C. 251. quo & ipse Decius obiit, in aduersa sic inscriptum est ΑΤΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΤ.

Decij numisma.

10 ΤΡΑΙΑΝΟC ΔΕΙΟC CEB.

Aquilam quoque in suo numismate eodem anno cuso. Q. Herennius Hetruscus Mef. Decius habuit, in quo talis ab vna eaque priori parte inscriptio græca est Κ. ΕΡΕΜΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΤ ΔΕΚΙΚΑΙCΑΡ. ab alia verò ΔΗΜΑΞ. ΕΞΟΥ. ΙΑΚ. S. C.

Q. Herennij Hetrusci Mef. Decij numisma.

Eadè pariter Aquilam in æreo M. Aurelij Valer. Marcianiani numo sculptam esse legimus. Huiusmodi inscriptio in aduersa parte, nempe DIVVS MAXIMIANVS SEN. FORT. IMP. in auersa verò, vbi ea est Aquila MEMORIÆ ETERNÆ. G. P. Numus hic an. O. 4248. V.C. 1038. I.C. 286. conditus est.

Valerij Constantij numisma.

Fl. Valer. Cōstātij numisma habetur ex ære, cuius aduersa pars sic inscribitur DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI. auersa verò, in qua etiam Aquila cōspicitur, hoc pacto MEMORIAM ETERNAM R. D. Cusum fuit numisma hoc an. O. 4267. V.C. 1257. I.C. 305.

Mirabitur quispiā, & fortè non immeritò, cur tam longo sermone in hoc de Chrysaëto capite nostram orationem extendimus: Id certè non præter rationem à nobis factum est, cum in tot numismatum parte auersa, diuerso tamen respectu ea reperitur: eam autem Chrysaëton esse, & Iouis ministram aliàs à nobis monstratum est. De numismatibus verò ideo quoque omnia, quæ potui, in quibus saltem Aquila erat, vel esse debebat, hic adduxi, vt aliqua ex parte vtilitatem, quæ ex eorum notitia percipitur, demonstrarem: idq; eò libentius præstiti, vt multis morem gererem, qui obnoxii me rogarunt, vt quæ in aduersis eorum paribus ad plantarum, animaliumque & aliarum rerum naturam attinerent, enuclearem, & præsertim, cum in hac re plurimos (pace eorum dixerim) halucinatos videam. Differunt ea penes vel gentium vel linguarum diuersitatem. Alia enim sunt latina, eaq; vel Romanorum vel Coloniarum, & Municipiorum Italiæ, vel Gallorum, vel Hispanorum: alia Græca, eorumque quædam Italorum, quædam Hispanorum, multa Sculorum: plurima ex Achaia, Peloponneso, Thracia, & Macedonia, & alijs insulis, quædam ex Asia, quædam ex Africa, vt Cyrenis. Inter exoricarum linguarum numismata reperiuntur Carthaginensia & Sicula cum Punicis, Iudaica & Syriaca cum Hebræis & quædam etiam Italica cum ignotis Olcorum & Hetruscorum characteribus, necnon & Hispanica demum in prima Hispaniorum lingua. Apud quosdam etiam quædam observantur numismata Gothorum Italiæ Regum, qualia etiam, ego apud Serenissimum Franciscum magnum Hetruriæ Ducem vidi, & Antonius Auguttus

Vtilitas ex cognitione numismatum qualis percipitur.

Numismata cum diuersis characteribus.

40 nus numismata Arabica antiqua, quæ in parte aduersa literas Arabicas, in alia verò Græcas expressas habebant, possedisse se affirmat. Reperiuntur tamen etiam, quæ literis Arabicis solummodo insignita sunt. Doctrina itaque in ijs tanta est, vt nisi sub virorum in omni linguarum genere versatissimorum intellectum cadant. In quibus præter tantam characterum diuersitatem, item in auersa eorum parte omnes ferè diuersissimæ naturæ partus videas, vt vix vel animal sit, vel planta, vel quævis res alia, quam in ijs non reperias: exempli causa, ibi conspicias Hippopotamum, Hippocampum, Crocodillum, Sphingem, Ichneumonem, Rhinocerotem, Elephantem, Chimeram, Pegasum, Syrenes, Minotaurum, aliaq; id genus animalia quadrupeda rariora. Inter pisces, Delphinum, Squillam, Canerū, Buccinum, Pectines, Conchas striatas vel imbricatas, Gryphū marinum, Locustam marinam, Testudinem marinū, Pagurum, Polypum, 50 & Stellam marinam. Inter aues Chrysaëton Aquilam, Struthiocamelum, Pauenem. Inter serpentes, Chersidrum, Viperam, Draconem. Inter plantas, Piceam, Laricem, Silphium seu Læspitium Cyrenaicum, Dictamnem, Popalum, Selinum. Itaque videre est summam in primis ex numerorum lectione animi voluptatem à quouis etiam percipi, sedm̃ iuxta ab harum rerum studiosis. Sæpè enim in difficillimos diuersorum auctorum, eorum maximè, qui harum rerum parum periti, vnam pro alia sæpè capiunt, nodos incidimus: pro exemplo nobis sit ille Terentij locus: *Tibijs paribus impartibus dextris sinistris Sarranis.* In cuius explicatione Oedipo illo comædatore opus videretur, nisi ex numismatum oculari inspectione id haberess in quibus hominis cuiusdam imaginibiam vtraque manu eodem tempore inilians conspicitur. Erant autem

illæ

*Tibia laua
ac dextra.*

*Lib. 16. ea
pis. 36.*

*Lib. 4. Hi-
stor. c. 12.
Mala His-
peridum q̃.*

*Altacus p̃
eanco vul-
gopictus.*

*Monetaria
ars quando
erat in per-
sio.*

*Artes quā-
do negle-
ctae.*

*Poeta quā
utilitatem
percipiant
ex numif-
matum co-
gnitione.*

illa tibiae inaequales: una scilicet exiliior, breuiorq; alia longior, & crassior: illam dextram, hanc finitram vocabant, quod vel ab hac, vel ab illa manu pulsaretur. Hoc idē habes ex Plinio de arūdinibus loquente. *Et cā, inquit, quae radice antecesserat, leuē tibia conuenire, quae acumen, dex-
trae;* quod ex Theophrasto Plinius fortē mutauerit, *radice proximam linguam laeuam esse, dextra
verō, quae ad germinae est,* alferente. Attamen Plinius perquam aptē ad dextram laeuamq; tibiā
id refert, ipsiusq; Theophrasti quodammodo locum illustrat. Eodem modo de malis Hesper-
idum non minor etiam quæstio me diu ambiguum tenuit, donec ipsa aurophia (nam in mon-
te Capitolino in Palatio Conservatorum Herculis, eam statuat antiquissimam, manu vna
clauam, altera ea poma cum annexis folijs retinentem videre mihi conrigit, & in quibusdam
Graecis Commodi numifmatibus conspiciuntur) Cydonia mala esse cognouerim, quæ perpe-
ram Cirrīa alij iudicabant. Videas in plurimis etiam sphaeris, magno cum studiosorum detri-
mento, Altacum seu Gammarum communiter obtrudi, cum cancrum potius, qui non specie
tantum ab illo, sed genere etiam differt, depingere deberent. Qui item error ex statuatu-
antiquissimarum monumentis prodit. In lapidea enim ea sphaera, quam marmoreus ille At-
las, qui Pauli tertij Pont. Max. temporibus, quibus & ipse Romæ degebam, effossus fuit hume-
ris portat, Cancer non Altacus conspicitur. Vnde cum fortē in Ecclesiā D. Petronij Bononiæ,
per foramen quoddam supra Ecclesiæ portam ad radios solares recipiendos factum, Tropi-
cum Cancrī ostendere, Cancrū q; ipsum in medio Ecclesiæ in marmora exculpere vellet P.
Egnatius Dantes Perusinus Episcopus Ordinis Prædicatorum, in communē illū errorem inci-
disset, nisi à nobis rectius edocuius fuisset. Sed videamus, nunquid alia nobis pariant numi emo-
lumenta, quæ certē maxima sunt. Placent enim isthæc numifmata viris principibus, quibus vel
pro singulari quodā dono offeruntur, vel maximo etiam precio comparantur, quæ res in causa
sapē est, cur arguta quorundam ingenia, à quibus exactior nobis eorū cognitio tradi posset, ijs
ob sumptus maximos careant. Pictores, argentei, aurifices, aliq; eius generis opi-
fices & præcipuē monetarii plurima ex antiquis illis diuersimodis laboratis numifmatibus in
suo vsum taanferre possunt. Monetariā enim artem magni illius Alexandri olim tēpore ac in
Græcia præsertim, & Asia, ad Gallienū Imperatorē vsq; sub quo vnā cū Imperio Rom. omnia
degenerare cœperunt, & in peius ruere, in summa perfectione fuisse, maximèq; floruisse con-
stat; quamuis enim numifmata etiam, eaq; omnium ferē diuersimodum Iustiniani tempore re-
periantur, longè tamen deteriora sunt, & minus, quam illa, pulchra. Quæ verò post Iustinianum
cusa sunt, vix intuiui digna Culpa cā Hunnis, Vandalis, Alanis, Gothis, Ostrogothis, Longo-
bardis, qui tum toti ferē Europæ imperabant, nonnulli ascribunt. Eo namq; tempore liberales
artes omnes pessundatæ sunt, ac veluti profundissimo cæno immerasæ; & viri, qui erant, docti,
in nullo tamen pretio habebantur, ac existimatione. Sunt & in antiquis illis numis picturæ adeo
perfectæ, & situm figurarum ad amissim, & ad viuū ira æmulantur, vt pictor quilibet & dili-
gens sculptor nullo pacto corrigi possē eas iudicet. Et statua Romæ, vt in nostra historia de sta-
tuis Rom. declarauimus, multæ sunt, tanta excellentia atq; artificio elaboratæ, vt quosvis in sui
admiratorem rapiant; quas insignes illic quotidie pictores sculptoresq; iurantur, adeoq; ali-
quādo ad viuū expriment, vt veras ab imitatis admodū difficulter distinguas: sed coruo illi
rariore albo sunt. Poetæ quoq; non parua hinc hauriunt utilitatē: cum enim in numis Deo
Dearumq; gentiliū omnium imagines exprasæ sint, vt puta Famæ, Famis, Somni, Discol-
diæ, Pacis, B. II, Victoriæ, Harpocrati, Silentij, Ageronæ, Onocephali, Dianæ Ephesiæ, Vene-
ris Paphiæ, Mufarum, hinc suas descriptiones depromētes, suo dein Marte scripta sua illustra-
runt. His adde tot inuentiones & rerum antiquarum subtilitates, quæ in his ob oculos ponun-
tur, præcipuē verò prouincæ & ciuitates, flumina, ædificia, templa, theatra, amphitheatra, circi,
palatia, columnæ forū, & via Traiani, rostra, putei Libonis, portus Ostiæ, & multa alia rerum
antiquarum curiosi ex numifmatibus habere possūt, verbi causa, quid sit sistrum, quæ crotala,
quæ sacrificiorum instrumenta, quæ armorum differentia, vt parazonium, ancylia, geta, & quæ
vestimenta sacerdotum, ac aliorum, vt toga. Neque illud quoque tacendū videtur, multorum
nominum propriorum Romanorum Græcorumq; veram atque optimam Orthographiā ra-
tionem ex numifmatibus percipi. Quamuis enim ab ignatis artificibus efficta sint, nihilomi-
nus à doctis dictata atque recognita sunt; quod inde potissimum quibus iadicet, quia aureo illo,
quo eloquentissimi oratores, comici tragiciq; purissimi, historici, & Poetæ ornatissimi, aliq; in
omni scientiarum genere viri præstantissimi floruerunt, seculo, paulò ante, & post Ciceronem,
qui passim fons eloquentiæ habetur, plurima cuderentur. Haud enim credendum est, quem-
piam benè latiniq; loqui, qui malè, barbarèq; & nō seruata Orthographiā ratione scribat. Cum
verò manuscripta eorum monumenta temporis iniurijs perdidit, nec amplius reperiantur,
durissimorum lapidum, ac æreorum, argenteorum, aureorumq; numifmatum antiquissimis in-
scriptio-

scriptionibus, qui nullam temporis curam sentiant, sed illæmet sunt, quas vetustissimi illius auri seculi viri, maxima cura ac sedulitate condididerunt, si les maxima adhibenda est, neque ab illis ne tantillum quidem nobis recedendum, imò verò illis potius, quam modernis scriptoribus credendum. Itaq; antiquissimorum nominum, quæ in multarum familiarum Rom. Græcorumq; notitiam, nos ducunt, vt Fulvius Ursinus diligentiſſimis antiquitatibus obleruatur, & amicus noster (quis rarissima mihi in Palatio Farnesiano Eminentiſſi. Alexandri Card. Farnesij tempore, atque adeo multa Romæ ostendit, vt ad videnda ea solū modo vix vna sufficiat ætas) tradidit, recte scribendi ratio, haud exiguum non scriptoribus solū, sed amanuensisbus quoque emolumentum, ex earum cognitione percipitur. Habes enim ex his nomina, prænomina, familiæ, tribus, legiones, magistratus, sacerdotia, eorumq; ministros, officia prouinciarum, gubernacula, cunctaq; ad militum manus spectantia, vt ex varijs quilibet epitaphiorum ab Ouaupio Panunio, Iusto Lipsio, & à me adductis exemplis, in quibus plurima antiquitatum mysteria abdita sunt, intueri potest: sed ab antiquo illo scribendi vsu plurima mutata sunt. Siquidem illi magnis scribebant literis, & characteribus longè à nostris diuersis, & quasdam etiam literas alio, quam nos facimus, modo pronuntiabant, præsertim vocales, quarum quantitas ex sola pronuntiatione, nunquid scilicet vel longæ essent, vel breues; nunquid cum accentu, eoq; vel graui, vel acuto, vel circumflexo scriberentur, intelligebatur. Quam sanè pronuntiationem huius seculi nemo queat assequi. Quare rectè dicebat Horatius:

*Multa venascentur, quæ iam cecidere, cadentq;
Qua nunc sunt in honore vocabula, si voles vsus.*

Quæ penes arbitrium est & vis & norma loquentis.

Hæc paucis dixisse volui, eoq; maxime, vt illius temporis Orthographiam, quispiam in eam incidens rectius intelligat, de qua multa Grammaticorum exant testimonia, quæ breuitatis causa prætereo. Duplicabant autem vocales longas, vt æælis, & Mutius. Ex numismatibus præterea discas, quomodo Principi tuo, tam viuo, quam mortuo, os rem fortiter cum domi, tum foris gestam, epitaphium, perpetuum eius apud posteritatem monumentum, condas. Hinc, si quid egregij in ingressu summi Pontificis, Imperatoris, Regis, Cardinalis, Ducis, aliorumq; Principum, vel in coronatione, vel in alijs pompis eorundem excogitandum inueniendumq; est: Si quid iucundi in hacti ludijs, torneamentis, bacchanalibus, similibusq; festiuitatibus ludicris exhibendum est: id inquam, hinc, vnde emblematum symbolorumq; instructissimum penam habere queas, petas, quibus item potentissimorum cum publica, tum priuata palatia egregie perornantur. Non incongruū erit etiam cognoscere, quomodo vtramq; numismatū partem aures appellēt, vnam eamque præcipuam Itali rouerſo dicūt, voce scilicet à latina (Reuerſus) mutata, quoniam ostensa vna parte, quam aduersam vel dextram Romani, Itali Dicit dicunt, in qua caput eius, cuius gratia culum est numisma, cōspicitur, vertatur: vtrāq; dictione vsus est Cicero sic: *Aduersus & auersus impudicus*. Sunt tamen multa, quæ parte auersa carent, ab vtrāq; caput cum eadem inscriptione habentia, qualia quædam sunt Antonini Pij. Sunt

item quædam, quæ in vtrāq; parte quidem caput habent, sed cum diuersis inscriptionibus, quæ illud M. Bruti est, in cuius parte vna Brutus, altera Ahala conspicitur, vt duorum eorū causa cōsum fuisse constaret, qui simili gesta edidissent. Caput vnum Bruti erat, illius, qui Romanā Regem tyrannide liberauit: alterum C. Seruili Ahalæ, qui Spuriū Mælium de tyrannide Romā inuoluenda cogitantem interfecit. Talia item sunt illa, quæ ab vna parte Cæsarem, ab alia Augustum, & quæ Tiberium Claudium ab vna, & ab alia Agrippam consobrinum suum repræsentant. Item alia sunt, vt Græca, aliarumq; nationum, vt Siclas, qui ab vna parte calicem, ab alia amygdalum florentem, & Taraconenſis, quod ab vna Taurum ab alia palmam habet cum his literis C. VTTB. cuius numismatis interpretationem vide apud Antonium Augustinum. Quæ verò vtrāq; parte, aduersa scilicet & auersa carent, nempe in quibus neque in hac

neque in illa emblema conspicitur, antiquarijs numismata sine capite appellantur, acephala quis non ineptè dicat. Cū nō verò in plurimis numismatibus vox hæc (Imperator) occurrat, diligenter admodum aduertendum est, in quo sensu ea accipienda sit: nō enim semper ipsissimum Imperatorem, hoc est, qui solus regni gubernacula haberet, significat; quandoquidem si pro prænomine vsurpetur, supremam eius auctoritatem in rep. denotat, cum verò post nomen ponitur, retum præclarè bello gestarum numerum, vt in inscriptione cuiusdam numismatis Augusti patet, quæ talis est IMP. CÆS. AVG. IMP. VIII. TR. POT. V. ab alia parte. S. P. Q. R. SIGNIS RECEPTIS. Præterea obseruandum est nomen Imperator non esse magistratus titulum, vt erat nomen Dictatoris, Consulis, Censoris, Tribunorum: sed quod ob insignem aliquam victoriam milites vel alij Ducibus suis attribuebant. Quoties enim Ducis vel hostis profligantem, vel cædissent, vel suos liberaissent, vel quodvis aliud egregium in

bello

Lib. de Sten-

en.

Pronun-

tio veteri

nostra di-

uersa.

In arte Po-

etica.

Vocales ve-

terum.

Numisma

quo parte

quo dicit.

M. Bruti &

Ahala nu-

mus.

Siclus.

Numus

Tarraco-

nenſis.

Dial. 2. de

numismat-

Numisma

ta sine capite

te quæ

Imperator

quid.

bello facinus edidissent, Imperatores dicebatur. quo significatu Imperatoris voce Ciceronem alio q̃; Iassicos scriptores vlos fuisse comperio. Sic ipsemet Cicero, adepr̃a contra Catilinam victor ē. & cum Proconsul in Cilicia esset. Imperator dictus est: sic quidam etiam eo nomine honorati sunt, qui tamen nunquam bello interfuer̃, sed quorum vice præfeci pugnassent, victoribusq; absentibus vel Cõsulibus, vel Dictatoribus ascripserunt. Atq; hæc de numismatum cognitionis, quæ velut cæterarum scientiarum insigne ornamentum est, utilitate dixisse sufficiat. Hoc tamen illis adde, Principibus dignam eam videri solam, cum reliquæ scientiæ lucri tantum causa inuentæ sint, si vnâ excipias Philosophiam, quod innuit noster Hetruscus Poeta:

Pauca, e nuda vti Filosofia

Dice la turba al vil guadagno intenta.

Numismata ex qua materia fiunt.

Electrum

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

quid.

Aes Corinthium.

Sed rem forte non ingratam antiquitatis studiosis faciemus, si breuiter, ex qua materia numismata fierent, enucleemus. Potior equidem eorum pars ex ære constabat, quædam ex argento, quædã ex auro eoq; purissimo, quædam ex materia ex his mixta, quæ Electrum Plinio dicitur, cum scilicet quinta argenti pars auro permisceretur, quod perpetim mea sententia nonnulli æs Corinthium vocarunt. Quæ ex ære Corinthio confecta erant, in magno honore & summa existimatione habita fuisse nos minimè latet, quia id vel nunquam, auctore Cicerone, vel saltem tardissime corrumpatur. Mixtum autem erat ex quatuor metallis, auro nempe argento, ære, & ferro, seruata quadam proportione. Erat & visui gratissimum, præsertim ex foliis auri vel argenti intuitu defessis. Numismata inspicienti diuersa, multa etiam metallorum discrimina, seles off. runt. Nam quædam auri aliquid habent admixtum, alia nihil, alia alijs plures colores, recipiunt; sed quæ ex metallo Corinthio sunt, passim apud omnes populos habentur, sicut antiquarij omnes mecum testari possunt, vni in Chimilarchio magni Etyur & Ducis Francisci, atque apud Serenissimum Ferrariæ Ducem Alphonsum secundum, necnon apud Fuluium Vrsinum Romæ in Palatio Farnesiano plurima ex tali ære obseruauerim. Appellatur autem Corinthiacum, quoniam, vt testatur Plinius, ob destruendum ac incensam à L. Munio Corinthum, metalla illa, ex quibus in ea urbe vasa fiebant pulcherrima, permiscerentur, eaq; mixtio artificibus admodum placeret, adeoq; vt ex ea statuas, mensas, ac diuersa vasorum genera postmodum fingerent; Itaq; cum rerum nouarum omnes maximè cupidi essent, & prima illa materia deficeret, maximè illa delectari ceperunt, & ad primæ imitationem vsi sunt. Et hæc modò est, quam propriè æs Corinthium vocant: Sed de his alias latius. Reperitur etiam Aquila, præterquam in tot antiquissimis numismatibus, in marmoribus etiam, imò ex ijs facta, qualem Romæ vidi ego in Palatio Cardinalis Sabellij in Theatro Marcelli, in platea, quæ vulgò Montanaria vocatur, quæ alis magnis, & expansis Chrysæonæ emulabatur. Hæc verò familia, vt obiter inferamus, Romanorum antiquissima est, atque adeo, vt volunt, ab Auentino Albanorum rege oriunda, quæ quidem & Cõsules, & magistratus Romæ olim habuit, & post lex Põsifices maximos, nempe Liberum primum, Eugenium primum, Benedictum secundum, Gregorium secundum, Honorium tertium, & Honorium quartum; Cardinales vnum & triginta Archiepiscopos, & Episcopos plurimos; inter eos verò, qui sanctitate, & miraculis floruerunt, C. Sabellum Episcopum Mediolanensem, discipulum S. Barnabæ, martyrio coronatum, & D. Peregrinum Episcopum Ciuitatis Anisidoni, necnon & Gabynum martyrem sub Diocletiano. Non absimilem aliam vnà cum Hercule Maratonium taurum interficiente marmore incisam vidi in Palatio Card. Farnesij, quæ res Auis nobilitatem non parum indicat. Sed admirandus profectò naturæ ille lusus est, quæ non viuam tantum prociæ ære contenta, etiam huius imagine in alijs rebus delectata videtur, vt in radice filicis faminx fruticolæ apparet, quam si tu anseris incidas, quod veteres non viderunt, tum Aquilæ passis alis non obscura figura emicat. Cæterum, vt obiter dicamus, Aquilæ lapis apud Mexicanos sanum est cuiusdam fidei idoli, cuius mentionem facit Iosephus Acoſta.

Aquila marmorea in

Palatio

Card. Sabellij.

Sabellorum

familia ori-

go.

Aquila marmorea cum

Maratonio

tauro ab

Hercule oc-

ciso.

Aquila in

radice fili-

cis incisa.

Aquila la-

pis apud

Mexicanos.

VSVS IN MONETIS.

50

PERDVCTO iam ad calcem capite de numismatibus, in quibus Aquila vel aliqua saltem ex parte insculpebatur: de monetis quædam restant dicenda, quas hac poſſimum illi ratione subiungo, quoniam simul sæpè ab authoribus confunduntur, vt eleganter Antonius Augustinus demonstrat, & ex hoc Horatii versu

Seruitus acceptos Regale numisma Philippus,

In tractat. de numism.

luce clarius euadit. Ibi enim numisma vocat monetam, in qua Philippi effigies erat expressa & non

& non loquitur de numismatibus antiquis, cum Philippus Alexandri, quem Chærillo poetæ illa donasse innuit, pater fuerit. Hinc multos etiam viros doctos disputare videmus, nunquid antiqua illa numismata Romanorum, Græcorum, aliarumq; gentium, moneta eorum fuerint. Quod cum plurimos, eosq; probatissimos quosq; inficiari videam, certè neq; ego etiam id facile crediderim, eò quæ maximè, cum rationi videatur repugnare, quod numismata tantæ artificum industriæ elaborata, vulgari plebeculæ, vt magnatibus communia fuerint. Non negauerim tamen quædã pro monetis usurpata, sed illa duntaxat affirmauerim, quorum, vt dicit Pomponius, *vel aureorum, vel argenteorum usus factus legari potest*. Hæc autem parua euasim conitat. Atq; eo modo Aristoteles numisma à lege, quæ Græcè νόμος appellatur, dictum voluit. Ita & Vlpianus: *Si quispiam, inquit, legauerit aurum & argentum signatum, & excusum, vt moneta esse solet, tunc comprehenduntur moneta Philippi, & illa pariter dicuntur numismata*. Et alibi rursus: *si autem aurum & argentum signatum legatum est, id pater familias videtur testamentum legasse, quod eius aliqua forma est expressa, veluti quæ Philippo sunt: item quæ numismata & similia*. Sed fortè quispiam opinetur, quod nunc moneta dicitur, id olim numisma dictum fuisse, atque ita numismatis nomen moneta antiquius esse. Cui responsum esto, vtramq; dictionem antiquissimam esse, vt ex varijs scriptorum locis liquidò constat, ac in primis ex hoc Martialis:

Es centum dominos noua moneta.

& alibi:

Nos nili de flaua loculos implere moneta

Non decet, argentum vilia ligna ferant.

Cum verò & in monetis quibdam tam veterum, quam nostri æui etiam Principum, Aquilæ nostræ effigiem expressam viderem: decreueram omnia, quæ passim apud diuerfos auctores de monetis loca obseruavi, hisce nostræ inferere: sed quoniam multa ea essent, & in immensam molem acta, supersedere ijs hic volui; ac, ne fortè incongrua huic loco lectori visa, tædiū parerent, pro peculiari tractatu scilicet edendo reseruare, atque modo de ijs agere, in quibus Aquila nostra depicta est: Vt in antiquissimo quodam numo, qui Ptolomaicus dicebatur: in quo ab vna parte, eaque aduersa erat Iouis imago cum Ptolomæi nomine; ab altera Aquila fulmen pedibus premens. Numum hunc apud Rhodios primū in usum tradunt; quod tamen nomen eius aptè refragari videtur: Ptolomæos enim Aegyptijs imperitasse cūctis satis innouit: quare quis cum iudicio fortè inferat, monetas etiam olim, vt nostro æuo, non in vna tantum regione, vbi cuderentur, valuisse, sed quoq; in alienis. In Asibus etiam olim Iouis atque Aquilæ imaginem celatam fuisse refert Antonius Augustinus: De aſſe consule Budæum: Erat autem moneta parui valoris, & aſſaria pro obolis posita legimus: Hinc Cicero: *Aſſem, inquit, se negat daturum, nisi prius de rebus, rationibusq; omnibus societatis decidisset*. Et Horatius:

Quem si diminuas, vilem redigetur ad aſsem.

Hinc etiam illud poetæ:

Non aſſes faciunt, euntq; rectè.

Cui confirmile est illud Catullianum:

Non pili faciunt cohortem.

Qui loquendi modus nobis item communis est. Nam quem cōtemnimus, dicere solemus, non ideo vno pelo, aut non ita vno quattrino. Eleganter item Seneca: *Emas non quod opus est, sed quod necesse est: quod non opus est, aſſe carum est*. Valebat autem as (inquit Budæus) quater-nos denariolos nostros. Vincentius Burginus, qui de illustrium familiarum Florentiæ armis seu insignibus, nec non & de monetis scripsit, auctor est inter antiquos eiusdē pulcherrimæ, nobilissimæq; vrbis nūmos, reperiri, in quibus quandoq; nigra Occidentalis, quādoq; Aquila aurea biceps Orientalis imperij symbolum celata sit. Eam multis familijs Florentinis, vt postea dicitur singulari beneficio Ioannes Paleologus Orientis Imperator concessit, quādo sub anno 1439. ad Conciliū Florentinum opes Occidentis aucturus contra Turcas ipse accesserat. Quo etiam factum vt denud quæ intercesserāt inter Græcam & Latinā Ecclesiā diffidia, tum sublata sint. De Neapoli testatur Scipio Mazzalla, aureā olim habuisse monetā, in cuius aduersa parte depicta erat Parthenope tumulo insidens, ac lyram tenens: in auersa verò victoria alata, quæ manu vna coronā altera Aquilam ferret. Inter Lucēlium, quibus cudendi potestas ab Othone primo concessa fuit, tradente Ioanne Villano, monetæ vna inuenitur, quæ ab vno latere sancti cuiusdam, ab altero Aquilæ effigiem impressam habet; Fuit hæc moneta omnium, quas cuderunt, prima, ac Aquilæ priuilegium illud ab Othone concessum denotat; Vnde & in quibusdam Genuenium numis eadem ales conspicitur vna cum Friderici nomine, a quo & illi potestatem eam obtinuerunt. Eodem modo ciuitates Imperiales dictæ, necnon & Princeps Imperatori subditi, Aquilam aut nomen eius in monetis suis excuunt.

Ca. 28. *Hi de usufructu.*

Li. 5. *Erbic. cap. 5. C. 27. Hist. de auro & argento legato.*

Num. Pto-
lomaicus,

Dial. 5. de
numismat.
Pro Quintio.

Florentina
moneta qua
l.s.

Lucensis
moneta.

Aquila mo-
netis Impe-
rialium ci-
uitatum.

*Misſe cūus Galleci a pubem
Barbara non parijs vulnancem carnalinguis,
Nunc pedis alterno percuffa verbere terra,
da numerum refonas gaudentem plaudere cetras.
ac ritu moris Iberi
Carmine puſſata funcentem barbara cetra
Inuadi.*

Item alibi:

Lib. 10.

Ex his plurimū eos hallucinatos fuiſſe cōſtat, qui cetrā volunt latronum fuiſſe ſcutum. Cetrati .n. propriē Hiſpani atque Afri dicebantur, qui minimas atque exactē rotandas peltas geſtabant. Meminit horū ſap. piſimē L. i. uſ. ex quo aliquas hiſ. libuit adducere authoritates: Pro eo, inquit alibi, ſupplemētū ipſe ex Africa maximē iaculatorū leuiū armis petijt, ut Afri in Hiſpania, Hiſpani in Africa melior procul ab domo futurus vterq. miles, vultu mutans pignoribus obligati ſpectata faceret. Tredecim milia oſtingētos quinquaginta pedites cetratos miſit in Africa. Et iterū: Nec Numida Hiſpano eques par fuit, nec iaculator Maurus cetrato I: Et Theſſalonica Eumenes & Athanagoras præceti cū paruo præſidio duorū millium cetratorū. Itē ruriſ. Extra hanc velui tuſſi aciem parte dextra Cōſul Achæorum cetratis immiſſos auxiliātes, Eumenes tria milia pedum aquata frōte inſtruxit. Meminit etiā Cæſar: Et ait, ut ſuprà monſtratum eſt, legiones Afranij ires, peltati due: præterea ſcutari ceterioris provincie, & cetrati vltioris Hiſpanie, cohortes circiter oſtuaginta. Et iterū: Hos leuis armaturā Luſitani, petiij, & auiū regionij cetrati vltioris Hiſpanie conſectabat. Porro Latini cetrā paſſim pro pelta accipiūt. L. i. uſ. Pelta cetra haud diſſimilis eſt: quod de Græcorū pelta Liptius intelligendū putat, quam nō longē diuerſam credit a Romana & velitari parma; licet fortale haud viquequaq. ſit rotunda, cū Suidas dicat *πελταδία* *αμφάγωνα*, id eſt, peltæ clypei quadranguli. Sed hæret in eo Liptius, cū Plutarchus rotundam facere videatur, vbi de acylibus loquitur: *Non enim*, inquit hic, *circuli forma ſunt, nec reddunt, ut pelta, circumferentiam, ſed inciſionem habent linea flexuoſa.* Pelta autem parua fuiſſe creditur, ut ex Statio etiam quiſpiam colligat, ita canente:

Sanaq. diſſiles excludere vulnera peltas.

Qui peltas humeris ſuis in formā lunæ ſuſpendebant, quod item hodie ac olim in Hiſpanienſi exercitu uſa viſitur, peltati ſeu peltæſtæ dicebantur; meminit horum L. i. uſ. *Menippum* iſe quē 30 dā ex regij Ducibus cum mille peltatis Chalcidem miſit. Idem: Noctū cetratos, quos peltæſtas vocant, loco oportuno inter bina caſtra in inſidijs abſiderat. Dicebantur ijdem etiā palmarij, cū parma teſti pedites pugnet. Quintilianus: *Percunſans Theodorius, an Apollodorus eſſet, ego, inquit, palmarij ſum, nec ſanē potui urbanius ex conſeſſione inſcuiſia ſua elabi.* Et Suetonius: *Draculi dē ſpectaculi in arenā canibus obiecti, cū hoc uulgo, Impie locutus palmularius.* Peltarum figura fortaliſis non omnibus fuerit eadem: plurimi tamen ad Lunæ ſimilitudinem factas putāt. Ad hunc ſenſum Seneca: *Lunata, inquit, latius præſectā pelta.* Pariter & Liſidorus: *Pelta ſcutum breuiſſimum in modum luna mediæ.* Habemus iſe ex antiquis lapidibus & numiſmatis, bilunes fuiſſe, id eſt, duplici ſemiluna inſignes: quod cū marmor quoddam in Pontificij hortis docet, vbi Amazonidum pugna expreſſa eſt, cū huiusmodi ſcutotis, tū Martianus Capella, vbi parum Italicæ extremam, quæ Brutus habet, leuiorū inſcripte reſcribit, & duobus promontorijs peltæ Amazonicæ formam reddere, dextro autem cornu Leucopetram tendere, ſine Laſcinium. Amazonum verō peltas eiſumodi figuræ fuiſſe, ex hoc Virgilij liquido conſtat:

Ducit Amazonidum lunatis agmina pelis.

Neque forte ab hac figura deſecit Plinius, vbi de ſicu Indica loquitur: *Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet.* Conſtat enim, eam folia hederaceis (ſi modo quam Cluſius depingit Plinianæ reſpondeat) ſimilia habuiſſe, quibus etiam peltæ ē Xenophonte comparatur. Alibi tamē Plinius eas *thlaſpjos ſolis ſimiles* facit, ſed vereor ne id ad fructum potiſ, quam ad folia transferendum ſit, ut ab alijs factum video. Adde quod crocodilij, & alyſij fructus thlaſpjos 30 fructū quodammodo ſimiles ſunt, quos Dioſcorides duplicis ſcuti figuram habere ſcriptum reliquit, & Auicenna alyſion eadem de cauſa ſcutalem herbam vocat. Huius generis militum armaturā Aelianus breuiter depingit: *Peltatis*, ait, *ſimilis Macedonicæ illi armaturæ in uſu eſt, ſed leuior.* Nam & pelta paruum, ut diximus, ſcutum, leueq. eſt, & conti eorum ſarifiſis ſunt longiores. Deniq. genus illud armaturæ locum inter velites, & armatos tenere apertum eſt, videlicet grauius quā velites, leuius quā armati faciunt. Quam ob rem plures ſunt, qui eos cum velitis iungant, & vtroſq. vocari, velint leuem armaturam. De parma, quid ſit inter ſpecies armorum VVolphgangus Lazius, quam doctē & exactē declarat, quam qui plura de ea deſiderat, adire poterit. Ereat autem parma, ut breuiter dicamus, quadrangulaſis,

Cetrā nō fuiſſe latronum ſcutū. L. 1. dec. 3.

Zi. 3. dec. 3. Zi. 4. dec. 5. Zi. 7. dec. 4.

Zi. 1. de bello ciuili.

Cetra pro pelta accepta. Lib. 18.

Pelta Græcorū quid.

Pelta an rotunda vel quadrangularis.

Teltā fuiſſe parua.

Peltati & Peltæſtæ quē dicti.

Zi. 8. dec. 3. Zi. 1. dec. 4.

Palmularij quī.

Lib. 2. In Domit. Peltarum figura.

Zi. 12. c. 5.

Zi. 17. c. 13.

Lib. 1. c. 10. & c. 79.

Parma deſcriptio.

Lib. 8. cap. 16. cōment. de rep. Ro.

L. 2. dec. 3.

gularis, non solum scuto, verum etiam clypeo leuior, sic dicta, quod in omnes partes parem haberet extensionem: suspendebatur enim ex humero, & alio nomine pelta vocabatur. Lilius: *Quingenti ferme Numide prater consuecta arma telasq. gladios occultos sub loriceis habentes, specie transfugati, cum ab suis parmas post terga habentes adequistassent, repente ex equis desiliunt.* Item alibi: *Dat signum Ulyssis imperator, ut parmatibus noua cohortis hostium locus detur.* Itē rursus: *Quē cuspide parmasq. innixum &c.* Polybius verò aliam parmę figuram tribuit, dum inquit: *Iubetur natiu minimi gladium gestare, pila, parmasq.* Parma tum firmitate habet ob structuram, tum magnitudinem, quę tutando corpori sit satis. Nam rotunda cum sit, tripedalem habet diametrum. Extat hoc genus scuti adhuc apud Indos. Hodie Hungari tantum in Turcicę clypeati cernuntur, diuersa tamen clypei figura. Meminerunt & parmae Poëte; Virgilius.

Lib. 9. Aen.

Enje leuis nudo parmasq. in glorius alba.

Horatius:

Lib. 1. carminum.

Tecum Philippos, & celerem fugam

Lib. 14. epigram.

Sensu, relicta non bene parmula.

Et Martialis:

Parmae vsu

Parma tibi scutum pumilionis erat.

quis primò

Porro parmae vltimū primū Iphicratem instituisse, & C. Mariū sustulisse, historica fides nobis tradit. Vmbonem verò alij mediam clypei partem appellant, alij extremam, alij demum vniuersum clypeum, si modo minoris quantitatis foret. In primò quidem significatu usurpatur à Lilio: *Assurgentem ibi Regem vmbone resupinat.* In secundo vtitur Plinius: *Arabia excellens candore circuli praeuicido, atq. non gracili, neq. in recessu gemma, aut in defectu renuēdi, sed in ipsis vmbonibus intentata, praeterea substrato nigerrimi coloris.* Postremo in tertio significatu vmbonem accepit Virgilius.

L. 9. Aen.

— nec sufficit vmbō

Ictibus.

Ancyliorū figura.

in fortem vmbonem Lucanus commemorat. Quae nam verò esset figura Ancyliorum in primo libro ex Festo ostendimus. Cuius qui veritatem exactè desiderat, numismata adeat, in quibus eorum icones verè expressae sunt: ut in numismatibus Antonini Pij, in quibus duodecim Salij sacerdotes Marti sacri, tunicas auro purpuraq. intertextas, æneum pectorale ægidi Minervae non ab simile induti, in brachijs ea ferre conspiciuntur, cum his literis insculptis ANCYLIA. Mammusius Vetusius illa fecit ad imitationem illius, quod in pallatio Namæ ex cælo cecidit, quodq. aruspices diligentissimè custodiendum pronunciarunt, quoniam iam illud seruaretur, ibi foret totius orbis dominum. Itaque multa similia cōfecta sunt, & qui ea facerent, nulum sibi aliud postulabant præmium, nisi quod cum Salij illi suas choreas ducerent, hymnosq. canerent, Mammusium aliquod nominarent. Dionysius de ancylibus plura, quàm Lilius adfert, duodecim scribens fuisse Salios patricos, Palatinos dictos, & vñ Agonalibus & Colinis à Tullio Hostilio institutis dignosceretur. Erant autem omnes saltatores & mense Maio per vias publicas, ut in foro Capitolino monte saliebant. Tunicas ferebant pictas cinctasq. metallo, trabeamq. purpura interstinctam, prætexta annexam humeris fibulā, & pileolum altum ad instar mitræ, quem vocabant tutulum. Accingebantur item ense, & dextra lanceam aut sceptrum, sinistra ancylia gerebant, quæ tamen defatigati cum essent, serui aliquando supra baculum efferebant, ut omnibus essent conspicua. Virgilius de scuto Aeneae loquens, de ancylibus & Salij sacerdotibus etiam meminit.

Tutulus quid.

Hinc exultantes Salios, nudosq. Lupercos

Lanigerosq. apices & lapsa ancylia calo.

Item alibi:

Ipse Quirinalis lituo, paruasq. sedebat

Succinctus trabea, lauaq. ancylē gerebas

Picus equumq. domitor.

L. 7. Aen.

Scuta grædia quorum fuerint.

Præterea fuere etiam scuta grandia, qualia erant Germanorum, Bohemorum, Gallorumq. ut refert Tacitus his verbis: *Immensa scuta, enormesque hastæ.* Quod genus adhuc in portis arcuum cernitur, sed de longitudine id maximè accipiendum est, ut de Gallis Diodorus: *Scutis vniuersis ad hominis longitudinem non cuiusq. ingenio pictis.* Virgilius de eisdem.

Scuta longa

— Scutis protecti corpora longis.

Et Ovidius:

Lib. 38.

Iacta super galeas, scutaq. longa sonant.

Lib. 7.

Scutū Gallæanum.

Sunt & scuta longa, & lanceæ ad proportionē, auctore Strabone, sed longa tamen magis, quàm lata, ex Lilio clarè patet: *Scuta longa, ceterum ad amplitudinem corporū parū lata, & de caispa plana male tegebant Gallor.* Polybius hoc ipsum affirmat: *Scutū Gallicæ animum parum apertum hominē totū tegere.* Tacitus scuta etiam plana fuisse indicat, cum scribit *Germanis fuisse pro scutis tenues & fucatas colore tabulas.* Plutarchus tamē Cimbris & Teutonibus dat *σπίς καὶ λευκός*, hoc est, scuta laia. Cuius verò figura Romanorū clypeus quōdam extiterit, Polybius tradit in hæc verba:

Cimbrorum & Teutonū

scuta.

Romanorū

clypeus.

clypeus.

Romana

Romana armatura primum sanè clypeus, cuius latitudo curvae superficiei pedum duorum semis, longitudo pedum quatuor: maiori additi amplitus quatuor digiti, è duplici tabulato, glutino rano linteolo infuso cōpactus. Eius exterior superficies vituli corso integratur, binnulliūd, aut etiam modis animalis. Habes circumferentia varium munimen, à summis imisq; paribus, quo ensum ictus vehementiores tuū excipit, terraq; aditendo non corroditur. Impactus est autem huiusmodi clypeo etiam ferreus umbo, qui ingentes sustinet ictus, ac lapidum impetum, Sarissarumq; reliq; quantumlibet violenti. Milites verò illi scutarii nuncupabantur, qui in postrema acie scuta ferebant: cuius generis Triarii fuere. Quorum Suetonius sic meminit: *Affuit, & clientibus scuti scutario cuidam evocato quondam.* Et Marcellinus: *Inter quos Valerianus fuit, domesticus* **scutum omnium primus, & natus ex spadone quidam scutarius excelsus: Ita bellator, ut Scitinio veteri compararetur. Verumenimverò eorum armaturam eleganter describit Vegetius: *Peantis autem scutarii prater cataphractas & galas, etiam ferreas ocreas in dextris cruribus cogeant accipere: Sic erant armati illi, qui in prima acie pugnantes Principes, in secunda hastas, in tertia Triarii vocabantur; sed obiter hic admonendus est lector, scutarios in alio significato, dici fabros scuta facientes: Et sic de fabris scutariorum Vegetius, & codex praefectarum loquuntur.* Verum ut hic obiter etiam inferamus, scutariorū militaris societas in scholis militibus, quæ pro tyronum exercitio erant, primo semper loco habita fuit: quamvis & aliæ essent, vt Sagittariorum, eaq; etiam scutariorum & clibanariorum, quorum hi erant equites cataphracti, illi pedites. Erant & gentilium scholæ, qui exercebantur ad cohortes aut legiones. Habebant item & speculatorum suas scholas, quæ ad speculandas res hostium alebantur, de quibus nō est, quod nunc agamus. De schola verò scutariorum meminit Ammianus: *Inierg, eos quidem spe vana, suffulsi, moderatione queritabant dñu exploratum, & grauem, & rumorciens obscuris paucorum susurris nomen præstringebatur Equitij, schola prima scutariorum etiam tum Tribuni.* Idem secundæ scholæ meminit: *Quibus compertis, Valentiniano, qui cum his redierat, Scutarium secundæ commisit scholæ, qui multo post auctus dignitate, malè rem apud Illyricū gesserit.* Deniq; scutariorum & clibanariorum mentionem facit codex præfecti Romanorum, qui tibi, si plura petas, adeundus est. Nunc in scutis suis varia ab antiquis erant depicta (cuius rei originem ad Cares Herodotus refert) vt diuersas militum factiones, & præclara eorum facta distinguendo: quare etiam vestes habebant coloratas, vt si forte inter se prælerentur, quiske à suo præfecto agnosceretur, quemadmodum videre fuit in Circensibus ludis, in quibus variorum equitum factiones ab eiusmodi vestibus, à quibus alia rufata, alia vermilia siue coccinea, alia prassina seu viridis appellabatur, distinguebantur. Quod verò scuta calare & depingere vetus ritus sit, & Heroicis quoq; temporibus observatus, varijs diuersisq; modis docet Iustus Lipsius, vbi Saguntini cuiusdam insignia ex Silio Italico adducit:**

Centum aënes idem calatum insigne gerebas

In clypeo.

Solebant autem Græci, Romani, barbariq; varias, diuersisq; coloribus figuras in scutis depingere, vt aquilas, legiones, delphinos, atque id genus alia animalia; siue ad insigne, vt cognobiles esset, siue ad decorem, siue ad familiarum nobilitatem indicandam. Non enim omnis color idem significat: albus nempe rectè innocentiam simplicitatemq; ruber dominium, viridis spēs de re aliqua conceptam denotat; Ita pariter animalia prosapia nobilitatem quàm egregiè ostendunt: hinc Plutarchus *Vlysem tradit delphina in scuto habuisse.* Idem de eo, qui *Lysandrum interfecit, insigne clypei Draconē vspasse, eaq; oraculo monitū, vt draconem vitaret,* scribit: Itē de Spartano quodam, qui clipei insigne muscam haberet, viua nihilo maiorem: cumq; irrideretur ab alijs, quasi ab ignavia & metu ita faceret, ne hosti conspicuus esset: itō inquit, *vt agnoscas, usq; id enim accedo, vt cernere cominus possint signi mei modum.* Licurgus etiā tridentē Palamedii in clypeo assignat. Et Athenæus de Alcibiade: *Scutū ex ebore & auro confectū habuisse* memorat, & in eo *Cupidinem pro insigni, qui brachijs fulmen complecteretur.* Ad hunc senlum Propertius loquens de vetustis Romanis, negansq; ita cultos fuisse:

Picta nec induto fulgebant parma propo,

Pendebant calis baltea lentia bones.

Non vult pro temporis sui luxu propo scuta ornata, siue lapide ipso, siue potius colore rutilo & flammante, cum tales in fulmine sint, quod crebri valdè, & quasi de more in scutis Romanis erat: sed tamen anrē de Tacito Sabinorum Rege idem Poëta scripserat:

Pictaq; per stans arma leuare iugas.

Et scutum intelligit, in quo iam olim imagines etiam Iuuenalis agnoscit.

Pendent, q; Deos perituro ostenderet hosti.

Romulum & Remum de Lupa pendentes & ostenderet, nēpē admoto scuto. Phidias clarissimus per omnes gentes pictor, in scuto *Niuea Amazonū praliū calantis intumescēte* (Vt Plinij ver-

Milites scutarii qui.

Triarii qui.

In Aug.

Lib. 17.

Scutariorū

armatura.

Lib. 1. c. 20.

Fabri scutarii.

Lib. 2.

Scholæ mi-

litares qua.

Lib. 26.

Sub finem

libri prædi-

cti.

Lib. 1.

In clypeis

navia depin-

gebatur, &

quare.

Vestes co-

lorate cur

in bello ge-

rebantur.

In analictis

ad militiā.

Cur varia

in clypeis

depingeren-

tur.

Lib. de seler-

tia anim.

Vlyssis cly-

peus.

Lysandri

interfectio-

nis clypeus.

Spartani

cuiusdā mi-

rū insigne

in clypeo.

Palamedis

clypeus.

Lib. 12.

Alcibiadis

clypeus.

Lib. 4. elo-

gati 11.

Tatij Sabi-

ni clypeus.

Minerva

clypeus.

Lib. 36. c. 5.

bis vitar) ambitu parma: eiusdē cōcava parte Drorum & gigantum dimicationē; in solijs verō Lepidibariū & Centaurorum: In base autem quod calatum erat, Pandoras genesim appellavit: ibi Diſi erant triginta numero nascentes, Victoria præcipuē mirabili: periti mirantur, & serpenti, & sub ipsa cuspide arcem sphingem Huc etiam illud Livij pe- ti- tere videtur, vbi de Samnitibus loquitur: Scuta alienius auro, alterius argento calaurum: forma erat scuti, summū latus, quæ pectus & humeri teguntur, fastigio equali: adsum cum eatur mobilitatis causa. Item vbi à Martio castra Aldrubalis, Hannibal in Hispania Ducis, deſcribit, auctor est Claudius, inquit, quæ annales Asclianos ex Græco in Latium sermonem veriti, raptos ad mille offēſios triginta prædam insignem pariam: in ea fuisse clypeum argenteum, pondo centum triginta septem cum imagine Barchini dſrubalis. Et paulò pōt de eodem: monumentum q̄ eius de pœnis vsque ad incensum Capitolium fuisse in templo clypeum, Martium appellatum, cum imagine Asdrubalis. Huc etiam referre potes, istud Virgilianum:

Lib. 9. dec.

1.

Lib. 25.

Asdrubalis
clypeus.Martius
clypeus.

Lib. 7. Aen.

Post hos insignem palma per gramina curram,
Victoresq̄, ostentat equos, saius Hercule pulbro
Pulcher Aueninus,
Atque levem clypeum sublati cornibus id
Auro insignibat, iam scis obſita, iam bos:
Argumentum ingens, & custos Virginis Argus
Calataq̄, amnem fundens pater Inachus urna.

Et paulò pōt

Subintelligendum autem est, omnia hæc fuisse in clypeo cælata ac sculpra. Exrat & apud Hesiodum vetustissimum Poëtam mentio de clypeo sculpro ac depicto, quo Hercules viſus est, cuius versus Latine redditus sic sonant:

Tum capis ingentem clypeum prorsusq̄, stupenda
Arte laboratum, iactū quem nulla recepto
Vulnera, nec duris religarant istibus haſta;
Vndiq̄, caruleis circumcurrentibus aurum
Orbibus infusum, duosq̄, volumina gyſſo
Incurvata, eboris niseo candore relucens,
Multaq̄; permixtis variata coloribus era,
Alienani viſos clypei caeleſtis honores,
In medio spiris torius draco, fronte reflexa
Atque retrouersis oculis in terra recumbit
Ingens, terribilis, multoq̄; rubentibus igne
Luminibus stringens adaperſus faucibus ora.

Et quæ sequuntur. Alludit & ad eandem clypeorum picturam Sidonius

Inferiunt clypeo victrix manus, illius orbem
Martigena Lupa, iſtris amor, Mars ilia complex, Et iterum:
Huic fuisse rutilis spatiosa circū launum
Vmba latus, videas hic crasso fusa metallo
Antra Rheæ, satamq̄; lupam, quam fauce reſecta,
Blandiri quoque terror erat, quanquam illa vorare
Martigenas, & picta simet pars proxima Iſtri
Exprimit.

In Panegy-
rico Ande-
mij.
In Panegy-
rico Maie-
riani.

Cetra depi-
cta.
Lib. 3.

Cetras etiam cælare ac depingere solent, quod etiam Silius indicat:

Verſicolor contra cetra, & falcatus ab arte
Enſis Adrymachiæ.

Verſicolorem enim appellat, à variante hac pictura. Eodem pariter modo nostris etiam iſtop-
ribus sæpè quid in scutis suis milites depingunt. Hinc Ariostus noster Rugerium suum Aquilam
in clypeo viſurpasse scribit:

Rugierij cly-
peus.
Cant. 27.
Stan. 99. &
100.

Poi che vede Rugier, che per insegna
Porta l'Angel che sopra gli altri regna.

Id enim de Aquila intelligendum est, quæ cæteris auibz imperat, & ille met postea ita subiungit, vbi de pugna eiusdem cum Mandricardo ob huius Aquilæ insignia, loquitur:

Nel campo Xuro l'Aquila bianca hauea,
Che de' Troiani fu l'inſignabella,
Perche Ruggier l'origine tarca
Dal forissimo Estor portaua quella
Ma questo Mandricardo non sapea,
Ne vuol patire, e grande ingiuria appella.

Che nello scudo vn'altro debba porre
L'Aquila bianca del famoso Estorre.

Portana Mandricardo similmente
L'auget, cherapè in Ida Ganimede.

&c. Et paulò pòss:

Stan. 104.
& 105.

Vn'altra volta pur per questo venni
Teco à battaglia, e non è gran tempo anco,
Ma d'ucciderli allora mi contenni,
Perche tu non haueui spada al fianco,
Questi fatti farao, quelli fur cenni,
E mal sarà per te quell'auget bianco,
C'è antica insegna è stata di mia gente,
Tu te l'usurpi, io i porto giustamente.

Anzi t'usurpi tu l'insegna mia,
Rispose Mandricardo, e irasse il brando.
Quello che poco innanzi per follia
Hauca gittato à la foresta Orlando.

10 Porro & maiorum facta in scutis suis exprimebant, vt de Scæuola quodam tradit Silius.

Scæuola, cui dire calatur laudis honora
Effigie clypeus; flammis altaris ignes,
Tyrrenum valli medio stat Mutus ira
In semet versa.

Fatta mai
vñ in clypeis
depiſta.
Lib. 8.

Sequolè cly-
peus.

Laudes pro-
pria in scu-
tis picta.

Nomen mi-
litum in scu-
tis.

Scuta coro-
nis ornata.
Lib. 4.

Sed & proprias fortissè laudes, & facta cælabant, quod liber de bello Hispaniensi, et si parum integer, subiicit, de singulari congressu in signum duorum militum: *Dum ad dimicandū in plauis in sese contulissent, scutorumq; laudis insignibus præfulgens opus calatur.* Erat & nomen vniuscuiusq; militis in aduerso scuto adscriptum, addito ex qua esset cohorte, quauè centuria. Quin etiam oculis intueri est Romæ in columna Traiani scuta quædam coronis varijs ornata, 30 quas donaticas fuisse Lipsius arbitratur, & de eo iudicio latas: Hinc fortè etiam Silius de Chrypo quodam Gallo inquit:

— in insulis Capitolia capta trahebat,
Torpeioq; iugo, demens, & verice sacro
Pensantes aurum Celtas umbone ferebat.

Gallorum
scuta.

Clypei cum
proprio in-
signi.

Lib. 2. ca. 8.

Clypei in
exequijs præ-
ferebantur.
In Cesare.

De eisdem Galli etiam Diodorus scripsit, scuta habuisse variegata insigni aliquo proprio: bene dicit proprio, nam, & communia quædam gentibus, legionibus, cohortibus erant, quo in notitia Imperij discis: Itè ex Vegetio: *Ne milites tumultu prælii à suis contubernaliis aberraret, diuersis cohortibus diuersa in scutis signa pingebant, vt ipsi vocati digmata.* Sicuti etià nunc moris est fieri. Atq; hæc tenus de clypeorum pictura siue sculptura Romanorum, aliorumq; veterum

40 celebrata; Vnde nimirum & nostras cælaturas in his clypeis, vt dictum est, profectas esse credendum est. Iam enim galeas illa quoq; atque coronas suprapositas cum cristis atq; auium alis representabat: & quemadmodū adhuc hodie in more positum esse videmus, clypei in exequijs præferebantur, atq; in templo suspendebantur. Quod confirmans Tranquillus, cum funus & suprema Cæsaris recenset: *Intraq; lectus eburneus, inquit, auro ac purpura stratus, & ad caput trophæum cum veste, in qua fuerat occisus, præferentibus muneribus quia suscepit urnas dies non videbat* præceptum est, vt omisso ordine, quibus quisq; vellet itineribus vrbes, portaret in campum. Vbi nimirum per munera, dona militaria intelliguntur, quæ tum in rogam conijciebantur. Quæ adhuc bene morè apud Viennenses durare nobis tradit: V Vuolphgangus Lazius, vt scilicet postremo familiæ ex incendo, præferretur in ordine baronū, nobiliū, equitū, & hodie coronatus in exequijs & 50 parentationibus præferatur: qui postea ex suggestu cū solenni pompa deiectus cōminuitur. Ad quas cæremonias & Cornel. Tacitus alludit, cū Germanici in vrbe factā parentationē describit: *Nos vulgi sermones, inquit, audita mors adeo incendit, vt ante editum magistratum, ante Senatū consulum sumpto iussio deferrentur fora, clauderentur domus, passim silentia gemitus, ni-*

Clypeus co-
ronatus in
exequijs præ-
fertur & ex
suggestu de-
ijcitur.

Lib. 2. Hist.

Aug.

Li. 11. Aet.

Pallan. 15

exequia.

Ducunt & rutilo perfusus sanguine currus,
Post bellator equus polius insignibus Acton
Il lacrymans, guttissq; humectat grandibus ora,
Hæstans aly galeamq; ferens, nam cætera Turnus
Victor habet.

*Clypeus lo-
co epia-
phorum v-
surpatus.*

Quorum quidam ex numero & clypeum extitisse credendum est. Præterea epitaphiorum lo-
co clypeum & quondam in templis fuisse suspensum, quemadmodum etiam hodie fieri vide-
mus, facile mihi persuadent rebus Iij Pollionis, quæ in historia Claudij Cæsaris protulit, verba.
Claudium, inquit, *principem loquor, cuius vita, probitas, & omnia, quæ in rep. gessit, tantam po-
steris famam dedere, ut Senatus Populusq; Romanus non solum honoribus post mortem affecerit;
Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus totius iudicio in Ro-
mana curia collocatum est. Vt etiam nunc videatur, expressa ibi utraque vultus eius imago. Et iterum:*

*Coronæ in
templis eo
vū suspensæ*

*Rogo, quantum pretium est, clypeus in Cursantia victoria? quantum una aurea statua? Inter
itaque, quæ in templis Deorum laorum Romani offerebant, parietibusq; suspendebant, coronas*
quoq; fuisse auctor est Macrobius. Meminit item Virgilius hisce versibus:

*Multaq; præterea sacris in postibus arma
Captus pendens, curruq; curuq; secures,
Et crista caput, & portarum ingentia claustra
Spicula, cypriq; Et iterum:
Horrendum formidè, tremunt in vertice crista
Sanguinea, clypeosq; micantia fulmina missis. Et rursus:
Fronde super galeam & scuto comptus olivæ.*

Lib. 7. Aen.

*Li. 1. de bel.
ciuil.
In Claud.*

Testatur idem Appianus; *Figura multiformis, inquit, eius statua inscripæ quarum nonnullis co-
rona ex quercu addita veluti senatori patriæ, quibus olim cinē clypeo regentes ornabantur. Adde
& illud Trebe Iij Pollionis, cū dona militaria a Valeriano Cæsare, Claudio concessa enumerat;
torquem librai vnum inquit, cōstitit in auratam vna, scuta chrysographata duo, lorica vnam,
quam refundit. Videmus etiā nostra hac tempestate nonnullos principes, præfectosq; clypeos
vexillaq; & id genus arma alia in templis suspendere, quod vel in victoriae memoriam, vel voti
etiam causa faciūt: Clypei enim cassides, aliaq; huiusmodi supra ostia posita, nihil aliud sunt,
quàm trophæorum de monstracione, quemadmodum ex hoc Virgiliano ostenditur:*

*Clypeumq; ex ære sinistra
Subligat, atq; infero collo suspendit eburnum.*

Lib. 9. Aen.

Alibi quoq; dum Aeneam de Danaïs victoribus loquentem introducit, ita cecinit idem Poeta:
*Ære cauo clypeum magni gestamen abantis
Postibus adversis figo, & rem carmine signo.*

*Seueri, &
Comodinu-
misma.*

Hinc in numismate Seueri & Commodi videas Victoriam clypeo insidentem, aliumque manu
retinentem, qui haud dubiò Victoris fuerit & in alio Commodi numo duos item clypeos pro-
pè pedes iacentes, Victoriamq; lauream coronam, qua victoris caput redimere videtur, vna
manu contingentem. De armis suspensis sic etiam Macrobius cecinit:

*Festinas vrgere, manus meus exuperator
Abeilum Sirlico, qui me de more trophæis
Dicit, & hostiles suspendit in arbore cristas.*

Huc pertinet Sidonij carmen à paucis hæcenus rectè intellectum.

*— Nec solum militis artem,
Feret ad imperium, suspenderet illicet arma.*

Lib. 8. Aen.

Huc demum alludit Virgilius:

*Tum leues ocreas electro, antroq; recocto,
Hæsamq; & clypei non enarrabile textum,
Illic res lialas Romanorumq; triumphos,
Haud vatum ignarus, venturūq; inscius ausi,
Fecerat ignipotens. Illic genus omne futura
Serpis ab Ascanio pugnatūq; in ordine bella
Fecerat, & viridi sætam Manoris in arvo
Procubuisse lupam, geminosq; hic ubera circum
Ludere pendentes pueros & lambere matrem.*

*Quod sentit
preferendū*

Cæterum quale scutum præferendum sit, habes ex Acliano: *Scutum optimum inquit, est, quod
Macedonicum, aeneum, mediocriter cauum, ad octo doctranum magnitudinem. Atq; hæc de cly-
peorum in bello usu, & eorum differentijs dicta sint: Iam ad familiarum insignia, quæ ab ijs
originem ducunt, accedamus.*

quæ vulgò arma dicuntur.

QVAMVIS etiam de usu insignium, quæ vulgò arma dicuntur, & præsertim de ijs, in quibus Aquila depingebatur, nec nò & de scutis, à quibus illa ortum traxerūt, in primo libro egerimus; placuit itam in istæ tanquam illic derelicta hunc loco etiam subiungere, ne qui illa læturi sunt, defectū nostrum culpent. Armorū itaq; quæ vulgò gentilitia lingua 10 VVapen. Cancellorū vocabulo clenodia, nobis, vt dictū est, arma vocatur, vsum quondā Romana in rep. nō minùs, quàm hodie extitisse, non solum veterum monumentorum scripturæ, atque numismata, verum etiam historicorum fide dignissimum scripta ostendunt. Liviū: *Ab hoc decora quog; belli non commemorasse tantum, sed protulisse etiam conspicienda spolia hostium casurū ad triginta, dona Imperatorū ad quadraginta, in quibus insignes duæ murales coronas, civicas effo.* Et iterū: *Recitatio veteri Senatu in ad primū in moriturū locū legit, qui post L. Aemiliū & C. Flaminiū Censores curulē magistratū cepissent; nec non in Senatu lecti essent, vt quisque eorū Senator primus creatus erat, tū legi, qui ediles, Tribuni, Prætores, Quæstores fuerant, tū ex ijs, qui spolia ex Romano hoste fixa domo haberent, aut civicā coronam acciperēt.* Meminit huiusmodi armorū, & Cornelius Tacitus: *Finis sermonis in eo, vt quivā millia numū singulis militibus numeraretur, tū Otho ingredi castra ausus, atq; illū Tribuni centurionesq; circūstunt, abiecit is militie insignibus.* Et rursus: *Cū colloq; ijs Arminij & Flauij fratris mentionē facit; Flavius, inquit, acutū stipendia torquē & coronā aliaq; dona militaria cōmemorat.* Ad eundē sensum Cæsar: *Vacuā castra hostiū conspiciat, testis insignibus suorū, occultatisq; signis militaribus, raros milites, ne ex oppido animas uerterentur, ex maioribus castris in minora traducit.* Huc etiā facit illud Salsatii vbi C. Mariū gloriantem introducitur, quod licet imagines maiorum suorum nullas posset demonstrare, tamen dona militaria multa accepisset, quæ virtutem suam testarentur. Item & illud Suetonij huc referas: *Dona militaria aliquādo facilius, phaleras & torques & quicquid auro argenteoq; conflaret, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat; hac quā parcissimē & sine ambitione ac sepe etiam caligatis tribuit.* Quibus eadem nihil potuit manifestius dici, ad similitudinem exprimentā veterum donorū militarium cum nostris, quæ vocatur, insignibus; Sic & Carolus in coronis tribuendis parcissimus esse solet, & Ferdināndus infimis quibusq; militibus, qui res egregias gessissent, dona militaria largiebatur. Hodie quoque Comes Palatinus ab Augustis creati, ius & prærogatiua habent pingendi & concedendi insignia, vt & antiquitus ab omnibus triumphalibus viris conferebantur; & sic intelligitur illud Suetonij: *Solos, inquit, triūphales quamquā & socios expeditionū & participes victoriarum suarū nunquā donis pariendos putant, quod ipsi quoq; ius habuisse tribuēdi ea, quibus vellet.* De huiusmodi insignibus atque donis plurimi quoq; alij probati historiarū authores meminerūt: Sic apud Trebelliū Pollionem legas, vbi à Valeriano Augusto, claudio tum adhuc Tribano talia dona concessa memorat: *Fibulas argenteas inquit, imauratas duas, fibulā auream cū acu Cypriā unā, balteū argenteū imauratū unū, annulū bigemum unū, unciale, brachiale unū unciarū septem, torquē librālē unū, cassidem imauratam unā, lanceas Herculeas duas, atydes duas. Talis est & Vopiscus in Probi historialocus: *Me equidē Senatus Principē fecit de prudentis exercitus voluntate, atque profectum.**

In VVapen. Clenodia. Vñ armorū antiquissimū esse. Li. 6. dec. 1. Li. 3. dec. 3. Lib. 18. Lib. 7. de bello Gall. In Aug. In Aug. In Claud. Ineipit. Taciti Augustus ad Probum Prefectum. In Probo. In Alex. In Claud. Lib. de legibus. In orat. pro Cluentio.

ferre,

- Li. 4. dec. 3.* ferre, verum ne legibus tædium pariant, superfedebat, paucis tantum ex Livio adductis, qui nobis unus sit instar omnium; *Vbi*, inquit, alibi. cum *Proculus* veteres milites *primam*, prout cuiusque, virtus atque opera in ca pugnâ fuerat, militibus donis donasset. Et rursus: Si *Claudio Proculus* aliter videtur, faceret quod ei *publ. fidei*, sua duceret, dum ne quis eorum munere vacaret, ne uero dono militum virtutis ergo donaretur. Et iterum: *Crispinus* equum armis; *rapta* & *cruentum* cuspidem insignis spolijs ostentans, cum magna laude & gratulatione militum ad Consules est deductus, laudatusque ibi magnifice. & donis donatus. Itē alibi: *Destituti* Duces, cum sui ipsi insignia & profana imagine imperij, quid gererent, verâ iussu, mox in se usuram potestatem exhorrebant: quanquâ forsitan hoc loco alia significatione insignium vox Livio usurpetur. In priori significatio rursus alibi idem.
- Li. 9. dec. 3.* auctoritate scribi: *scipio* profectos equitesque, prout cuiusque opera fuerat, & ante omnes *Maianissam* insignibus donis donat. Item alibi: dum bellum in Macedonia geritur, legati transalpini ab *Regulo Gallorum* (Balanos ipsius traditur nomen: gentis, ex qua fuerat, non traditur) Româ venerunt ad Macedonicum bellum auxilia: gratia ab Senatu acta, muneraque missa, torques aureas duo pondo, & patera aurea quatuor pondo, equus phaleratus, armisque equestris. Alludunt huc quoque *Poë.*
- Lib. 7. Men.* tæ nobilissimi quique, atque inter eos ipsemet *Virgilius*.

Quin etiam veterum effigies ex ordine auctorum,
Antiqua ex cedro, *Ita*que; *Pater*que; *Sabinus*
*Vitis*ator, curruum servans sub imagine *calcem*:
*Saturnus*que; *senex*, *lanx*que; *bifrons*is imago
Vestibulo adstabant: alijque *aborigine* Reges,
Marcia qui ob patriam pugnando vulnera passus.
*Muli*que; præterea sacris in postibus arma,
Capituli pendunt curvus curvaeque, *secures*,
Eti crista capiti, & portarum ingentia claustra,
*Spicula*que; *clypeis*que; *areis*que; *rostra* carinis.
Quidquid auri senior *Mauro* vel *Saxo* re victis,
Quicquid ab innumeris *Sicco* *Siticone* tremendus
Qua fuit genitor bellis, quæcunque; *Gelonus*
Armenius sue dedit, quantum *crinia* sagittis
Attulit extremo *Meroe* circumflua *Nilo*,
Misit *Achemonio* quicquid ac *Tyge* *Medus*,
Quum supplex emere *Romanam* *Paribia* pacem.
*Nobilibus*que; *is* optusque; *cubilia* surgent
Barbaricis, omnes *thalamo* conferre triumphos.

Sic & Claudianus:

In Panegyrico Stiliconis.

In Panegyrico Mauryani.

Huc spectat illud *Sidonij Appollinaris*:

Quid possessorum maneat, quos denique; mores
Ius civile parat, ne *solum* militis artem
Ferret ad imperium, suspendere illicet arma
Emeritus iuuenis, *sterilis* testunia terra
Vomere sacundans. Item & illud *Prudentij*:
Vis accorare tuum diuissima *Roma* Senatum?
Susperda: exuuias armis & sanguine captas
Cingere casorum *victrix* *diademata* Regum;
Frangere repulsoꝝ *sæda* *ornamenta* Deorum,
Tunc tibi non terribis tantum *victoria* paria,
Sed super *astra* etiam medio servabitur *ade*.

Lib. 2. in Symacum.

Hector Achyllis arma induit. Oſtia Romanæ clypeis ornata Clype in Teor. templis suspens.

T. Manius cur Torquatus dicitur.

Satis superque itaque ex Historicis tam antiquis, quam recentioribus dona illa militaria (quæ si non cum armis nobis dictis eadem sint, eorum tamen usus initium præbuerunt) ob res cum domini tum foris præclarè gestas à Principibus donata aut concessa probauimus. Sic in bello Troiano victores, etiam spolijs hostium, quos in acie vicerant, tanquam trophæis sese exornasse, accepimus. Sic Hectorem scripsit Homerus, Achyllis arma, quibus Patroclum spoliauerat, velut egregiæ magnæque victoriae signum, gestasse; sic Romanos hostium spolijs domorum suarum hostia condecorasse, & tanquam res sacras à nemine cōtingi voluisse, sed ibi per multa secula tanquâ propria domoꝝ ornamenta affixisse antè diximus. Sic apud Suetoniū legas de incendio Neroniano, quo potior Vrbis pars conflagrauit, multas nobilium memorias vñ cum ipsis ædibus delectas, quæ varijs hostium spolijs, quæ in bello olim atavi sui acquisuerant, erant perornatæ. Sic in templis suis illa, gestorum suorum perpetua monumenta, consecrabant, quæ item vel incendio, vel alijs temporum iniurijs postmodum interierunt. Sic quoque T. Manium Gallo illo superbo, singulari certamine deuictio, aureum monile, quod eorum lingua totius

quis

quis dicitur, à collo eius detraxisse historica fides tradit, indeque postmodum Torquatum ap-
pellatum, arque nomen illud posteros eius omnes sibi postmodum conseruasse. Sic Cæsar in-
terfecto Euphrate, qui Maurorum lingua cæsar appellatur, Cæsaris nomen obtinuit, quumuis
id alijs minimè placeat, qui ita dictum volunt, quod de matris ventre excisus, ita in hanc lucem
proderit. Sic Sylla, quia lugurthâ ceperat, eius caput in sigillo suo sculptû habuit. Sic Lusitani
quinq; clypeos in armis suis usurpâr, victoriæ cõtra toridâ Mauritano Reges sempiterna testi-
monia. Sic & Hispani in more positû est, pro insignibus usurpare vexilla, quæ Mauris aliquan-
do vi in bello eripuerunt. Constat itaq; armorum originem (namq; à Carolo Magno alias ortû
duxisse, eumq; ab antiquis illis Romanis, qui benemeritis in bello varia dona militaria perpetua
regeſtorum suorû monumenta, vt ea in clypeis atq; armis dictis, domi forisq; ostenderent, conse-
rebat, edoctû fuisse diximus) à præclara quadâ victoria dimanasse. Profecturi enim ad bellû
Tyrones, primo anno in scuto & paludamento nullû habebant colorem alium, præterquam al-
bum: si verò ab eo tempore præclaræ rei aliquod edidissent tyrocinium, vt puta, si auguem, vel
aliud aliquod animal immanius occidissent, tunc eius imagine scuta sua condecorabant: quan-
doq; tamen si intra annum in hastiludo aliquo, vel torneamento egregie partes suas defendi-
sent, tum vel quælibet pro libitu in armis suis eligere concessum erat. Præterea quot quilibet
stipendia fecisset, quot coronas, & quales meruisset, quot armillas, cristasq; quot torques, qua-
les phaleras, hastas puras, pile, balteum, hæc omnia supra clypeû galeamq; apposita, in bellisq;
& expeditionibus gestari solita, cum pacis munia iterum foueret, domumq; regressus optimus
20 quilibet, suspenderet, & ornamentorum siue insignium loco longa successione ad posteritatem
transmittebantur. Postquam verò inclinante iam imperio, Boij, Franci, Gothi, Heruli, Roma-
narum legionum reliquis in limribus Danubij & Rheni, mixti, Marcomani Seueri tempori-
bus accesserunt, quemadmodum linguam confusam fecerunt, ita populum etiam perfecerunt
quendam, qui Romanorum Teutonumq; ritus atque mores coniunxerant, tum arma suam ori-
ginem habuisse Læzium opinatur. Sunt autem in duplici discrimine, priuilegiata & speciali cuius-
dam Principis fauore concessa, vel donata: alia è familijs propria auctoritate sine Principis fa-
uore electa, vt nouam aliquam dignitatem atque honores propria virtute consecutos osten-
dant. Priori modo, si toti alicui familiæ donentur, tunc ad omnes posteros suos descendunt,
sin vni soli, tunc ad illius successores duntaxat. Constat etiam antiquos illos militaris rei peri-
30 tissimos in eligendis sibi armis bellica accepisse instrumenta, vt cassides, scuta, hastas, enses, vt
bello se interfuisse, ac in eo quippiam egregij præstituisse significant: contrâ verò agricolas ad
bellum profecturos aratris, vomere, ligonibus & huiuscemodi alijs instrumentis arma sua exor-
nasse: pariter & nautas eandem ob causam, sibi elegisse remos, proras, puppes, anténas, ancho-
ras, malos, nec non & integras naues: quamuis tamen & alijs nauium insignibus vsi sint: imò ve-
rò & naues ipsæ sua habebant peculiaria insignia, vt Chimeras, Centauros, similiaq; alia: sic de
naue, quæ D. Paulum ad Melitem Insulam olim conduxit, D. Lucas Castorem pro insi-
gnio habuisse fidus nobis testis est. Præter id videmus multos artifices, ea in armis suis vsurpasse in-
strumenta, quæ artium illarum, quibus illa destinata sunt, peritissimos eos esse demonstrant.
Non ab re etiam fuerit nosse, quomodo campi armorum diuidedi sint: diuiduntur autem per
40 simplicem lineam rectam in duas partes, idq; trifariam: aut per diametrum, aut per transuer-
sum, atque id vel obliquè, vel rectè: & quandoque lineæ istæ acutis dentibus vel piscium spinis
haud ab similes sunt. Diuiduntur pariter campi in bandas vulgò dictas & repagula, quæ sbar-
ras vocant, inter quas vna quandoq; directâ est, quæ columna quibusdam dicitur. Sunt etiam
quæ rastera habent eorumq; alia per longitudinem, alia per transuerfum, alia ad instar spinarum
piscium. Quædam etiam crucem habent, & eandem, vel rectam, vel transuersalem: hæc vulgò
vocat in quartata, hoc est, per diametrum opposita; quædam crucem integram. Sunt quæ vulgò
scaccata dicuntur, hoc est, per quadratas figuras vel thessellas, vel rhomboides vel amygdalatas
ad instar retis facta. Sunt quæ non integrum habeant campum, sed partes tantum vnam vel
duas &c. Sunt quæ simplices tæniæ ad amussim redactas, quas squadras vocât. Sunt quæ vnâ
50 habent amussim, vt Aldrouanda familia, quæ à Longobardis, teste Fanelio, ortû duxit: tæ quæ-
dam, quæ duas. Reperiuntur in quibus circuli sunt, ita sibi inuicem inclusi, vt veluti cæpas imi-
tentur & hæc numero, non figura variari possunt: Sunt quæ pilas ferunt, vt illustrissima Medi-
ceorum familia, quæ inter se numero & coloribus variari nõ possunt: alia vndas habent, easq;
vel albas, vel purpureas vel alterius coloris; quædam animalia, puta aues, pisces, quadrupes,
easq; vel integra vel dimidiata, vel quædam tantummodo eorum membra: quædam arbores
& hæc etiam vel integras vel eorum partes; Inueniuntur præterea in quibus animalia quidem
sunt, fed coloribus diuersis à naturalibus disparata, qualia sunt, quæ lupos, leones, Aquilas atq;
huiuscemodi alia animalia habet cærulea, similisq; coloris; qui vsus, mutare scilicet natiuos co-
lores,

Cæsar vnde
dictus.Sylle sigil-
lum.Lusitanorû
arma.Hispanorû
arma.Armorum
bonos.Armorum
origo.Tyrones mi-
lites quomo-
do & quâdo
quid in ar-
mis suis de-
pingerent.Arma i dup-
plici disci-
mine.Arma quâ-
do ad poste-
ros descen-
dunt, & quâ-
do non.Antiquorû
militum ar-
ma.Agricola-
rum arma.Nautarum
arma.Nauium insi-
gnia.D. Paulus
qua naue ve-
ctus.In altibus
Apost. c. 18Artificum
arma.Camporum
in armis di-
uisio.Banda in
armis.Repagula.
Sbarra.Armorum
diuersitates.

Rastera.

Crux in ar-
mis.Inquartata
arma quæ.Scaccata
quæ.Animalia
ficta ferre
in armis vn-
de natum.

*Armorum
varietas
videtur.*

lores, hinc videtur dimanasse, quoniam nobiles, cum equos suos vel ad venatum, vel ab bellum profecturi, diuersi coloris vestibus adornarent, arma etiam sua eiusmodi fictis animalibus insignire voluerint. Haud est itaque, quod quispiam miretur, tantam armorum multitudinem, ac varietatem, qui tot familiarum miriades sibi ob oculos ponat. Quamuis tamen in eligendis armis immensum sit pelagus, nihilominus vix fieri potest, quin eadem arma a diuersis familijs usurpata veniant: quæ res si in eadem ciuitate contingat, lites, dissidia, imò verò & bella sæpè excitat: contrà ac si in diuersis vrbibus habitent: Contingit tamen quandoquidem, vt à diuersis familijs in eadem vrbe usurpentur: & sic minus nobiles à peregrinis & ignotis cum nobilibus confunduntur. contrà si eiusdem nominis familiæ diuersis armis vtantur, tunc quarum nobilitas præponderet, arma indicant. Porro in armis faciendis maximè aduertendum, vt co-

*Colores in
armis obse-
uandi.*

*Colores cla-
ri & obscu-
ri.*

*Arma quæ
laudantur.*

Crux.

*Pontificia
glæus.*

*Arma quæ
antiqua fa-
ciunt.*

*Animalia.
Hætoris &
Achillis ar-
ma.
Planta.*

*Cur quidem
arma ha-
beant cum
aliqua ad-
ditione.*

*An fratres
regis, eius
armis uti
possint.*

*Armorum
honos.*

lores æqualem feruent proportionem, vt scilicet clarus cum obscuro coniungatur: quoniam si clarum cum clavis, & obscurum cum obscuris copules, arma insipientium oculis minimè oblectabunt; est autem albus clarorum præcipuum fundamentum, vt niger obscurorum, luteus inter claros, viridis & rubeus, maximeq; cæruleus inter obscuros referuntur. Si itaque hi colores aptè & cū iudicio in armis exprimentur, homines in sui admirationem rapiunt, & oculis iucunda erūt; scio tamen quosdam à nigro colore abhorrere, quem tamen ego graue quipiam, firmum, ac stabile in armis denotare crediderim; pro quo à nobilissimis quibusdā familijs etiam usurpatus est. Illa autem laudantur, quæ simpliciora sunt, & minus permixta; nam talia maiorem antiquitatem demonstrant. Valdè etiam magnificum est habere crucem, qualem Legatis à latere Summus Pontifex concedit, nec non Equitibus, qui pro defensione Christianæ reip. aduersus veræ fidei hostes dimicant: sed ea crux non descendit ad posteros; quales etiam sunt Equites Hierosolymitani, si modo in bello quicquam egregiè præstarent, vt de Sabaudia Duce liquidò constat. Pontificiæ clauis non minus arma decorant, quas item Pontifex Maximus, nisi illustri loco natus, Equitibusq; ac Oratoribus Christianorum Principum, & qui propria virtute talibus insignibus digni sunt, confert. Sunt item arma valde antiqua, quæ animalium iconibus insigniuntur: ea enim nisi ab Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, cæterisque potentioribus concessa, atq; illis tantummodo, qui vel propria nobilitate illustres sunt, vel in militia strenuè se gesserunt: talibus enim in virtutis suæ testimonium leones, aquilas, columbas, atq; id genus alia animalia concedebant; qui ritus, quàm fit antiquus, Hector, Achillesq; nobis exemplo sunt: illum duos leones aureos in campo rubro, hunc totidem sed rubeosq; in campo argenteo usurpasse quidam tradunt. Plantæ egregiè etiā arma nobilitant, inter quas rosa, vt vulgò florum regina, prærogatiuam quādam, vt leo inter quadrupedes, & Aquila inter Aues habere videtur. Verùm enimuero mutant sua quandoq; arma, licet eiusdem nominis & eidem vrentes familiæ, exempli causa, si eiusdem familiæ rosa vrentes, in campo cæruleo, inter sedodia gerant, pugnetur; tum cāpum cæruleum in nigrum vel quemuis alium vna pars, vt dignoscatur, transmutabit. Conceduntur autem quandoq; à Principibus arma, cum tali ditione ne ea, velint, nolint, mutant. Quæritur haud immeritò, cui sit quod quidam quandoque habeant arma cum quadam additione, quæ prius carebant: id eos facere crediderim, vel ex peculiari quodam Principis privilegio, vel ex propria etiam electione, quia præclare se gesserint; si ex privilegio tunc posteri ijs non gaudebunt, vt puta, si Cardinali alicui quid in armis suis, ab aliquo principe concedatur, id ad fratres & nepotes minimè descendit, nisi ille hanc clausulam addiderit, quod toti eius familiæ permiserit: Si verò ex propria electione tunc ad hæres transseunt: Quæritur etiam nunquid fratres Regis eiusdem armis uti possint; respondetur Regis, debere esse pura; fratrū cum aliqua additione: Quæritur deinde, num arma quæ habent tæxias, rastra, truncos, & pilas, ea habeant determinatim; respondetur reperiri, quæ numerum habent determinatum, vt Hetruriæ Ducum, quibus septem pilæ nec plures, nec pauciores, pro insigni sunt. Item esse videmus in quibuscumque talis numerus minimè obseruatur. In quanta verò apud veteres ex estimatione arma fuerint & apud nos, cuius liquidò constare arbitror. Nam vt apud illos, non viuos tantum, sed mortuos etiam honorarent, quos scilicet vnā cum imaginibus ad sepulchra vsque comitabantur; vt de Miseni sepulchro legimus, quod Aeneas tuba & remo illustrius insignibus exornauit: Sic nostris temporibus consuetudo tenet, vt scelere aliquo iniquitatorum arma tanquam illis indigna Heroldi deiciant pro summa contumelia. Atque hæc hæc dicta nobis sufficiant, in quibus, quæ hic desiderari possent, alij quibus placuerit, supplere poterunt & defectum nostrum iuuare, aliosq; qui plura de his petunt, scriptis suis recreare.

VSVS AQVILÆ IN INSIGNIBVS.

ETSI multa in primo libro de ijs dicta sint viris, qui Aquilam seu Avium Reginam in insignibus suis usurparunt: quia tamen modo adferenda, quorum causa bina præcedentia capita scripsimus, iam hic, quàm ibi adiungi poterant, non potui non ea, etiam huc, feruato tamen eodem, qui ibi, ordine, subiungere.

Itaq; inter Aquilæ bicipites insignia, quibus pleraq; Imperialia oppida gaudere diximus, Schuuinfurtum ad Mænum non contemnenda Vrbs in orientali Francia referri poterit.

Huius item Aquilæ insigni Ariostus Rogeriū vltimū fuisse memorat, vbi Leonis Imper. Constantinop. filij loco eum cum Bradamante amica sua singulari certamine deceraturū inducit,

Et per parer Leon, la sopraneffe,

Che dianzi hebbe Leon, s'ha messo in dosso,

E l'Aquila de l'or con le due teste,

Porta dipinta ne lo scudo rosso. Et rursus:

S'appresio Ruggier con l'Angel d'oro,

Che nel campo vermiglio hauea due teste.

Schuuin-
furti oppidi
arma.

Rogerij ar-
ma.

Can. 45.

Stan. 69.

52.

Marignolorum, Petrutiorum, Camborum, & Cochorum illustres Florentinæ familiæ Aquila vtuntur aurea bicipiti, in campo rubro, imperij orientalis siue Constantinopolitani insigni, quod Ioannes Paleologus Imperator in quodam Concilio, in quo præsens erat, concessit, & quasi in suam eos cooptauit familiam.

Galicius Comes Henembergicus duas Aquilas bicipites per diametrum, totidemq; Galios habet in insignibus suis, vnâ cum clatris.

Cesarinis semiaquilam pro insigni esse in primo libro diximus. Verùm integram eos Aquilam usurpare Franciscus Sanlouinus tradit, eamq; Imperialem, quoniam ab antiquissima Cæsarum stirpe originem suam trahant: addit etiam sub Aquila illa conspici Vrsum columnæ alligatum, insignis eorum contra Vrsinos victoriæ symbolum, quod postmodum posteris, relictis primis insignibus, usurparunt: vnde nonnulli ab Vrsinis illorum originem dimanasse crediderunt, cū n tamen, vt diximus, ea antiquissima sit, vt ex multis veterum scriptorum monumentis liquido constet; inter quos Fanusius Campanus, vbi de Monaldelcorum familiæ nobilitate tractat, Cesarinorum obiter mentionem facit, hisce verbis: *Nobilissima progenies de Monaldi originem habuit tempore Caroli Magni anno domini 809. hoc patet. Nam cum Rodaricus Monaldus Dux & heros ac collega Imperij de stirpe Ducum Andegauensium, post expulsos Longobardos com morando persisteret, maxima cum amplitudine in Vrbe metris accepit in uxorem D. Acemiliam Cesarinam Romanam, ex qua suscepit tres filios &c.* Quæ sanè verba illustrissimæ huius familiæ Cesarinorum nobilitatem expriunt. Haud enim verisimile est, tantæ potentiæ Ducem con nobio sibi iunxisse, nisi matrona nobilissima illustrissimoq; loco nata fuisset. Habuit præstantissima hæc familia Cardinales tot, tantiq; valoris, vt quæuis alia familia: habuit item viros cū domi, tū n foris clarissimi nos, de quibus, qui plura desiderat, Franciscum Sanlouinum adeat, qui exactè, vt solet, eorum præclara facta prosequitur.

Aquilam etiam Pomeraniæ Duces Bugislaus & Casimirus à Friderico primo Imperatore insignium loco nacti sunt.

De Agolantis nobilibus olim Florentinis tradit Vincētius Burghinus, Aquila vltos fuisse primū alis expansis, pedibusq; diuarticatis, mox alis complicatis, ea scilicet figura, qualem Falco pugno gestatus, referre solet, quæ ramen priorem colorem non immutat.

Tres reperio familias, quæ Palauicinæ cognominantur, diuersæ omnes originis, quarum amē vnâ à tertia orta fuerit. Habebant illæ pro insigni tres delphinos ceruleos in campo albo. Postquam vltos in Italiam venerunt, in superiori insignium parte Aquilam adiunxerunt. Nacti sunt forsan hos delphinos à Lothoringiæ vel Ghisæ Ducibus, quibus antiquitus illi pro insignibus erant. Fuerunt & alij Palauicini Genuæ & Venetijs. Item & alij nempe Marchiones Badenses, ex quibus primus in Italiam cum Othone primo Imperatore venit, eiusq; equitatus Dux primarius fuit, Adalbertus dictus, qui dum adhuc Badæ Marchio esset, duodecim in armis suis latrunculos, quos vulgò scaccos vocant, usurpabat albos & porpureos: factus verò vicarius & feudatarius, in superiori armorum campo Aquilam addidit Imperialem, & Marchionatus titulum deposuit, seruato tamen antiquo Palauicini nomen, emitq; propè Placentiam tria oppida, multosq; agros: cui item ob res præclare gestas, tria alia Imperator donauit, & posteror eorum n heredes semper esse voluit, quos ad eius virtute nunquam defecuros sibi persuadebat quiquas res gesserat, abundè apud Sanlouinum videre lector poteris.

Guil. Com.
Henember-
gici insignia
Cesarinorū
insignia.

Pomeraniæ
Ducum ar-
ma.

Agolante-
rum arma.
Palauicini
rum arma.

Ingelhemium non ignobile apud Germanos oppidum . pro insigni femiaquilam habere in primo libro diximus, quod tamen Franciscus Modius Brugenſis integram , eamq; Imperialem uſurpare tradit, ut etiam & Heylbrunam, nec non Eſſling am in ditone V Virmberg: nſi.

Alberto Marchioni Brandenburgenſi pro insigni eſt Aquila vniceps vnâ cum duobus Leonibus, quorum vnus à latere Aquilæ eſt, alter ſub illa: ſunt enim inſignia eius in quatuor partes diuiſa & in eorum medio aliud eſt ſcutum, in quo ſceptum regium videtur.

In Bambergæ, Urbis in extrema Francia orientali amœniſſimæ (ubi XXXIII ludi equiſtres Germanici celebrati ſunt) inſignibus vir depingitur armatus, dextra vexillum ferens in quo orbis imago apparet, & in eius ſuperficie crux, altera verò ſcutum tenens, in quo Aquila eſt expanſis alis, & pedibus diuaticatis.

EMBLEMATA.

NICOLAI Reuſneri hominis ſummè literati tale Emblema eſt ſub lemmate, **RENOVATA IUVVENTVS.**

*Alitum reginapotens, & fulminis experta,
Sola Aquila eſt ſummi fida miniſtra Iouis.
Quæ ſi longaeva nimium ſis tarda ſenectæ,
Flumine ſe liquido terq; quaterq; lau at:
Subuolar hinc, ſoliſq; capis de culmine lumen:
Et renouat pennas, membraq; ſeſſa ſibi.
Qui prius eſt ſacro luſtratus fonte ſalutis:
Fulmineo nunquam laditur igne Iouis.
Namq; fide certa nomen caſte inuatur:
Sollicitaq; ſuo lumine lumen heri.
Soleſt inſuſſa Chriſtus, vſaq; perennis:
Quem qui corde videt ſimplice ſaluus erit.*

Aliud eſt apud eundem de Cryſtæo emblema, cū lemmate, **TATO TENNAION: ad Dominum Iacobum Fuggerum Com. Kirchbergæ, & Vucſſehornæ.**

*Celum quando peſſi leui volatim
Ales regia, lucidas per auras:
Fixos lumine Solis haud ocellos
Fleſcit: ſed radijs ſuis penetrat
Phæbum cominus intuens ſerenum:
Et ſic viſum acuiſ ſuum, iunatq;
Quum viſum volucrum fatiget idem
Sol ſplenacens, hebetetq; cæterarum.
Sic in te generoſamens reſulget,
Claris ortu parentibus, Iacobe:
Quando ſemine languet hanc paternæ
Virtus inſita: ſed magis magiſq;
Inter viuſda, & efficax viueſcit:
Dum non à niſidis hebet reclinas
Maiorum radijs tuos ocellos:
Mentis celſius explicans ſed alas,
Fulchro vertice tangis aſtra cali.
Maſſe o laude, Iacobe, maſſe tanto:
Felix eſſe ter, & amplius: beatis
Quem tot Dij cumulanti bonis: perennis
Laus nullo ina conſiſcet æuo.*

Aquila Cygnos ad pugnam laceſſens, & ab illis circumdata, atq; victa, cum verbis **SIC REPVGNANT:** vitum ſignificat, qui pacis amatorem ad bellum irritans, imple temeritatis ſuæ potæras luat. De pugna ha. um Annum nos in primo libro egimus. Symbolum hocce fuiſſe Eminentiſſimi Herculiſ Cardinalis Gonzagæ, tradit Ruſcellus, & multa ibi de Cygnorum encomio adducit, quæ eū breuitatis gratia, tūm quòd huius loci non ſint, prætereo. Quod verò ex Aeliano ait Aquilam eam Chryſæion eſſe, & ſolummodo herbis nutiri, id fabulas ſapere alijs quoque demonſtravi. Symbolo verò iſtuc vir ille Eminentiſſimus, animi ſui haud dubiò integritatem, atque ad colendam in patriæ ſinu pacem, promptitudinē eius demonſtrare voluit. **Symbolum**

bolom his Hetruscis versibus expressum hoc pacto legitur, sed diuersæ omnino sententiæ, quæ meo iudicio rectius rei veritatem sequitur.

*Quantunque di preppar le piume, e i vanni
S'affaschin col becco altieri Cigni
A l'Aquila, e con lei fieri, e maligni
Contendano, si pronti à i costei danni:
Ella, cui non spauentano gli affanni,
Non cura i colpi loro aspri, e sanguigni,
M'hauendo i fati, e i stel de fieri e benigni,
Forse sgombra da se pene & inganni.
Cosi questo corrise alio Signore
Non teme affatto di fortuna audace,
Ch'offenda quel di dentro, ò quel di fuore,
E con i virtuosi hà rado pace,
Che seco gareggiando di valore,
Ciascuno è vinto, e à sua virtù soggiace.*

Dicit autem Aquilam, quæ, vt diximus, illustrius huic familie pro insigni est, Cygnorū atrocissima acie sese oppugnantium vim facillimè repellere: eodemq; modo clarissimum illum virum, si ad bellum prouocaretur, prouocantes pessundaturum.

Apud eundem poetam Aquila stellifero celo insidens, cum lemmate, IN MOTV IM-
2° MOTVM, significat virum, qui continuo nisl in hoc totus incumbit, vt paternis vestigijs inhæreat. Fuit in symbolum Eminentiss. Cardinalis de Este, de quo pariter sic scribit Hetruscus ille:

Cardinalis
de Este em-
blema.

*Con monimento eterno il Ciel s'aggira,
Ma però si può dir ch'immobil sia,
Perche ritorna, onde par di pria,
Ne da l'usato corso ei si ritira.
Così, mentre si volge, e si raggira
Pel pregio di valor, donunque sia
Questo Signor, à l'alta cortesia,
Propria de gli auul suoi, mai sempre aspira.
L'Aquila, antica di sua stirpe insegna,
Ad ogni tempo è seco, e lo conduce
Ad ogni impresa gloriosa, e degna,
Quanto il cielo hà di bello, in lui si uede,
Ma lingua humana è di parlarne indegna
L'occhio abbaglia al fulgor de la sua luce.*

Egregium equidem, & à viro acerrimi iudicij excogitatum emblemata est, quod Roscellus quoque depinxit, Aquila scilicet in quercu nidum habens, cum verbis REQVIES TVTIS-
SIMA. Fuit id perillultris Comitis Antonij Landriani, Serenissimi Urbini Ducis Guidibaldi

Antonij Lan-
driani em-
blema.

4° nire. Cum enim ex eiusmodi nuptijs maximam sese contra quoscunq; fortunæ impetus spem concepisſe indicare vellet, pulchrè admodum Aquilam, quæ ei pro insigni erat, in quercu sine robore, arbore pariter ducis illius insigni nidulatem depingebat. Quis enim à tantæ potentie Duce, in quo simul omnes etiam virtutes elucet, non omnem semper sibi operam promittat, qui arborem illam non sine mysterio aliquo in armis suis vsurpat? Nam vt duas potissimè ob causas, eam veteres celebrarunt (quoniam scilicet Ioui sacri haberetur, ipsaq; proprio robore nullis ventorum iniurijs succumberet) ita vir ille Omnipotentis Dei, cuius præcepta egregiè obseruat, auxilio, ac propria quoque virtuti confusus, omnia fortunæ ludibria contemnit. Si itaque Aquilam Avium reginam, Ioui pariter sacram ac per se omnium fortissimā, in tanti roboris arbore nidum ponere, hoc est, robur roboti ad dere quempiam videamus, nonne quid in-
5° superabile inde emerſurum iudicabimus? Emblemata hoc versu isto Hetrusco redditum legitur,

*Soua un tronco gentil l'Aquila audace
Frattami, che le fan corona intorno
Trona queto riposo, e ferma pace,
E dolce, e tranquillissimo soggiorno.
Così chi soua à salua pianta giace
D'alma virtù, che l'huom fa chiaro, e adorno
Sicurissimo stanza al caldo, al gelo,
Ne teme venti, o l' minacciar del cielo.*

Gonzalui
Zatini em-
blema.

Aquila reliquis auibz prædam suam participans, cum lēmate HOC HABEO, QVOD. CVNQVE DEDI, viros doctos significat, qui summa liberalitate ac benignitate discipulis suis doctrinam suam student impartiri. Symbolo hocce vsus est Gonzalvus Zatinus à Molina Eques Hispanensis, quem animi sui generositas ac celsitudo tali symbolo dignum fuisse demonstrat. Callavit autem id in ostio Musæ sui, in quo rariorum ac vtilissimorum librorum immensum numerum, armorum omnia genera, icones virorum illustrium, numismata, lapides, animaliaq; , atque alios naturæ partus ex vitâq; India, alijsq; orbis partibus longinquiorebus collectos resecuat.

Curtij Gon-
zaga emble-
ma.

Aquila expansis alis, & capite ad Vrsæ fidus elato, velut eius opem implorâs, cum lemmate ET SOLE ALTRO NON HAGGIO, id est, SOLEM ALIVM NON HABEO,¹⁰ significat virum, qui præterit mulierem, quâ ardet, nullius alterius amore rāgitur. Invenior huius symboli fuit illustrissimus Curtius Gonzaga, qui quantum & quā sincere Vrsam nomine matronam nobilissimam deperiret, eo nobis indicavit. Præter enim communem illam, quam omnes, quo vidi, autores de Aquilæ in solem inspectu causam, nempe visus illius potentiam, roburq; atque acumen statuunt, propensa etiam voluntas, nec nō & occulta quædam voluptas atque desiderium accedit, quæ illustrissimi istius herois symboli fundamentum esse arbitror. Hinc duo potissimum in fabrica eius aduertenda veniunt, primum quā egregie ad amasæ suæ nomen alluserit, & quā concinnè Solem eam vocauerit, quo nomine etiam alij amantes Glyceres suas appellare solent; secundum, quā propriè Aquilam familiæ suæ insigne ex solo Solis illius intuitu voluptatem capere demonstraverit. Cætera vide apud Camillum Camilli,²⁰ quo isthæc mutuauimus, cuius versiculo tamen præterire nolui, cum quia pauci sunt & docti, tum etiam, quia velut totius historiæ compendium.

*Disbella Orsa celeste
A gli amorosi rai
Mi v'ingo, e non san queste
Luce v'offerir al trone,
Che doue ella le moue,
Ne a' altro sol già mai
Fien paghe, ch'ella à ben mirar l'hà de ste.*

Hippolyti
Card. de Es-
sæ emble-
ma.

Draconi animalium vigilantissimo, perspicacissimoq; aurea Hesperidum mala custodienti³⁰ superueniens Aquila, pomaque furtim subducens cum verbis AB INSOMNI NON CYSTODITA DRACONE, significat neminem adeo vigilare esse posse, quem nunquam quicquam possit fugere. Emblemata fuit Eminentiſs. H. ppoly i Card. Ferrar. iſſis de Esſæ (apud quem artes liberales omnes, & earum periti in summo honorum culmine habebantur) & perpulchrè Hetrusco hocce carmine expressum est.

*Benche il vigil dragon sù'l lito Moro
Custodisse ad ogni hora
I ricchi frutti d'oro;
Pur si trouò chi addormentollo, e colse
Del bel caro thesor, quani'ei ne volse,
Com' Aquila in tal guisa animo puro
D'ogni vitio, e sicuro,
S'adorna aliramente adhora adhora
De la virtù, ch'ogni gran stato honora.*

A V G V R I A.

PROGENIEM Cæsarum in Nerone defecisse, idque compluribus quidem signis, sed euentissimis duobus apparuisse tradit Suetonius, de quorum vno in hæc verba scribit: *Liuiæ cum post Augusti statim nuptias Vespasianum suum reuerti prateruolans Aquila Gallinam albam ramulum Lauri rostro tenentem ita vi rapuerat, demisit in gremium, cumq; nutriti alitem, pangit, ramulum placuisse, tanta pallorum, oboles proueniens, ut huiusmodi quæ ea villa Ad Gallinas vocetur. Tale verò Lauretum, ut triumphaturis Cæsares inde laureas decerperent: fuisse, mox triumphantibus alias confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusq; obitu arbores ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno & Sylua omnis exaruit radicibus: & quicquid ibi Gallinarum erat, interijt: ac subinde cæssa de calo Cæsarij ade capitis omnibus flammis simul decidit, Augustijq; scepterum manibus excussit.* Idē augu-

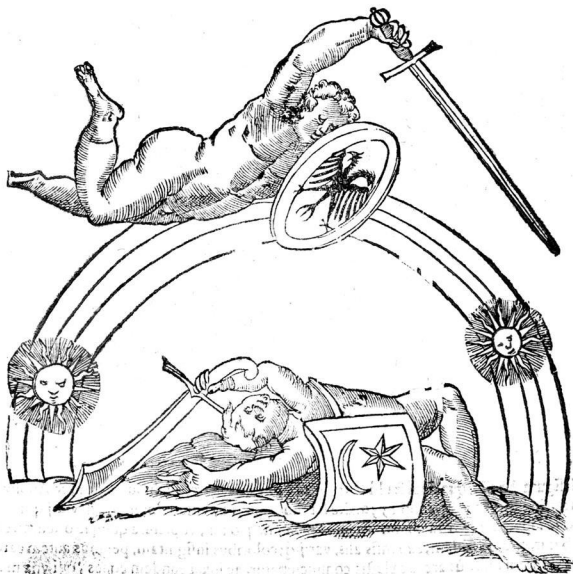
rium Plinius, ubi lauri encomia abundè enumerat, his verbis prosequitur: *Sunt & circa Diuum Augustumuenta eius digna memorata. Namq; Livia Drusilla, quæ postèd Augusta matrimonij nomen accepit, cum pax esset illa Cesari, Gallinam conspici candoris sedenti Aquila ex alto abiecti in gremium illesam, intrepidèq; miranti accessit: miraculum, quoniam teneret rostra lincroam onustum suis bacis. Conseruari Alitem & sobolem insiere aruspices, ramumq; eum ferri, ac ritè castris. Quis factum est in villa Cesarianæ Iulio Tiberi imposita iuxta nuntium lapidem Flaminia via, quæ id vocatur Ad Gallinam: mirèq; sylva provenit. Ex ea triumphatè postèd Caesar, laurum in manu tenuit, coronamq; capite gessit: ac deinde Imperatores Caesaris euntes. Traditusq; mos est ramos, quos tenuerunt, ferendi. Et duranti sylva nominibus suis discreta, fortassis ideo mutatis triumphalibus. Vnius arborum latina lingua nomen imponitur viris, & nius folia distinguuntur appellatione: Lauream enim vocamus. Durat & in urbe impositum loco, quando Laureum in Aventino vocatur, ubi sylva lauri fuit.*

VSUS AQVILÆ IN DIEBUS FESTIS.

POSSE enumeratos tam variis Aquilæ vsus; illud quoque minimè silentio inuoluendum videtur, in lustralibus Romano-rum ludis Marti dedicatis, quos peculiari nomine Rubigalia nuncupabant, Aquilas, tubas, similiaq; bellica arma alia ferri folia. Ludi isti 7. Calend. Aprilis celebrabantur, si nileq; apparent festiuitatibus ijs, quas per diem natalis S. Georgii nos Christiani etiam colimus, in quibus pariter omnis pompa castrensis ex urbibus deferretur.

METEORA.

ANTEQVAM verò Christiani nostre historię si rē imponā, placuit istæ meteora pro calce eius apponere, ut nihil omnino ei deesse videatur, quid lecturi aliqui fortè desiderēt.

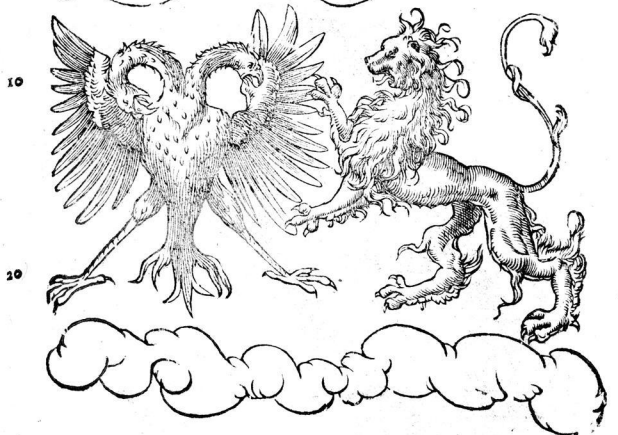

Quam iraque prior huius tabulæ icon exhibet pugnam, bis in aëre visam reperio nostris temporibus: primum in Hispaniæ quodam oppido, anno post partum salutiferum 1536. die Februarij mensis septimo, circa horam noctis secundam. In eo certamine visi sunt cælo aquoso ac nubilo duo adolescentes armati, gladijs congregientes, quorum vnus habebat in laeva manu parmam Aquila insignitam, cum inscriptione REGNABO. Alter verò scutum prælongum cum inscriptione REGNAVI. Verùm cum monomachiam instituissent, Aquilam habens prostrato hoste victor demum euasit.

Eodem modo in Hungariæ ciuitate Babatſcha anno 1556. die Octobris sexta ante solis exitum, visa est in aëre duorum puerorum nudorum quidem, sed clypeis militaribus ac gladijs armatorum monomachia, in qua qui scutum duplici Aquila ornatum habebat, armatura Turcica munitum, adeò prostrare visus, vt corpus multis ictibus vulneratum è nubibus in terram cadere visum sit. Eodem etiam tempore ac loco, visus est arcus cælestis, naturalibus suis coloribus depictus, ac duo ex utraque eius parte Soles, vt in pictura etiam apparet. Sequenti anno Calendis Februarij in Italia visa est Aquila per aërem volans, quæ dextro pede laganam, sinistro verò serpentem inuolutum, ac implicatum gestaret, quem ingens picarum copia secuta est.

Talis figura Aquila, qua depicta hic est, intra Norimbergam, Fichtuanguium, & Anolizbachium tertio idus Augusti anno 1550. die sereno apparuit, videbatur item sol varij quidem coloris, ac super eundem valculum sanguine plenum, quo sol, vt pictura quoque ostendit, conspergebatur, circa Aquilam, expansis alis, varijq; coloribus insignitam, pedibus autem carentem. Paulò item inferiùs arcus cælestis conspiciebatur, ac iuxta eundem eques, qui vna manu equum, altera verò canem venaticum album duceret.

Viros quosdā honestos Brūsch VVicenses aiunt nostri tēporis historici, anno 1549. cū noctu
 30 iter facerent, lunā vidisse circumdatā conspicua specie, quæ nominatur halos, & iuxta eam dīo
 40 *παρσίληνα*: ipsam verò lunā quater circumuolui, deinde iuxta *παρσίληνα* cōspexisse
 Leonem, atque Aquilam fodientem sibi pectus, quorum icones hic expressas videre est.

Deniq; in Gallia monitrū natū esse audio triceps, capite nempe aquilæ, Rubetæ & Leonis.

DE HALIETO. CAP. III.

AΙΑΙΤΟΣ. Græcis, AQVILA marina Latinis dicitur. Varinus tamen Haliaëtus qua-
 40 tuor syllabis & spirita tesoi effert, verū minus rectè. Hebreis verò ... Hanc enim vo-
 cem, qua Avis immunda significatur Septuaginta Interpretes Haliaëtum vertunt. Ita-
 lis Augusta Plumbina, hinc præsertim qui lacum Lemani accblunt populis, tanquam si latine
 Auguttam plumbinam dicas, vocatur, eo quòd è sublimi in aquam præceps plumbi instar re-
 50 ctā feratur. Idem in mediterraneis circa stagna facit Aquila, quæ Percnos Homero, Anataria,
 Latinis dicitur. Gallis Ofraye seu Orfraye, fortè ab Olsifraga detorto vocabulo, licet lōgè alia
 ab Haliaëtō istæc sit. A Gallis suam acceperunt vocem Angli, dum Osprey Haliaëtum vocant.
 Burgundi verò ab actione eam Crot, Pelcherot, id est, Coruum piscatorem, vt Sabaudi Aigle
 de mer appellant. Germanis inferioribus Vifarent dicitur: superioribus verò Fischadler, quod
 vtrumq; Teutonicum vocabulum piscium Aquilā sonat. Repertus fuit, qui Haliaëtum Germa-
 nicè Soker interpretaretur. Illirice Oltz ist. A Nafone hæc Aquila Nisus vocatur, idq; , vt ipse
 60 ait, eò quòd Nisi Megarenſium Regis in ipsam mutati nomen euanmum retineat, de qua idem
 author:

Et modo factus Avis fulvus Haliæetus in alis.

Non est tamen Nisus recentiorum. Hic enim ex Accipitrum est genere, quem Sparuierum vul-
 65 gò vocant.

ÆQVIVOCA.

AQVILÆ marinæ nomine ab Italis etiam donatur Passinaca marina, piscis pelagius,
 cartilagineus, planus, quem Genuenſes pelce ratto indigitant. Quibusdam, secundum
 70 genus Accipitrum Haliaetos dicitur, sed perperam. Quin & Accipitres marini ita quā-
 doq; appellati sunt.

FORMA

Nomencla-
tura.

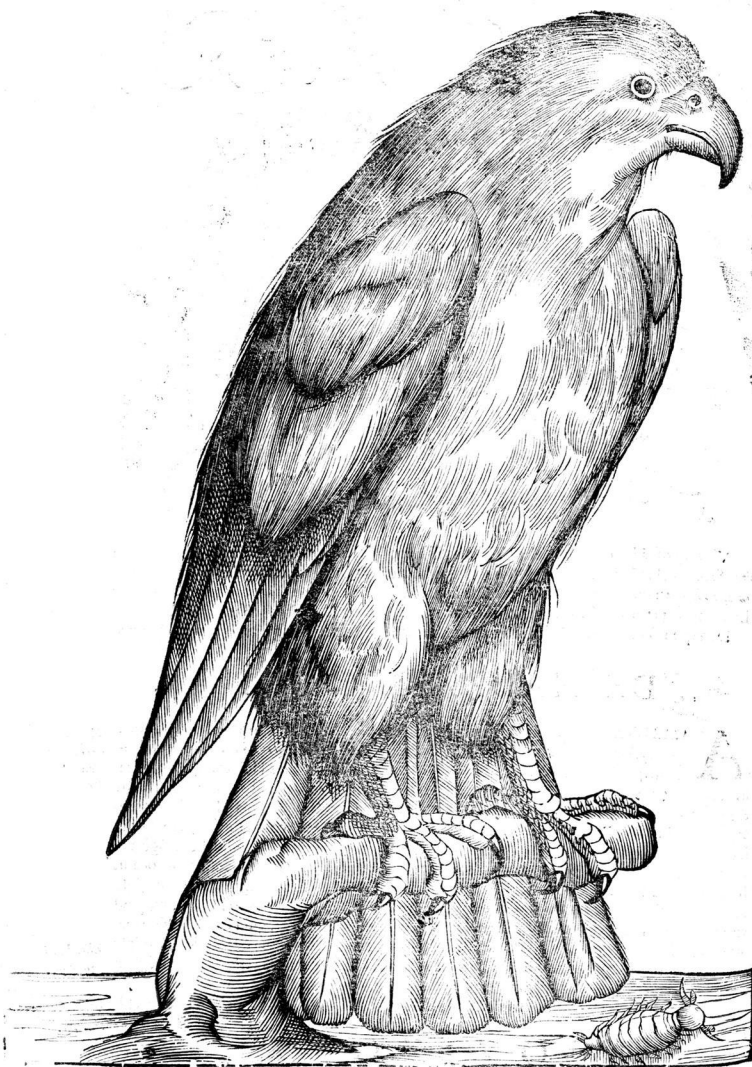
Leu. 11.

Deut. 14.

Lib. 8. Me-
tamorph.

Nisus recen-
tiorum.

Passinaca
marina.

FORMA, DESCRIPTIO.

QUOD ad descriptionem Haliæti attinet, paucissimis sanè notis, & ex quibus eam a reliquis vix dignoscimus, ab Aristotele, & solo quidè, delineatam videmus. Hic ita scribit. *Aquila quintumgenus, quod Haliætus, hoc est, marina, vocatur, ceruice magna & crassa, incurvantibus alis caudalata, moratur hæc in littoribus.* Cùm autem nobis verum Haliætum videre hæcenus datum nõ fuerit, itaq; aliena descriptione, nempe quam medicus quidam præstantissimus posuit, & cuius iconem Bellonius exhibuit, nos contètos esse oportuit. Nã eam, quam olim ad nos misit ad viuum coloribus expressam iconem, genuinum veterum Haliætum esse ratus, D. Iohan. Brancionus Patritius Mechliniensis Belga, non Aquilæ marinæ, sed Osifragæ genus esse, argumentis quæ suo loco recensebimus, inducti, comperimus. Descriptio illius vix est ista. Magnitudine Haliætos est, Milui, capite albis & fuscis distincto lineis, rostro Aquilino, oculis in medio nigris, in ambitu aureis, lingua ferè humana, nisi quod ad eius radicem utrinque appendicem cæterarum more habet, colore per summa Alutis, per ima albo, gutture maculis notato rufis, vt & ventre, pectore purè candido. Supra magnitudinem corporis longitudo alarum est, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur, crure crasso & squammoso, pede hamato & colore cæruleo, digitis quatuor per superna ad dimidiam longitudinem etiam squammosis, ad reliquam incilis per inferna asperis & aculeatis tenacitatis causa, & his tam validis, vt flexos vix vlla vi distendas. Pedum digitos non, vt steganopodibus cure crassiore nexos, sed fissos, vt cæteræ Aquilæ, obtinet.

Lib. 9 Hist.
cap. 32.

Lib. 2. de a-
uib. cap. 8.

Magnitudo.

Caput.

Lingua.

Guttur.

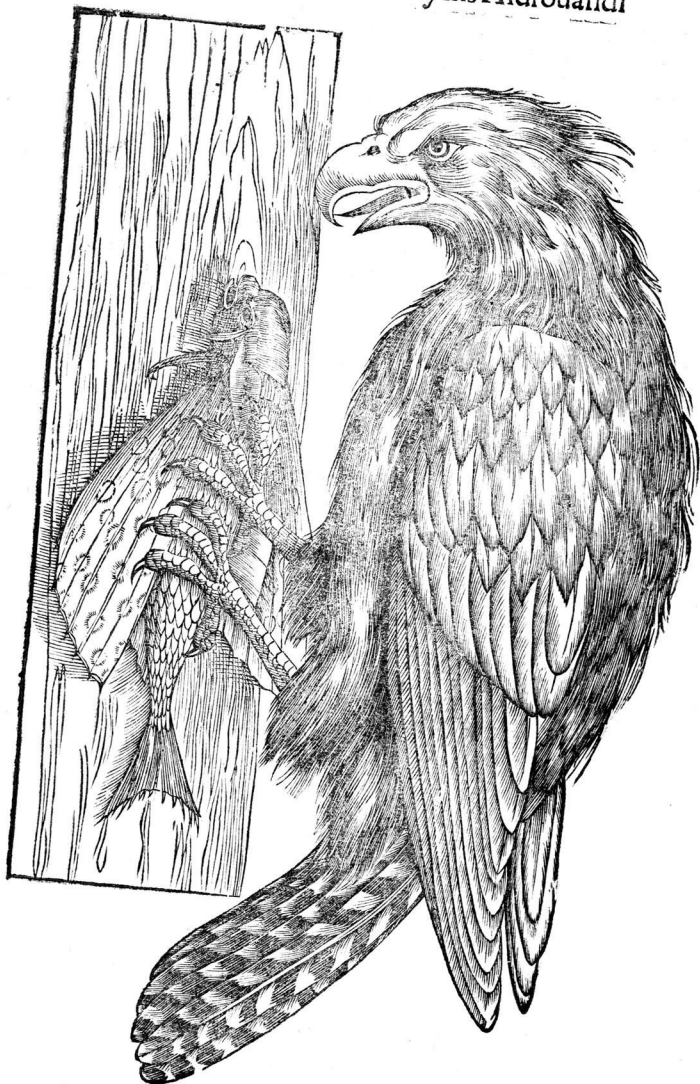
Longitudo

alarum.

Crura.

Pedes.

Secunda quædamus icon Bellonij est, de qua ille nihil peculiare tradit, præterquam quod proprium huic esse dicat habere maculam, sed ubi, non addit: item quod testas habeat in cruribus, cum cæteræ tabellæ habeant: idem quod ungues habeat omnino rotundos, qui alijs Aquilis cum quadam planitie sunt. Verum hoc loco insignis de pedibus Halietij controuersia excutienda est, certè in tanta authorum discrepantia compositu difficilis. Albertus .n. de Aue quadam varia agit, quam piscium Aquilam Germanico idiomate vocatam ait, in pectore alba, dorso nigra, quæq; in stroma (sic opinor gulam vocat) nigras habeat maculas, & piscibus super flumina ac stagna arboribus infensens insidietur. Quibus verbis proculdubio Halietum, etsi à superiore diuersam depingit, quem pedem vnum Anserinis similem habere dicit, nempe digitis, membrana coniunctis planum: alterum verò Accipitrinum, aduncis vnguibus, & fissis digitis. Confirmat hanc sententiam Vincentius Belluensis, asserens Aquilam Osfraye (ita Halietos Gallis dicitur) altero pede aduncis vnguibus ad prædam instructum esse altero lato ad natandum: gyro enim multiplici vsa in aëre, nunc more ludentis, nunc more insidiantis, tandem præda in aquis visa, impetu maximo descendit, altero quidem pede prædam rapiente, altero verò natante, & prædæ raptorem adiuvante. Quin & Ornithologus ipse ab his stare videtur, ubi scribit se ab Anglis accepisse, quibus, vt sæpè audiui, multò notior est quam multi velint, qui pisces in viuarijs alunt, quos omnes breui tempore absumit, nempe Halietum, quem ipsi Osprey vocant, pede vno Anserino esse, altero Milui, atque huius magnitudinem referre, pectore esse albo, pisces maximos capere, adipem in cauda pretiosum continere, volare per aërem & in eo interdum veluti pendere, tū adipis aliquid in aquam dimittere, vnde pisces attroniti quasi & torpescentes vertantur supini, super quos mox recta sese præcipitem deiciat instar jaculi, & vnum ex illis altero pede, adunco nempe arripiat. Burgundi etiam Aui illi, quam Cropschescherot, id est, Coruum piscatorem appellant, pedes similes & eundem piscandi morem cum Halieto esse ferunt, quæ pisces, ubi Aquilino pede in aqua corripuit, nec propter pòdus ex aqua euolare queat, mox altero pede, quo palmipes est, ad ripam vsque remiget. Negat opinionem quam exhibemus, Aquila marina Bellonij: negat, & constanter in literis, quas ad nos dedit doctissimus quidam medicus, & fabulosum esse affirmat, quidquid de diuersitate pedum in Halieto ab alijs proditur, sed germanum verumq; Halietum pedibus ait esse vniuersum, & in morem reliquarum Aquilarum acutus, atque in digitos, quos nulla membrana contineat, dissectis.

Nos sanè hanc liem decidere, ratione quadã certa & indubitata non audemus. Si quid tamen coniectura, atque ex longo rerum naturalium vsu hausta assequimur, dicamus certè auctores virosq; qui de pedibus Aquilæ maris ediderunt, non tam reipsa, quam speciem solum tenus pugnare. Esse enim plures Aquilarum marinarum species, quæ ad Halietum ceu genus quoddam referantur, nihil obstat, imo vero est quam simillimum. Neque Alberto Magno, Anglis, Burgundis oculatis testibus, temerè contradixerim; Optimè enim vnicuique perspecta esse solent, quæ patriæ suæ seu tellure seu æquore peculiaria sunt. Tū vel ea maxime de causa, quod, etsi Aquilæ huiusmodi nullæ mihi visæ sint, alias tamen Aues nempe Gallinulas aquaticas iisdem, quos paulò antè exposuimus, pedibus dotatas esse certò scio, vt partim palmipedes, partim vero fissi pedes dici mereatur. Atq; sic mihi retulit studiosis. iuuenis Leonardus Canfarts Hasselenfis Tungus P. & M. D. qui duas eiusmodi extra ciuitatem Hasselletum dittonis Leodienfis in piscina quadam captas Aues habuit. Vnde & falsum esse constat quod quidam nullas tales in rerū natura reperiri alites, audacius quàm sapientius pronuntiant. Simile etiam in Aquilarum præsertim marinarum genere, vsu venire posse non video, quo pacto negari possit. Ex hoc etiam dissoluimus, quod ab Aristotele scriptum est, accidere Halieto sæpius, vt cum ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur. Nam de priore illo genere fissi pede scilicet, quod Aristoteles solum cognouit, atque ad natandum ineptum est, id intelligere oportet; minimè verò de altero, quod natando quoties & quandocunq; lubet, potest euadere. Hanc autem veteribus non ignoratam fuisse, vel ex Oppiano liquet, qui Halietum inter Aues amphibias, præstantissimam esse, nec forma à terrestribus Aquilis ab similem, atq; mari videri, scribit. Caudam latam, quam ipsi Aristoteles tribuit, vt alijs plerisq; rapacibus ad commoditatem & volandi normam, qua cæteris magis opus habent (exactius enim & longè rectius in aliquid feruntur) natura concessit, vt hac tanquam temone & gubernaculo volatus impetum, qui quandoq; ad perpendiculari instar saxi deorsum ruentis sit, dirigere commodius ac moderari possint. Carne est cinerea, ad nigrum vergente, fibrosa & dura.

Controuersia de pedibus Halietij. Auis vna pede plano, altero fissi.

Osprey.

Cropschescherot.

Gallinula aquatica partim palmipedes, partim fissi pedes.

V I S V S.

ETSI omnes ferè Aquilæ præ cæteris diurnis vncunguibz hoc habeant, vt acutissimo visu prædite sint, quemadmodum in generali historia palam fecimus, Halætos tamen omnium autorum iudicio vno ore in hoc cæteris præfertur, idq; summo iure. Hic. n. de visus acie tam est certus, vt pullos suos adhuc implumes hac ipsa, de indole ac generositate exploret. Ad hanc igitur peculiari ratione spectat, quod Tertullianus ait, *Solemo mœstua nesciunt oculis, Aquila ita iustitiam de matorum suorum generositate de pupillarum audacia indescens, aliqui non eductabuntur de genere, quem solis radius auerterit*, Vnde & Silius Italicus de Halæto canit;

Phæbea dubios explorat lampade fati.

Videtur enim naturali quodam instinctu ac sagacitate ortus sui minimè nescius, omni studio cauere velle, ne quemadmodum ipse diuersi generis parentibus prognatus est & labem quandam contraxit, ita proles ipsius, si i legitima fuerit, nouo & secundo errore irrecuperabile generi damnum adferat, atq; omni generositate exura lobolis genuinæ honorem perdat. Illud igitur omni industria procurat, vt iniusta generi nota diligenti examine elouatur, & detrimenti ma-

Li. 10. c. 3.

quod in sua geneti accepit, cuius ipse non est inscius, in prole postliminio resarciatur. Halætum enim intemeratis natalibus ortum negat Plinius, cum ait: *Halæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur*. Hoc ipsū Oppianus etiam insinuare videtur his verbis: *Aquilæ marinæ animi spiritum esse fatum terrestris Aquilarū, ideòq; à paternis nidis repellit, deinde per alios quosdā alues* (Ostragas nimirū intelligi): *aucatā nigræ est terra maritimum viduum amplecti*. Præter id commodum, quod Aquila marina ex perspicacissimo obtutu percipit, nempe vt genus suum eius beneficio incorruptum conferuet, alteram insuper vilitatē eamq; non minoris momenti ex eodem assequitur, nempe vt vidū huius opera facilius & commodius sibi paret. Est. n. (vt Isidorus testatur): *Anticostus, vt cū super mariā in nobili pennā feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natæ videret, ac in istar tormētis descendens raptim prædam pedibus ad litus pertrahat*. Sed quoniam de visu factis multa alias diximus, itaq; occasione emolumētū, quod inde percipit, ad hoc ipsum nempe ad viduum transiremus (quibus nimirum locis, quem & qua ratione sibi paret, ad quod præda & venatus, nec nonq; motus pertinent, tandem exposituri) nisi de eius ortu nobis etiam dicendum aliquid esset.

Li. 12. Orig.
cap. 7.

O R T V S.

Lib. 10. c. 3.

DE ortu Halæti mira nobis Plinius hunc in modū tradit: *Halæti genus suū non habent, sed ex diuerso Aquilarū coitu nascuntur. Id quia? quod ex his nati est, in Ostragis genus habet, è quibus Vulture progeneratur minores; & ex his magni, qui omnino nō generant*. Illud in primis intellēctū admodū difficile est, quomodo Auis, quæ totius suos ad radios solares tãquam legitimi generis acerrimos iudices examinare scribit, genus suū neget habere. An fortè ea verba nō habere genus suū, ita intelligēda sint, vt Halæti, quem ex diuerso Aquilarū coitu gigni dicit, ex nobiliorū Aquilarū congressu nasci dicere voluerit, cui nempe clarissimè oculorū aciem tribuit, quā sanè nisi à nobili quadam Aquila obtinere non potuisset? Secundū non paruam etiam mihi dubitationem faciunt istæc verba, *nascuntur ex diuerso Aquilarum coitu*: si enim, vt dixi, ex nobiliorum, frustra addiderit Plinius, *diuerso*, quæ vox ignobiles etiam includit: si ergo ignobiles inter se miscantur, quomodo filium generabunt, qui parentis suos visus acie, quàm in Halæto prædicat, superet? Tertia dubitatio est, et si ex diuerso coitu gignatur, quod ex eo nascitur: in Ostragis potius, quam in alijs Aquilis genus habeat? & cur non Halætus coiens cum Halæto, vt cæteræ Aquilæ, genus suum conferuet? Quis enim spurios haberos steriles dicat? An fortè spurius Halætus mas, spuræ femina, & è contratio spurio mari spuria femina amplexum neget? Ita enim tam mas, quam femina cum alijs Aquilis rem habere cogentur, & nunquam genus suum habebunt: si ita, cum quibus haud dubio cum ignobilioribus: nobiliores enim eadem animi generositate, tam mares, quàm feminæ spurios spernent; ergo cum Ostragis, quas Plinius Aquilarum etiam genus facit. Qui igitur ex Ostraga & Halæto generatur pullus, et si Halætus, vel potius Semihalætus est, genus tamen suum non habebit, quoniam ab alijs Halætis, qui diuerso Aquilarum coitu nati sunt, tanquam noua quædam species fugabitur. Quod verò Halætus cum Ostraga cecat, quis forsitan inde probet

quo?

quoniam Ossifraga, (quod Aristoteles omnesq. Philosophi etiam admittunt) pullos ab Aquila (Haliæto forte) nido expulso, tanquā adulterij sui conscia, educet pro suis. Quarta & maior etiam hinc surgit dubitatio, quomodo ex Ossifragis procreentur Vultures minores, vt Plinius vult; An hoc non de veris Ossifragis, sed de spurijs illis, videlicet ex semihaliætis procreatis intelligendum est, si cum ijs Vultures (qui aliqui Aquilas sesquialtera portione iu quantitate superant) coierint? eo enim modo puli ex ijs nascuntur, qui maioribus Vulturibus erant minores, Aquilis verò maiores: cum quibus si postmodum maiores iterum Vultures coierint, fœtum facient, si non magnitudine sibi parem, saltem non multò inferiorem. Necessariū enim ista c generatione, vt hæc Aues inter se magnitudine differunt, eodē etiam modo semper aliquid augmentum faciet. Quinta & postrema dubitatio est, quomodo qui matre & patre Vulturibus procreatur pullos, iterilem gignat filium: sic enim iam ante multa secula genus suum illi perdidissent. An id natura, quæ simile in quadrupedibus nobis monstravit (ex equa & asino sterilem procreans mulum) in Avibus etiam fieri voluerit? Sed cum abstrusa istæ Plinij verba intimiùs examinarem, & parum verisimilia esse viderem: placuit illa etiam excellentissimorum ac celeberrimorum horum philosophorum, Domini Frederici Pendasij nempe, & Domini Camilli Baldi iudicio subijcere. Ea itaq. verba *Haliæti genus non habent*, ille ita exponit. Haliætus mas non coit cum Haliæta fœmina, sed cū alijs speciei Aquila, id quod ex ijs natum est in Ossifragis genus habet, hoc est educationē, sed id quod pro legitimo approbat, ab ipso Haliæto educatur, e quibus coeuntibus cum Ossifragis, generatur quid simile Vulturibus minoribus. Ex quibus magni Vultures procreantur steriles, vt Plinius inquit. Atque hæc enus ille vir præstantissimus, Clarissimus verò Baldus nihil à nostra interpretatione discedere, vt aiebat, volens, hunc in modum interpretabatur. Illud in primis mihi dubitationem facit, an scribat Plinius Haliætum ad solis radios exponere fœtus suos, cum infra videatur dicere Haliætum genus suum non habere: & quomodo ad solis radios exponit fœtus suos, cum in Ossifragis, quod ex ipso nascitur genus habeat: sanè enim Ossifraga videretur Haliæto imperfectior. At ego, ni fallor, crederem, vel in textu Plinij mendam esse, vel satis offitanter hæc scripsisse. Iam n. ait: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu gignuntur*, supra dixerat, *nullam Aquilam præter Melanæum pullos alere*, quare neq. Haliætus alit suos. Hæc Aristoteli pia, & benigna est, neq. solum suos, sed alienos etiam pullos alit. Quæ igitur apud Plinium non alit fœtus, apud Aristotelem maximè alit, & si genus suum non habet, quomodo solaribus radijs probet suos fœtus: habet igitur, si probat. Iure igitur in Plinio mendam me suspicari dixi: cum enim clarissimè cernere dicit Plinius, eundemq. cogere pullos suos inspicere solem, quod à marina Aquila fieri sensit Aristoteles, at si in Ossifragam genus degenerent Haliæti puli, quorum nebulosus ac imbecillus est visus, quomodo ab eorum parentibus cogentur solem aspiciere? & qui non sustinent, eijciuntur? iam enim omnes eijcerentur. Mihi itaque videntur multa confusio, & quæ sequuntur, id docent, cum ait. *Nidificant in petris*: de qua enim specie Aquilarum loquatur, non apparet. Sed maximam mihi dubitationem facit, quod dixit *ex diuerso Aquilarum coitu ortas Haliætos ex his Ossifragarū genus, ex quibus Vultures minores, ex minoribus maiores, qui sunt infœcundi*. Paulò infra in capite de Vulture, hos habere genus suū & pullos educare docet, hi sanè omnes

49. Vultures maiores esse deberent, & in alienū genus degenerare dicendū erat. Ego sanè credo hæc volucrum genera proprios fœtus habere, & educare, neq. adeò faciliè Aues diuersarū specierum simul misceri, & præcipuè maiores: iam enim cum suo pari à primordio nascuntur, similesq. viuunt & nidificant, & oua fouēt & excludant. Non enim videtur hæc mixtio seminum facta, præterquam in his animalibus, quæ incertum quodammodo coniugij incertumq. matrem habent, neque probabile est, fœminas, quæ sui generis matrem in promptu habeant, alienum velle pati, quod in asinis & equis perspicuum est: qui enim mulos ex equa aut asina procreare volunt, mares earum specierum, quàm longissimè abigunt, & diū hæc simul degere faciunt, vt tandem ex consuetudine pati alium equa non reuāt. Hæc dixisse volui, quò aliquid fecisse videar, quæ omnia acerrimo tuo iudicio subijcio. Præ cæteris autem illud mihi videtur intolerabile, quòd ex Aquilis Haliæti, ex his Ossifragi gignatur, ex quibus deinde Vultures minores, & tandem steriles fiunt: iam omne genus talium volucrum perijisse debuisset. Vnde non possum non adduci vel subesse mendum, vel satis offitanter hæc à Plinio dicta fuisse. Hæc enus itaq. doctissimus Baldus. De quibus omnibus ego pariter aliorū aliquando iudicium expecto.

Vultures
minores ex
Ossifragis.
Vultures,
maiores ex
minoribus.

Vultures
steriles vnde.

Frederici
Pendasij &
Camilli Baldi
opinio de
Haliæti generatione.

VICTVS. LOCVS. VENATVS.

*Lib. 9. Hist.
cap. 32.*

*Lib. 16. c. 3.
Lib. 2. Ixev-
tic.*

*Aristoteles
dilucidatus*

*Britannia
auium rapa-
eiu alumna.*

*Quomodo
in piscibus
torporē ex-
citet Hali-
tus.*

*Adeps qua-
lis in cauda
Haliati.*

*Ardearum
mirabilis
piscatio
Adipis ar-
dearū vsus.
Adipis Ha-
liati vsus
ad capiēdos
piscēs.*

MORATVR Halizetos, vt Aristoteles tradit, circa mare, vnde & ei nomen, nec non in littoribus & oris Nimiū quia è mari, & piscibus viciat. Hos clarissima oculorum acie in vitreis ac profundis vndis conspēctos, ex alto sese librans, & in aliū mare se præcipitans, quis prætorē dilectissus rapit, refertente Plinio, & maxime quid è (si Oppiano credimus) illos, qui sublimius natāt, & in summo aequisita vt corporis ipsorū pars aliqua sub conspectu veniat. At non perpetuō res succedit. Interdum. n. cū in maiores pisces vnguiū mucrones in-10 fixi, nec illos in altum cleuare potest, quare pondere victus, vnā cū piscibus pessum it & perditur potiū, quā perdat alios, abreptus nimirum ad imum pelagi, quōd fese pisces vt gente dolore recipiunt. Quibus verbis Oppiani, Aristotelis locus dilucidatur, vbi ait: *Accidit huic sape, vs cum ferre quod caperit, nequeat, in gurgitem demergatur.* Vnde imbecillitatis suæ cōscius, suāq; vires metitus, minoris tantū ponderis & quibus ferendis par est futurus, pisces corripit, in hoc sagax certē, ne vitibus dehitutus, vel ab incepto cogatur desistere, vel oneri succumbat, nō sine suo periculo. Verū rationem capiendi pisces singularem quandam & cum nulla vi, atq; periculo coniunctam, quāq; veteres proius latuit, & Haliæto propria est, hoc loco minime præ-15 teribo, quam vir quidam doctissimus ac fide dignissimus, mihi, & amicus ad me scripsit. Ea inter plurimā quæ natura admiranda fecit, non modicam admirationem meretur. Est autē in huncā ferē modum: In Britannia Auium rapacium & præsertim Aquilarum marinarum alumna, vbi frequenter iucundissimum suæ diligētis piscationis in littore stantibus hæc Auis spectaculum præbet, istæ opinio apud vulgus inoleuit, quōd vim quandam naturalem inesse ei credant, quæ pisces, qui sibi in ære libranti subint, aut ab ea conspiciantur, exemplo resupinari cogat, ad summam aquam ascendere, atq; quasi leihargico quopiam affectu sopiti sint, sua morte ex-20 tinti ventrem albicantem exhibere, vt sic facilior præda fiat aduolanti Haliæto. Vt vt sese negotium habet, reclamare in totum nolim. Si tamen naturali cuiuspiam eius Auis, etsi latēti facultati huiusmodi effectum ascribendum putemus: equidem non tam in euidenti piscium stupore hunc virum decipi, quam in ratione eiusdem assignanda hallucinari credam. Cum enim iuxta vulgatissimum illud Physicorum axioma: omne agens naturale, non nisi per contactum, 30 constet agere: itaque non idē pisces torpore corripit arbitror, quōd vel ab Haliæto conspēcti sint, qui sibi in ipse supra eos in ære aliquamdiu suspensus hærerit (Neque enim hīc nogiuendē cuiuspiam, qui de Basilisco, solo intuitu necante; aut de oculis vetulæ cuiuspiam fascinatoribus fabula textit, auscultare libet, quorum illud cōmentitium est, hoc, si verum est, naturæ limites egreditur) verū vt paulō supra dictum esse memini, quōd Haliætos adipem quandam, quem in cauda reconditum habet, dum pendens in ære piscibus exitium machinatur, guttati super pisces in aquam demittit, cuius vi ipsi veluti attoniti & siderati omni prorsus motu destituantur & sic absque difficultate capiendas sese præbeant. Quod nunquid narcotica quapiam vi, more torpedinis, nūm potiū (nam calidum hunc adipem magis esse debere contendat quispiam) tenuitate partium, quæ instat aquæ vitæ inebriet & vertiginem inducat; an demum la-40 tente nobis & abstrusa quapiam ratione illud efficiat, alijs iudicandum relinquo. Hoc scio, non iure posse & sine vllō superstitionis criminis huic rei præstare fidem; si modo his, quæ de torpedine scribuntur merito fidem adhibemus. Quare vt eiusdem veritati adstruendæ, non immo- re diutius, vnum solummodum, & pro faciliore fide impetrandā, exemplum adducam non ab- similis in alia Aue virtutis. Colonia Agrippinæ inferioris Germaniæ vrbis celeberrimæ incolæ & accolæ rustici pro certo sibi persuadent, imo pro comperto afferunt; Ardeas, quæ eo loci satis frequentes sunt, hac vi pollere, vt ad pedem, si in aquam imponat, tanquam ad illicium quoddam, siue ad escam frequentes pisces adnātent, quibus vltro accurrentibus & deuoratis 50 famem solentur. Quæ de causa eiusdem vrbis Pharmacopolæ, Ardearum adipem, venalem semper afferunt, & piscatoribus in piscandi vsum vendunt, vt mihi pro certo affirmavit fide- digniss. ac doctiss. Iuuenis Ioannes Bachouius Aechrius Colonienfis Medicus, Medici Aechrij filius. In enim eisdē, quā fallendis piscibus destinant, aut Haliæti adipem illinunt, aut immiscent, eam hoc multo efficaciorē fore putantes. Ne verō quispiam miretur, Aquilam volucrem calidissimā, tantam adipis copiam in cauda continere, vt quotiescūq; lubet, ex ea guttas aliquot neq; eas paucissimas in mare deieciat. Equidem anatomica inspectio edocuit, in Aquilæ re-60 galis seu Chylæti vropygio tam copiosum adipem reperi, vt id non parua admirationem mihi attulerit: verū copiosiorē multo in Oisifragæ coccyge, in vtriusque medijs pugni cras- situdine

frigidine & vetterbris aliquot instratum vti suo loco latius exposui. Vnde vt opinor, minus mirum videbitur, si Halæetum Auem per Oppianum amphibium atque ob victum frigidiorum & humidiorum, adipe multo, præsertim in vropygio, instar Cygni aut Anseris, collecto abundare dicemus. At ne Ichtiophagum solummodò & parum generosè rapacem quis existimet, viuunt etiam, vt testis est Aristoteles, auibz marinis. Venationem earum admodum solet idem his verbis exponit: *Aggreditur singulas cum emergentem obseruauit; refugit auis, vt euolans vidit*

In Ixent. eis.

Aristot.

Halæet as

quom. ma-

rinas Aues

comprehendat.

Plinius.

Theocronus

spuriu genus

Aquila

rum quibus

victicet.

Lib. de Ani-

mal. 3. cap.

45.

loco trās lata Plinius Anatariæ seu Morphno attribuit. Sed & Theocronus Oppiano Aquilæ genus spurium, piscibus insidiatur & victitat. Halæctos verò non rāctummodò ex piscibus & auibz aquaticis victum quærit, verum etiam, vt Aelianus testatur, Columbæ ab Aquilis marinis sibi timent. Captus aliquando Halæctus à doctissimo quodam Medico, moribus sic satis placidus visus fuit ac tractabilis, famisq; patientissimus. Vixit dies septem absque omni cibo, & quidem in alta quiete, nisi si hoc nō natura tulit, sed fames quæ domat omnia. Carnem ablatam recusauit, pisces sine dubio voraturus, si exhibiti fuissent, cum certò constaret eum hisce viuere.

ANTIPATHIA.

²⁰ **C**VM Cirhide aue Halæctus internecinum alit odium. Hanc ipsam (quam ex puella in Auē mutam in fabulis referemus) si forsan oberrantem viderit, mox per insidias captā perdat, vt anthor est Oppianus, sed huius causam fabulosam quidem paulò post exposituri sumus.

Ixent. lib. 2.

PRÆSAGIA.

³⁰ **H**UIUS temporum mutationes ex auium aduentu & recessu obseruant, inter signa serenitatis ponunt, si quando Halæctum sublimem volitantem videant. Quod Vergilius etiam obiciuauit, cum canit:

Georg. li. 1.

Apparet liquidò sublimis in aëre Nisus.

Et præterea, vt tradit Oppianus, conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copię piscium) apud piscatores.

VSVS IN CIBO.

⁴⁰ **I**N veteri testamento huius, & omnium Aquilarum vsus, mensis interdictus erat, vti in generali Aquilæ historia, adiuncta etiam ratione fusiùs disseruimus. Vtrum verò aliquibus in cibum veniat, hac tempestate, certò non possum statuere. Bellonius locis quibusdam maritimis, vbi lacus sunt & æstuaria plena piscibus, si quando videant accollæ nullum vsquam Halæctum locum relictum esse, vbi capta præda confideat (non enim longè auolare probè sciūt, nec procul prædam asportare) quoniā in amplo ac spatiofo æquore neque arbor vlla nec palus extet, tum retibus in ambitum tensis eum capi quidem scribit, verum in quem vsum, non addit. Nunquid ideo, vt piscibus ab eo captis potiatur? an potiùs vt caro eius in escam cedat? num denique vt mansuetus ipsi ad venationem piscium inferuiat?

Gen. 1. 1.

VSVS IN MEDICINA.

⁵⁰ **I**N Medicum vsum nihil præter eius fel adhiberi reperio. Plinius, ita tradit: *Aquila quam diuissimus pullos ad contuendum Solem experiri* (id autem dixerat Halæctum facere) *mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubesculæ & caligationses & suffusiones oculorum.* Alij tamen Aquilæ felli simpliciter hanc vim ascribunt.

Fellis Halæcti vsus. Lib. 29. c. 6.

V S V S I N S I G N I S .

Verona
Vrbis Erisig.

FVISSE olim Frisiae urbem, Hollandis conterminam, nomine Veronam, urbem, inquam, suo tempore opulentissimam, tradunt eius regionis historiographi, habuisse q; sigillum, in quo Aquila caelum spectans explicatis alis expressa est, cum gladio potestatis totiusq; symbolo ad dextram. Eiusmodi sigillum aëi Cyprio insculptum, ita ætrogine deformatū, ut nulla forma potuerit agnosci, in illius vrbis ruinis fortuito inventum esse memo ē, quod vaulcularij opera & arte defecatum, ac sequaci ceræ impressum antedictam cum epigraphæ speciem monstravit. Quod hoc loco dixisse volui, quoniam Aquila illa caelum respiciens, Haliætus fortasse fuerit, cuius præcipua laus atque encomium inter alias in visu consistit. Placuit & hic obiter etiam inferere, veteres Hebræos per singulas Tribus propria ac distincta vexilla habuisse: Tribus nēpti Ruben figuram hominis, Iuda Leoni, Ephraim bouis, Dan Aquilæ vultu paui.

F A B V L Æ.

Lib. Meta-
morph. 3.
Nisus in
Haliætum.

OVIDIVS Nisi murati in Auem sui nominis (quem & Haliætum vocā) fabulam refert, hoc pacto: Nisus Rex erat Megarensum aureos habens capillos,

*cui splendens ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crisin inhaerebat, magni fiducia regni;*

Huic oraculum consulenti responsum est, eum tam diu regno potiturum, quandiu capillos intactos retineret. Cum igitur ab Minoë, ob interfectum dolo ab Atheniensibus & Megarensibus Androgeum filium Megara obsideretur, Scylla filia Nisi hostis amore flagrans ut illū magis deliniret, noctu dormienti patri comam rotondit, & Minoi obtulit, qui dono accepto, & victoria potitus, Nisum aeuia regia occidit. Tum Nisus Deorum commiseratione in sui nominis auem, quæ alias Haliætus dicitur, conuersus est, qui perpetuum in Cirin Auem, in quam Scylla mutata dicitur, odium exercet. Cum enim ab Minoë, qui impietate in eius ac proditiōis in detestabatur, contempta relinqueretur, illa amoris impatiens,

*Consequiturq; rates faciente Cupidine vires
Gnosiacaq; harat comes inuidiosa carina:
Quam pater ut vidit (nam tam pendebat in auras,
Et modo factus Ausululus Haliætus in alt.)
Ibat, ut harentem rostro laceraret aunco:
Illa metu puppis dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret aquora, visa est;
Pluma fuit, plumis in Auem mutata vocatur
Ciris, & à tonsō est hoc nomen adepta capillo.*

Georg. 1.

Sed Vergilius inter signa Iereneritis Nisum in Auem mutatum agnoscens, eum cui cum Scylla capitalis est inimicitia, ratione a fabula petita, exponit his versibus:

*Apparet liquido submissis in aere Nisus
Et pro purpureo pennis dat Sylla capillo:
Quacumq; illa leuem fugiens secat aethera pennis,
Ecce inuisus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus, quæ se fert Nisus, ad auras
Illa leuem fugiens raptim secat aethera pennis.*

Sunt tamen qui Scyllam illam in piscem Cirin, quem vocant, mutatam tradunt, Haliætumq; si quando eum piscem conspexerit, mittere se in aquam, raptumq; vnguibus dilaniare.

In meta-
morph.
Pandarei
fabula.
Ædon Pa-
darei filia.

De Pandarco in Haliætum nūrato Antoninus Liberalis, hanc quoque recenset fabulam. Pandareus (ut est apud Bœum in Onithogonia) in agro Ephesio hab tavit, quo loco nunc iuxta vibem est Pnon. Hinc Ceres id largita est beneficij, ut venter eius cibis nunquam graueretur, quantumcunque ingessisset. Fuit Pandareo filia Ædon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lyliæ habitans: plurimumq; temporis suauiter vnā vixerunt, vnico filio procreato, cui nomen iys. Fuerunt autem felices, quā diu Deos debito affecit honore. At postquam inani voce gloriari sinit, magis se inuicem amare, quam Iupiter & Iuno se mutuo diligant: Iuno offensa eo dicto, Eridem ad eos misit, quæ contentione operum inijceret ipsis. Paululum testabat Polytechno au curulem tellam conficiendam, & Ædoni ad pectus Ædam telam. Itaq;

hanc

hanc sponſionem coarunt, vt vterq; ipſorum celerius opus ſuum abſoluiffet, ei alter famulam daret. Citius telam pertexuit Aëdon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus, ad focerum proficiſcitur, ſimulans ſe ab vxore miſſum ad abducendam ſecum ſororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali ſuſpicatus filiam Chelidonem ei committit. Ei Polytechnus in ſylua virginitem eripit, tonſoq; capite, alijs eam veſtibus induit: mortemq; minatus, ſi quid horum vnquam Aëdoni indicaret. Ita domum reuerſus, eam vxori loco ancillæ ex parte tradit. Aliquandiu eam ſoror operis exigendis attriuit, donec Chelidonis cum vna ad fontem prolixè ſuam deplorans calamitatem, à ſore exaudita eſt. Poſtquam ſe mutuò agnouerunt, & ſaluauerunt, malum illic Polytechno ſunt machinatæ. Filium eius in fructa conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt, cumq; Aëdon vicino ſuo madaſſet, in Polytechnum eas iuberet edere, ipſa cum ſore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitq; ſin quas deueniſſet miſerias. Polytechnus cognito, ſe de filij ſui carnibus epulatu fuiſſe, eas ad patrem vſque inſecutus eſt. At famuli Pandarei cum quod tantum familiæ Pandarei probrum intuliſſet, corruptum inſolubili vinculo conſtringere: corpusq; melle inunctum in paſcum proiecere, vbi cum muſcæ adſidentes eum diuexarent, Aëdon ob priſtinam miſerata amicitia eas abigebat. Quod cum deprehendiſſent parentes & frater, odio concitati eam ſtatuertint interficere. Sed Iupiter Pandareum miſeratus, antequam in domo eius grauiora inciderent mala, eos omnes in Aues conuertit, quæ partim ad mare vſque prouolarunt, partim in ærem ſubvolarunt. Pandareus mutatus eſt in Halietum, mater Aëdonis in Alcyonem: ſtatimq; ſe in mare voluerunt deijcere, ſed Iupiter id prohibuit, atq; hæ Aues nauigantibus ſunt ſecundæ. Polytechnus in Pelecanem tranſijt, quod ei Vulcanus fabricati ſecurium dediſſet, atque ea Auis fabris viſa faulta fuit. Frater Aëdonis Vpupa exiitit, quæ auis terra mariq; eſt auſpicata, idq; magis ſi coniungitur Halieto, aut Alcyoni. Aëdæ quæ eſt Lucinia, circa fluuios, & nemora, filium Iyn deplorat. Chelidonis Herundo facta eſt hominum contubernalis, Dianæ conſilio: quod inuita virginitem amiſſens, plurimum inuocaſſet Dianam. Sed hæc hæc tenus de fabulis dicta ſint, quibus ſi nullam adhibeas fidem, rectè ſapies.

Pandareus
in Halietum.
Aedon in
Alcyonem.

MORALIA.

HALIETVS eſt corpore paruus, viribus tamen plurimum præſtans, maiores etiam Aues inuadit, atq; interemit: ita pariter aduocati, ac rabulæ forenſes, eſt parum etiam iuſtam cauſam defendentes, potentioribus tamen non verentur ſeſe opponere, & ſæpè etiam æqua defendentibus.

DE MELANÆTO SEV AQUILA

Valeria. Cap. IV.

AQVILÆ genus, cui dignitatis ac nobilitatis nomine tertium locum tribuimus, quod item Ariſtoteli tertium in ordine eſt, licet non eadē ratione, cum ordinis rationem nullam habuerit, Melanætus vocatur vel Melanætos. Apud Euſtathiu etiam rectè Melanætos legitur, nempe à colore nigro, qui μελας dicitur, & totā Auem inſicit. Quare Melanætum ſcribi per diphtongum in ſecunda ſyllaba, vt impreſſi codices Ariſtotelis habent, nō probat. Ariſtotelis interpres Gaza hanc vocē Melanætos vertit pullam & fuluam. Et primum quidem rectè, cum n pullus color & niger idem ſint: Quid verò fuluus cum nigro, pulloue commune habear, pullum non video. Valeria Hermolao dicta eſt, quod viribus præcipuè valeat. Λαγρονός Ariſtot. etiam dici poteſt, pro quo Gaza reddit rectè Aquilam Leporariam, Heſychio & Variorum eodem ſenſu Λαγοθήρας vocatur, quarū vocum hæc (capiens) illa (occidens Lepores) ſignificat. Nam quamuis Germana Aquila Lepores rapiat aliquid, hæc tamen id potiſſimum facit. Homerus Achillem Melanæto ob fortitudinem & celeritatē comparans his vitur verbis.

Lib. 9. Hiſt.
cap. 32.
Nomenclatura.

Fuluus color diuerſus à nigro.
Valeria Aquila.
Leporaria, cur ſic dicta.
Iliad. φ.

Πελέιδης δ' ἀπορρηγνύων τ' ἐπὶ δαυρὸς ἐρωλεῖ,
Αἰετὸν οἰματ' ἐχὼν μέλανος τὸ θνητῆρος,
Ὅς θ' αἶμα καρτίζος τε καὶ ὤλετος σπινθύνων, id eſt,
pelides autem auſugit quæſitum eſt hæc iactans,
Aquila imperium habens nigra venatricis
Quæ ſimul fortiffima & celeriffima eſt alitum.

Thalassop-
nos.

Eustathius
correllius.

Lib. 9. Hist.

cap. 11.

Thalassop-
nos qualis
avis.

Lib. 9. Hist.

cap. 12.

Varini er-
ror.

Hypicionis
avis.

Lib. de Fal-
conib.

Stokaren
Germanor.

Alberti er-
ror.

Erna Frisio
vnus.

Hunc locum exponens Eustathius, Melanatum Aquilam scribit Phaslophonon etiam, id est, Palumbarium nominari; ubi Lagophonon potius legendum est. Sic enim ab Aristotele nominatur. Atque ex Aristotele descripsisse hunc locum Eustathium vel inde apparet, quod addit esse hanc Aquilam corpore paruo, & cæteris robustiorem. Hoc autem, si verum est, nempe quod sit fortissima; itaque merito sanè a Leporum potius, quam Palumborum præda denominabitur. Phaslophonos verò est ex Accipitrum genere, teste Aristotele. Porro hoc eodẽ loco quidã legut *μελαρος τὴν*, id est, nigri alicuius venatici alitis, pro *μελαρος τὴν θηρίων* posset, *μελαρὶ*, id est, nigros oculos habenti: Ij deniq; *μελαρος*, id est, nigra effi habentis, quod cõtra naturam videtur. Sed omnes videntur reprehendendi, scribendumq; *μελαρος τὴν θηρίων* per articulum, non pronomen encliticum, vt rectè Eustathius annotauit. Apud Varinum in voceto *Τρίπορος*, inẽptè scribitur *μελαροαίτης* pro *μελαναίτης*. Alio nomine etiã dicitur Hyperionis auis Gallis petit Aigle noimitem ijsacem Ge fault, qua uis corundem quibusdam ita Herofalco appelletur. Quin & illustis Marchio Montherculeus Melanatum credit esse genus Falconis, quod venatores vocant Hierofalcon, quod & nigro colore sit, & montes syluasq; colat, ac lepores capiat. Albertus Magnus tertium Aquilã genus (quod Melanatus est Aristoteli) interpretatur Aquilam, quæ vulgò suis Germanis Stock ren, id est, tiscalis dicitur, eò quod arboribus, arborum vè truncis insidere soleat. Hoc, inquit, *vapit parua, si quæ occurrunt, animalia, & etiam Anates & aliquando Anseres & huiusmodi, primo & secundo genere minus, cinerei coloris*. Verum sese vltima hac nota hallucinatũ prodit. Est etenim Melanæti color niger, adeò vt nomen ab hoc adeptus sit, nõ autẽ cinereus, qui Morpho potius competit. Audio verò in Galia & Sabaudia cinerei ferè coloris Aquilas sæpe conspici, quæ non solæ, sed ternæ aut quaternæ vel etiam quinæ vnâ volitent, indicio sanè paucae aut nullius rapacitatis. Apud Frisios iuxta Oceanum Germanicum, Aquila genus nigrum cinere est, hyme potissimũ, quod ij sis Erna voce indigete vocatur, quam prædæ suæ reliquis inhuans Cornicum quoddam genus sequitur. Hispanis Aguglia nigra Melanæus est.

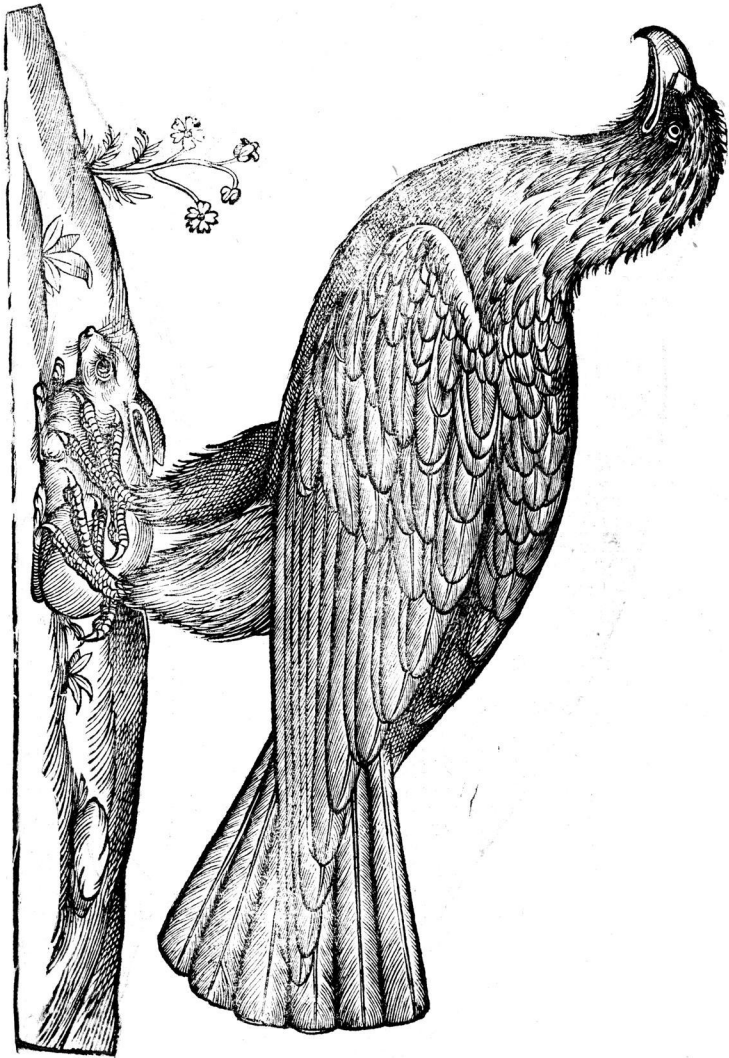
FORMA. DESCRIPTIO.

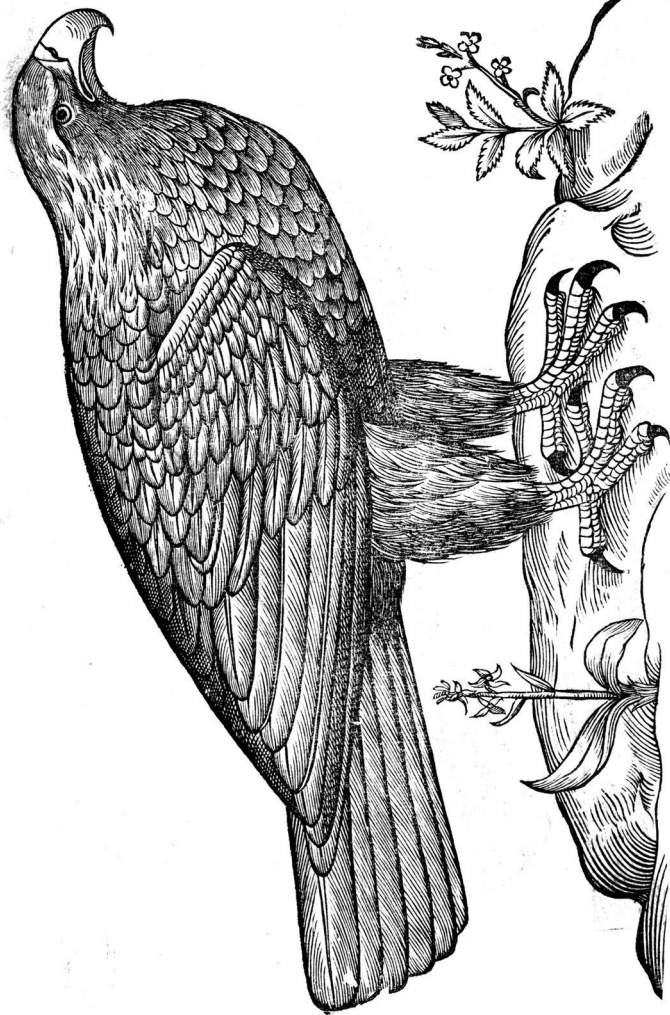
EA, cuius iconem primo loco nos exhibemus, quamq; aliquando viã conspeximus, Aquila nigra, infra reliquarum, quæ quidem in huius ian, magnitudinem est. Rostro verè Aquilino, admodum adunco, extremo nigro, nempe quãtum hami recuruum est. Cætera colore sunt corneo subcæruleo. Supra narium foramina, rostrum initium membrana quædam tã suetum obuestit. Frons seu rictus incipientis oræ utrobq; lateat. Oculi papilla est nigra. Iris charopa, & ex lateo nonnihil rufescit. Vertex ac ceruix ferrugineo obscure tinguntur: Reliqui verò corporis totius color nigricat, nisi quod ternis exiguus nulus, obque albicantibus dorsum aspergitur. Alæ longè ad vltimam ferè caudam exporriguntur. Cauda sic satis lata. Crura propemodum tota plumis operta, ita vt vix ad digiti vnus spatium, quod nudatum est, ad pedes vsque super sit. Illud tamen quantumcunq; est, exquisitè lateum est: quemadmodum & pedes toti: vtraq; tam crura, quam pedes, horumq; digiti ad ungues vsque tabellis vestituri parate antica. Ungues toti nigerrimi. Apud veteres, nempe apud Aristotelem & Plinium nullã descriptionem aliam reperio præter duas notas, nempe quod magnitudine omnium minima sit, & quod tota nigricet.

Sed si his datis notis si lendum est, ea quam secundo locodamus, si non vera Melanatos fuerit, saltem ei valdè respondet: est enim tota nigra, si vnica quam in tergo habet, maculam albam excipias, quæ tamen defectu pictoris expressa non est. Erat hæc Avis superiori per omnia similis, nisi quod capillares colli, verticisq; plumule non ita essent erectæ: quare forsitan quispiã non temere coniciat sexu tantummodò differre. Quod alij, qui viuas aliquando nacturi sunt, experiri poterunt instituta de vtraque anatome.

Tertio loco posita Bellonij est, quæ quantum à nostra diuersa sit, ex icone licet colligere. Quid autem de Aue dicam, non habeo, cùm ille nullam eius descriptionem adferat.

LOCVS.

Colit montes ac sylvas, in quibus scilicet Leporum capturæ commodius incumbit.

EDVCATIO.

Lib. 10. c. 3.

QUEMADMODVM Haliæto laudi datum est, pullum, quem celestis iudicis virga reprobabit, reijcere, ita huic omnes enutrire. Hæc enim, vt Plinius est testis, *sola Aquilæ larum sacus suos alit*. In illo pulli degeneris abdicatio generosiatri tribuitur, quia natalium temeratorum, quæ subest, suspicione, sese liberare satagit. In hac verò Aquila nigra pietati ac liberalitati ascribitur omnium foetuum, fatus ac educatio. Par est in cunctos amor ac beneuolentia: omnis inuidiæ expers. Quandoquidem cum incorrupti ortus sui, ac prolis certa & secura sit, idem omnes pro legitimis agnoscit, ac completitur.

VENATVS. PVGNA.

Lib. 9. Hist. c. 12.

Numantij ducis prudentia.

Lib. 3. Fast.

9 Hist. c. 12.

Lib. 10. c. 3.

Lib. 3. c. 3.

Melanati cum Ceruis pugna. Cum Dracone.

IN venando singularem industriam demonstrat. Cum enim leporem à longè conspexit, cuius venatu hanc potissimum viuere diximus, non sese repente ex alto præcipiti dare solet, sed sensim in terram demittere, quod scilicet ab insidijs tutior sit teste Philosopho; & ne impetu illisa offendatur. Imò ne hūc quidem, quæ maxime appetit, statim aggreditur, donec viderit in plana descendisse. In hoc sanè Ducis illius Numantij prudentiam imitata, cunctando sibi cauet, reiq; bene gerendæ occasione capiat. Cuius exemplū Nalo nos imitari monet, hoc versus.

Differ, habent parua commoda magna mora.

Verum nequis cauilletur, huic tantum roboris à natura frustra tributum esse, vt, etsi minima sit robustissima tamen, ac fortissima Aristoteli & Plinio dicatur, quod imbellis ac timidissimi animalis aurum Leporis venatu solimodò indulget, vt Philosophus scribit. Inutilis enim ea est fortitudo, quæ nihil vnquam præclari agit. Facile autem est, & nullius molis vincere non repugnantem, inermem ceruæ ac meticulosum Lepulculum. Sed Plinium adducam, qui hanc objectionem accuratissima responsione diluit, his verbis: *Primo* (id est Melanæto, quem ob præstantiam primo loco dignatus fuit) *& secundo generi non minorū tantum quadrapedū rapina, sed etiam cum Ceruis prælia: Multū puluerem volatu collectū insidens cornibus excussit in oculos, pennas ora verberans, donec præcipites in rupem. Hic vnus hostis illi satis est. Acrior est cum Dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamsi in ære. Ona hic confectatur Aquila audisate malefica: at illa ob hoc rapis ubicunq; visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, vt simul decidant.* Viden obsecro, vt verum sit, quod ille ait:

Mator in exiguo regnabis corpore virius.

Verum etsi alioqui validissima sit, nimirum pro corporis sui proportionem, viribus tamen ausus maiores esse, & corporis paruitatem, animi magnitudine compensari, quis non videt? Nec solum excellens animus, sed & astus, ingenijq; solertia pusillanimitatis vitium resarcit. Opinione inde exiguo suo corpore maiora sine dubio perficit, adeò vt authoris libelli illius versus, qui ob sententiarum grauitatem Catonis nomine inscriptus vulgò citumfertur, in hanc verissimè cōperiantur quadrare:

Corporis exigui vires contemnere noli,

Ingenia pollet, cui vim natura negauit.

Cautior tamen cum Ceruo, quem dolo circumuentum præcipitat, quàm felix cum Dracone pugna est. Hic enim fortuna audaciam superat, etsi laudando conatu. Nam etiam si omnibus viribus in certamine certis aliquando victoria potiri videatur, hanc tamen non nisi Cadu eam obtinet, cum sinuosis Draconis caudæ flexibus implexa, neque expedire sese possit, neque alas ad volatum explere, sed vnà cum eo deorsum graui pondere delapsa collidatur, perinde atq; Aquilæ marinx, quæ Polyphi ab sese raptis cirris implicatur, & demergitur, in historia generali

Lib. 7. de ex Acliano, accidere scriptum.

Anim. c. 1.

M O R E S.

QUEMADMODVM ex pugna, quam cū acerrimis hostibus habet, quivis faciliè perspicit, Melanæum bellicolam certè & fortissimam Avem esse; vnde etiam Valerium Latinus vocat. Huic meritò Achillem comparavit Homerus, ob fortitudinem & celeritatē, cuiusmodi est Melanæi. Ex ijs, quæ paulò antè de factus educatione dicta sunt, insignis eius erga suos pietas ac clementia manifestè apparet. Hostibus itaque trux ac ferox est, vti erga suos benigna, in quo boni Principis ingenium præ se fert. Has omnes & plures insuper eius dotes complexus Aristoteles, talibus eam encomijs prosequitur: *Εἰς, inquit, liberalis, si, cava, intrepida, pernix, concinna, polita, apta, non innida, modesta etiam, nec petulans, pia ac omnino mitis, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret.* Sed hoc loco lippire, à Gaza per onomatopœiam ab ea, quam clangendo vocem adit Aquila, confictam esse oportet; alioqui apud Latinos pro ὀφθαλμίων, quòd est lipitudine oculorum laborare, vsurpatur. Plinius lippiendi verbo omisso ex Aristotele: ita ait: *Sola sine clangore, sine murmuratione*: Hoc vno eam amplius, magisq; celebrans, quam Aristoteles, quòd soli, non obstrepere, aut querulam esse, competere dicat, cū cæteræ omnes clangant, & obstrepent Aquilæ.

Achilles & quilla Valeria comparatus. Principis boni typus. Li. 9. Histor. ca. 32.

Li. 10. c. 3.

VSVS IN ARMIS VVLGO DICTIS.

MARIONVM Eugobinorum familiam, antiquissimam, nobilissimamque fuisse, passim è multorū chronicis docemur, qui & vrbes, oppidaq; ædificasse eos memorant, multaq; Imperialia privilegia virtutibus suis obtinuisse. Sūt qui à Marione illo, qui à Cassio olim Assyriæ præside, Tyri, vt Iosephus testatur, in præsidio relictus fuit, Mariones hosce originem suam deducere existimēt, atq; ad Theodosij vsque tempora vix quicquam memoria dignū gessisse, vel eorum quæ gesserint, non extare monumentū. Tunc verò, anno videlicet, post conatum Christi 396. Marionum virū egregiū in curia Theodosij Imp. hominū habuisse. Meminit eius Marioni Petrus Beccarinus ex auctoritate Ioānis Selini: *Familia de Marionibus de Eugubio antiquissima & illustris incipit anno Domini 383. Nam quidā vir nomine Marionus heros nobilissimus Theodosij Magni Imp. Constantinopoli discedens ex Oriente, & petens oras Occidentis, post labores multos perpeſſos, constituit se habitare in Eugubio Vmbria ciuitate, in qua accipiens uxore, prole suscepta platuri familiam, quā de Marionibus à suo nomine nuncupauit.* In antiquissima itē historia legitur Iuliam Eugubinā ciuitatem Vmbriæ, à Iulio Marione eius ciue fuisse restauratā, ideoque Iuliam Eugubinā, quæ antea Plinio & alijs Eugubium dicebatur, appellatā. Huius rei sempiternum monumentū nostro quoque æuo extat, sigillum nempe armis Marionum insignitū, olim ibi sub saxo quopiā in via S. Vbaldi repertum, cum literis, quæ illis similes sunt, quæ in tabulis illis æneis in eodem loco etiam inuentis, partim Hetruscis, partim Latinis, & ob attractionem, lectionē vix admittentibus leguntur, ac magna diligentia ab vrbis primoribus hodiè adhuc conseruantur. Sunt qui sigillum illud Regis fuisse arbitrentur. Erat enim Eugubium ciuitas Regia. Ex hac familia fuit Theodosius Marionus Eugubinus, vir nobilis ac potens, anno Domini 520. electus vndecimus Episcopus Eugubij à Sancto Hormasalo Pontif. Opt. Max. anno pontificatus sui sexto, & sedit annis viginti. De Oldeberto Marione legitur in historia Ecclesiæ Mediolanensis hoc modo: *Oldebertus Marionus de Eugubio anno Domini 815. fuit creatus decimus octauus Archiepiscopus Mediolani à Papa Leone tertio in vigesimo anno sui pontificatus, & sedit annis nouem.* Gerardus Marionus ex eadē familia fuit Presbyter Cardinalis S. R. E. sub Eugenio tertio anno 1145. Varia ac maximi ponderis priuilegia itēq; clarissima familia ab Imperatoribus ob res domi forisq; præclarè gestas habuit. Hinc Beccarinus, ex hac familia, inquit, *semper exoriri sūt viri officiosi, ac strenuissimi, & fuit multū priuilegiata ab Osbone primo.* Sed & Fredericus primus ei nō pauca priuilegia cōcessit anno 1163. Iulio Marione ob præclara eius facta Imperator Aquilā integrā Imperialem in armis suis, atque etiam posterosum concessit, equitem (heroem habet priuilegium) & tribunum cohortis nobilium sacri Imperij creauit, qua quoque dignitate vnum semper ex posteris eius gaudere voluit, titulumq; vini generosi ac illustri donauit, vt ex priuilegio anno imperij iij octauo, concessio, & in caltris ante Mediolanum septimo idus Aprilis dato constat, quod ego breuitatis causa sponte prætereo. Beccarinus, qui sanè in huius familiæ encomijs multus fuit, tradit etiam Cantium Marionum castrum

Marionum origo.

Li. 1. Chronica.

Eugubium restauratū. Arma Marionū in sigillo inuenta. Theodosius Marionus. Oldobertus Marionus.

Gerardus Marionus.

Cantium Marionus.

et atrium in via Flaminia ædificasse, & Canthianum à nomine suo appellauisse: ex quo item potentia eorum non parum elucescit. Hæc tandem clarissima familia, cum à patribus Gibellinæ factionis etiam staret, ac Golphorum in Vmbria potentior esset, vnâ cum alijs Eugubio fuit expulsa, multaq; castra & iurisdictiones amisit, ac tandem Veronam, vbi & nunc honorificè agit, sedes suas transtulit.

Ioan. Rouerelli arma.

Iohanni eius nominis quarto Rouerello, Virò, qui veluti Sol inter reliqua Rouerellorum nobiliss. familie sidera illuxit Fredericus tertius, ob egregias cum animi, tum corporis dotes, Aquilam nigram in armis concessit, cum primùm Robur duntaxat à viride vsurparet. Creauit item eundem Comitum Palatinum, multaq; illi donauit priuilegia, quæ magnis tantum viris dari solent.

Martius ducum arma.

De marchionibus ac Ducibus Martiæ in superiori libro diximus, sed illud hic præterire non potui, nigram illam Aquilam à Sigismundo accepisse anno 1433. in campo aureo cù cruce rubra.

Dominorij de Corrigio arma.

Antiqua Dominorum Corrigij, quorum familia Austriaca nuncupatur, insignia erant fascia alba in campo rubro: pòst anno nempe 1452. Fredericus tertius Manfredi, Antonio, ac Nicolao eorum nepoti Aquilam concessit nigram, in medio scuti, alis expansis in campo luteo, & ab vtraque illius parte Leonem luteum, cauda, collo ac capite erectis, ac lilio aureo decoratum in campo caeruleo. Habuit illustrissima istæ familia viros vbiq; tum maximè in militia celeberrimos, quorum opera egregiè sæpè Imperatores vsi sunt. Inter quos Sibertum illum præterire nequeo, qui à Carolo Magno, cuius temporibus familia hæc in Italiam venit, Vicarius Imperialis Parmæ ac Regij creatus est, Corrigium; primus condidit, aliudq; oppidum,

Corrigium à quo conditum.

Brixillum Plinio, Brixellum Tacito, Ptolomæo ac Antonino dictum, restaurauit. Fuit ex ea-²⁰ dem familia Sibertus secundus, magnus primùm Henrici tertij Cæciliarius, dein Vicarius eius, legatusque in Italiam missus, ac Archiepiscopus Rauennas factus demum in summum Pontificem euasit, & Clemens tertius dictus est, quanuis Onuphrius Panuinus Antipapam fuisse asserat, viuente videlicet Gregorio septimo. Taceo modò breuitatis causa, multa ab huius familie viris varijs strenuis præclarè in militia gesta, vt Guidorum septem, decem Sibertorum, Robertorum vndecim, qui omnes in primis Italiæ vrbibus dominati sunt. Qui iam nunc supersunt, Austriacæ familie adhuc ascribuntur, vt ex sigillo eorum quoque manifestum est, in quo (Manfredi pro exemplo sit) hæc verba leguntur: *Sigillum Manfredi de Corrigio & Austria comitis Corrigij & Berslij*. Habuit item clarissima istæ familia Hieronymum Cardinalem sub Pio II. atq; Archiepiscopum Tarentinum, & sub Pio V. Anconæ gubernatorem. Non omitram³⁰ etiam Fabricium, acerrimi iudicij virum, qui in hac vrbe philoophiæ, atque iurisprudentiæ sedulam nauauit operam, musæumq; nostrum quàmpluribus visitauit, rerum naturalium scientiæ audissimos: ac in perpetuum sui erga me amoris atque beneuolentiæ testimonium, nomen suum in libro meo, in quo alij quoq; nobiles scribere solent, propria manu exarauit. Sunt huius familie omnes, comites Palatini.

Hieronymus Card. Corrig. Fabricius Austriacus

Lonatorum arma.

Inter nobilissimas Brixie illustris Lombardiæ vrbis familias, Lonatos Frederici primi tempore in summo honorum omnium culmine fuisse habitos, varia eorum feuda ac dominia testantur, vt pote Lona, Pozolum, Hologium, Pombium, Luna, in agro Brixini; nec non mons clarus, Castion, ac Melzum in agro Mediolanensi. Cum Torrianis Vicecomitum Mediolanensium hostibus sanguinolenta acie dimicarunt, ac magnam eorum stragem ediderunt, egregièq; Vicecomitum partes defenderunt. Hæc atq; ob alias virtutes plurima ab Imperatoribus priuilegia nati sunt, anno nempe 1161. quæ pòst anno nempe 1398. die Martij 20. à Duce Mediolanensi renouata sunt Arma eorum, in quibus columna primùm erat erecta, atque viperâ circumdata cum lunæ imagine in eius vertice, nunc Aquilam fuerunt nigram in circulo aureo in campo rubro. Sunt qui familiam hanc à Luna Hetruriæ vrbe ortum duxisse tradunt. Ex qua tanquam ex equo Troiano viri proruperunt militaris disciplinæ peritissimi, inter quos Bernardus Lonatus Mediolanensium Ducis militum præfatus, atque imperij vicarius non infimum locum obtinuit. Paulo Lonato, qui venienti in Italiam Sigismundo Imperatori anno 1431. obuiam iuit, multa concessa sunt priuilegia, quæ, quoniam magna sunt, magnum etiam illust. fuisse demonstrat. Dedit eadem familia viros literatos, vt Antonium interconsultum præstan-⁵⁰ tissimum, qui pariter Cremonæ, & Perusij prætor factus est. Dedit pariter, qui summis Ecclesiasticis dignitatibus effulserunt, vt Bernardus Cardinalis & Legatus ad Alexandrum sextum electus. Habet & nostro æu viros præclaros, quorum nomen, faræamq; Petrus Antonius Ducis Vrbis gener non parum adauxit in celeberrimo illo cõra Turcas certamine, in quo cum trirremium pontificiarum præfatus esset, egregiè admodum sese gessit, dein Orano, ac mox Meliseni insulæ cum duobus millibus peditum subuenit, multaq; alia, quæ breuitatis causa taceo, præstitit: quare eques dè Altàræ, Senator Mediolanensis, consiliarius secretus Regis Catholici creatus summo cum honore tandem vita functus est.

Bernardus Lonatus. Paulus Lonatus.

Tet. Antonius Lonatus.

DE PYGARGO. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

PYGARGVS vox est ambigua. Est quoddam Capræ feræ genus, Pygargos dictum, quod alij Pygardon rectius fortè vocant. Apud Iuvenalem Pygargus etiam legitur, ubi multorum animalium, quæ gulæ illecebris, ad quas Aquila illaudabilis est, apta sunt, meminit: versus eius sunt:

— Discipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & Pygargus,
Et Schytica volucres, & Phainopterius, ingens
Ceditur. &c.

Est & Pygargos apud Eustathium (sed is autoritate Zophyri nitiatur) Ardearum genus, cui in coitu oculi manant sanguine. Verùm Aristoteles Pellam Ardeam difficulter coire tradit: Pygargon verò inter Aquilas tantummodò recenset, Zopyri Pygargos fortasse Ardea Stellaris Aristoteli fuerit, quæ & Ocnos, id est, ignaua dicitur, Argos enim & Ocnos Synonyma sunt.

Pygargos
Capra.
In comm. in
Iliad. i. K.
Pygargos
Ardea.
L. 9. Histor.
c. 9.

Ardea.
Ocnos.

SYNONIMA.

POTISSIMA ergò & principalis eius significatio Aquilæ speciem demonstrat, de qua nunc dicturi sumus. Sed antiphrastice Pygargos dicta est, ut annotauit Cælius Rhodoginus, cum minimè defes, quod ἀγος; Græcis loatur, præsertim cauda siue nates τὸν ἰσίδειαν, quæ huic rarè ociosæ sunt. Scribitur enim in Venerem admodum procliuus & salax esse hæc Aquila. Quin & timidum rectè Pygargum dixeris, quod albicans ei sit pyga: cui diuersum est proverbum. *Myiampyo necdum occurrit*. Hic enim, uti Hercules, robore intelligitur insignis: proinde Leucopygi imbellia infames concipi ferè valent. Ex sententia Hesichij & Varianij *pygargos* dicitur παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πύγην ἀπὸ λευκῆ, id est, quòd caudam albam habeat. Quibus Gaza astipulatur, dicens Pygargon ab albicàte cauda dictum esse, quasi Albicil. Quis eum nominet. Hefychio Atarama vocatur, & Νεπποπόρον nullis, ut tradit Aristoteles. Hoc Latinis est Hinnularia, siue hinnulos occidens. Auicennæ Barbaiaum dicitur.

Etymologia.
Lib. 4. Antiq. l. 1. c. 8

Albicilla.
Atarama.
Nepopporon.

Hinnularia,
Barbaiaum.

FORMA. DESCRIPTIO.

PYGARGOS maior est iuxta Aristotelem, non solum Melanæto Aquilarum omnium minima, sed & Morphno: minor autem Percnoptero, & Germana Aquila, quæ ipsa magnitudine excedit omnes Aquilas, etiam Ossifragam. Albicante est cauda, unde & ei nomen. Eius verò, cuius nos iconem damus, quamq; viuiam aliquando habuimus, huiusmodi est. Magnitudine est mediocri, quanta ferè est Gallus maiusculus. Rostrum toto luteo, adunco, nempe à principio ipso sensim ac leniter ad extremam usque vnci aciem incuruato, paulò quàm cæteris Aquilis longiore, si proportionis rationem habeas. Oculi pupilla nigerrima, iris lutea. Verticis ac colli totius color est dilutè castaneus ex cinereo; apices tamen plumarum magis nigricant. Dorsum, alarūq; pars superior ferrugineis obscurè plumulis, ac subnigris integuntur, uti ferè & venter ac femora. Cauda ab vropygio ad finē usque tota albicat. Unde meritò Albicilla nomen datum ab Gaza. Duæ tamen pennæ minores, & quæ reliquis maioribus ac principalibus incumbunt, extremo nigre sunt. Tibiæ totæ ferè nudæ sunt, eaq; cum pedibus intensè luteæ, vtræq; tabellis ubiq; superintegentibus. Vngues acerrimi. Albertus aliam Aquilam quam dā describit his verbis. *Post Herodium* (sic vocat Aquilam Germanam) *nobilior reliquis Aquilis* est, quæ *Anseres rapit & Cynos, & huiusmodi Aues magnas, & etiā Lepores & Cuniculos, præcipue quādo pullos habet. Hæc minor est Herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis, sed in cauda penultimæ extreme penna videtur esse alba, & alba est in pennis ani, & est brevis: admodū caudæ.* Hanc Ornithologus existimat veterū esse Pygargon. Verū is meo iudicio deceptus est. Itæc. n. extrema in cauda pennas, & quidem penultimas, tantum albicantes habet, non totam caudam vti nostra Albicilla. Anum plumis albis vestiti, pluribus Aquilis commune est. Mihi quidem signa omnia huius Aquilæ, quæ Albertus descripsit, nostræ Ossifragæ conuenire videntur, ut qui contulerit vtriusq; descriptionem, videre potest.

9. Histor. ca.
32.
Magnitudo.

Rostrum.

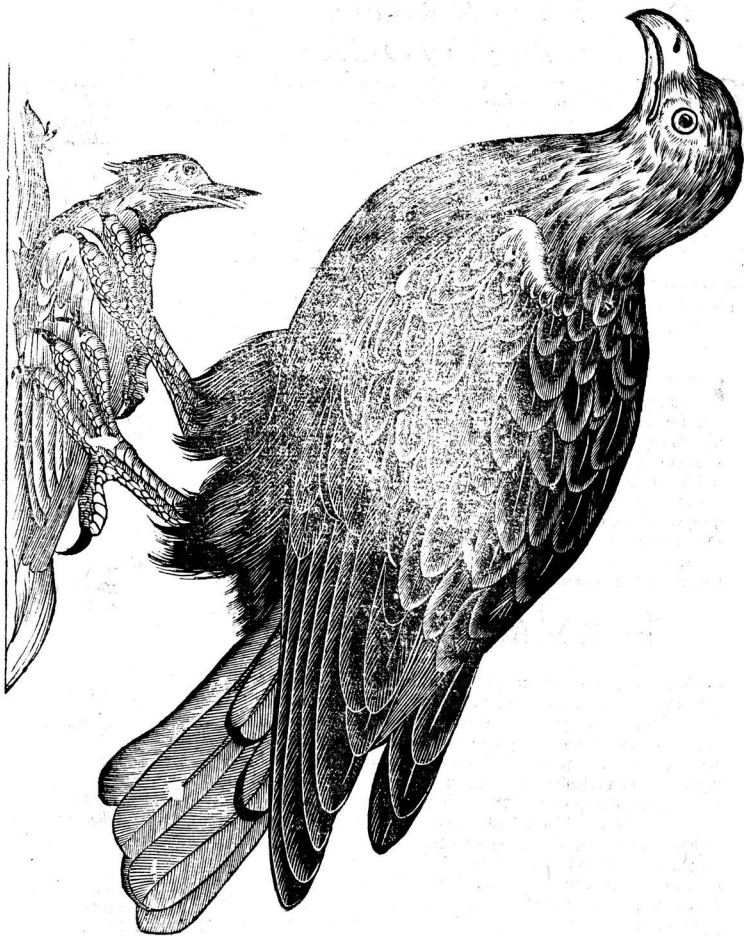
Pupilla.
Collum.

Venter.
Femur.

Cauda.
Tibiæ.

Vngues.
Lib. 23. de
Anim.

Ornitholog
error.

O R N I T H O L O G I A S.

VAGATVR Pygargus in oppidis & campis, vt Plinius ait. Gaudet etiam planis atq; lucis. At reliqua genera raro plana & lucos adeunt, vt Aristoteles testatur. Nonnunquam tamen montes cæterarum more, syluasq; petit, atq; id suis viribus fretus, quibus multis alijs haud inferior est. Romæ rariùs hanc volucrē visam fuisse ex hac Q. Aurelij Symmachi epistola facillè colligo: *Ludos Prætorios, inquit, præparamus, quorum ornatus peregrina animalia desiderat: ut nonno cultu Romana splendeat editio. Ad hæc igitur & Pygargos studio mihi opto præstari, quorum copiam limes vobis finitimus subministrat. Dignare igitur amicitiam nostram votiuo pignore fœderare.* &c. Sunt tamen qui hoc loco Pygardos legant, qui Plinio auctore è Caprearum syluestrium genere est, vt antè etiam diximus.

Lib. 10 c. 7.
Lib. 9. Hist.
cap. 32.
Lib. 9. Epi-
Stol. 115.
Pygardos
capra sylue
stri.

E D U C A T I O.

PYGARGVM asserit Aristoteles *difficiliorem esse reliquis* (si Gypætum excipias) *in al-
do factu, hocq; ipso ab Melanæto maxime dissidere.* Non enim omnes æquè prolem suam fastidiunt Aquilæ. Quare verò id faciat Philosophus alibi exponit, dicens de Aquila in genere, quòd pullis suis iam maiusculis inuideat, & edaculis, verita ne vtrisque famelicis viduus deficiat, ideoq; eos è nido expellit adhuc parentum ope egentes. Idem confirmat Auicenna, qui Barbaïum ob alimentorum, defectum pullorum aliquos è nido tradit eijcere. Numeratur verò Pygargos à Plinio inter eas Aquilas, quæ Aetitem lapidem in nidum inferunt, de pariendo ac edenda prole quàm enutrienda magis sollicitas, adeo vt idem alibi asserat, *deitsem ab Aquila, qua condicante canda est, nomen habere potissimum.*

Lib. 9. Hist.
c. 32.

Li. 10 ca. 3.
L. 37. c. 1.
Aetites la-
pis vnde di-
ctus.

V E N A T V S.

ETSI Melanæto in prole educanda paterno officio & pietate cedat Pygargus, fortitudine tamen par est, & pugnæ illius magno animo inceptæ in Ceruis adoriendis socius. Ita. n. de vtroq; Plinius: *Pygargo & Melanæto Aquilis non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiâ cum Ceruis præliis; multum puluerem volutatu primo collectum insidēs cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipites in rupes.* Hinc etiam Hinnulariæ cognomē meruit, quòd Ceruorum hinnulos præ cæteris inuadat ac rapiat. Eos cum adoritur à dextro latere insiluit, in oculos inuolat, ac tandiù alis percutit, donec temerè procurstantes huc illuc incertos actos, neque præ metu ac dolore, quò currant, prospicientes, in præcipitium agat, vt hinc efflato collo in prædam cedant.

Li. 10 ca. 3.

Hinnularia
Aquila.

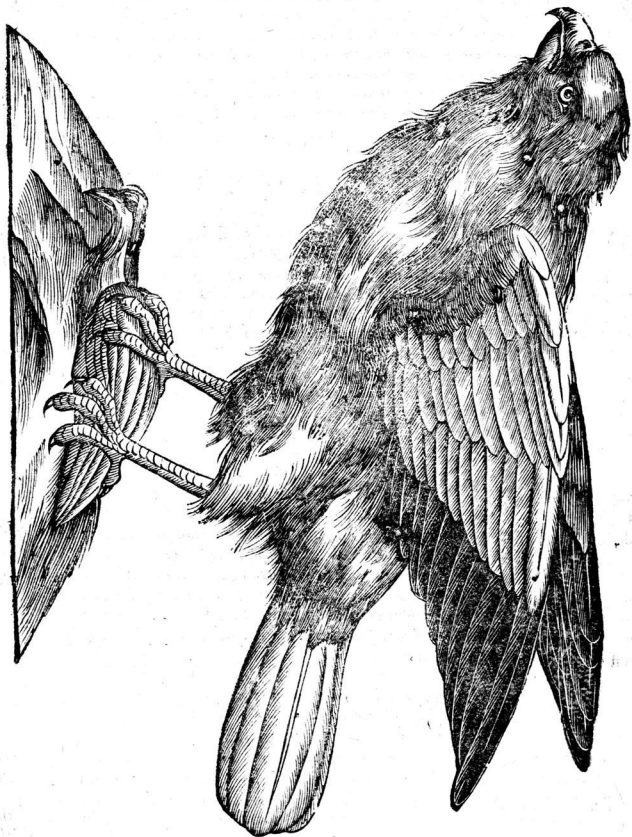
HIEROGLYPHICA.

MOROSVM patrem, ac in filios durum admodum & difficilem, Aquilam, quæ pullos suos fastidit, cuiusmodi Pygargum vitio cæteris infamem magis diximus, Aegyptij sacerdotes pingebant. Quod Aquilæ ingenium, etsi quidam excusant, damnata tamen D. Basilij, & in educanda prole iniquissimam appellat. Hæcigo volunt id minimè vitio vertendum, qui non nisi, quem spurium & non suum agnoscit, abdicet; vt genus suum solum ac incorruptum conseruet. Pygargo autem, quia genuino; propriosq; agnoscit, ob solum edacitatem deferenti, & exponenti pullos, minus ignoscendum videtur. Inuidiæ enim & impietatis notam, vt & helluonis, ac vasti ciborum gurgitis vix potest effugere. Vnde non immeritò eos, qui sine ratione & modo ciuiatibus & imperijs præsumunt, & subditos nō solum ab aliorū iniurijs non tutos reddunt, sed ipsimet etiam expilant, post obitum per *αδελφονειαν* Plotinus Aquilas dixit fieri.

Morosi Pa-
tris hiero-
glyphicum.
Orat. 18.
de honor-
quo efficien-
di sunt pa-
rentes.

DE PYGARGI SECVNDO & tertio genere. Cap. VII.

*Li. 2. de A-
uib cap. 11.
Queue blā-
che.
Color.
Volatus.
Mores.
Venatus.*

SED Bellonius aliam etiam Pygargi speciem proponit; cuius iconem ab eo mutasti fu-
mus. Hanc Gallos Queue blanche, idest, Albicillam vocari ait. Corpore colore est
inter album & cinereum ambiguo, extremis alarum nigris, supina parte tota, id est,
ventre, vropygio & cauda merè candicans, nullis ibi respersa maculis. Volatu Ardeam re-
fert. Nam ut illa alas concurrit, hisq; moris subinde volat, nec ut ceteræ pleræq; rapaces caput
in altum surrigens, sed potius versus humum deprimens, volando fertur. Conspicitur ut plu-
rimùm oriente & occidente sole, manè & vesperti. Inuadit, rapitque Gallinaceas, aliasq; mi-
nutas volucres, prædatur Perdices, Cuniculos, & furtim iuxta sepes & nemorum margines:
vnde eam non admodùm imbecillam esse satis apparet.

Ab hac diuersam alteram, non tamen admodum abfimilem, sed cuius icon desideratur, Aquilam idem Bellonius subiicit: quæ est huiusmodi. Eadem cum præcedente, etsi paulo dissimilis, est ea Avis, quam itidem Queue blanche, id est, Pygargon seu Albicillâ Galli vocant vernaculodiomate. Rostrum illi nigrum nonnihil, & aduncum. Crura seu tibiæ potius graciles sunt sed luteæ admodum, tabellis anteriori rectæ. Ungues haud crassos, sed atros, breues & in formicem curuatos, eosq; acutos habet. Miluo Regali adeo similis est, vt vix esset, qui vnum ab altero dignosceret, nisi hic & minor esset, & ventre intentius albescente, pennas scilicet circa vropygium cum superiores, tum inferiores candidissimas obtinens, vnde & nomen habet. Cauda longa est, & varia, alarum in morem. Quæ ventrem plumulæ induunt, subulo nitent ad calami longitudinem: candent reliqua. Huiusmodi sunt & femoris pennæ. Radices plumarum colli & cervicis, vt occipitis, albæ sunt, apices verò fului; quemadmodum & plumulæ alarum minores in summa extremitate. Remiges plumæ magis fuscæ sunt. Hic per campos Alaudas insectatur, in quas conspectas impetuose ruit: illæ autem in altum sublatæ, eumq; volatu superantes sic ab hoste sibi cauendo illius tyrannidem euadunt. Quod si Subbuteonem huic rei interesse contigerit, amorem certè & iucundum præbatur intuentibus spectaculum. Hic enim cum multo agilior sit & velocior, confestim Pygargum volatu præuertit: dum verò de præda certant, Alauda fugâ sibi consulit, & vtrumq; eludit. Vbi Subbuteo seu Hypotriorchis Alaudam cepit, tum prædam extorquere Pygargos enititur. Quocertamine, etsi Subbuteo Pygargum agilitate & celeritate longè superet, viribus tamen ab hoc ipso vincitur. Aliquando huius confectus spectatores Alaudam prius natum Subbuteonem, ab Albicillâ comprehensum vidimus, sed pedibus ac alis confectis ac implicatis vtrumq; delabi in terram necesse fuit. Vnde capti ab aucupibus mutuum sibi exitum atulêre. Hæc res immortale inter eos dissidiū esse mihi persuasit. Licet autem Subbuteoni velocitatem volatus hic Pygargus cedat, priorem tamen Albicillam hoc nomine longo iatervallo post se relinquit. Habitat in Syluis, ac intra dumeta, frequens visitur.

Rostrum.
Crura.
Ungues.

Cauda.
Venter.
Femur.
Collum.

Ala.

Subbuteo
Pygargum
volatu su-
perat.

Subbuteo-
nis cum Py-
gargo pu-
gna.

Locus.

DE MORPHNO SEV CLANGA.

Cap. VIII.

QUINTVM verò propter vires & actionum præstantiam inter Aquilas locū obtinet Morphnos, qui à Plinio Melanæto, ab Aristotele verò proximè Pygargo, vti, & à nobis subiungitur, vtpotè magnitudine & robore ei secundus.

Id. c. 63.
9. Hist. 66.
32.

SYNONIMA.

VARIIS istæ Aquila nominibus appellatur. Græcis est Μορφνος, Πλάγγος, & κλάγγος; Νητοροφός quoq; ab actione dicta est. Aristoteli præsertim. Homero verò Πέρκνος. Latini interpretes Theodorus & Plinius pro Græcis sequentes Latinas substituant: Næuia, Clanga, Planga aut Planca, Anataria seu Auicida Morphni nomen obtinuit à penne macula seu ab næuo, vnde Næuiam Latine meritò dixeris. Sunt qui Μορφνον exponant per syncopen tanquam Auicidam, hoc est, cædis aliarum Avium authorem τὸν μεταμορφιζόντα, vnde præteritum μέμαρθε, & in obreue conuerso, & abundante litera r, vt Eustathius & Varius tradunt. Clanga cum Græcis, tum Latinis à voce dicta fuit. Illi enim clangorem κλάγγω etiam vocant, qui de Aquilarum voce propriè dicitur, vti in vniuersali historia latius declaratum fuit. Plangum habet Plinius, vetusti codices Clangum, vt Hermolaus habet. Facile enim ac proclive fuit pro κλάγγος legere κλάγγος. Sunt qui apud Plinium pro Plango Plangūta legunt, quasi errauerit, sed homines hi de imperitia Hermolao reprehensi sunt, quod vti ple ait, & authorem non habeant, & Aristoteles κλάγγον appellet. Perchnon Grammatici interpretantur tum simpliciter nigrum, tum nigro colore infectum, vt idem cum Morphno significet. De hac voce, nec non de Morphno Eustathius exponens hæc verba Homerica τὸ λείστατον μεταλίσκων Μορφνον Θηριτὴρ ὃν καὶ πέρκνον καλεῖται: ita tradit: περχνὸς vltimum acuit, quanquam Aristarchus hanc vocem berytonam esse voluerit: Morphnus verò scribitur cum acuto in penultima. Diuersa ab hac Aquila Perchno, est Percnopterus, de qua post suo loco. φλαγγύας Aquila eadem mihi videtur quæ Morphnos, vel potius Morphni esse epitheton:

Μορφνος.
Πλάγγος.
Κλάγγος.
Νητοροφός.
Πέρκνος.
Νæuia.
Planga.
Anataria.
Auicida.

Plangūta.

Pernchos
quid.

Φλαγγύας

*In Aspidē.**Ornithologo error.**Scabau.**Huad.**Gerfaul.**Enteioes-**fer.**Balbusardo**Anglorum.**Dibachi.*

ron : nam apud Hesiodum legimus , *Μορφήος ἀλεξύζωο*, vbi Grammatici exponunt *μέλας* *Αντῶ*, vt habet Varinus, quasi Phlegyam substantiuum faciant, & Morphnum adiectiuum: Sed mihi contrā faciendum (inquit Ornithologus) videtur. Idem Aquilam eam qui Aquilastro Italici dicitur, Morphnum esse existimat, hoc argumento, quod viuat piscibus. Nos potius Osifragam, Italorum Aquilastrum pōst proprio capite declarabimus. Turcis Morphnos vocatur Scabau. Gallis quibusdam Huad. Bellonio verō Gerfaul. Germanis Entenstoessel, quasi Anaticida dicas. Turnerus opinatur Auem Balbusardo Anglis suis dictam, esse Anatariam: sed hanc ab Anataria diuersam esse, atque eam potius Auem Ornithologus arbitratur, quæ Germanis Maffvvy, id est, Miluus palustris dicitur, quōd circa paludes & lacus Anates Aues alias, quæ palustres venetur. Hic ab alijs Fischer appellatur, id est, piscator, quōd pisces etiam capiet, quandoq; Anataria ab interprete Auicennæ Dibachi Arabicè nominatur.

FORMA. DESCRIPTIO

*L. b. 9. Hi-**stor. c. 12.**Magnitudo.**Color.*

RELIQUARVM omnium maxima est Gnæsia, minima Melanætos: cæteræ, vt Anataria, Pygargos Percnopteros, Osifraga, inter has interiacent: Anataria ergo omnium præter Melanætum minima fuerit. Nam teste Aristotele, magnitudine & viribus Pygargum proximè sequitur. Homerus loco paulō antè citato Percni alas tantum patere cecinit, quantum valuæ ostij thalami cuiusdam viri diuitis. Color Anatariæ veterū ex nomine ipso colligitur. *Μόρφηος* enim Grammatici nigrū & obscurum interpretantur *παρα τὸν ὀρθὸν*, id est, à tenebris & caligine. Apud Homerum legitur, *Νύκτα δι' ὀρνίθων* pro nocte obscura. *Περνήος* quoque nigrum interpretantur, & vnam nigram *παραξέζωσαν* dicunt; sed ea nigredo non sine quodam cæruleo colore est, qualem ferè dicunt Indicum. Hic color totius est Anatariæ, qui tamen maculis seu nævis quibusdam interstinguitur, vnde & Morphno, id est, Næuiæ nomen est: Sed qualesnam sint hæ maculæ nemo veterū exponit. Bellonius albas existimat, quo autore, ignoro. Itæc ergo sunt, quæ de Morphno veterum ex eisdem authoribus, quod ad formam attinet, colligi possunt. Quæ omnia cum nulli adhuc Aquilarum, quæ quidem vnquam à me visæ sunt, competere animaduertentem: quare certi aliquid de ea non possum statuere, aut exactam eius, & perfectionem lectori ab oculis ponere. Si tamen eam aliquando nancisci dabitur, ne hic quidem & veterum scripta illustrando, & quæ desunt, adiiciendo, nostro muneri deerimus: Sed nec recentiorum Morphni icones aut descriptiones, veterum notis vndiquaq; respondere videet: quia tamen ad hoc Anatariæ Aquilæ genus potius, quàm ad aliud quoddam referri debere videntur: itaque singularum seorsim hitoriam hic subnectam.

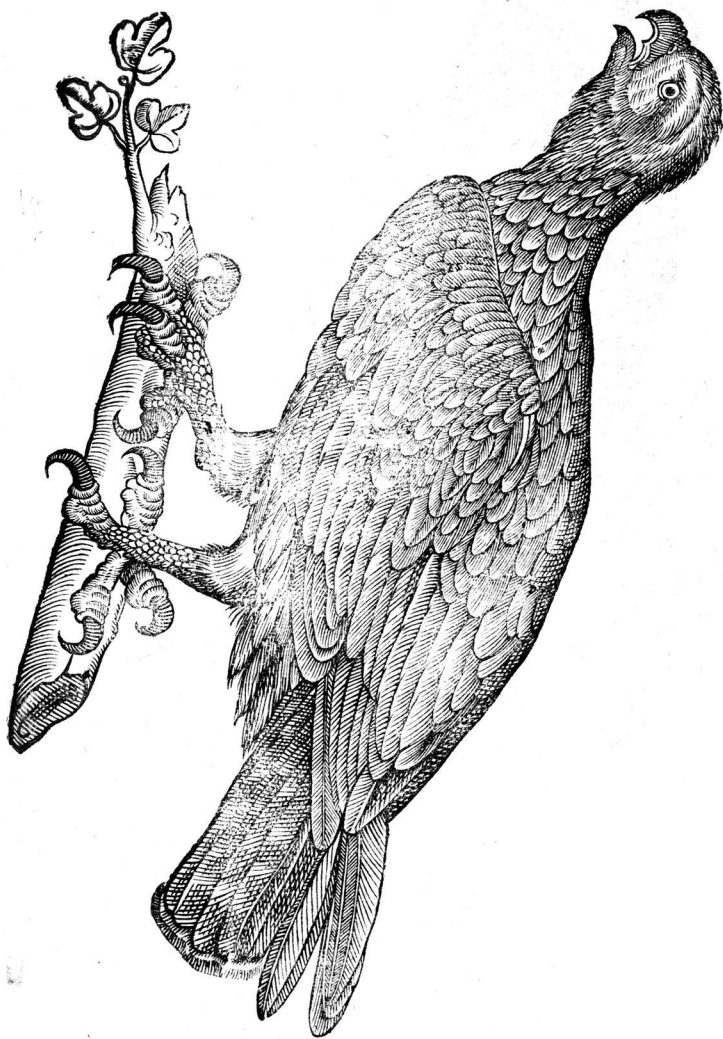
Ornithologus suam, cuius iconem primo loco exhibebimus, pinxisse contentus, nullam adfert descriptionem, vnde de ea iudicium non licet facere. Bellonius diuersarum opinionum fluctibus agitat, nec opinionis suæ ipse satis certus, Auem Gallis Gerfaul dictam nobis pro Morphno obtrudit: quibus verò argumentis aut rationibus id faciat, subricet. Sanè vel ex eo, quod Auem hanc (vt ex sequentibus liquet) terrestris venatui vbique à magnatibus adhiberi tradit, & ne verbum quidem de Anatum aut piscium raptu facit; itaq; Morphnum veterum non esse, euidentissimum est. De istac ita verò scribit.

Magnitudo.

Falconē fuscipula magnitudine excedit; ferox & audax. Pugno gestatoris recta insidet corpore satis longo, rostro, tibijs, pedibusq; est cæruleis, pedum digitis oblongis, vnguibusq; admodum parulis. Memini me legisse, cum vera ac genuina Aquila pugnam inire ausam, & victicem abijisse. Hæ toti Italiæ & Galliæ peregrinæ sunt, neq; in his regionibus alias licet conspici, quàm quæ illic ex Germania tam superiori, quàm inferiori importantur. Germaniam tamen solum natale non habent, sed vt aduenæ eò confluunt, vbi ab aucupibus instar Falconum exoticorum capiuntur: alioquin apud Rutenos natæ, vbi & nidos suos construunt. Ad omnigenus aucupij idoneæ sunt, & ad prædam emissæ, promptissimæ insequi, cæteri q; omnibus rapacibus audaciores, circuratu tamen difficillimæ. Earum alia sunt castanei coloris, alia cinereo variæ. Sed nunquid itæc verè Morphno conueniunt, aliorum esto iudicium.

*Balbusardus Anglorum.**Contæ.*

Turnerus apud Ornithologum Balbusardum Anglorum veterum Percnum esse contendit, & omnia quæ Aristoteles & Plinius huic tribuerunt, congruere asserit: solam magnitudinem si excipias. Est aut illa, inquit, quam Anatariam esse conicio, Auis Buteone maior, & longior, naui albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminum, stagnorum & paludum semper degens, viuut ex venatu Gallinarum aquaticarum nigrarum, quas Coutas nominant Angli. Venationem hanc, cuius Plinius meminix, inter Aquilam istam (si Aquila est dicenda) & aqua-

Vlysis Aldrouandi
MORPHNOS_BELLONII

& aquaticas Aves, non solum ego saepissimè vidi, sed infiniti apud Anglos quotidie vident. Si qua terrae portiuncula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam volatu non admodum valet, à præda non procul absit. Aves subito adoritur, & sic capit. Cumculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista Anataria sit, necne, doctis viris iudicandum propono. Haec genus igitur Turnerus.

Eandem Ornithologus à Germanis Acronij lacus accolis Entenstoesser, id est, Anaticidam vocat. i. scribit. Vnguibus est aduncis, Miluo colore & corpore similis, sed hoc ipso maior. Anates capit.

De Morphno veterum Plinius prodigiosa quædam affert, authorem fabulae Phemoneon, Apollinis filiam dictam referens, quæ Morphno dentes tribuit, mutæ aliàs, carentiq; lingua. Verum nos in Avium genere dentatas nullas novimus, præter Anates qualdam, aut Mergos nonnullos maiores. Cuius generis etiam Cataraetæ esse videntur, quas Aves Accipitre minores esse dicunt, aliqui Aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere.

Lib. 10. c. 3.

Aves dentata.
Cataraetæ.

LOCVS.

SALTVS & conualles & lacus incolere solet, teste Aristotele. Plinius circa lacus eam vivere solummodo scribit. Hi enim abundè victum suppeditant.

9. Histor.
cap. 12.
Lib. 10. c. 3.

VICTVS.

AVIBVS aquaticis, ut Fulicis & Anatibus potissimum pascitur, sed & piscibus aliquando. Suidas tamen author est Morphnon Aquilæ genus, solum non venari, sed cadaueribus ali. Quod quomodo defendi queat, ipse viderit.

GENERATIO.

ARISTOTELES tradit Percnon ex Ossifragis nasci. Quod mirum videtur: quæ ratione ex eis, quæ ab Aristotele in Aquilarum catalogo non collocantur, Aquilæ Percni gignantur. Verum hac de re futius, cum ad Ossifragam ventum erit. Inter eas à Plinio cenietur Aquilas, quæ ætitem in nidum inferunt.

En Mirabilibus.

VENATVS.

AQVILA illa, quam tertiam fecimus (inquit Plinius, Morphnon denotans) aquaticas Aves appetit, mergentes se subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat. Aristoteles eadè ferè de Haliaeto refert, quem dicit eas itaisper insequi donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat. Et sanè nil mirum est, si utraq; circa venatum Avium aquaticarum, quibus vitam sustentant, eodem ingenio utantur. Sed venandi modum Morphno vitatum ex Plinio prosequamur. Spectanda dimicatio, inquit, est, Aue ad perfugia litorum tendente, maxime si còdensa barando sit: Aquila inde itum abigente ala, & cum appetit in lacus cadente, umbramq; suam nanti sub aqua, à lissore ostendente: rursus Aue in diuersa, & ubi minime se credas expectari, emergente. Hac causa gregatim Aibus natandi, quia plures simul non insectantur, res per se penarum hostem obcantes. Saepè & Aquila ipsa non tolerantes pondus appensum, una merguntur. Germanorum Anaticidæ seu Anateriæ quoque lacum Constantiensem seu Acronium incolunt, feruntur ad piscium capturam rectà, unde alibi Fischers, id est, piscatores vocantur, & vno impetu in aquam se præcipitant; quod etiam de Haliaeto dictum est, atque toties in Anates irruunt, donec defatigatas capiant tandem, quod ad duos aliquando & tres horæ quadrantes in Anate una capiendi differunt. Saepè verò volantes siue natantes tam diu insectantur, donec fatigatam aliquam excipiant. Solent autem fugientes sese in gregem colligere.

Lib. 10. c. 3.
9. Histor.
cap. 31.

VSUS IN SACRIS.

Iliad. Q.

MORPHNON matri Deorum sacram esse Gyllius scribit. Homerus auguriū Priamō ab Ioue Morphno datū, hoc pacto refert. Cū Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei Aquilam misit, cuius alæ tantū patebant, quātur ianua thalami diuitis alicuius viri, *τελειωτον πετελων*
Μόρφνον θρηνην, ὃν καὶ πέτρων καλίσου, id est,
perfectissimam alium
Morphnon venatricem, quam & Pemon dicunt.

Achilles cui
 Aquila cō-
 paratus.

Hac ad dextrā per urbē volante lætati sunt plurimū Troiani. Quod augurium, vt inquit Eustathius, veteres sic interpretantur, tanquam Avis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicarit, & spem petitionis suæ ratam futuram, quod esset θρηνην, id est, venationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam vir regius per Alitem regiam delignetur) placidum, & mitem ipsi futurum, & quæ deli deret, concessurum.

VSUS IN PROPHECIIS.

Herculis sa-
 gitta.

SCRIBIT Hesiodus sagittas Herculis Morphni pennis alas fuisse; alioqui nullus eius vsus est. Imò verò in lacubus & viuarijs voracitate sua admodum noxia est hæc Avis, ita vt in quibusdam locis homini, qui eam ceperit, aut occideret, tres dragmæ donentur è publico.

DE MORPHNO CONGENERE.

Cap. IX.

Lib. 3. de
 Auib. c. 6.

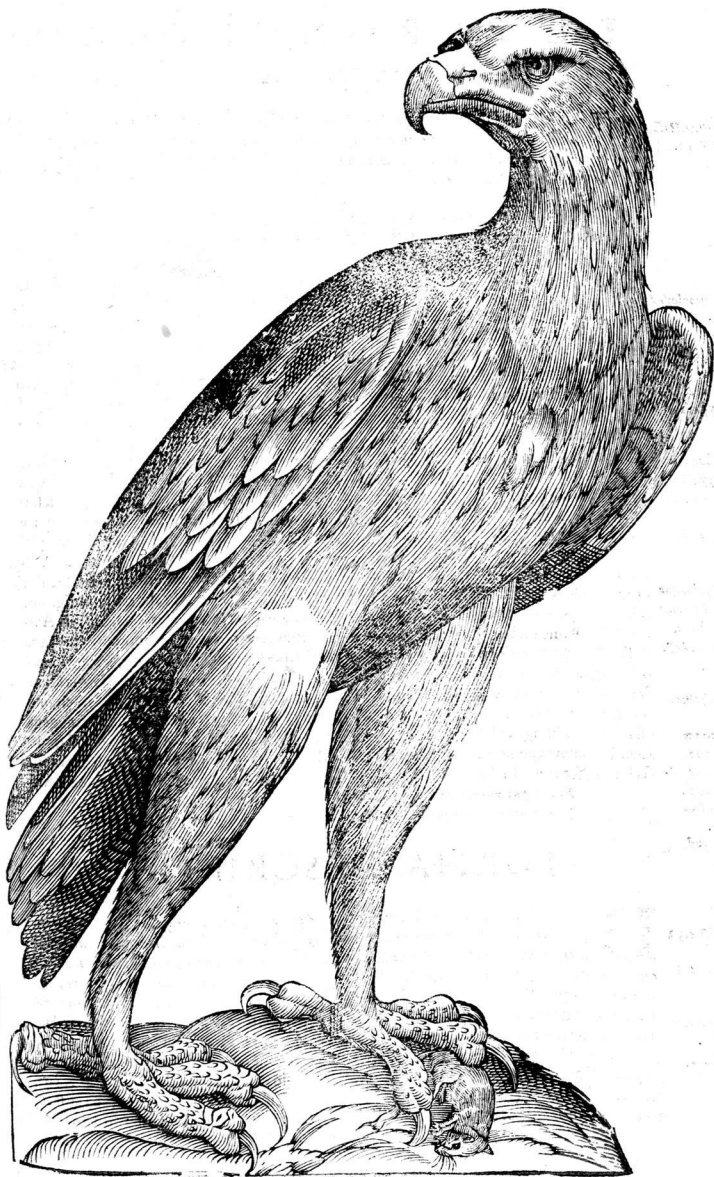
Magnitudo.
 Rostro.
 Color.

Crura.
 Pedes.

Oculi.
 Lib. 2. ca. 7.
 Bellonij er-
 ror.

SI tamen verum est, quod Bellonius scripsit, nempe Morphnon, quæ à macula pennæ dici-
 tur quasi Næuia, teste Gaza, notis albis distinctam esse (alioqui nauorum color verus à nullo veterum expressus est) sanè quam nunc descripturi sumus, si ipsa Morphnos nō est, saltem ei congener, & maximè affinis erit. Hæc. n. alas notis albis, ijsq; plurimis insignitas habet. Hæc igitur Aquila quam illustris D. Hannibal Gozadinus Bonon. compater meus biennio in ædibus suis enutrit. Galli Gallinacei sat magni altitudine est, & corpulentia. A rostro extremo ad vltimam caudam trium cum dimidio spithamarum. Rostro erat oblongo satis adunco, deorsum recta propemodum tendente, membranula capiti coniuncto, eaq; lutea. Color totius propè ferrugineus est, nisi quod ad extremas alas versus ventrem attinet, maculis multis ovalibus, & hinc inde sparsis insigniretur, sed & ipsæ remiges extremo apice albicant, vti & principium caudæ & extremitas singularum in ea pennarum, & inferius vropygiū. Crura tota hirsuta sunt ad principium digitorum vsque, & albis similiter notis à bætico aspersa. Pedes flauī. Digni superne squammis, inferne prope ungues tabellis seu annulis integuntur. Radices omnium plumarum alben. Macula medio pectore alba conspiciebatur, quæ non à natura, sed à vulnere quodam ibidem accepto, defectu coloris natiui, vti canities senibus, exorta erat. Oculi in ambitu bætici, pupilla nigra. Hæc Aquila vel sola docet falli Bellonium, qui crurum hirsutiem indubitatam Vulturum notam esse cupit. Mures excoriatos primū, vt gratum cibum perauide vorare solet.

DE PERCNOPTERO.

Cap. X.

Lib. 9. Hist.
cap. 32.

PERCNOPTEROS ob ignauiam & deformitatem Aquilarum omnium vilissima, & de genere maximè, in sextū, quas quidem Aquilæ nomine Aristoteles dignatur, eumq; vltimum locum meritiò reiecta fuit, ut in qua præter nomen nihil sit Aquilinum, alioquin Offisragæ, imò, Vulturibus etiam postponenda.

SYNONIMA.

Etymologia

Cælij error.

Lib. 6. An-

tiq. lect. ca.

29.

Iliad. Ω.

Gypætos.

Subaquila.

Hypætos.

Γρυπαῖος.

τὸς.

In Anib.

Oripelargus

Ciconia

montana.

Lib. 2. cap.

589.

Rachame.

Rocham.

Aemon.

Li. 1. de A-

nib. c. 9.

Buse Bu-

sard.

In Rend.

PERCNOPTEROS Aristoteli hæc Aquila vocatur ab alarum notis, ut Gaza sentit, ac de suo addit. Ego malim dicere ab alarum colore. Περνος enim tum simpliciter nigrum, tum nigro colore distinctum Grammatici interpretantur. Alia autem ab hac Aquila est Percnos, & de qua superiori capite egimus. Percnos enim eodem per totum corpus est, colore quo hæc in alis tantum. Vnde falli Cælium patet, qui eandem esse Percnopterum existimata cum ea, cuius Homerus meminit, quæque reuera Morphnos est, seu Anataria. Istæc verò alio nomine Gypætos Philosopho nuncupatur, id est, Aquila Vulturina. Porro ubi apud Aristotelem Γυπαῖος legitur, voce composita à Vulture & Aquila (quod, etsi Aquilæ genus sit Vulturem tamen & corporis specie & ignobilitate præse ferat, ut Aristoteles ipse interpretatur) Gaza tamen ὑπαῖτος legit. Verit enim Subaquila. Neque tamen hæc nomina huic malè conueniunt, ut & Hypætos & Subaquila dicatur, seu spurium Aquilæ genus, & reliquis Aquilis nobilitate inferius. Gypæto vicina est vox Γρυπαῖος apud Aristophanem, quod scolia interpretatur insignia scutorum, quia in his Aquilæ depingi solent. Sunt quidem Aquilæ omnes γρυπαῖ, id est, rostris recuruis, vnde & Gypes dictæ videtur, & nomen Aquilinum plerique cognominant, quem Græci γυπαῖ. Aegyptios ex ipsa nominis compositione, partim ad Vultures, partim ad Aquilas pertinere videtur, ut eadem cum Gypæto existimari possit. Denique Oripelargus Aristoteli & Plinio Græcè dicitur, ob pennarum colorem in alis quidem nigrum, reliquo corpore albicantem. Hæc vox Latine Ciconiam montanam sonat. Arabicè ab Auicenna Rachame dicitur, ut & Ethnologus autumat. Eius sententiam etiam approbat Andreas Bellunensis, cum ait: *Alrachame est Avis magna sicut Miluus, plumis corporis albis, & pennis alarum nigris, edit carnes putidas & similia*; quibus verbis haud dubiò non aliam, quàm Gypætum describit. Malè igitur Syluaticus & vetus Auicennæ Glossographus (apud quos pro Alrachame corruptè legitur Arathamati, Aracamati, Akkamati) exponunt Auem, quæ dicitur frangens ossa, id est, Offisraga. Hebraicè secundum quosdam dicitur Rocham. Αχμων genus Aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica Rachame, vel Rocham facta videri potest. Gallicè ex sententia Beillonij vocatur Buse vel Busard. Subaquilum pro subfusco Plautus dixit.

Eta corpus huiusmodi Subuoluturium?

Illud quidem Subaquilum volui dicere.

FORMA. DESCRIPTIO.

9. Hist. c. 32

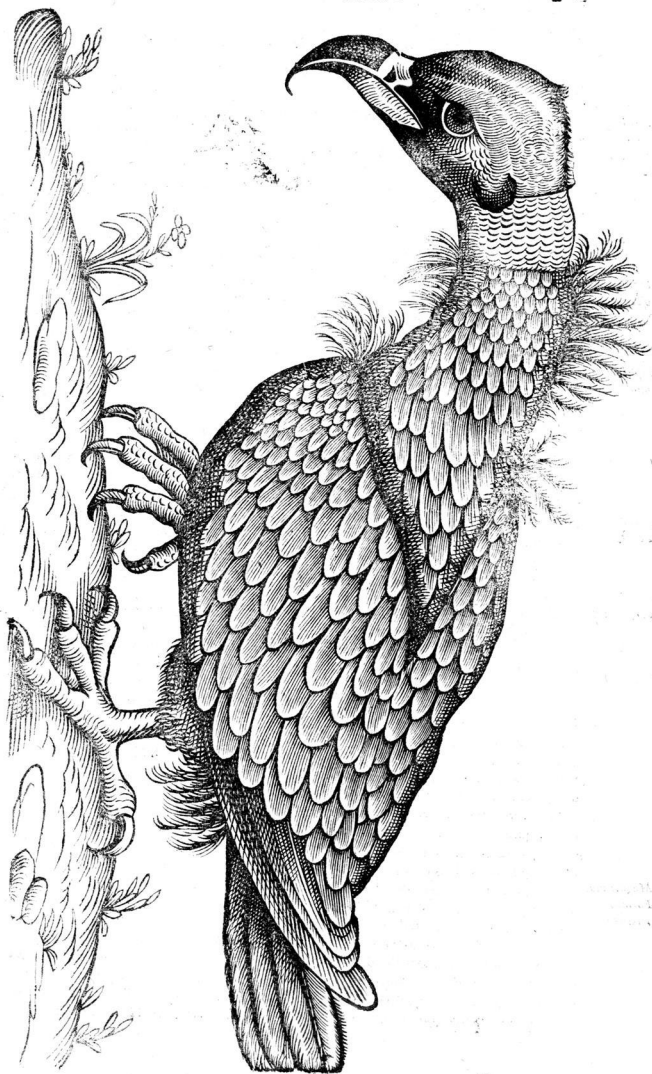
Li. 10. c. 3.

Magnitudo.

Rostrium.

DE figura Gypæti Aristoteles ista predit. *Aquila, inquit, genus quod Percnopteros appellatur, capite est albicante corpore maiore, quàm cætera a huc dicta sed breuioribus alis, longiore cauda, Vulturis speciem refert, idè Subaquila, & montana Ciconia, cognominata.* Eadem ferè Plinius, sed accisa; *Percnopteros*, ait, in Aquilarum genere, eadem Oripelargus, *Vulturina specie, alis minimis, reliqua magnitudine excellens.* Vnde ex utroque colligitur, hanc Aquilam omnium, vna Chrysaëto excepta, esse maximam: His profecò non malè respondet, quam aliquando vidimus ex Hispania allatam, cuius iconem primo loco collocamus, Aquilæ Vulturinæ descriptio, quæ talis est. Insignis magnitudinis est, imo Chrysaëto non multò minor, sed insolentis & ridiculæ speciei. Rostrium non ut cæteris Aquilis sensim ab initio ad finem vsque continua decliuitate inflexum, sed medio ferè tenus rectum, deinde extremo in vncum insignem curuatum, eo quo Vulturibus modo primum

cipio

Os.
Oculi.

cipio iuxta fronte album, nigrum caetera. Inferior mandibula tota alba est. Oristi adus coloris ca-
stanei. Oculi non vt quibuldam alijs Aquilis, vide charopa, sed subalbida, pupilla nigra. Ca-
put totum subalbidum est, ad fuscum vergens. Collum dimidia ferè parte, eaque superiore cal-
uum propemodum, & paucissimis, isque ex libus plumulis confectum, candicans. Ad huius cal-
uitij finem, medio propè collo inflat polorum quorundam hirsutorum ac crispiorum, plumulae
veluti seta oblongae ac tenuissimae supra caeteras plumas extabant. In pictore item & ceteri
initio similia plurimarum capillamenta prominebant, aduersis planè locis, nec non ad inferius
vropygium. Intergo veluti cucullus quidam, ad medium vsque protensus, in acutum finem,
velut in triangulum desinebat. Corporis totius color ex castaneo obscuro ad nigrum vergebat.
Cauda longa, Pedes albi, tibiarq; Vngues fuscii. In hac itaque & magnitudinem eximiam, & 10
Vulturinum habitum, nœum quoque in capite album, quem Aquilæ Vulturina Aristoteles tri-
buit, obseruare licet.

Tergus.
Color.
Cauda.
Pedes.

Magnitudo.
Rostrum.

Perillustis D. Pompeius Aldrouadus Comes Viani, nostræ Urbis Senator amplissimus, con-
sanguineus meus Aquilam, quam secundo loco pro Gypæto exhibeo, à rusticis in montibus
alpestribus oppidi Guiliæ in comitatu Herculis Aldrouandi patris sui pariter Senatoris capiti
delineandam dedit, quam simulatq; ad me iussu illius perducta esset, ex primo statim intuitu è
Gypætorû genere esse iudicaui, eiq; in multis non dissimilem, quam ex Ornithologo haud ad-
modû scitè depictâ quarto loco dabimus. Longa erat ab extremo rostro ad vltimâ vsq; caudâ
commensurata spithamas tres. Rostrum oblongo, sed plarima sui parte tunica tectò, seu mem-
brana, ita vt tantum pollicis mensura rostrum extremum eadem nudum esset, vncò exiguo, te- 20
nui. Caput ad occiput vsque caluum, capillitio plumarum destitutum erat, ita vt pennæ post
verticè surrectæ cuculli, quem monachi ac proficiscetes cùm caput aperiant, in ceruicem re-
ducunt, speciem exhiberet. Color pennarum ferè omnium totius corporis fuscus erat ad ca-
staneum vergens obscurum. Velut hunc ferè alibi perpetuum distinguebat in vltimo collo
albicantium nonnihil ordo continuus, angulum acutum in dorsum exeuntem constituens, qui
veluti cuculli humeris inducti basis erat acuminata intergum propendens. Altera item huic
non absimilis plumarum candicantium series dorsum totum inferius versus alarum complica-
tiones in acumen fastigiata medio, ex concurrentibus in apicem lineis vtrinq; obliqua, com-
positum determinabat, quod quidem pallij quandam imaginè præ se ferebat. Cauda lata, me-
diocris. Pedes fuscii squammis continuis per totum tecti. Vngues rostro concolores, cornei, fu- 30
sci. Plumæ femorum vltra poplites non perungebant. Contrectari faciliè se passa, vnde igna-
uiam conijcias. Vocem irritata edebat Milui. Quare habitus deformis & pusillanimitas Aquil-
am degenerem arguunt.

Caput.
Color.

Cauda.
Pedes.

Lib. 2. ca. 9.

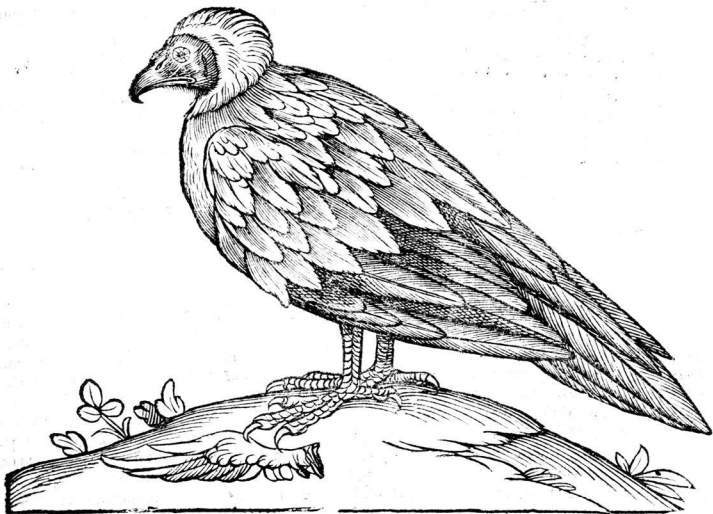
Quam tertio loco exhibemus figuram, Bellonij est, nempe paucissimis ab eo alioquin de-
scripta verbis, & Auis illius, quam Galli Buse seu Bufard vocant. Hanc enim esse vult Percno-
pteron, quodd omnium, quas ipse viderit, ignauissima sit, Buteone multò maior, nigro colore,
instar Aquilæ nigræ, alis breuib; longiore cauda. Verùm cùm addat, Bufardum Gallorum,
Cuniculorum viuaria depopulari, Aibus aquaticis insidiari, in fipibus item & dumetis propter
pagos, Gallinaceos deprædari, licet id eum non aliarum Aquilarum, seu rapacium more dicat
facere, nempe inter volandum, sed quodd ex arbusco seu dumeto quopiam humili velut ex infi- 40
dijs in illos prærupat, itaque is Aristotelis Gypætos, qui illi ad victum venatione comparan-
dum ineis est, & sola Aquilarû corpora fert exanima, esse non potest. Si enim pisces capere &
Gallinacea ignauia est, certè Halæetus, aliæq; similiter Aquilæ ab hoc vitio immunes minime
dici poterunt. Per me ramen vnicuiq; suum esto iudicium.

Magnitudo.
Forma.
Vitus.

Eius verò, quam ex Ornithologo quartam locauimus, ipse hoc modo describit: Aquila ista,
cuius figuram damus, inquit, si non est Gypætos vel Oripclargus, saltém ex altero parente,
huius generis Aquilæ nata videri potest. Nam rostrum Vulturem, colore Ciconiam refert, igno-
bilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam ad nos, quod sciam, capta. Sed anno
salutis nostræ 1551 Septemb. die 29. cùm nix insolita caderet, huius generis Auis alis grauis
madidisq; in locum sub dio angustum, cuius cuiusdam ædibus adiunctam, incidit. Per omnia
referebat Ciconiam forma, & coloribus. Carniuora erat, pisces non attingebat: frigoris impar-
tiens; corpore intensè calebat; ita vt tangentium manus frigida mox incalecerent. Quatuor
aut quinque horis vno loco immota sedebat, & solem aliquando splendentem intuebatur. Gal-
linæ & Aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui, cibum manu præbui, & quibus bo-
lis vorauit, frustra vnguibus decerpit, & cùm non biberet, ex rostro stillas aqueas emittebat.
Tandem inter Falcones ad Magistrum equitum Galliæ deportata est. Hactenus Ornithologus.

L O C V S.

INCOLIT Percnopteros lucos & plana vt plurimùm: quandoq; tamen montes, vnde montana Ciconia Aristoteli cognominatur. In Syria abundat hoc Auis genus, & in Aegypto.

G E N E R A T I O.

FABVLOSVM quidem est, quod Aelianus, nescio quo autore, narrat. *Pulsures, qui medijs sunt inter Pulsurum genus & Aquilarum, esse tum nigras colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua, sed pullos statim pariant.* Res monstruosa & inaudita: nates Aues parere, & viuos statim præter morem reliquarum Avium: Cautus tamen in hoc Aelianus, quod audisse se ab alijs dicit, non astituit.

I N G E N I V M . V I C T V S .

IMBELLIS ac degener, nec vitij caterarum, vt inquit Aristoteles, caret, & bonorum, quæ illa obtinent, expers est, vt quæ à Cornu, caterisq; id genus alitibus verberetur, fugetur, capiatur. *Gravis enim est, ac ad rapinam iners, sola Aquilarum corpora fert exanima.* Et ac facit, inquit Plinius, vt quoniam genus *Gneffon* vocetur, velut verum, solumq; incorruptæ originis. Eadem familia ac ieiuna semper est, auida & querula, clamat & clangit. Muribus quoque vitatur, si Bellonio credimus, qui in suis singularibus circa Gazaram Aegypti urbem tantam murium copiam esse scribit, vt nisi Percnopteri adessent, ijque permulti Gallis Boudres dicti, à quibus deuorantur, periculum foret, ne fruges omnes à muribus confunderentur.

Lib. 9. Hist. cap. 32.

Lib. 10. c. 3.

V S V S.

Lib. 2. cap.
589.

GYLLIVS Perdicoheron Apollinis ministrum esse scribit, Accipitrum & Aquilarum genera enumerans, vbi fortè debet Percnopteros legi. Auicenna remedia aliquot ex felle Auis Rachame, quo nomine Percnopteron Arabicè vocari in Synonymis diximus, describit his verbis: *Rachame fel distillatur cum oleo violaceo in auribus dolorem. Fit ex eodem caput purgiam medicamentum pro infantibus (pueris opinor) aut infunditur in naves eorum, ut flatus inclusi dissoluantur. Fit etiam ex eo Alcohol ad leucoma seu albuginem oculorum cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet fel huius Auis extecari in vase vitreo in umbra, fieriq; inde alcohol in latere morfus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum nrius prædicarunt ad venenum scorpij & viperæ maioris per illinitionem. Finas Rachon, si suffatur, scutum expellit, ut ex Dioscoride Serapio testatur, qui finum Gypos, id est, Vulturis idem facere testatur.*

Finnus.

DE OSSIFRAGA.

Cap. XI.

In Mirabilibus.

Li. 10. ca. 3.

ETIAMSI Aristoteles Ossifragam inter Aquilas non recenseat, sed seorsim de ea tractet, tamen non potuimus adduci, quin & hæc ipsi locum etiam infimum, veluti adulterina, assignaremus. Nam vel ipso Aristotele teste, ex Halætis nascitur. Plinius Aquilam eam vocat, & Aquilarum catalogo etiam ascribit, vbi ait. *Quiddam adiungunt genus Aquile, quambatam vocant, Tuscii verò Ossifragam.* Cognatum enim, ut idem asserit, Aquilis genus est. Demum ob insignem pietatem, erga prolem non modo suam, sed & alienam, eorum tamen Aquilarum tantum ab ijs excludi nequit, quam eiectionem excipit, & cum suis educat, consilia cognationis, quæ ipsi cum illis intercedit. Quod ipso insigni paterni affectus officio, reliquis omnes, quotquot sunt, Aquilas longe superat. Adde quod neque magnitudine corporis, neque robore, neque actionum præstantia, Aquilarum cuiquam, si Chylæon & Valeriam excipias, cedere videtur. Sane si Onipelargum vel Percnopteron in Aquilarum gregem admittimus, quam & ignauiores, quam Aquilam decet, & degenerem, ac tantum non Vulturem omnes facientur, potiori sane merito ab Aquilarum numero minime eximenda Ossifraga videtur. Non enim pisces solum, ut Halætus, sed animalia etiã & grandiuscula capit, a quibus trucidatis & ossibus eorum confectis nomen inuenit. Neq; hinc ob stare debet, quod ex Halætis nasci dicatur. Eas enim etiam ex diuerso Aquilarum coitu genitos, Aquilas tamen nemo vnquam negauit. Quin etiam cum Aristoteles discretè tradat, solam Gnesiam seu Chylæum veri & incorrupti ortus credi (cetera enim genera & Aquilarum & Accipitrum & minutarum etiam auium promiscua, adulterinaq; inuicem procreare) quæ causa erit, ut ex Aquilarum albo Ossifragam ponamus, quam aliam quamuis, etiam spuria si, extirpemus. An verò ob solam oculorum visus imbecillitatem, quæ alia, præsertim verò Halætus, pollent, ea speciem mutare & ab Aquilarum familia abdicari debeat, cum alioquin & forma & cæteris omnibus Aquilam referat, alij viderint; præsertim verò cum Aristoteles minime de hac, quod interdum non cernat, sed noctu venetur, ut de Noctua & Cicoma capite eodem fecit, tradidisse legatur, licet oculis parum valere dixerit. Sed ut verum sit Ossifragam non nisi summo mane & vespere, ut suo loco dicitur, venari, non ideo inter Nocturnas censenda erit; nam & Aquilæ teste Plinio, à meridiano tantum tempore ad venatum procedunt, adeo ut Biliolus non sit veritus dicere, Chylæum in obscuro prædam quærere. Verum hac de re, quod cuique lubet, sentiat.

Etymologia

Ortus.

Li. 9. Hist.

cap. 32.

9. Hist.

cap. 34.

Li. 10. ca. 3.

Æ Q V I V O C A .

OSSIFRAGVS, vt Cassius Severus asserit apud Senecam, cum significat, qui ossium fractura quempiam debilitat. *Φινίον* apud Suidam montis nomen est. *Φινίον* Stephano Arcadiæ oppidum designat. Sanqualis porta appellatur proxima adis Anci apud Festum.

*Lib. 6. Con-
trone f
Φινίον mōs
Φινίον oppi-
dum.*

S Y N O N I M A .

AVIS hæc Græcis *φῆνις* & Aristoteli *φῆνις* dicitur, Latinis & Thufcis Ossifraga, quod ossa ex alto in rupes demissa frāgat. Diverfum ab hac Ossifragum esse genere masculino elatum Hermolaus existimat, cū inquit: *Differit Ossifragus ab Ossifraga, etiam si confundans aliqui, quod Ossifraga est septimū Aquilæ genus, quæ barbara dicitur, & Sanqualis: Ossifragus verò siue *φῆνις* cæcis Auis, quæ alienos facinus cum suis auit, quos Aquilæ nutriendi ratio elegerint.* Verū quod pace Barbari dictū sit, huiusmodi differentiam nullā apud autores observare licet. Plinius n. masculino genere Ossifragū profert, at Lucretius Ossifragā femino. Marcellus Empiricus utroq; Gaza ex Arist. *φῆνις* Ossifragā solet reddere. Ego utro genere cōferatur, nihil referre dixerim, & utroq; genere eandē Aue significari. *Φῆνις* (vt Hermol. & Cælius scribunt) vt *φῆνις*, casu recto nō inueniri puto, sed *φῆνις* tantū, vt *φῆνις*, benè tamē *φῆνις* teste Diolcoride. Plinius Barbatam quoq; vocari asserit: Oppianus Harpen Auem solā barbarā facit, quæ cum Ossifraga confunditur: ego omnino eandem esse existimo; Verba Oppiani sunt. *Harpæ conspectus sese offerunt vrad, rupium asperimarum incolæ. Nidos. n. pullis struunt in altis montium biatibus. præcipitijs, vt reliqua volucres truncis & ramis insident. Pullos miro amore prosequuntur, adeo ut si quis rusticus pullum Harpæ latenter suffragatus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madescat. Vestiantur autem eis maxilla & mentum tam frequentibus plumis, ut barba quandam speciem ad collum demissam representent, & hæc eis inter omnes*

Aves nota peculiaris. Lapidibus vescuntur, & prædem mortuorum animalium ossibus. Quod si deglutire possunt, auidè, quod obrigerit, ingerunt. maiora verò vnguibus apprehensa in sublimè volantes per saxa deiciunt toties, donec frangantur, edendosq; sint. Quæ sanè omnia Ossifragæ, vt ubiq; hic apparbit, competunt, & nō Vulturi aureo, cū quo Harpæ Ornithologus confundit. Ossifragæ etiam nomina sunt Sanqualis, atque Immusculus, de quibus ita Plinius; *Sanqualem anem & Immusculum augures Romani in magna quæstione habet, Immusculum aliqui Vulturis pulli esse arbitrantur, & Sanqualem Ossifragæ: Massurius Sanqualem Ossifragam dicit esse, Immusculum autem pulum Aquilæ, priusquam cauda albices.* Massurij sententiam Festus astituit, cū ait: *Sanqualis Auis est, quæ Ossifraga dicitur.* Item alibi. *Immusculus Auis genus, quam alij Regulum, alij Ossifragam dicant.* Sed apud Festum Immusculus, alibi etiam & Immutulus scriptum reperitur, vocibus, vt apparet, corruptis, ubi ait: *Immutulus ales ex genere Aquilarum est, sed minorum virum quā Aquilæ, quæ volucris vrad, & non ferè, præterquam verè apparet, quia algerem, astumque metuit: appellatur autem ita, quod subito & inexpectata se immittat.* Videtur autem secundum hanc derivationē ab immitendo Immusculus debere scribi. Vnde antiqua vocabula eandē Romanis Auem, nempe Ossifragam denotasse perspicuū est. Auicenna interpretēs vocula Cabarum in historia animalium vertit Ossifraga, quā lingua Arabica dicit vocari Belez & Persicè Hamoni. Syllaticus dictionem Arachamati exponit frangens ossa. Verū corrupta videtur vox pro Alrachame: quam vocem pro Vulture positā inuenio apud Auicennæ interpretem libro paulò antè citato. Raham vel Racham Hebræis Auis quædam sic dicta est, quod sit benigna in pullos suos, quā Iudæi nostrates Picam interpretantur. Scio vocem Raham Hebræis significare misericordem & benignum: & cū Ossifragæ benignitas non solum in suis, verū etiam in Aquilæ pullis celebretur; itaq; eandem Auem esse credi potest. Aut forte latius patet vocabulum Racham, ita vt & Vulturem & Ossifragam & Gypæum simul comprehendat. Apud Albertū alia quædā barbara nomina leguntur, ubi scribit in hæc verba, *Auis quæ Græcis dicitur *κυν* (corrupta vox a *φῆνις*) Arabicè vocatur *Cekar*, quam Auicenna *kabin*, cæcis Aquilæ pul-*

*Φῆνις. Φῆνις.
Ossifraga.
Ossifragus.
In Coroll. in
Plin.
Lib. 10. c. 7.
Li. 5. de na-
tur. ver.
Lib. 10. c. 6.
Le. 7. Ant.
Lib. de Au-
cupio.
Harpe Op-
piani.*

*Sanqualis.
Immusculus
Lib. 1. c. 7.
Regulus.*

*Cabarum.
Belez.
Hamoni.
Arachama-
ti.
Raham.
Racham.*

*Kyn.
Cekar.
Feh t.
L. 3. Exam.
cap. 8.*

Cuni.
Cisred.
Lib. 23. de
Anim.
Kirij.
Kinium.
Quettranta-
buciflos.
Chebalos.
Beinbre-
cher.
Aquilaastro.

Fulicam, sed malè interpretantur. Idè Albertus alibi; *Avis* (inquit) *quam Cuni Graci vocant vera est illa, quam alij Cisred vocauerunt, & Latine dicitur Ossifragus*. Idem alibi Ossifragà vocat Kyrij, vel vt alij legunt kynium: alibi Kim dixit, quæ vox pro Kyni fortè corrupta est, aut contrà: nam m litera & ni Syllaba facile inter se permutâtur, in dictionibus barbaris præsertim. Ego Kyni duabus potiùs syllabis legerim, cùm etiam Cuni alibi scribatur, quæ forsitan vox à Græca *κυνν* corrupta est, vt aliæ pleræque, quas Arabes scriptores ita à Gracis detorserunt, vt origo earum vix agnosci possit. Quas sordes omnes Albertus doctior certè, quàm eloquentior, ex Arabum lentinis hausit. Hispanis Ossifraga nuncupatur Quettrantabuciflos & Chebalos. Germanis Beinbrecher. Italis Aquilaastro.

FORMA. DESCRIPTIO.

Lib. 8. Hist.
cap. 3.
Magnitudo.
Color.
Lib. 9. Hist.
cap. 32.
Visus.
Lib. 9. Hist.
cap. 34.
Longitudo.
Pondus.
Rostrum.

OSSIFRAGÆ, inquit Arist. *magnitudo maior est, quàm Aquila, color ex cinere albicans*. Verùm ex his verbis non omnibus Aquilis simpliciter, & vniuersim maior putanda est. Superatur enim sola à Chriſtæro, vt Aristoteles ipse testatur, cùm de ea agens, ita ait: *Maxima Aquilarum omnium hæc est, maior etiam Ossifraga*. Vnde verè dixisse illū constat, maior esse Aquila Ossifragam etiam omni, si vnicam Gneſiā excipias. *Parum oculis valet: Nubecula. n. oculos habet obafos*, eodè Arist. teste. Hæc à veteribus de Ossifragis specie prodita sunt. Eius verò, cuius nos iconem exhibemus, istæc descriptio est. Ossifraga, quam excellētissimus D. Alphonsus Cataneus Serenissimi Ferrariæ Ducis Archiater mihi dono misit, ab extremo rostro ad vltimam caudā vel pedes (vtroque; enim, si extendebantur fines in idè coincidebant) longa erat quatuor dodrantes & medium: Alis verò extensis spithamas nouem lata. Pendebat libras vndecim. Rostrum ei aduncum admodum, adeo vt vncus solus pollicem latum adæquaret. Torum verò digitos duos latum, palmum verò longum, subnigrum, & ex corneo colore fuscum, nonnihil ad subcaruleum obscurum accedens. Initium membrana quadam vltra narium foramina, protensa inueſcit, quæ finibus suis seu marginibus Sliteram exprimit. Riſtus palmum & digitum vnum longus est. Lingua humanæ simillima, lato apice, vtriusque hamatis appendicibus, duriusculis & corneis, & membrana quadam tenui ad inferiorem mandibulam connexa. Extremam eandem, quā mentis spectat, cornea membrana ambit. Inferior mandibula instar canalis excavata, oris subtilis palatum vtriusque subit, eiusque marginibus includitur quod medio rimam quandam exhibet, per quam piciuita è capite distillat. Caput & collum totum oblongis plumis & angustis riget. Quin & de mento plumulæ tenues villorum instar propendunt ad arunci seu barbæ speciem. Vnde forsitan à Plinio, nec nō Bellonio Aquila barbara cognominatur, & ego ex ea potissimum nota Harpen Oppiano dici autumo. Plumæ totius corporis singulæ triplici colore variant, sub albo, fusco, ferrugineo. Remiges tamen penne ferè ex toto fuscæ sunt, nonnihil ad castaneum tēdentes. Sed & duodecim caudæ nihil aut perparum rufescunt, albo tantum & nigro maculatæ. Albescent ea parte, quæ intrò spectat, quæ extrà, fuscæ sunt. Mediæ duæ promiscuè notis albis consperse, maiori ex parte fuscæ sunt. In extremo omnes nigre: quæ his ab extremo dorso incumbunt, ferè totæ albicant, paucotamen nigrore perspersæ, & nisi quod extrema nigrescit. Crura fuscis plumis aliquidulum fuluſcentibus ferè tota obteguntur, ita vt ad duos digitos tantum, quod plumis nodum est, ad pedes vsq; interijciatur. Totius verò corporis cutem proximè vestiunt plumulæ molliculæ, candidissimæ, tanquam lenissimum ac tenerrimum quodpiam vellus, seu plumola lanugo, coprosus, quo Cynus modo. Pars crurum seu tibiærum infima, quæque ad duos digitos plumis destituta est, vnā cum pedibus intenso luteo tinſta est. Expansis digitis spithamam explent. Medij longitudo palmum æquat. Vngues nigerrimi, adeo vt præ atrore splendeant. Semicirculum adamussim representant. Eorum ad se mutuo hæc est proportio. Pollicus maximus binos digitos longus est, hoc ipso minor anticorum primus, iste rursus maior penultimus, minimus omnium est postremus. Vnguim substantia intus alba & ossæ, foris fusco cortice inteſta. Crus & pes squammulis rotundis maiori ex parte inæqualibus prædita sunt, sed antica cruris pars, & superior digitorum tabellas semicirculares habent, vti & Chriſtæti. Huius mihi Avis iconem ad viuum coloribus suis expressam olim, videlicet ante triginta annos, magnus ille Botanicus Carolus Cluſius, vir doctissimus, mihi que amicissimus tranſmiſit, sed in hoc plurimum hallucinatus, quod Haliaetum vocaret, qui sanè Ossifraga multò minor est: hūc verò ferè in modum ad me scripsit: Haligtus hic, quæ maritime nostræ orę Zee Arent, hoc est, Aquilam marinam vocant, globo traiectus fuit superiore hyeme, atq; postridie delatus ad genero-

sum virum Carolum ab Audomaro Brugas oppidum Flandriæ. Eum prius exenteratum illi cõ depingi curauit, institutum suum secutus, vt omnis generis, quas quidem nancisci potest, Aues, quadrupes & pisces, tum etiam stirpes ad viuum exprimi curet. Hanc verò Aquilam folis piscibus velci, testis esse possum, qui præfens aderam, cum exenteraret. Nam in eius ventriculo nihil præter pisces conspeximus integros, etiamnum alios, semelos alios. Tanto autem foetore triclinium, in quo illam secumimus, implebat, vt vix ferre possemus. Foetor verò erat veluti putridorum falsamentorum. Magnitudo quæ alijs Aquilis. Alæ expansæ id spacij comprehendebant, quod vir mediocris stature, manibus brachijsq; extensis amplecti potest, hoc est orgyam vnã. Color totius corporis qualis in icone cõspicitur (erat autem talis, qualem diximus.) Fabulosum autem est, quod quidam de Aquila marina commenti sunt, quod alterum videlicet pedem planum Anseris, alteriusue aquaticæ auis modo habeat, cuius adminiculo natare possit: alterum verò reliquarum rapacium modo, vt prædam capiet. Hactenus Clarissimus Clusius: Verum quod antea in Chrysaëto fecimus, cuius interna quantum licuit, perscrutari sumus non vt hæc quid ad ocularem specierum cognitionem conferre existimemus, sed vt quantum fieri potuit, honesta studia promoueamus; itaque eodem instituto obseruato idem in Ossifraga facturi sumus, & eius anatomiam administraturi, non tamen integram, sed eorum, quæ & visu digna nobis visa sunt, & in penuria materiæ videri potuerunt.

PARTIVM INTERNARVM descriptio, seu anatomes Excellentiss. D. Ioh. Baptista Cortesio administratæ explicatio.

Sternum.

STERNVM solidissimū, robustissimūq; profundius multo, quàm in reliquis alitibus, instar navis excauatum est, æquabile, nullis tuberibus, vt in cæteris vsu venis, in quibus versus iugulum interstitium quoddam osseum est, quod sternum secundum longitudinem in duas partes æquas diuidit, & cavitates duas vtrinq; & angulos cõstituit. Vniformi itaque fornice excolptum est per torū, eaq; tereti ac alta cavitate in parte suprema proxima iugulo, quæ cor membranis quibsdam illi adhærescit. Vesica fellis exigua, cui nullum cum hepate consortiū est. Neque enim illius cauo, vt in alijs animantibus continetur, sed sub ventriculo multo adipi immergitur. Abdomen copiosissima pinguedine redundat. Vterus infera parte angustior, superiora latior, pyri formā exhibet, crasso satis corpore, cuiusmodi quadrupedū ferē, plenus semine. Oculum totum membrana quadam ab inferiori parte oriens sursum ducta inter nictandum tegit, ideoq; periorphthalmium dicta est. Sed in oculo dignum obseruatione est, quod vucæ quæ homini in pupilla perforatur, tenuissimam quandam membranulam pupillæ prætenfam habeat. Atqui hoc est, quod Philosophus dicere voluit illis verbis, *Parum oculis valet: nubecula enim oculos habet obfatos*: subtilissimam eam membranam nubeculam vocans. Istæ tamen ne prorsus visionē præpediret, quod retrò & ab lateribus nigro, vt homini, colore imbuta, & substantia paulò crassior sit; itaq; patrem, quæ iridis ambitu clauditur, subtilissimam omnīq; coloris expertem & exactè pellucidam naturā fabricata est. Hoc ipsum visus detrimentum non nihil resarcire potest superciliorum aut supernæ orbitæ oculorum partis prominentia, quæ ceu tectum aut fuggunda quadam oculos supernè operit, non tam ad arcendas, quæ supernè ingruunt, iniurias, quàm quod spirituum dispositionem prohibet, & ad eorundem collectionem

Sci.

Oculi.

Vucæ.

Periorphthalmion.

Lib. 9. Hist. 54.

Ventriculus.

Oesophagus.

Vicus.

& unitatem plurimū confert. Ventriculi autem hæc est compositio. Corpus eius non vt plerisq; alijs carnosum, sed membranosum erat, tutum instar humani, oblonga figura crumena præ se ferens, fundo nempe quàm superiori orificio latius. Ingluuiæ caret, quod Plinium non videtur latuisse, ex hisce verbis, *Vnum ossifrago intestinum, mirabili natura omnia deuorata conficiendi*. Verū n qui ventriculo incumbit oesophagus, simulatq; iugulum transijt, paulatim magis ac magis, ad ventriculum vsque dilatatur, & procul dubiò ingluuiæ seu prolebi vicem gerit. Ventriculo dissecto Anguillæ frustra tria reperimus, vnde etiam piscibus velci manifestò conijcimus. Hæc in stomacho iam coqui cæpta, tam dirā mephitim exhalabant, atq; adeo tetra ac acuto foetore nares offendeabant, vt nos penè in animi diliquium incidere coegerint. Sed præterquam quod Avis iam ad duas hebdomadas mortua fuerat, vnde nil mirū, si putre illud alimentum, angustijs cadaueris inclusum, nullog; ære ventlaturum pessimè foetere perceptum sit, illud Aquilæ etiam peculiare scribitur, vt illi halitus malè oleat (ergo credo ob biliosam Avis

intem-

intemperiem) adeo vt contracta semel ab ea, aut leuifera alites ceterę, etiam si famelicę, degustare abhorreant ob translationem nimirum in ea putridę qualitatıs contagium. Cor ipsi mediocriter & pro reliqui corporis proportionē paruum potiùs quàm magnum, quale alitem magnanimam decebat. Alæ tres articulos maiores superne membrana quædam robusta continet, palmum & digitum lata, dodrantem longa cum medio Lien rotundę ferè figurę non vsq; adeo magnus. Vropygium medię pugni crassitudine adipem suprà quàm credi potest, copiosam continet.

Sed rationes, quibus mihi hanc proximè à me descriptam Auẽ, Ossifragam esse, & nõ aliam certò persuadeo, huiusmodi sunt, & quidẽ euidentēs. Colore in primis est ex cinereo albicans, quod Aristoteles de Ossifraga tradidit: sic nubecula oculos lefos obriuet. Hoc anatomica inspectione palam factum, estq; huic Aui peculiare, nec in alia Aquila obseruatum, nempe quòd pupillam alia adhuc præter corneam membranam obtendat. Ossifragę *unicũ esse intestinum mirabili natura omni denotata conscientia*, scribit Plinius. Hoc si quis non de propriè dicto intestino, sed de ventriculo intelligat, non ineptè fortasse faciet. Intestina enim in omnibus omnino substantia vnum sunt, plura officio. Voluisse autem Plinium dicere Ossifragam nulla ingluuię, vt alias Aquilas & Aues plerasq; instructam esse, sed vnico vetriculo omnia assumpta concoquere, res ipsa ac autopsia euidenter demonstrauit. Quo argumento hanc Ossifragam barbaram esse & cognominari tradit. Huic nostro Aliti sub mento villus est plumosus, qui barbaram exactè repræsentat. Cũ igitur omnes quę à veteribus Ossifragę attributę sunt, proprietates huic vni accuratè congruant, non video, cur ego ab hac mea sententia, nempe quòd hæc ipsa

Ossifraga vera sit, possum diuelli. Sed Aristotelicis & Plinianis argumentis & mea coniectura non ineptę (vt arbitror) libet addere nomen, quo apud Ferrarienses hæc auis, vbi capta est, vocatur, videlicet Aquilastro, quod Ossifrago potiùs conuenire videtur, quàm Anatarię, vt Ornithologus existimauit, infirmo eoq; solo argumento ductus, quòd Aquilastrum Italicorum piscibus vesci acceperat. Hęc enim vocem spurium quiddam & imperfectum designare constat, quemadmodum Philophastrum & Poëtastrum vocamus eos, qui Philosophorum & Poëtarum scripta exprimere conantur quidem, sed nequeunt assequi, & surdastrum, non qui planè surdus est, sed qui egrè audit. Aquilę autem spurie seu illegitimę nomen in eam, quam omnes veram Aquilam esse fatentur, nec quicquam vnquam degeneris naturę arguit, in Anatariam nempe cadere non potest. Ossifragę verò, quę, etsi ab altero parente Halieto genita credatur, ob illegitimos tamen natales, & ob alia vitia, vt est visus imbecillitas, ab Aquilarũ generositate aliena est, apprimè conuenit. Verũ ne quis, quòd hanc eandẽ Auẽ piscibus etiã viciare diximus, Halietum esse opinetur; quę res profectò Clarissimo viro, mihiq; amicissimo, doctissimo alioquin D. Carolo Clusio imposuit, qui huius Auis effigiem pro vero Halieto, vt rebatur, mihi, vt antè dixi, transmisit. Imo verò etiam si alia, eaq; manifestissima, vt paulò antè declarauimus, signa deessent, vel ex sola magnitudine illa extima hanc ab Aquilis reliquis seiungi, & Ossifragam esse, probari potest. Hęc enim Aristoteles cæteris omnibus Aquilis vna excepta Gnesia, maiorem statuit. Cũ verò ea, quam nos damus, Ossifraga, alis expansis spithamarum nouem mensuram æquet, vt scripsimus; cũq; illius Clusius, cuius olim ad nos dedit, longitudinem & latitudinem, quanta hominis vndiquaq; expansi fuisse testatus sit, ideo vel ipsi Chrysaeto parum vel nihil cedere clarum erit. Halietus enim vix Miluum magnitudine superat: & Anataria iuxta Aristotelem omnium Aquilarum, excepta Melanæto, minima est.

Ea, quam secundam posuimus, figurà Bellonij est, quęq; Auem, quam ipse pro Ossifraga exhibet, repræsentat. Hęc talis est. Corporulentia, colore & specie Milui est, hoc excepto, quòd duabus maculis, ijsq; nigris ad alarum latera notetur. Caput ei Accipitri stellari simile Crura & pedes Vulturina, colore luteo. Corpus totum molli & tenetrima lanugine instar Vulturini tegitum. Tibiæ totę plumis vestiuntur. Dominus Aramontius eam secum redux è Turcia attulit, quę compluribus aucupibus spectata, à nemine agnita est, quòd rara admodum in hæc oras deportetur. Aiebat ipsam in Illyrio, dum Turtorem depascebant, captam fuisse: postea tamen venationi adhibitam, nullũ vnquam ferocię vel magnanimitatis speciem edidisse. Vngues ei valdè patuli. Rostrum ac pedes flauescabant. Cadaueribus se explere putabatur. Hanc Ossifragam esse non posse, cũ ex eo quòd Miluo non sit maior, tũ ex reliquis signis suprà expositis, quibus caret, manifestum est. Quod etiam ipse Bellonius haud grauiter admittit, Vulturis minimi quoddam genus eam appellans: sed quia, quã pro Ossifraga exhiberet, Auem non haberet, itaque ad hunc locum ob quandam cum ea similitudinem, hanc eandem referri posse putauit, atque etiam quòd ex Ossifragis Vultures procreari minores huiusmodi à Plinio scriptum sit.

Cor.

Articuli.

Alæ.

Lien.

Vropygium

8. Hist. c. 3.

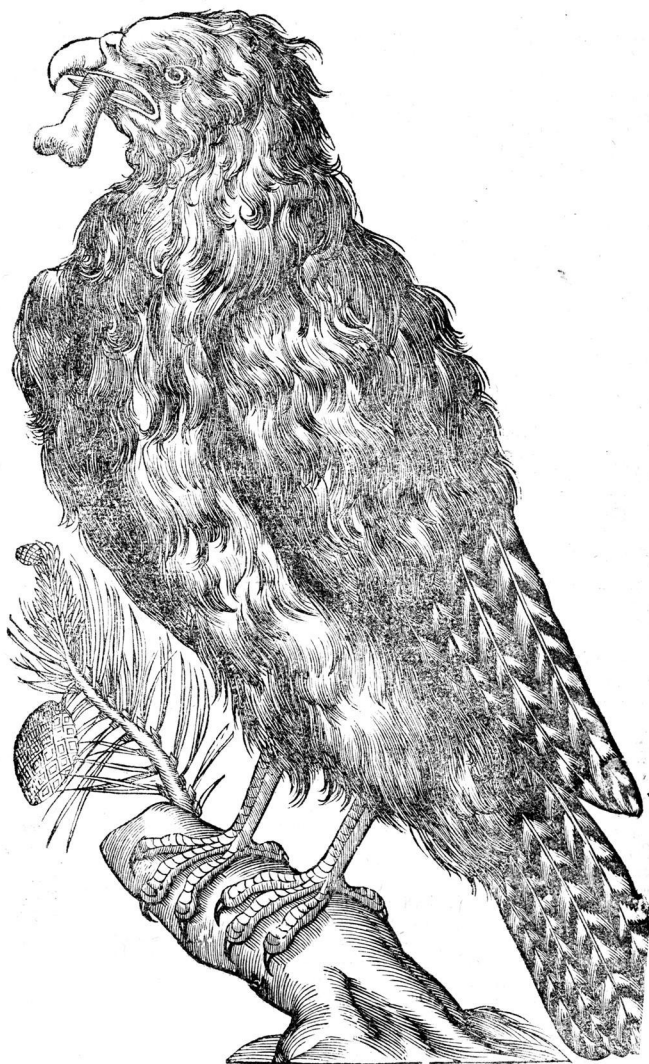
Inte ina.

Aquilastrum

Carolus Clusius deceptus.

Lib. 2. ca. 8. Magnitudo. Color. Caput. Crura. Pedes. Pluma totius. Tibia. Vngues.

Lib. 10. c. 3.

Offisfragam etiam, si non cum nostra eadem, saltem ad huius generis reducendam, quam ex eius habitu ac moribus assequor, non temerè autumauerim, eam Auem, quæ, ut ex nobili quodam viro Tyrolensis comitatus accepi, in summis montium ibidem iugis nidificat, & ab aucupibus ac venatoribus indigite voce Beinbrecker, id est, verbo ad verbum reddito, Offisfraga appellatur. Rupicapras enim sublatas ex alto ad rupes & montium hiatus præcipitat, ut ita allisis, & ruina graui enecatis, ossibusq; omnibus diffractis esca sua commodius ponitur. Quid? quod etiam frustra ossium, eaq; maiuscula interdum deglutiatur. Color in dorso, qui Accipitribus, in ventre albicans. Magnitudo, quæ maximæ Aquilæ: Distensis enim utrimq; alis, oryxæ est latitudo, quanta nempe hominis mediocris statura est, vbi brachia expanditur. Venationem exercet summo mane ac sub vespere, cessat meridie, quo tempore quiescentem aucupes & venatores sclopeto deiciunt, caput ac pedes amputant, eaq; ad regionis metropolim, quam Oenipontensem vocant, deferunt, præmium duorum Imperialium Thalerorum relaturi è publico à Serenissimo Archiduce omnibus propositum, qui has Aues, ut noxias, & Rupicapris, quibus eo loci non est nobilior venatio, maximè infensas occiderit. Tardè admodum ac difficulter ob ingentem corporis molem feruntur, adeò ut dum volant, ab accipitribus aliquando glante missili perimantur. Albertus Magnus aliud quoddam genus parat describere, vbi ait: *Quiniam Aquilarum genus quod non est perparuum & variū, & à quibusdam vocatur frangens os, id quod quādo carnes essum comedit, ossa in altū subicet & super lapidem deiecit, & ex fractis ossibus medullam sugit.* Hæc ille, sed cum parcellam admodum hanc Aquilam esse scribat, non potest esse Offisfraga aut *phyn*, quam Aristoteles omnibus Aquilis, præter solam Germanā, maiorem facit. Ornithologus ex amicorum relatu alias qualdam depingit. Augio, inquit, in montibus Helvetiæ nostræ Auem Aquilini generis nominari Beinbrucker, hoc est, Offisfragā; ab alijs Stعينbruckel, quasi dicas, Saxifragam, quoniam ossa (ut ex Alberto relatum est) laxis injecta confringit. De hac olim amicus quidem ex Clarona insigni Heluetiæ pago, sic ad nos scripsit. Offisfraga, quam vidi annicula erat, capite nudo, & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigram habebant pennā, veluti Ciconia; affirmabat auceps eas crescere fere in magnitudinem Vulturis, & omnino flauescere, & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, 30 picullos pretiosos fieri, ut ex Vulturibus quoque ad fouendum debilem ac frigidum ventriculum. Rursus ab alio accepi, hanc Auem aliquanto minorem esse Vulture, eiusque genus quoddam videri, colore fulco; cum Vultur pectore, collo, & capite magis flauescat, rarè capi, nisi quando à montibus propius ad pagos, & agricolarum domos aduolet, hyemem propinquam & asperam expectari. Item ab alio, auem esse tantam, ut spatium ab ala extrema extendens ad alteram, orgyā siue vlnam excedat; varia animalium genera inuadere, Mures alpinos, Rupicapras paruulas; nidulari in rupibus, solam & solitariam agere, colore ex castaneo nigricante. Sed hæc forsitan Aquilæ veræ descriptio fuerit; ego nihil affirmo. Hactenus igitur Ornithologus.

Venatus.
Color.
Magnitudo.
Quo tempore venatur.
Præmium propositum.
occidentibus Offisfragam.
Lib. 23. de Anim.

Lib. 9. Hist. c. 32.

Caput.
Rostrum.
Plumæ.
Alæ.
Magnitudo.
Vfus pelis.
Præfagium hyemis.

Venatus.
Nidus.

GENERATIO.

QUOD ex Halietis (inquit Plinius) ex diuerso Aquilarum costu genitis nature est, in Offisfragis genus habet, à quibus Vulture progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant. Quæ generatio, quàm parum videatur verisimilis, alibi diximus.

Li. 10. c. 3.

INGENIVM.

DE indole huius Auis, quæ præclarum ac insigne liberalitatis exemplum præbet, vnus Aristotelis instat omnium verba apponam. *Quæ Offisfraga, inquit, vocatur, præbe & facit & vult, (unde mirari subit doctissimum Scaligerum, qui Offisfragam inter aues ad prolem multiplicandam, minus aptas refert) cæna gerula est nutritrix bonè pullos suos & Aquilæ. Cum enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos & educat. Mittit namq; pullos suos Aquilæ antequam tempus sit, aubus parentis operam desiderantes, nec volandi adeptos facultatem, quod per inuidiam facere cecitatur. Natura enim inuida est, ac famelica, nec copiose venationis, magnum tamen quid nanciscitur, cum venatur. Inuidet igitur liberis suis iam maiusculis atque edaciusculis, & ob eam rem vngribus fecat. Pulli etiam inter se pugnare incipiunt de sede ac pastu. Itaque à parente eiciuntur & pulsantur, deieci vociferantur, periclitanturq; sed Offisfraga recipit eos benigne, ac tuctur, & alii, dum quantum satis est adolefcent.* Quod ipsum Plinius testa-

Lib. 9. Hist. c. 34.

Lib. 10. c. 3.

tur his verbis: *Eiς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν (nempe Aquilæ) cognatum genus Ὀψίφραγα excipiunt & educant ἐκ
suis.* Hinc Bellonius factū existimat, & nomen (vt conijcit) & figmentum de Phœnice (quæ vox
ad Phenem non parum accedit) Aue apud recentiores, quæ super nidum pingitur pectus suum
dilanians, & cruore proprio pullos pascens. Sed hoc alij Pelicano tribuunt. Harū Auium amorē
erga sobolem suam Homerus in Vlysiē, & Telemacho sese recognoscentibus celebrat, dum ait:

Odys. Π.

Κλαῖον δὲ Λυγία, ἀδυνατοὶ ἢ τ' αἰσῶν
Φύται, ἢ Αἰγυπτοὶ γαμφώνυχες, οἱ δὲ τεύχεα
Αἰθροταί, ἐξέλοντο παῖρος ἀντιπῶν γυνήδαι, id est,
*Flebant autem frigidæ abundantius, quam aut Aues
Ὀψίφραγα, at Vulturæ curua unguibus, quibus pullos
Rustici excipiunt, antequam volatiles sint.*

Lib. 1. d. Quem locum imitatus est Oppianus.
p. scibus.

Καὶ περὶ τῶν φῶν ἀπὸ τοῦ γόου ἐκλυοῦ ἀνὴρ
Ὀψίφρα, ἀμφὶ γὰρ τέκεσσι, &c.

VENATVS. VICTVS. PVGNA. Solertia. Vox.

NON minorum animalium tantum, sed maiorum etiam venatu vivit. Nam Rupicapra
& earū hinnulos sublatos ex alta rupe deiecit; nec Canes venatorum aut pastorum ab
ijs, si soli conspiciantur, tuti sunt.

Quin & piscibus eam viditare, Anguillæ, quas in dissectæ ventriculo reperimus, reliquæ de-
clarant. Neque hoc Halizæto, vt diximus, proprium existi mandū est, cum præter hæc & Ana-
taria pisces capiat, quam tamen nemo ob id Halizæto dixerit. Quod ipsum minus mirum vide-
bitur. Si quis Ὀψίφραγα commune quippiam cum Halizæto cognationis & generis merito ha-
bere consideraverit, vt à quo ortum & vitam, ab eo etiam morum & ingenij partem trahat.

Solertia.

Solertiæ & naturalis cuiusdam instinctus in Ὀψίφραga memorabile Auicenna exemplum tra-
dente quodam viro docto, adfert.

Visa est cum Vipera pugnare Ὀψίφραga, & ex pugna ad herbam sese recipere soncho simi-
lem, quam cum quidam experiundi causa subtraxisset, rediens Auis neque herbam inueniens,
statim periit.

Vox.

Lib. 5. d. natur. ver.

Vocem eam non semper eandem edere Lucretius innotuit:

— Accipitres, Ὀψίφραga, Mergi,

Longè alias alio faciunt in tempore voces.

V S V S I N S A C R I S.

Odys. T.

OSSIFRAGAM & Harpam (hanc ego cum Ὀψίφραga eandem facio) Aues Mineræ at-
tributas olim, Gyllius author est. Nam & Homerus Minerā huic Aliti cōparauit, cum
ait: *Μινερνὰ δὲ Πυλοὺς οὐκ εἰδομένην*, id est, *Ὀψίφραga similis*; vbi interpretes Phenem
Auem Aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc cōparatio Mineræ
ad Ὀψίφραgam est, quam illa Ὀψίφρα δὲ ὡς ἀπὸ πτεῖα διήγατο. Nam φῆνιν videtur denominata πα-
ρὰ τὸ φαίνεν. Est autem Minerua φωσφορος, id est, lucifera. Cæterum Anopæam Auem aliqui
genus Aquilæ simile Ὀψίφραga esse tradunt, vt postea latius declarabitur. Fuit autem, vt Ale-
xander ab Alexandro ex Plinio refert, diu inter Romanos augures quæsitum, nunquid Sanqua-
lis & Immulsulus, quas cum Ὀψίφραga eadem Aues supra statuiamus, inter Aquilas censendi so-
rent: quorum volatus licet æuo priore incognitus, secundissimos tamen euentus habere crede-
batur. *Quidam* (inquit Plinius) *post Mutium augurem visos non esse Roma confirmare. Ego in
delidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Feitus item testatur alites volatu auspicia facien-
tes illas fuisse putatas, Buteonem, Sanqualim, Immulsulum.

Anopæa
Auis.

Lib. 5. cap.
11. General.
dier.

Li. 10. c. 7.

VSVS IN HIEROGLYPHICIS.

ÆGYPTII, ut scribit Pierius, cum pium & placidis moribus ornatum Regem, & qui vitum & necessaria inopibus erogat, ostendere volebant, Auem illam, quam à vigore quo egyptiè prædita est, Olsifragam appellant, proferebant, quod pullos alienos sibi adoptet, ac vna cum suis foueat.

Lib. 19.
Hierogl.

VSVS IN MEDICINA.

HABET & vsum suum Auis hæc in medicamentis. *Olsifragi venter* (inquit Plinius) *arefactus & potus* (in codice Marcelli Empirici, *madefactus, & appositus*, quod non placet) *is qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneant capientes cibum. Quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent: maciem enim facit.* Et alibi quoque ita scribit: *Vnus est Olsifragi intestinum mirabili natura omnia deuorata conficiens: huius pariter extremam adalligatam prodesse contra colicam constat.* Item alio loco: *Olsifragi venter arefactus & ora calcalos & alias difficultates vesicae commedatur.* Dioscorides verò de eiusdem Auis ventriculi efficacia similia prodidit, his verbis: *Olsifragi Auis venter particulatim posus calculos cum loto pelotere proditur.* Marcellus quoque Empiricus ex hisce desumpta istæ tradidit: *Auis Olsifragæ ventriculus salinus, ut seruari possit, aut exustus, aut in puluerem redactus, cum vini potione datus, vrinam efficaciter prouocat.* Idem alias. *Huius intestini pars extrema colligitur & reponitur, & cum opus fuerit, venter laborantis alligatur. Remedio miro omnes intestinorum dolores citissime sanat.* Phenex os ad coxam suspensum, cirsi, id est, varices sanare scribit Kiranides. Eadem ferè remedia Harpæ attribuunt. Idem Kiranides author est fel eius cum melle albedinem (leucem) & lepram curare. Item sterces eius aridum & tritum si quis biberit, vel gustauerit, concoctione promotorum, & calculose affectioni & dysuriæ opem allaturum.

Lib. 30. 6. 7.

Intestini natura.

Lib. 2. c. 47.

Intestini v. sus.

Olsifragæ vsus

Verum appendicis loco ad Olsifragæ historiam subnectam, quæ de Anopæ, cuius apud Homerum mentio fit, varij sentiunt. Hic enim potissimum referri videtur, quod interpretes Aem esse de genere Aquilarum, & Olsifragæ similem exponant. De hac Homerus, ubi de Minerva agit, ita habet:

Anopæa
Auis.
Odyss. A.

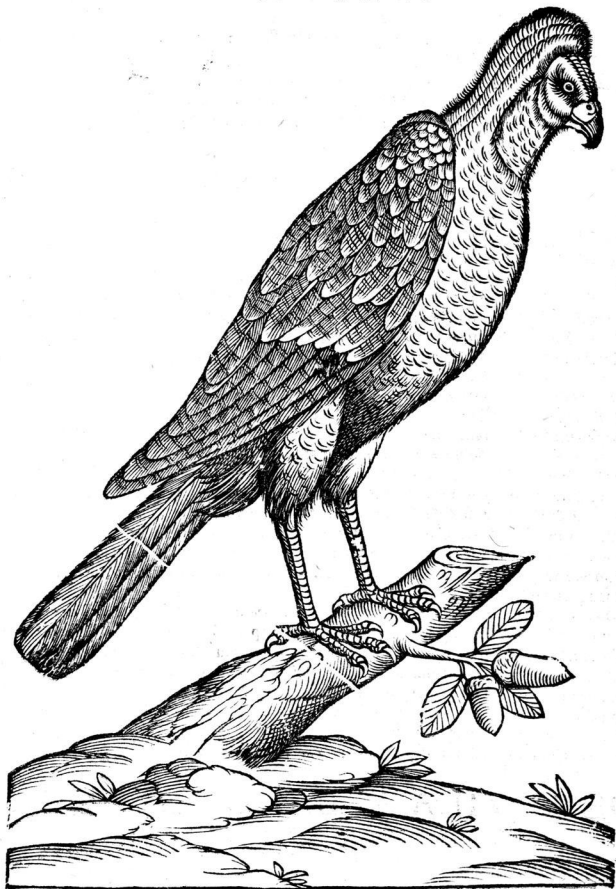
Opv, δ' αὖ: Ἀνόπαια δὲ πτατο. Alij verò vocem Ἀνόπαια interpretantur pro ἀπ' αἰν, quod est inuisibilis: vel pro ἀνορρη, quod est, fursu euecta, ut Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνορρη, id est, celeriter verò sursum. Et sic Herodotus apud Homerum accipit, ἀνόπαια penanflexum scribens, neutrum plurale, loco aduerbij, ut πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur ἀνα πύλιν, id est, per foramen teæti, quod καπνὸς & καπνοδοκίον (infumibulum) nominant. Sunt porremo qui ἀνόπαια scribant, & Hirundinē intelligant, quod Panope ciuitas in Phocide sit. Fingitur autē in Asia Phocidis contigisse, quæ potior fabulante de Tere, ut Varinus ex Eustathio testatur. Est & motus nomen Anopæa Herodoto & viæ iuxta Locridem.

ἀνόπαια

DE AQUILA ALBA SEV CYCNEA.

Cap. XII.

AQVILAM autē albā seu Cynæam ad Olsifragam potius, quàm ad aliud Aquilæ genus reducendam esse existimo, & præcipuè hac ratione. Albertus enim magnitudine eam ferè Herodij, id est, Chrysaëto equalem esse, sed ignobiliorem scribit. Nulla autem alia ab Olsifraga ad Chrysaëti magnitudinem proprius accedit. Deinde quia tæ piscibus, quàm quadrupedibus videtur, quod Olsifragæ conuenit. Verba Alberti huc ascribam, quod facilius vnusquisque iudicet. *Albū genus Aquilæ rarū, inuenitur tamē aliquādo in alpihus & rupibus circa Rhodum, ut saepe experti sumus. Est autem hac aquila tota alba niuei candoris, magnitudine Color. ferè Herodij, id est, Chrysaëti seu Aquilæ Germanæ ignobilior tamen, minusq; velox. Finis v. Magnitudo natu Leporum, Cuniculorū, & huiusmodi paruorum animalū. Nam aliquādo Catules Vulpeculas Vicius, & Porcellos rapit, & quando pisces in summa aqua natescentes. Hæc fortassis eadem fuerit cū ea, quàm superius in alpihus Tyrolensibus conspici, ac Rupicaprarum hinnulos, Agnos, Canes abripere diximus, albam prono corpore, magnitudine Aquilæ Germanæ, & volatu tradam admodum: uti si quis Alberti verba expendat, & cum hac Olsifraga conferat, faciliè elucefcit.*

DE AQVILA HETEROPODE. Cap. XIII.

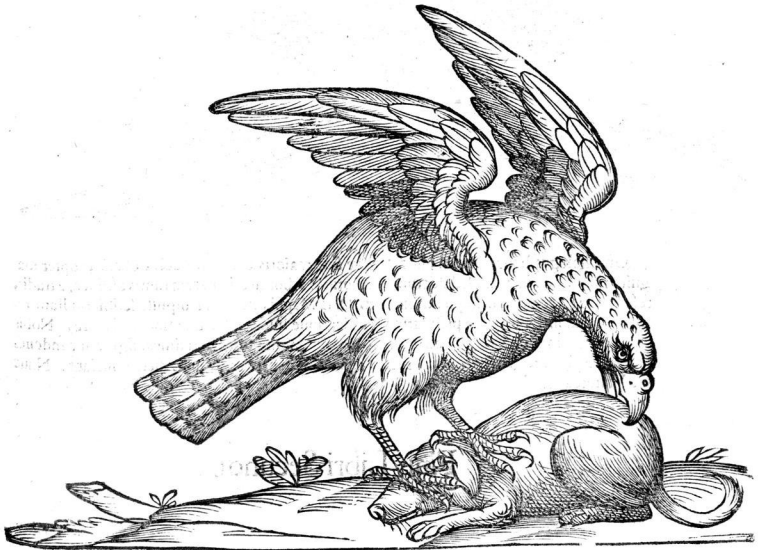
AQVILÆ istius picturā Ornithologus ab Argentinensi quodam ciue sese accepisse memorat, homine diligentissimo, & auium præcipuè naturæ studio, qui tamen nihil certi super hac Aquila referre potuerit. Hoc tantum dixisse, ab alijs quibusdam pictoribus hanc picturam ceu veram sese accepisse. Nos, inquit Ornithologus, heteropodem appellare volumus, quod in vna hac auium (si vera est pictura) crura coloribus diuersis insigniantur, sinistrum cæruleo, ut rostrum quoque; dextrum fulco albicante. Venter fuscus est, & punctis nigricantibus, maculosus, ut pectus etiam & collum. Reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. Pars etiam alarū fusca est, & punctis notatur nigris, ut venter. Caput & cervicis pennæ summæ rigere videtur: & dorsi initium circa alarum summities in gibbum attolli. Hæc ille: de quibus ego, cum nunquam talem Aquilam videre contigerit, nihil iudicare potui.

DE SCYTHICA AVE.

Cap. XIII.

SCYTHICAM Auem ceteris Aquilis hic etiam subiungere visum est. Nam & Aristoteles capiti de Aquilis eius tractationem statim subnectit, eamq; multa more Aquilarum facere asseuerat; Et Albertus cum Olao Magno oculato teste hanc ipsam Aquilam appellare non verentur. Magnitudine enim, & figura etiam quàm maximis Aquilis non est absumilis, vti icon eius ex Olai historia Septentrionali apponenda declarat. De hac ita scribit Aristoteles *Scythia terra incolae est Auis magnitudine Otidis seu Tardae Auis, quae duos procreat pullos; & quae peperit oua, non incubatu fouet, sed condita in Leporina aut Vulpina pelle relinquit, atque ita obuoluta in summa arbore collocat. Cùmq; à venatione vacat, custodit, & si quis scandit, impugnat, & verberat alis, perinde vt Aquile faciunt.* De eadem Plinius, his verbis: *In Scythis Auis magnitudine Otidis, binos parit in Leporina pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa.* Niphus dubitat, an Auis hæc Scythica Otidis genus sit; ab Otide quidem .i. à Tarda Aue, quam nos cognoscimus, diuersam, quoniam Græcè legitur *ἡ δὲ Σκυθία ὀπίθων γένος ἐστὶν αἰωνίδεα*, sed Gaza legit *ὡς αἰωνίδεα*; Plinium scilicet secutus & rectè mea quidem sententia. Neq; enim Otidem siue nostram siue alterius generis, hanc Auem esse putarim, sed de genere Aquilarum, vt antè dixerimus. Albertus utrūq; authorem scilicet Aristotelem & Plinium falsi insinuat, maiori fortassis audacia, quàm ratione nixus, etiam si nobis oculatam suam fidem obtrudat, vbi ait: *omne genus Aquilarum partes Vulpinae pellis siue à vulpe, quam raptam laniarit, siue causa inuensas colligere soles, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiam loco calido & molli pilo. Quod autem Plinius prodixit Aquilam Aquilonarem oua in pelle Vulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec calore solis foueantur, perficiantur & excludantur pulli, tum ad eos redire experius sum es-*

9. Histor.
cap. 33.

se falsissimū, quoniam in *Liuonia*, ubi *Aquila* *Aquilonares* & perquam *feroces* magnasq; sunt, nihil plane eiusmodi experimur, sed potius fouent oua *Aquila*, & *piscibus*, *Auis*bus, *quadrupedibusq;* *nutriunt* pullos suos. Verūm quid responsurus sit *Olo* Magno *Vpsalēsi* *Episcopo* *Albertus*, non video, qui eius regionis, cæterarumq; *Septentrionalium* *historiam* *persecutus* est, hisque *natales* suos debet, & qui sic inquit: *Circa* *Sericiniam* *regionem* *Septentrionalem* *remotissimam* *Aquila* *grandis* *detrahit* *Leporis* *pelle* *oua* *sua* *inuoluit*, *cutis* *fætisco* *calore* *pulli* *educuntur*. Sed nunquid hæc ratio sit incubitus in *Aquilis*, quemadmodum *Aristoteles*, *Plinius* & *Olaus Magnus* volunt, & *Albertus* negat, mihi nondum compertum est. *Homines* *literati* & *naturalium* *rerum* *indagatores* alij hac in parte nobis subuenire, & defectum nostrū supplere poterunt, & exactiora quādoque de his tradere. Sic nedum, quæ sit hæc *Auis* *Scythica*, aliquid certi, præterea quæ *Aristoteles* habet atque *Plinius*, cognoui.

Ornithologus hanc figuram, siue *Aquilæ* siue maioris cuiusdam *auis*, quā propter magnitudinem, non in vnius, sed duarum aut plurium arborum vicinarum ramis nidificare tradit, sese extabula regionum *Septentrionalium* *Olai* *Magni* etiam desumpsisse scribit; nullam tamen *Olaum* in tabulæ, aut picturarum explicatione huius *Auis* mentionem facere. Nobis verò quoniam primo libro de admiranda eius magnitudine loquuti simus, figuram eandem apponere placuit. Sed hæc tam in specie, quā in genere de *Aquilis* dicta sufficiant. Nunc ad *Vultures* accedo.

Finis Libri Secundi.